

Universitet och högskolor

ÅRSRAPPORT 2015

Universitet och högskolor

ÅRSRAPPORT 2015

Universitet & högskolor
Årsrapport 2015

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2015
Rapportnummer: 2015:8

Redaktörer: Marie Kahlroth, Magdalena Inkinen

Trender och tendenser i högskolan: Marie Kahlroth

Den svenska högskolan: Aija Sadurskis

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå: Håkan Andersson, Helen Dryler,
Niklas Karlsson, Staffan Nilsson, Aija Sadurskis, Carl Sundström, Fredrik Svensson

Utbildning på forskarnivå: Ingrid Pettersson, Helen Dryler, Magdalena Inkinen

Internationell studentmobilitet: Anders Viberg

Utbildning och arbetsmarknad: Staffan Nilsson, Anders Viberg

Personal: Per Gillström, Annika Haglund

Ekonomi och forskningsfinansiering: Marie Kahlroth, Keili Saluveer

Internationellt perspektiv: Marie Kahlroth

Nyckeltal: Jan - Åke Engström

Tabeller: Eva - Marie Larsson

Grafisk form: AB Typoform

Foton: Thinkstock

Tryck: TMG Tabergs, Växjö, juni 2015

Universitetskanslersämbetet • Löjtnantsgatan 21 • Box 7703, 103 95 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Förord

Högskolan är Sveriges största statliga sektor och engagerar många. Det är viktigt att debatten om högskolan och beslut som rör dess verksamhet grundas på faktabaserad kunskap. Med Årsrapporten vill Universitetskanslersämbetet (UKÄ) bidra med just det, ett uppslagsverk om utvecklingen i högskolan. Här får du svar på frågor som:

- Har snedrekryteringen till högskolan förändrats?
- Hur ser fördelningen mellan undervisande och forskande personal respektive övrig personal vid högskolan ut?
- Hur många "platser" finns det i högskolan – nu och för 10 år sedan?

Rapporten börjar med en introduktion till den svenska högskolan och därefter följer flera kapitel där vi beskriver olika delar av högskolan: utbildningen på olika nivåer, studentmobilitet, relationen mellan utbildning och arbetsmarknad, personalen i högskolan och verksamhetens ekonomi, samt ett kapitel där vi sätter den svenska utvecklingen i ett internationellt perspektiv. Rapporten inleds med en sammanfattande bild av de viktigaste trenderna och tendenserna inom högskolan och avslutas med en tabellbilaga. En separat tabellbilaga med ytterligare fakta kan också laddas ned från UKÄ:s hemsida.

Harriet Wallberg

Universitetskansler

INNEHÅLL FAKTARUTOR

Lagstiftning på högskoleområdet	14	Anmälningavgifter och studieavgifter	73
Statistiken över sökande och antagna	20	Inresande studenter och arbetsmarknaden.....	78
Högskoleprovet	22	Stipendier till utresande studenter.....	81
Basår	24	Fakta om personalstatistiken.....	94
Studenter med funktionsnedsättning	29	Anställningskategorier	96
Massive open online course – MOOC	34	Meriteringsanställningar	97
Läraryrket	46	Forskande och undervisande personal är ofta från hem med hög utbildningsnivå.....	103
Examinerade.....	50	Statistiken om medellöner	104
Fyra år av kvalitetsutvärderingar	51	Olika typer av intäkter	109
Resultat	52	Myndighetskaptal och balanserad kapitalförändring	112
Efterrapportering	56	Resurstilldelning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå	114
Examenstillstånd på forskarnivå	56	Uppföljning av kvalitetsförstärkningar inom humaniora och samhällsvetenskap	116
Doktorandernas försörjningsformer	58	Resurstilldelning för forskning och utbildning på forskarnivå.....	121
Doktorandernas aktivitet	62	Internationell klassning av utbildning och utbildningsnivå	128
Utvärdering av forskarutbildning	64		
Forskarskolor för yrkesverksamma lärare	66		
Tillgodokännande i utbildning på forskarnivå	69		
Inresande och utresande studenter.....	72		
Okänt land	73		

Innehåll

Trender och tendenser i högskolan	7	Utbildning och arbetsmarknad.....	85
En introduktion till den svenska högskolan	13	Matchning på arbetsmarknaden ur olika perspektiv	86
Universitet, högskolor och andra utbildningsanordnare	14	Balansen mellan utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden	87
Högskolans verksamhet.....	14	Behovet av högskoleutbildade på lång sikt	88
Vad är högskoleutbildning?.....	15	Arbetsmarknadens behov och dimensionering av högre utbildning.....	90
Vem får studera?.....	15	Personal.....	93
Vem beslutar om högskolan?.....	16	Personalen totalt	94
Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	19	Den forskande och undervisande personalen.....	95
Sökande och antagna	20	Kvinnor och män	101
Nyborjare	24	Utländsk bakgrund bland den forskande och undervisande personalen	102
Studenterna	33	Medellöner bland den forskande och undervisande personalen	103
Examinerade.....	35	Ekonomi och forskningsfinansiering	107
Genomströmning.....	40	Lärosätenas ekonomi	109
Prestationsgrad	42	Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	113
Utbildningsvolym mätt i helårsstudenter.....	44	Forskningsfinansiering	120
Utbildning på forskarnivå	55	Interntionellt perspektiv	127
Nyborjare	57	Internationella jämförelser.....	128
Doktorander	62	Befolkningens utbildningsnivå	128
Examina	65	Utbildningsmål i Europa 2020	131
Genomströmning	67	Satsningar på eftergymnasial utbildning	133
Internationell studentmobilitet	71	Nyckeltal för lärosäten	137
Inresande och utresande studenter.....	72	Nyckeltal för yrkesexamensprogram.....	149
Nya inresande studenter hösten 2014.....	72	Tabeller.....	155
Antalet inresande nyborjare läsåret 2013 / 14	74		
Totala antalet inresande studenter.....	76		
Utresande studenter.....	79		

2931.17

340

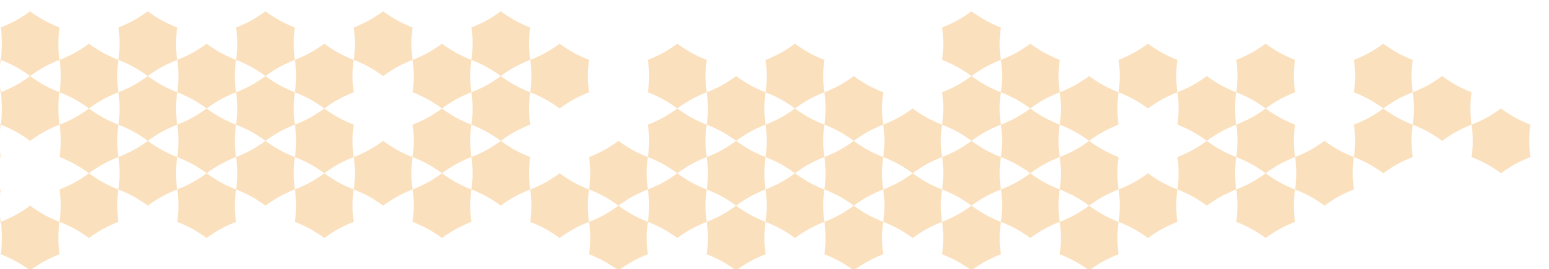
2679.68

357.0

210.2

Trender och tendenser i högskolan

De senaste åren har forskningen växt inom högskolan medan utbildning på grundnivå och avancerad nivå har minskat i omfattning och det får genomslag på hela verksamheten. Minskningen av utbildningsvolymen har lett till ett mer programinriktat utbildningsutbud och förefaller ha fått positiva effekter på genomströmningen. Samtidigt har det blivit svårare att komma in på högskolan och antalet fristående kurser, som ofta är en första ingång till högskolan, har minskat. De ökade forskningsresurserna har inte lett till någon ökad dimensionering av utbildningen på forskarnivå, men den undervisande och forskande personalen har ökat betydligt. Det är främst anställningar som kräver doktorsexamen som har ökat och personalen har därmed blivit allt mer välutbildad. Anställda med andra arbetsuppgifter har inte ökat lika mycket och sammantaget innebär det att andelen anställda med undervisande och forskande arbetsuppgifter har ökat.

Konkurrens om platserna i högskolan – men inte till alla utbildningar

Inför höstterminen 2014 fortsatte antalet sökande att öka, samtidigt som färre sökande antogs. Sedan 2009 har antalet nya sökande till högskolan legat på en hög nivå och uppgick till 135 000 hösten 2014. Men de senaste åren har lärosätena antagit färre studenter för att anpassa utbildningsvolymen till tillgängliga medel och på totalnivå har konkurrensen hårdnat. Hösten 2014 antogs 58 000 nya sökande, vilket är två procent färre än hösten 2013. Nya uppgifter om antalet sökande för hösten 2015 visar dock på en liten minskning av antalet sökande.

Andelen antagna av de behöriga förstahandssökande var 43 procent hösten 2014 och det är den minsta andelen sedan 1997. Omvänt fanns det alltså 2,3 sökande per antagen. Antalet sökande och antagna fördelar sig dock olika över utbildningarna och det är en varierande andel som antas. Högst är söktrycket till psykologexamen med nära 10 sökande per antagen. Till andra utbildningar är söktrycket betydligt lägre och i stort sett alla behöriga sökande antas. Det gäller exempelvis vissa inriktningar av lärarutbildningarna.

Prognoser för behovet av högskoleutbildade visar att inom områdena vård och skola ser arbetsmarknadsutsikterna goda ut. Regeringen har påbörjat en utbyggnad av högskolan som huvudsakligen avser lärar- och vårdutbildningar, men lärosätena har möjlighet att besluta om inriktning på en del av utbyggnaden. Eftersom det är få sökande till vissa av de utpekade lärarutbildningarna kan det vara svårt att bygga ut dem, trots att det finns ett behov av fler utbildade på arbetsmarknaden.

Fortsatt färre nybörjare och mer programinriktad utbildning

Eftersom färre antas minskar även antalet nybörjare i högskolan. Läsåret 2013/14 började 87 700 nya studenter studera i högskolan. Det är fjärde året i rad som anta-

let nybörjare har minskat och det är främst de svenska studenterna som blivit färre. Minskningen av antalet svenska studenter fortsatte även hösten 2014.

Av det totala antalet högskolenybörjare läste 44 procent på fristående kurser läsåret 2013/14, 30 procent på yrkesexamensprogram och 26 procent på program mot en generell examen. Antalet nybörjare på fristående kurser har dock minskat under flera år, samtidigt som antalet ökat på såväl yrkesexamensprogram som generella program. Det är ett resultat av att lärosätena på grund av anslagsförändringar har behövt minska utbildningsvolymen de senaste åren och i samband med det har många sett över sitt utbildningsutbud. Lärosätena arbetar nu mer aktivt med dimensionering av utbildningar och fokuserar sitt utbildningsutbud mer än tidigare. Vid minskningarna av utbildningsvolymen har de flesta prioriterat programutbildningar framför fristående kurser. Det innebär att högskolans samlade utbud har blivit allt mer programinriktat.

Övergången till högskolan varierar mellan olika grupper

Av 24-åringarna hade 44 procent påbörjat en högskoleutbildning 2013. Men det är stora skillnader mellan kvinnor och män och skillnaderna har varit relativt konstanta under de senaste åren. Av kvinnorna hade 51 procent påbörjat högskolestudier 2013, medan motsvarande andel för män var 36 procent. Förutom könsskillnaderna finns det stora regionala skillnader i andelen som påbörjar högskoleutbildning och störst var övergången i Stockholms och Uppsala län.

Sannolikheten att börja studera i högskolan påverkas dessutom av den sociala bakgrunden. Ju högre utbildning föräldrarna har, desto mer sannolikt är det att en person börjar studera i högskolan. Bland dem som föddes 1988 och hade en förälder med minst treårig högskoleutbildning hade 70 procent påbörjat en högskoleutbildning vid 25 års ålder. Om föräldrarna hade en treårig gymnasieutbildning var motsvarande andel 40 procent. Det var alltså nästan dubbelt så vanligt att påbörja en högskoleutbildning om föräldrarna hade en högskoleutbildning. Det har inte skett någon förändring av sambandet mellan social bakgrund och övergången till högskolan under den senaste tioårsperioden. Vi kan alltså konstatera att den sociala snedrekryteringen till högskolan består.

Däremot har snedrekryteringen utifrån svensk eller utländsk bakgrund utjämnats. Bland de som antingen är födda i Sverige av utländska föräldrar, eller som har invandrat före 7 års ålder, har övergången till högskolan ökat påtagligt och övergången bland dem med utländsk bakgrund ligger nu på samma nivå som för personer med svensk bakgrund. Enda undantaget är personer som invandrat till Sverige efter skolstart, mellan 7 och 18 års ålder. Bland dessa personer är övergången till högskolan

betydligt lägre än för dem med svensk bakgrund och så har det sett ut under flera år.

I utbildning på forskarnivå finns det inte heller någon snedrekrytering avseende svensk eller utländsk bakgrund. Men den snedrekrytering avseende social bakgrund som finns på grundnivå och avancerad nivå fortsätter och förefaller att förstärkas i övergången till utbildning på forskarnivå. Det beror till största delen på att studenter med högutbildade föräldrar i högre grad studerar på utbildningar på grundnivå och avancerad nivå som förbereder för och ger behörighet till forskarstudier. Personer från familjer med lågutbildade föräldrar studerar i större utsträckning på utbildningar på grundnivå och avancerad nivå som direkt förbereder för ett yrke.

Dimensioneringen av utbildning på forskarnivå

Efter att ha ökat under flera år minskade antalet nybörjare på forskarnivå kraftigt 2013. År 2014 uppgick antalet nybörjare på forskarnivå till drygt 3 100, vilket är i stort sett oförändrat jämfört med föregående år, men ungefär på samma nivå som 2004. Under den senaste tioårsperioden har antalet nybörjare på forskarnivå varierat mellan knappt 3 000 och 3 900 år 2012, då de var fler än någonsin tidigare. Sedan 2008 har lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå ökat kraftigt, men det har alltså inte gett avtryck i någon ökad dimensionering av utbildningen på forskarnivå, jämfört med för tio år sedan.

Vi vet inte vad det beror på, men en delförklaring är att flera lärosäten har övergått till att erbjuda doktoranderna en anställning från början, medan det tidigare var betydligt fler som hade den billigare försörjningsformen utbildningsbidrag. Kostnaden för doktorandernas försörjning har därmed ökat påtagligt. Dessutom har lärosätena anställt betydligt fler lärare och forskare, vilket förstås också lett till ökade kostnader. Andra förklaringar till att antalet nybörjare på forskarnivå inte ökar skulle kunna vara att lärosätena i högre utsträckning satsar på meriteringsanställningar för de nydisputerade. Men den ökning av meriteringsanställningar vi har noterat skedde innan antalet nybörjare på forskarnivå minskade, så det förefaller inte vara förklaringen.

Tidigare fanns det fastställda mål för antal examina för utbildning på forskarnivå för respektive lärosäte, men målen togs bort 2010. Lärosätena beslutar således själva om dimensioneringen av utbildningen på forskarnivå. För grundnivå och avancerad nivå är det statsmakterna som sätter ramar för dimensioneringen.

Antalet betalande studenter ökar men utbytesstudenterna blir färre

En del i lärosätenas internationaliseringsarbete är att främja studentmobiliteten och på alla nivåer i högskolan utgör de inresande studenterna en betydande del av antalet nybörjare. Bland nybörjarna på grundnivå och avancerad nivå är andelen inresande studenter 24 pro-

cent. På forskarnivå är motsvarande andel för utländska doktorander 40 procent.

Hösten 2014 kom 15 700 nya inresande studenter till svenska lärosäten för studier på grundnivå och avancerad nivå. Det är 550 fler än föregående höst och när man delar upp de inresande nybörjarna i olika grupper ser man att det är freemover-studenterna som har blivit fler, medan utbytesstudenterna har minskat i antal – från länder både inom och utom EU/EES. Eftersom studieavgifterna för studenter från länder utanför EU/EES som infördes 2011 inte berör utbytesstudenter fanns viss oro från statsmakternas sida för att antalet utbytesstudenter skulle öka kraftigt som en följd av att avgifter infördes. Så har det alltså inte blivit.

Av de totalt 7 200 nya freemover-studenterna var 2 300 nya betalande studenter, en grupp som har ökat med 50 procent sedan föregående höst. Det innebär att i stort sett hela ökningen av nya inresande freemover-studenter består av betalande studenter.

Samtidigt med studieavgifterna infördes statliga stipendieprogram och flera lärosäten har också skapat egna stipendieprogram. Hösten 2014 hade ungefär 45 procent av de totalt 3 600 betalande studenterna stipendier. Merparten av stipendierna (75 procent) täckte hela avgiften.

Antalet svenska studenter som studerar i andra länder har under lång tid varit betydligt lägre än antalet inresande studenter. Antalet utresande studenter har dock ökat kontinuerligt och närmar sig nu antalet inresande studenter. Tidigare ökade både utresande freemover- och utbytesstudenter i antal, men det senaste året avstannade ökningen av utresande utbytesstudenter.

Precis som merparten av freemover-studenterna på grundnivå och avancerad nivå har kommit till Sverige för att genomföra en utbildning på avancerad nivå har de utländska doktoranderna kommit till Sverige för att genomföra sin forskarutbildning i Sverige. Doktoranderna berörs dock inte av studieavgifterna och drygt hälften av de utländska nya doktoranderna kommer från länder utanför EU/EES. År 2014 fanns det totalt 1 250 utländska nya doktorander antagna vid svenska lärosäten, vilket är ungefär lika många som 2013.

Fler examineras från högskolan

Läsåret 2013/2014 tog 65 500 personer (64 procent kvinnor och 36 procent män) en examen på grundnivå eller avancerad nivå. När det totala antalet examinerade fördelas på olika nivåer är fördelningen 60 procent på grundnivå och 40 procent på avancerad nivå.

För 10 år sedan och flera år framåt var antalet examinerade på utbildning motsvarande grundnivå och avancerad nivå cirka 50 000 personer årligen. För några år sedan började emellertid antalet examinerade stiga och det senaste läsåret var ökningen fyra procent. De senaste årens ökning är en följd av att antalet nybörjare ökade kraftigt för några år sedan. Samtidigt har genomsnitts-

åldern bland de examinerade sjunkit något, vilket beror på att nybörjarna har blivit yngre.

Även på forskarnivå ökade antalet examina 2014, då totalt nästan 3 700 examina utfärdades. Det är sju procent fler än föregående år och andra året i rad som antalet examina på forskarnivå ökar. Även på forskarnivå är en förklaring till ökningen att antalet nybörjare på forskarnivå ökade några år tidigare.

Prestationsgraden ökar

Genomströmningen i högskolan kan mätas på olika sätt, exempelvis som prestationsgrad eller examensfrekvens. Prestationsgraden är ett mått på i vilken utsträckning studenterna tar de högskolepoäng de är registrerade på ett visst läsår. De senaste åren har prestationsgraden stigit, både för kvinnor och män och för såväl svenska som inresande studenter. Kvinnor har både högre examensfrekvens och högre prestationsgrad än män. Männen registrerar sig visserligen för fler högskolepoäng än kvinnorna, men kvinnor och män presterar ungefär samma antal poäng per läsår.

Examensfrekvensen, alltså andelen av dem som påbörjar en högskoleutbildning och sedan tar en examen, varierar. På program som leder till en yrkesexamen där det krävs legitimation för att kunna utöva yrket är examensfrekvensen högst, omkring 90 procent. Men på några av yrkesexamensprogrammen är examensfrekvensen under 50 procent och det gäller även de generella programmen. Många av dem som påbörjar en utbildning mot en generell examen tar istället ut någon annan generell examen och sammanlagt är det en knapp tredjedel av dem som påbörjar ett program som inte tar någon examen alls. De som inte hade tagit ut någon examen hade i de flesta fall inte heller klarat de nominella poäng som krävs för en examen på programmet.

På forskarnivå är examensfrekvensen högre än på grundnivå och avancerad nivå. Bland doktorandnybörjarna år 2005 hade 75 procent doktorerat 2014, alltså inom nio år. Därutöver har 7 procent tagit en licentiatexamen. De doktorander som avlade en doktorsexamen 2014 hade en genomsnittlig nettostudietid på 8,4 terminer. Doktoranderna genomför alltså sin utbildning på forskarnivå inom i stort sett den nominella studietiden som är fyra år.

Fler och mer välutbildade lärare och forskare

Sedan 2004 har såväl antalet lärare och forskare som den administrativa personalen ökat med ungefär 20 procent. Antalet anställda med andra arbetsuppgifter har däremot inte ökat nämnvärt under perioden. Sammantaget innebär det att andelen anställda med undervisande och forskande arbetsuppgifter har ökat i förhållande till dem som har andra arbetsuppgifter.

De personalgrupper som har ökat är främst de anställningar som kräver en doktorsexamen. Professorerna och lektorerna, samt de med meriteringsanställningar och anställda inom kategorin annan forskande och under-

visande personal med doktorsexamen har blivit fler, medan adjunkterna har minskat i antal. Bland meriteringsanställningarna är det främst de tvååriga anställningarna som postdoktor som har ökat. Det är vanligt att en sådan anställning föregår en längre meriteringsanställning, men de längre meriteringsanställningarna har sammantaget blivit betydligt färre under de senaste åren.

Samtidigt som de anställda därmed har blivit allt mer välutbildade har andelen med tillsvidareanställningar ökat. Andelen tidsbegränsat anställda är förhållandevis hög vid universitet och högskolor, vilket delvis förklaras av att vissa anställningar, som meriteringsanställningar, ska vara tidsbegränsade enligt regelverket. Men det har också länge varit vanligt att anställda inom kategorin annan forskande och undervisande personal har tidsbegränsade anställningar. Bland dem med doktorsexamen i denna grupp har andelen med tidsbegränsad anställning sjunkit betydligt, från 70 procent år 2008 till 34 procent 2014.

Könsfördelningen i högskolan skiftar beroende på nivå

Det är fler kvinnor än män bland studenterna på grundnivå och avancerad nivå. Så har det varit sedan högskolereformen 1977 då kvinnodominerade utbildningar som lärar- och vårdutbildningar införlivades i högskolan. Höstterminen 2014 var 59 procent av studenterna kvinnor och 41 procent män och ungefär så har könsfördelningen sett ut i många år. Bland de examinerade på grundnivå och avancerad nivå läsåret 2013/14 var könsfördelningen ännu något skevare: 64 procent kvinnor och 36 procent män.

I utbildningen på forskarnivå är könsfördelningen totalt sett jämn, vilket delvis beror på att männen är i majoritet bland de utländska doktoranderna. Bland de svenska doktoranderna är kvinnorna något fler än männen. Sammantaget var 47 procent av doktoranderna kvinnor och 53 procent män 2014 och ungefär så har fördelningen varit under många år. En förklaring till att könsfördelningen skiljer sig från den på grundnivå och avancerad nivå är att övergången till forskarutbildning varierar mellan olika utbildningar. Lägst är övergången från vissa utbildningar som till stor del domineras av kvinnor.

Bland den forskande och undervisande personalen har könsfördelningen blivit allt jämnare totalt sett, men det finns skillnader mellan olika anställningskategorier. I alla kategorier utom bland professorerna är dock könsfördelningen i spannet 40–60 procent. Så var det inte för 10 år sedan och den största förändringen har skett bland lektorerna. År 2004 var andelen kvinnor bland lektorerna 34 procent och 2014 hade andelen ökat till 46 procent. Eftersom lektorerna är förhållandevis många får ökningen genomslag på könsfördelningen bland det totala antalet lärare och forskare.

Bland professorerna är kvinnorna underrepresenterade. Andelen kvinnor bland professorerna har emellertid ökat med i genomsnitt en knapp procentenhet per år

sedan 2004, från 17 till 25 procent. De senaste åren har dock ökningen avtagit. Ökningen av andelen kvinnliga professorer är långsam, men de senaste tio åren har antalet kvinnliga professorer fördubblats, medan de manliga professorerna har ökat med 16 procent under samma period.

En förklaring till att ökningen av andelen kvinnliga professorer har avtagit är att de nyrekryterade professorerna har varit färre under de senaste åren. Om lärosätena inte rekryterar nya professorer är det betydligt svårare för dem att påverka könsfördelningen.

Lärosätenas ekonomi

År 2014 var lärosätenas totala intäkter 65,5 miljarder kronor, varav 80 procent var statliga medel. Under flera år har staten satsat nya medel på forskning och utbildning på forskarnivå, medan de reformer som genomförts inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå huvudsakligen har genomförts utan tillskott av ökade medel.

Den svenska högskolan har en tyngdpunkt mot forskning bland annat eftersom merparten av den offentligt finansierade forskningen bedrivs inom högskolan istället för – som i många andra länder – i separata myndigheter eller forskningsinstitut. I och med att forskningsresurserna har ökat de senaste åren har tyngdpunkten mot forskning förstärkts och denna utveckling fortsatte 2014. Detta är totalbilden som domineras av de stora universiteterna. Vid högskolorna är det utbildning på grundnivå och avancerad nivå som dominerar verksamheten.

Sedan 2010 har ett antal tillfälliga utbyggnader av utbildningen på grundnivå och avancerad nivå genomförts. Det har inneburit att lärosätena först har ökat studentvolymen och sedan fått minska den igen. Under flera år har antalet studenter varit fler än anslagen räckt till att finansiera. Nu genomförs en permanent utbyggnad med start från 2015. När utbyggnaden är fullt genomförd 2018 kommer det antal studenter som anslagen räcker till att finansiera att ha ökat med ungefär 8 600 helårsstudenter jämfört med 2014. Utbyggnaden motsvarar totalt 14 300 helårsstudenter, men eftersom tillfälliga utbyggnader samtidigt upphör blir nettoeffekten mindre.

De senaste åren har lärosätenas verksamhet på totalnivå genererat överskott. För 2014 var det ekonomiska resultatet ett överskott på en miljard kronor. De ökade balanserna underlättar för lärosätena att göra satsningar och att anpassa verksamheten vid förändringar av utbildningsanslagen.

Av de totala intäkterna 2014 avsåg 38 miljarder kronor forskning och utbildning på forskarnivå. Den statliga satsningen på forskning som genomförts matchas väl av icke-statliga finansierare. Sedan 2008 har de statliga medlen ökat med 27 procent och de icke-statliga med 20 procent. Jämfört med hur det ser ut i andra länder har svenska lärosätena en förhållandevis hög andel forskningsfinansiering från svenska stiftelser och andra organisationer utan vinstsyfte (10 procent). Sedan 2008 har

lärosätenas intäkter från dessa finansierare ökat med 41 procent, alltså relativt sett mer än de statliga medlen.

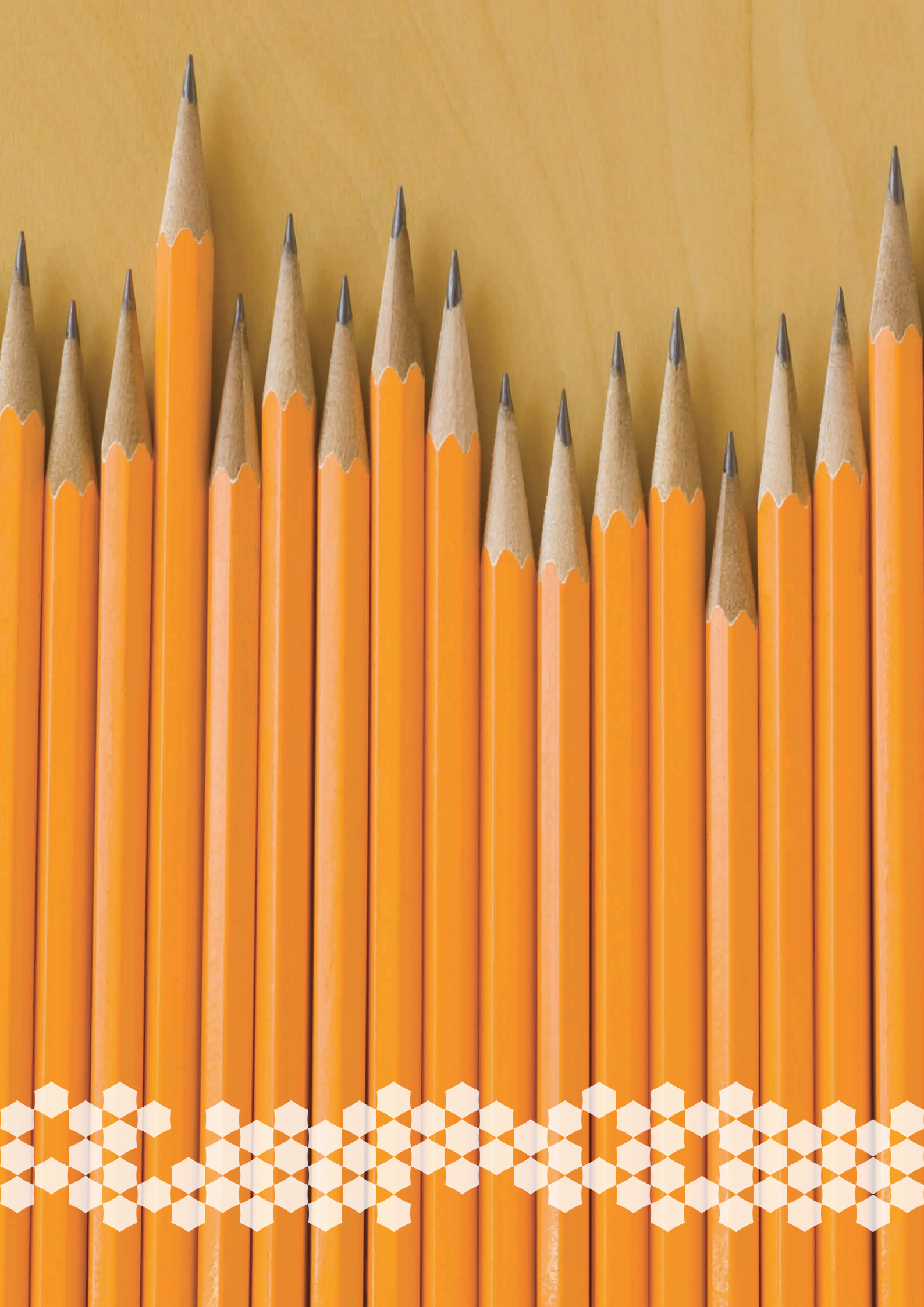
Internationellt perspektiv

Sveriges satsningar på eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan är stora i ett internationellt perspektiv. Dessutom är den absoluta merparten av satsningarna offentliga medel, medan studieavgifter utgör en betydande del av finansieringen i många andra länder. Tyngdpunkten på forskning i svensk högskola blir tydlig i jämförelse med andra länder. Det är bara Schweiz som i likhet med Sverige har högre kostnader för forskning än för utbildning inom högskolan.

Många länder har byggt ut den eftergymnasiala utbildningen under de senaste decennierna. Resultatet av utbyggnaden märks först i den yngre befolkningen och sedan år 2000 har andelen 25–34-åringar med minst två års eftergymnasial utbildning i OECD-länderna i genomsnitt ökat från 26 till 41 procent. Snabbast steg utbildningsnivån i början av perioden, det gäller både Sverige och OECD-genomsnittet. Men det finns också länder med lägre utbildningsnivå som på senare tid har byggt ut den eftergymnasiala utbildningen påtagligt och sammantaget innebär det att befolkningens utbildningsnivå inom OECD förmodligen fortsätter att öka.

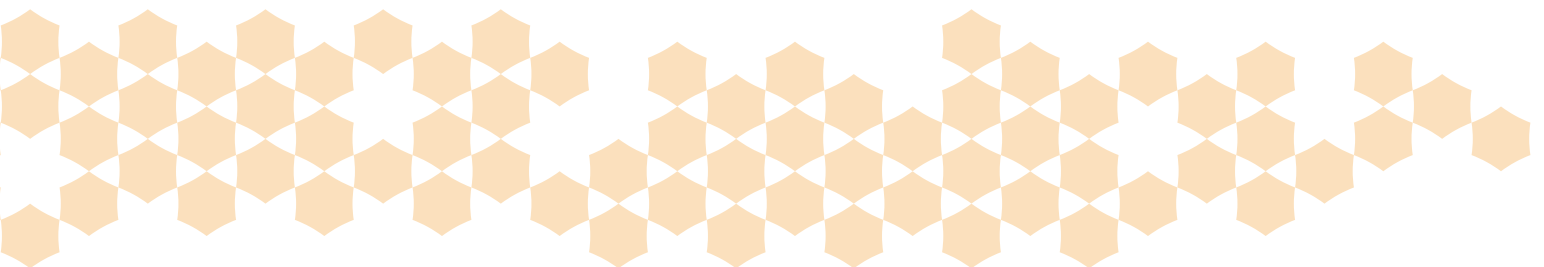
Den kvinnodominerade högskoleutbildningen i Sverige har lett till att kvinnorna har högre utbildningsnivå än männen. Det gäller hela den vuxna befolkningen, men skillnaderna är störst i de yngre åldrarna. År 2013 hade 52 procent av kvinnorna och 38 procent av männen i åldern 25–34 år minst två års eftergymnasial utbildning. Liknande skillnader i utbildningsnivå mellan könen finns i många andra länder och redan 2000 var de yngre kvinnornas utbildningsnivå högre än männens i OECD. Då hade i genomsnitt 25 procent av männen och 28 procent av kvinnorna i åldrarna 25–34 år minst två års eftergymnasial utbildning. År 2013 hade nivån stigit till 35 procent för männen och 46 procent för kvinnorna – skillnaden i utbildningsnivå mellan könen hade alltså ökat till 11 procentenheter. Kvinnorna har således höjt sin utbildningsnivå snabbare än männen och det gäller i hög grad även Sverige.

EU-ländernas genomsnittliga utbildningsnivå är lägre än för OECD-genomsnittet. EU har satt upp ett antal mål som syftar till att höja befolkningens utbildningsnivå. Inom Europeiska unionens tioårsstrategi för jobb och tillväxt, Europa 2020, anges bland annat målet att minst 40 procent av 30–34-åringarna ska ha minst två års eftergymnasial utbildning år 2020. Enligt EU:s uppföljning hade 37 procent av 30–34-åringarna sådan utbildning 2013, men även inom EU finns det stora skillnader mellan könen. Bland kvinnorna hade redan 41 procent minst två års eftergymnasial utbildning 2013, medan motsvarande nivå för männen var 33 procent. För kvinnorna är alltså målet redan nått, medan det är en bra bit kvar för männen.

En introduktion till den svenska högskolan

Högskolan är den största statliga verksamheten i Sverige och omsatte 65 miljarder kronor år 2014. 406 000 studenter studerade på hel- eller deltid. Högskoleutbildning omfattar både hela utbildningsprogram som lägger en grund för yrkeslivet och kortare utbildningar som kan vara vidareutbildning för yrkesverksamma.

Universitet, högskolor och andra utbildningsanordnare

Den högre utbildningen ges till allra största delen, cirka 90 procent, av statliga universitet och högskolor. Det finns 14 statliga universitet och 17 statliga högskolor. Det finns också enskilda, dvs. icke statliga, utbildningsanordnare, av vilka två är tidigare statliga lärosäten som ombildats till stiftelser. Av de övriga enskilda utbildningsanordnarna är flertalet små och har bara utbildning inom ett eller ett par områden, framför allt vårdutbildningar och teologiska utbildningar.

Universitet och högskolor skiljer sig huvudsakligen åt genom att bara universitet har generellt tillstånd att utfärda examen på forskarnivå, medan högskolor måste ansöka om tillstånd för specifika områden. Beteckningen "universitet" är inte skyddad i lag utan huvudmannen, i de allra flesta fall staten, avgör när beteckningen får användas. Ett universitet behöver inte ha ordet "universitet" i sitt namn. Karolinska institutet och Kungl. Tekniska högskolan har universitetsstatus men namnen är sedan länge kända och inarbetade.

En förteckning över samtliga lärosäten återfinns i slutet av kapitlet. Där redovisas under rubriken Universitet även de enskilda utbildningsanordnare som har generellt tillstånd att utfärda examen på forskarnivå. Sammantaget kallas de utbildningsanordnare som ger högre utbildning här för *högskolan*.

Högskolans verksamhet

Med nästan 76 000 anställda är högskolan den största statliga verksamheten i Sverige, och cirka 406 000 studenter studerar på heltid eller deltid. Totalt kostade verksamheten 65 miljarder kronor år 2014, vilket innebär att högskolesektorn står för knappt två procent av bruttonationalprodukten, BNP.

Av den lagstiftning som reglerar högskolans verksamhet framgår att högskolan ska bedriva utbildning som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet.

Högskolan ska också utföra forskning och konstnärlig forskning samt utvecklingsarbete enligt högskolelagen. Merparten av den offentligt finansierade forskningen bedrivs inom högskolan, och till skillnad från i många andra länder är antalet statliga forskningsinstitut litet i Sverige. Det medför att över hälften av lärosätenas verksamhet mätt i pengar består av forskning och utbildning på forskarnivå.

I högskolans uppgifter ingår det att samverka med det omgivande samhället, och samverkan är något som bör prägla hela verksamheten. Det kan till exempel handla om verksamhetsförlagda inslag i utbildningen, att undervisningen behandlar frågor med relevans för arbetslivet, att anordna arbetsmarknadsdagar eller att popularisera forskning och verka för att forskningsresultat kommer till nytta. Det kan också vara att erbjuda uppdragsutbildning och uppdragsforskning.

LAGSTIFTNING PÅ HÖGSKOLEOMRÅDET

Den statliga högskolan styrs av högskolelagen (1992:1434) som är instiftad av riksdagen. Lagen ger en ram för organisation och styrning, som att ange att varje lärosäte måste ha en styrelse och en rektor, men den är för övrigt inte detaljerad. Av lagen framgår också vad som ska känneteckna högre utbildning, samt exempelvis att högskolan ska främja jämställdhet och bredda rekryteringen av studenter.

Högskolelagen kompletteras av högskoleförförordningen (1993:100), förordning (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet och förordning (2007:1164) för Försvarshögskolan, som är beslutade av regeringen. Där finns till exempel regler för anställning av lärare och doktorander, behörighetsregler för dem som söker till högre utbildning samt regler för kursplaner och betyg. I bilagor till förordningarna finns så kallade examensordningar som innehåller beskrivningar av och mål för alla examina.

Motsvarande lagstiftning för enskilda utbildningsanordnare är lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Det finns också ofta avtal med regeringen där krav på de enskilda utbildningsanordnarna framgår.

Genom bemyndigande av regeringen utfärdar Universitets- och högskolerådet föreskrifter som kompletterar och förtydligar de bestämmelser som finns i högskolelagen och förordningarna.

Högskolan styrs också av regeringens årliga regleringsbrev till varje lärosäte. Av regleringsbrevet framgår bland annat storleken på anslagen.

Vad är högskoleutbildning?

Med högskoleutbildning menas utbildning på eftergymnasial nivå som regleras i högskolelagstiftningen. Utbildningen definieras alltså dels av placeringen i utbildningssystemet (efter gymnasieskolan), dels bland annat av kravet att utbildningen ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund. Högskoleutbildning är inte den enda formen av eftergymnasial utbildning, det finns också bland annat yrkeshögskoleutbildning och folkhögskoleutbildning.

Högskoleutbildningens struktur

Högskoleutbildning organiseras i kurser som kan sammanföras till program. Kurserna är placerade på en av tre nivåer: grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå, där nivåerna ska bygga på varandra. På forskarnivå ingår, utöver kurser, ett vetenskapligt arbete som motsvarar minst halva studietiden. Nivåindelningen av den svenska utbildningen är en del av anpassningen till den så kallade Bologna-processen, som syftar till att göra högskoleutbildning mer jämförbar i de 47 stater som ingår i processen.

Utbildningens omfattning uttrycks i högskolepoäng. Ett akademiskt år är normalt 40 veckor, vilket motsvarar 60 högskolepoäng vid heltidsstudier. Högskolepoängen i den svenska utbildningen kan jämföras med the European Credit Transfer and Accumulation System credits (ECTS credits), där 60 credits motsvarar ett års heltidsstudier.

Kurser på grundnivå och avancerad nivå kan alltså vara sammansatta till utbildningsprogram, och studenter kan antingen följa ett program eller läsa kurser fristående. Ett utbildningsprogram eller en kombination av fristående kurser kan ligga till grund för en examen på grundnivå eller på avancerad nivå.

Av tradition har svensk högre utbildning inte bara omfattat utbildning av unga efter avslutad gymnasieskola utan också vidareutbildning av yrkesverksamma. Utbildningsutbudet har ett förhållandevis stort inslag av fristående kurser och studenternas genomsnittsålder är högre än i många andra länder. Det betyder att inte alla som läser på högskolan följer en utbildning som avslutas med en examen.

Examina

Det finns tre slags examina i högskolan: generella examina, konstnärliga examina och yrkesexamina.

Generella examina och konstnärliga examina ges på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. På grundnivå finns två examina, högskoleexamen (120 högskolepoäng) respektive kandidatexamen (180 högskolepoäng). På avancerad nivå finns också två examina, magisterexamen (60 högskolepoäng) respektive masterexamen (120 högskolepoäng). Det finns två examina på forskarnivå: licentiatexamen (120 högskolepoäng) respektive doktorsexamen (240 högskolepoäng).

Det finns drygt 50 yrkesexamina, på grundnivå eller avancerad nivå. Utbildningen som leder till dessa examina gäller framför allt så kallade reglerade yrken, dvs. yrken som det krävs särskilda kvalifikationer för att få utöva. I flera fall är yrket kopplat till en legitimation. Av de yrkesexamina som utfärdas på avancerad nivå förutsätter några, till exempel barnmorskeexamen, en föregående examen på grundnivå. Övriga yrkesexamina på avancerad nivå utfärdas efter sammanhållna utbildningar som omfattar båda nivåerna. Ett exempel är tandläkarexamen som omfattar studier på både grundnivå och avancerad nivå.

För varje examen finns det mål för vad studenten ska ha uppnått. Examensmålen är av tre slag: kunskap och förståelse, färdighet och förmåga samt värderingsförmåga och förhållningssätt. Alla generella examina som har samma omfattning (exempelvis alla kandidatexamina eller alla masterexamina) har samma examensmål, som alltså är allmänt hållna. Detsamma gäller för alla konstnärliga examina. Varje yrkesexamen har däremot egna mål.

Utbildningskvalitet

Universitetskanslersämbetet, och tidigare Högskoleverket, utvärderar den högre utbildningens kvalitet i cykler. Utvärderingscykeln 2011–2014 omfattade utbildning på grundnivå och avancerad nivå och under 2015 görs utvärderingssystemet om inför nästa cykel. En modell för utvärdering av utbildning på forskarnivå provas ut under 2015 och ska sedan ingå i det kommande utvärderingssystemet. Enligt ett förslag utarbetat inom Regeringskansliet (Kvalitetssäkring av högre utbildning, promemoria U2015/1626/UH) ska systemet bestå av fyra komponenter: examenstillståndsprövning, granskning av lärosätenas kvalitetssäkringssystem, utvärdering av utbildning och tematiska utvärderingar.

Vem får studera?

Behörighetskrav för tillträde till högre utbildning finns i högskolelagen, förordningar (framför allt högskoleförordningen) och föreskrifter. För att bli antagen krävs det att den sökande har grundläggande behörighet och dessutom särskild behörighet om sådan krävs. Detaljerade nationella krav finns främst för tillträde till utbildning på grundnivå. Det finns också nationella krav för tillträde till de högre nivåerna, men de är mindre omfattande. Till de nationella kraven kommer de eventuella lokala behörighetskrav som ett lärosäte ställer.

Examen på grundnivå är normalt krav för studier på utbildningsprogram på avancerad nivå. För grundläggande behörighet till studier på forskarnivå krävs examen på avancerad nivå, alternativt minst 240 högskolepoäng, varav minst 60 högskolepoäng på avancerad nivå. Det innebär att det räcker med ett års studier på avancerad nivå för att kunna fortsätta till forskarnivå.

Oavsett om studierna på avancerad nivå är i form av fristående kurser eller till exempel ett yrkesprogram, ger de grundläggande behörighet till studier på forskarnivå.

De som uppfyller kraven är behöriga men inte garanterade att bli antagna, och när de sökande är fler än dem som kommer att antas tillämpas urval. All utbildning på grundnivå, utom sådan utbildning som leder till en konstnärlig examen, använder mer eller mindre samma urvalsgrunder. Grunderna är framför allt betyg från gymnasieskolan och resultat på det så kallade högskoleprovet, men upp till en tredjedel av studenterna kan antas på andra grunder som respektive högskola beslutat.

Antagning av studenter görs av lärosätena men den helt övervägande delen av antagningsprocessen är samordnad. Universitets- och högskolerådet är ansvarigt för att samordna antagningen för lärosätenas räkning.

Studieavgifter

Den högre utbildningen är fri från studieavgifter utom för studenter som kommer från ett land utanför EU/EES-området eller Schweiz och inte studerar inom utbytesprogram. Dessa studenter måste betala studieavgifter för studier på grundnivå och avancerad nivå, och lärosätena är skyldiga att ta en avgift som täcker den fulla kostnaden, inklusive administrativa kostnader.

Vem beslutar om högskolan?

Statliga lärosäten är egna myndigheter, placerade direkt under regeringen. Inom regeringen ansvarar Utbildningsdepartementet för frågor som rör skolor, universitet och högskolor, forskning, vuxenutbildning, folkhögskolor och studiemedel. Näringsdepartementet ansvarar dock för Sveriges lantbruksuniversitet.

Inom ramen för en övergripande lagstiftning fattar lärosätena de flesta besluten själva. Det gäller bland annat organisation, intern fördelning av resurser, utbildningsutbud, utbildningens innehåll och utformning samt hur många studenter som antas. Regeringen beslutar vilka examina som får förekomma, och krav för examen, i form av omfattning och mål. Det finns begränsningar i vilka examina ett lärosäte får utfärda, genom att det kan krävas ett särskilt examenstillstånd. Däremot finns inga begränsningar för vilka kurser som får ges, utöver det allmänna kravet att högskoleutbildning ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet.

Statens uppdrag till universitet och högskolor

Utbildningsdepartementet respektive Näringsdepartementet drar upp riktlinjer för lärosätenas verksamhet i ett årligt regleringsbrev. Försvarshögskolan har dessutom ett regleringsbrev från Försvarsdepartementet. Regleringsbrevet anger anslag för lärosätets verksamhet och det innehåller de särskilda uppdrag som regeringen kan lägga på ett lärosäte.

För utbildning på grundnivå och avancerad nivå är uppdraget till lärosätena inte i form av utbildningsplatser eller helårsstudenter, utan i form av ett anslag upp till ett visst belopp, det så kallade takbeloppet, som anges i regleringsbrevet. Det finns alltså ingen nationellt planerad utbildningsvolym i högskolan. Vilka utbildningar lärosätena ska ge, och hur många studenter de ska anta, beslutar de själva om i stor utsträckning.

Tillstånd att utfärda examina

Rätten att utfärda en examen följer dels av lagstiftning, dels av särskilda beslut som fattas av Universitetskanslersämbetet eller av regeringen. Statliga universitet har rätt att utfärda *generella examina* på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Statliga högskolor har tillstånd att utfärda generella examina på grundnivå och magisterexamen. Högskolor kan också efter prövning ha tillstånd att utfärda masterexamen och examen på forskarnivå inom specifika områden.

Både universitet och högskolor måste ansöka om tillstånd att utfärda *konstnärliga examina*, oavsett nivå. Detsamma gäller alla *yrkesexamina*.

Enskilda utbildningsanordnare måste söka examens-tillstånd, oavsett typ av examen och nivå på examen.

Resurstilldelning

Riksdagen beslutar om anslag till utbildning och forskning inom högskolan. Regeringen ger sedan lärosätena utbildningsuppdrag i form av en maximal ersättning, ett takbelopp, för att ordna utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Eftersom studenternas efterfrågan på utbildning varierar kan lärosätena inte alltid utbilda exakt så många som ryms inom takbeloppet. Det finns därför möjlighet att balansera en mindre del av takbeloppet över åren.

Ersättningen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå baseras dels på antalet registrerade studenter (omräknade till helårsstudenter), dels på antalet avklarade högskolepoäng (helårsprestationer) på de kurser lärosätet ger. Helårsstudenter och helårsprestationer inom olika utbildningsområden ersätts med belopp av olika storlek. Humanistiskt, samhällsvetenskapligt, teologiskt och juridiskt utbildningsområde, som år 2014 omfattade cirka 43 procent av alla helårsstudenter, har lägst ersättning. De konstnärliga utbildningsområdena har högst ersättning, men omfattar en mycket liten andel av helårsstudenterna. Utbildningsområdena och aktuella belopp finns listade i kapitlet Ekonomi och forskningsfinansiering.

Lärosätena får också anslag för forskning och utbildning på forskarnivå direkt från regeringen, men en del av den statliga finansieringen kanaliseras via forskningsfinansierande myndigheter, till exempel Vetenskapsrådet. Forskning finansieras också i betydande utsträckning av andra forskningsfinansierare än staten.

Lärosäten 2015

Universitet

Uppsala universitet **1, 2**
Lunds universitet **3**
Göteborgs universitet **4**
Stockholms universitet **5**
Umeå universitet **6**
Linköpings universitet **7**
Karolinska institutet **5**
Kungl. Tekniska högskolan **5**
Chalmers tekniska högskola (enskild) **4**
Luleå tekniska universitet **8**
Handelshögskolan i Stockholm (enskild) **5**
Sveriges lantbruksuniversitet **1**
Karlstads universitet **9**
Linnéuniversitetet **10, 11**
Örebro universitet **12**
Mittuniversitetet **13, 14, 15**

Högskolor

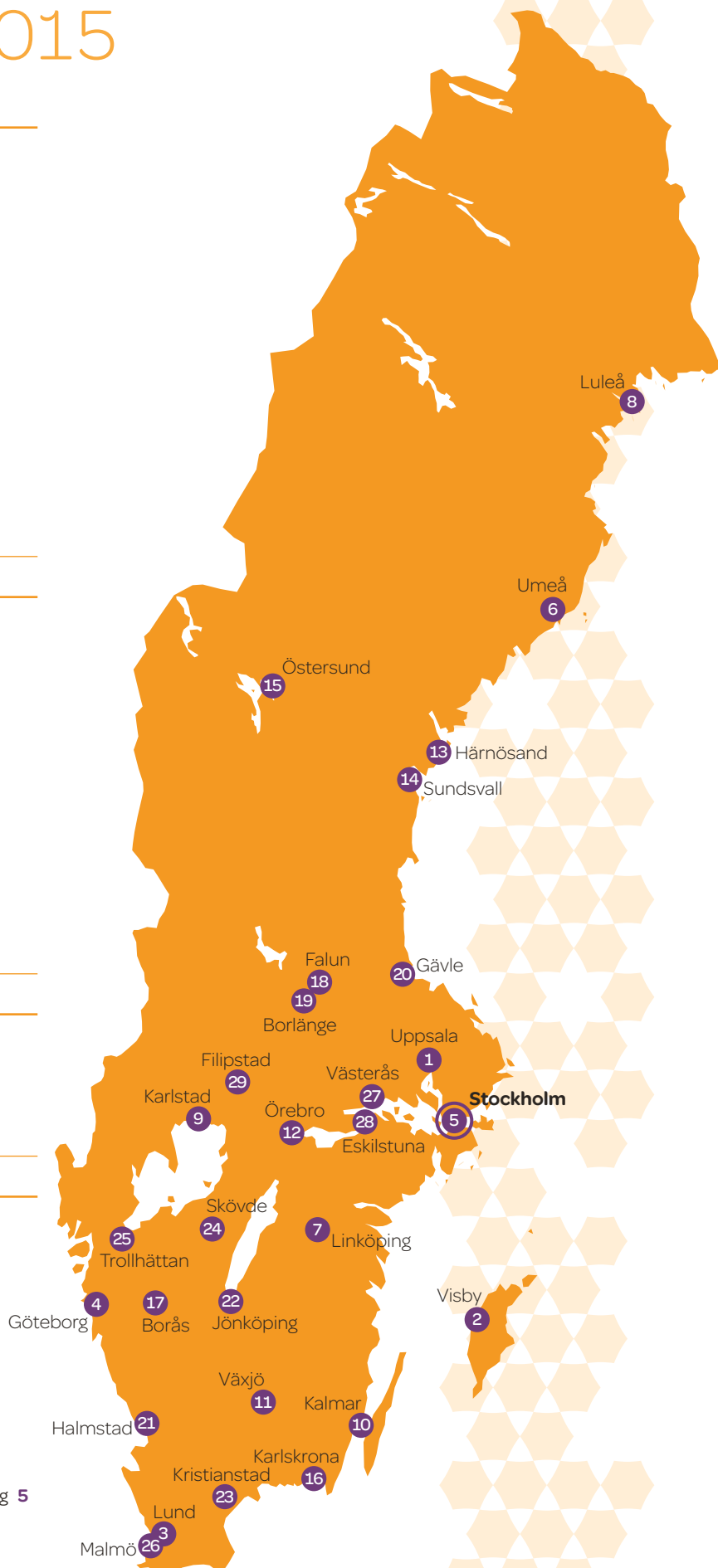
Blekinge tekniska högskola **16**
Försvvarshögskolan **5**
Gymnastik- och idrottshögskolan **5**
Högskolan i Borås **17**
Högskolan Dalarna **18, 19**
Högskolan i Gävle **20**
Högskolan i Halmstad **21**
Högskolan i Jönköping (enskild) **22**
Högskolan Kristianstad **23**
Högskolan i Skövde **24**
Högskolan Väst **25**
Malmö högskola **26**
Mälardalens högskola **27, 28**
Södertörns högskola **5**

Konstnärliga högskolor

Beckmans designhögskola (enskild) **5**
Konstfack **5**
Kungl. Konsthögskolan **5**
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm **5**
Stockholms konstnärliga högskola **5**

Övriga enskilda utbildningsanordnare

Ericastiftelsen **5**
Ersta Sköndal högskola **5**
Högskolan Evidens **4**
Gammelkroppa skogsskola **29**
Johannelunds teologiska högskola **1**
Newmaninstitutet **1**
Röda korsets högskola **5**
Sophiahemmet högskola **5**
Stockholms Musikpedagogiska Institut **5**
Svenska institutet för kognitiv psykoterapi **5**
Stockholms akademi för psykoterapeututbildning **5**
Teologiska Högskolan, Stockholm **5**
Örebro teologiska högskola **12**

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

För sjunde året i rad sjunker andelen av de sökande som antas till högskolan. Ett fortsatt ökat antal sökande i kombination med att färre antas har skapat ett rekordhøgt söktryck till högskolan. Bland nybörjarna är det framför allt de svenska studenterna som har blivit färre och minskningen sker på fristående kurser.

Detta kapitel beskriver högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå. Statistiken beskriver inflödet till, närvaron i och utflödet av studenter från universitet och högskolor. Det är en komplex process som omfattar flera olika populationer: sökande, antagna, högskole-nybörjare, registrerade studenter och examinerade. Kapitlet följer samma struktur.

Alla som söker till högskolan antas inte, och alla som antas påbörjar inte en högskoleutbildning. De som antas till och påbörjar högskolestudier består till viss del av studenter som inte har studerat i den svenska högskolan tidigare – så kallade högskolenybörjare. Men dessa utgör bara en mindre andel av alla registrerade studenter. Flertalet studenter är kvar i studier sedan tidigare eller återkommer till studier efter en tids frånvaro. Eftersom nybörjarna utgör nytillskottet till högskolan brukar dock förändringar – till exempel öknings eller minskningar av antalet studenter – märkas först i den gruppen.

Ungefär hälften av alla som börjar studera i högskolan tar efter ett antal år ut examen. Eftersom det oftast tar några år att slutföra en utbildning som leder till en examen brukar förändringar tidigare i processen – till exempel ett ökat antal högskolenybörjare – märkas bland de examinerade först några år senare.

Sökande och antagna

Sökande och antagna till högskolan hösten 2014

Antalet sökande till högskolan fortsätter att öka. Inför höstterminen 2014 sökte 135 000 personer som inte tidigare studerat vid högskolan till utbildningar vid universitet och högskolor vilket kan jämföras med 134 000 hösten 2013. Detta motsvarar en ökning på en procent och innebär att de senaste sex årens trend av ökat antal sökande fortsatte. I ett längre perspektiv har antalet sökande utan tidigare högskolestudier legat på en hög nivå under dessa år (se figur 1). Fördelningen mellan könen bland sökande utan tidigare högskolestudier har varit densamma under lång tid, ungefär 60 procent kvinnor och 40 procent män.

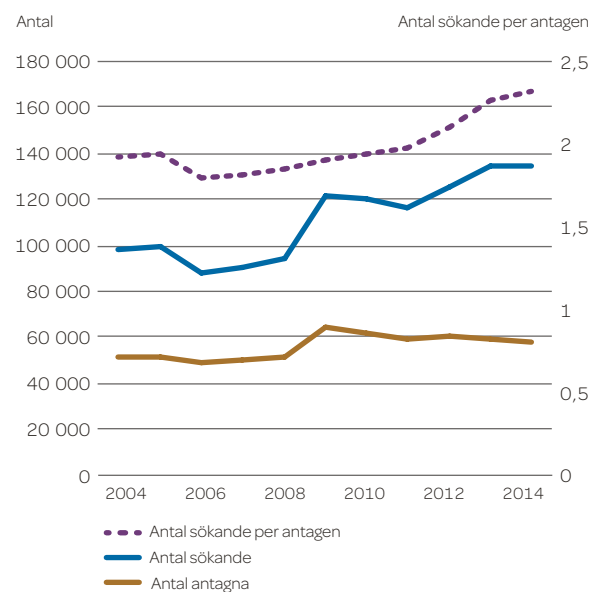
I början av 2000-talet var det omkring 100 000 sökande utan tidigare högskolestudier till varje hösttermin, men antalet minskade kraftigt mellan höstterminen 2005 och höstterminen 2006, till omkring 88 000. Därefter ökade antalet måttligt igen fram till höstterminen 2008, varefter det skedde en kraftig ökning (med 29 procent) till 121 000 nya sökande höstterminen 2009. Ökningen 2009 sammanföll både med att antalet 19-åringar i befolkningen var stort och att arbetsmarknadsläget då försämrades kraftigt. Sedan 2009 har antalet sökande legat på en hög nivå och ökat ytterligare de senaste två åren.

STATISTIKEN ÖVER SÖKANDE OCH ANTAGNA

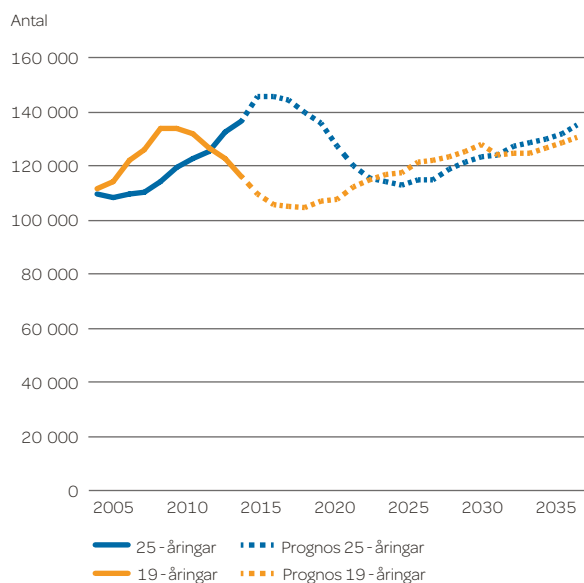
Antagningsprocessen börjar med ansökan och antagning till högskolan. Drygt fyra månader före terminsstart är sista datumet för ansökan till utbildningar vid universitet och högskolor och därefter börjar en lång process av behörighetsprövning, urval och antagning. Statistiken som beskriver denna process är komplex eftersom populationerna är föränderliga mellan söktillfället och terminsstarten. Det är viktigt att skilja på siffror som rör behöriga sökande från siffror som gäller samtliga sökande. De sökandes behörighet är heller inte någon en gång för alla given egenskap. Man kan vara obehörig till sitt förstahandsval men behörig till sitt andrahandsval, och behörigheten kan förändras genom slutförande av behörighetsgivande utbildning.

Alla som söker till högskolan antas inte, och alla som antas påbörjar inte en högskoleutbildning. Några som påbörjar studier har inte sökt inom ramen för antagningssystemet – det sker efteranmälningar till utbildningar, även efter terminsstart. Utöver nya sökande finns det ett stort antal sökande som har tidigare erfarenhet av högskolestudier.

Figur 1. Sökande och antagna utan tidigare högskolestudier per hösttermin 2004–2014. Antalet nya sökande hösten 2014 var det högsta som noterats. Endast personer med svenska personnummer ingår i redovisningen. Från och med 2007 används ett samordnat antagningssystem, NyA. Tidigare förekom en viss dubbelräkning och därför bör jämförelser över tid göras med viss försiktighet.

Figur 2. Antal 19- och 25-åringar 2005–2014 och prognos över antalet 19- och 25-åringar 2015–2035.

Antalet 19- och 20-åriga sökande utan tidigare högskolestudier har dock minskat de senaste åren. Detta hänger samman med att antalet 19-åringar i befolkningen har minskat och väntas fortsätta minska något de kommande åren. Samtidigt ökar antalet 25-åringar (se figur 2). Trots det är det fortfarande 19-åringarna som utgör den största andelen av de sökande utan tidigare högskolestudier.

Andelen sökande 19-åringar av befolkningen i samma ålder har dock ökat jämfört med föregående hösttermin. Över 29 procent av alla 19-åringar i befolkningen sökte till högskolan inför höstterminen 2014. I alla åldersgrupper var det en högre andel av befolkningen som sökte till högskolan hösten 2014 jämfört med hösten 2013, men uppgången var genomgående liten.

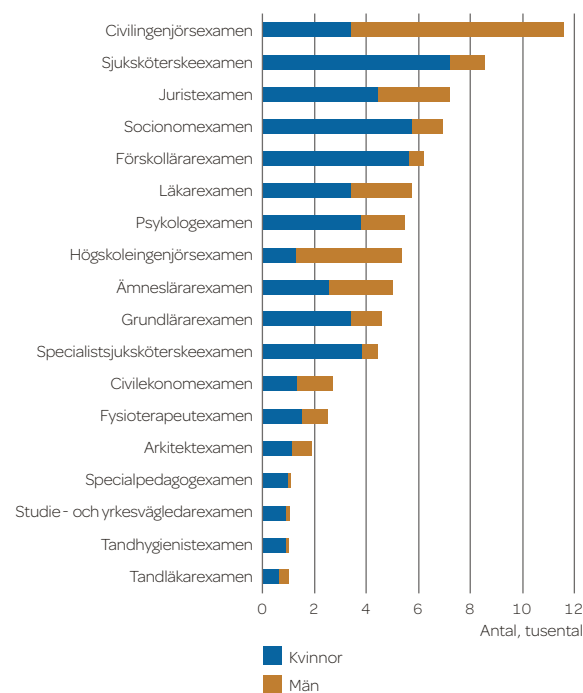
Förutom sökande utan tidigare högskolestudier finns ett stort antal sökande som redan har studerat i högskolan. Totalt sökte 425 000 personer till program och kurser vid universitet och högskolor hösten 2014. Det är en ökning med 3 procent jämfört med hösten 2013. Av det totala antalet sökande var 62 procent kvinnor och 38 procent män.

Antalet sökande varierar för olika utbildningar

Av sammantaget 175 100 behöriga förstahandssökande till olika utbildningsprogram sökte 90 900 till yrkesexamensprogram och 84 400 till program som leder till en generell eller konstnärlig examen hösten 2014.

Det finns ett femtiotal olika yrkesexamina. Flest sökande bland dessa hade civilingenjörsprogrammet med 11 600. Under den senaste femårsperioden har antalet behöriga förstahandssökande till civilingenjörsutbildningen ökat från 9 300 till 11 600. Antalet behöriga förstahandssökande till den kortare högskoleingenjörs-

Figur 3. Antal behöriga förstahandssökande till yrkesexamensprogram med minst 1 000 sökande, efter kön, höstterminen 2014.

utbildningen har också ökat under den senaste femårsperioden, från 4 500 hösten 2010 till 5 400 hösten 2014.

Efter civilingenjörsutbildningen har sjuksköterskeutbildningen det största antalet sökande med 8 600 och juristutbildningen med 7 200 behöriga förstahandssökande. Hösten 2010 var det lärarutbildningen som hade flest behöriga förstahandssökande men från och med hösten 2011 har lärarexamen ersatts av fyra nya yrkesexamina: förskolläraryrkes-, grundläraryrkes-, ämnesläraryrkes- och yrkesläraryrkesexamen. Antalet behöriga förstahandssökande till dessa fyra utbildningar sammantaget var 16 400 hösten 2014, det vill säga totalt sett fler än till civilingenjörsutbildningen.

På de flesta yrkesexamensprogram (med minst 1 000 sökande) har antalet behöriga förstahandssökande ökat jämfört med hösten 2013. Exempelvis ökade antalet behöriga förstahandssökande till ämnesläraryrkesutbildningen och grundläraryrkesutbildningen med 25 respektive 20 procent. Antalet behöriga förstahandssökande till sjuksköterskeutbildningen ökade igen efter en nedgång hösten 2013.

Könsfördelningen bland de sökande till många av de stora yrkesexamensprogrammen var mycket ojämn. Störst skillnad mellan könen fanns på sjuksköterskeutbildningen och socionomutbildningen där 84 respektive 83 procent av de behöriga förstahandssökande hösten 2014 var kvinnor. På högskoleingenjörs- och civilingenjörsutbildningen var istället andelen män 75 respektive 70 procent. Exempel på yrkesexamensprogram med jämn könsfördelning är civilekonomprogrammet med 49 procent kvinnor och läkarprogrammet med 59 procent kvinnor av de behöriga förstahandssökande.

HÖGSKOLEPROVET

Högskoleprovet anordnas två gånger om året och används som ett komplement till betyg i urvalet av sökande när det är fler behöriga sökande till en utbildning eller en kurs än det finns platser. Men högskoleprovet ger aldrig behörighet till en utbildning. Vid urval ska minst en tredjedel av platserna fördelas på grundval av betyg, minst en tredjedel på grundval av högskoleprovsresultat och högst en tredjedel på grundval av urvalsgrunder beslutade av högskolan.

Högskoleprovet är öppet för alla och det finns ingen gräns för hur många gånger man kan göra provet. Vid antagningen räknas det bästa resultatet under de senaste fem åren. Under de senaste åren har drygt hälften av provdeltagarna gjort sitt första prov medan övriga provdeltagare är sådana som har återkommit för att förbättra sina provresultat.

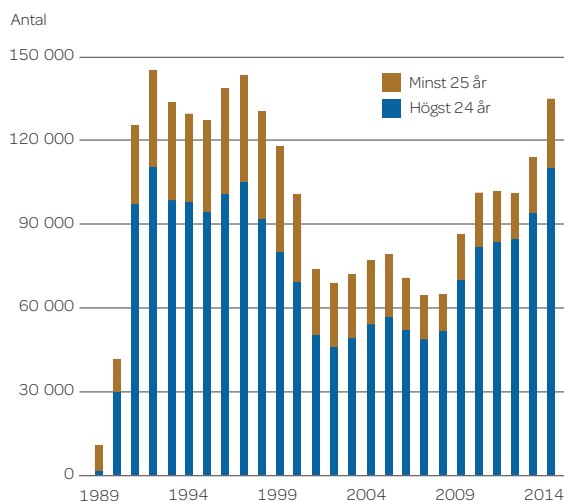
En stor andel av provdeltagarna är unga och denna andel har ökat. År 2014 var 82 procent av provdeltagarna under 25 år gamla, men tio år tidigare var motsvarande andel 70 procent. Andelen kvinnor som skriver provet har alltid varit lite större än andelen män, så även under 2014. Det senaste året var skillnaden liten, 53 procent av provdeltagarna var kvinnor och 47 procent var män.

Antalet provdeltagare har varierat mycket över åren, ofta i samklang med förändringar av gymnasieskolan och reglerna för antagning till högskolan. Mellan år 2002 och 2008 låg det årliga antalet provdeltagare under 80 000. Därefter ökade antalet till drygt 100 000 under några år. Ökningen sammanföll med flera förändringar av antagningsreglerna, bl. a. de nya antagningsreglerna hösten 2010. Det året var första gången som avgångna från gymnasieskolan kunde tillgodoräkna sig meritpoäng för moderna språk, engelska, matematik och så kallade områdeskurser för hela sin gymnasietid i ansökan till högskoleutbildning.

De två senaste åren har det återigen skett en relativt stor ökning av antalet provdeltagare och under 2014

uppgick de till 135 000. Det innebar en ökning med 18 procent jämfört med de 114 000 provdeltagarna året innan. Ökningen sammanfaller med att det hösten 2014 är första gången som avgångna från gymnasieskolan med de nya gymnasiebetygen A-F kan söka till högskolan. Eftersom det råder en viss osäkerhet om hur gymnasieexamen kommer att stå sig i konkurrensen med tidigare gymnasiebetyg kan fler ha valt att skriva högskoleprovet.

Figur 4. Totalt antal gjorda högskoleprov 1989–2014 fördelade efter provdeltagarnas ålder. Från 1991 då provet började användas även för dem med betyg från gymnasieskolan ökade antalet provdeltagare kraftigt. Den efterföljande minskningen mellan 1997 och 2002 sammanfaller med att kommunal vuxenutbildning byggdes ut och att möjligheten att läsa om gymnasiekurser för att höja betygen infördes 1997. Efter 2008 har antalet provdeltagare återigen ökat, sannolikt beroende på ändringar i antagningsreglerna som ökat provets roll i antagningen till högskoleutbildning.

Förutom yrkesexamensprogrammen finns det ett stort antal program som leder till en generell examen. Dessa program består av en, för en viss högskola fastställd, kombination av kurser och det finns stora variationer. För att kunna göra översiktliga jämförelser brukar dessa program grupperas efter inriktning enligt standarden för klassificering av svensk utbildning (SUN 2000). Dessutom finns konstnärliga examina.

För program som leder till en generell eller konstnärlig examen var det flest sökande inom företagsekonomi och administration med 12 700 sökande höstterminen 2014. Även föregående höst hade denna inriktning flest behöriga förstahandssökande. Därefter följde utbildningar inriktade mot informatik, datavetenskap och system-

vetenskap med 7 500 sökande samt ledning och administration med 6 500 sökande. Utbildningar inriktade mot journalistik och medievetenskap hade 3 600 sökande, statsvetenskap hade 3 400 sökande, medieproduktion hade 3 100 sökande och sociologi, etnologi och kulturgeografi hade 3 100 sökande.

Allt hårdare konkurrens

Antalet antagna utan tidigare högskolestudier uppgick till 58 000 personer höstterminen 2014. Det innebär en minskning med 2 procent jämfört med höstterminen 2013. Könsfördelningen var snarlik den bland de sökande med 56 procent kvinnor och 44 procent män.

Totalt blev 243 000 sökande med och utan tidigare högskolestudier antagna till program och kurser hösten 2014. Detta var en liten ökning jämfört med föregående höst. Av det totala antalet sökande var 61 procent kvinnor och 39 procent män.

I och med att antalet sökande ökade mer än antalet antagna innebar detta att konkurrensen hårdnade ytterligare, även om det är långt ifrån konkurrens bland de sökande till alla utbildningar. För sjunde året i rad sjönk andelen av de sökande som antas till högskolan. Inför hösten 2014 var andelarna antagna av sökande de minsta sedan 1997, både bland de med och de utan tidigare högskolestudier.

Andelen antagna av de behöriga förstahandssökande har varierat, men har mellan år 2000 och 2011 hela tiden överstigit 50 procent och var så hög som 57 procent år 2001. Inför höstterminen 2007 antogs 55 procent av de sökande utan tidigare högskolestudier och motsvarande siffra för höstterminen 2014 var 43 procent (42 procent för kvinnorna och 44 procent för männen). Skillnaden mellan könen i andelen antagna (2–3 procentenheter) har varit relativt stabil de senaste åren. Inför höstterminen 2014 var alltså andelen som antogs till högskoleutbildning 14 procentenheter lägre än 2000-talets högsta notering.

Även andelen som kommer in på sitt förstahandsval av det totala antalet antagna på program har minskat jämfört med föregående höst, från 56 till 54 procent för sökande utan tidigare högskolestudier. För mer utförliga uppgifter om sökande och antagna, se *Sökande och antagna till högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå höstterminen 2014*, UF 46 SM 1401, UKÄ och SCB.

Söktrycket är störst på psykologutbildningen

Antalet sökande och antagna fördelar sig ojämnt över olika utbildningsprogram och det är en varierande andel av de sökande som antas. Detta innebär att söktrycket, dvs. andelen av de behöriga förstahandssökande som antas, varierar kraftigt för olika utbildningsprogram och inriktningar. För alla yrkesexamensprogram fanns det i genomsnitt 2,1 behöriga förstahandssökande per antagen höstterminen 2014. Flest behöriga förstahandssökande per antagen (bland yrkesexamensprogram med minst 100 antagna) hade utbildningarna till psykolog med nästan tio behöriga förstahandssökande per antagen.

Andra program med många sökande per antagen var de som leder till veterinärexamen, läkarexamen, juristexamen och fysioterapeutexamen som hade mellan fem och sju behöriga förstahandssökande per antagen. Utbildningar som leder till arkitektexamen, tandläkarexamen, socionomexamen, tandhygienistexamen och barnmorskeexamen hade alla mellan tre och fem behöriga förstahandssökande per antagen. Detta innebar inga avgörande skillnader sedan föregående hösttermin och även i ett längre perspektiv har samtliga dessa utbildningar haft ett relativt högt söktryck, även om det för några utbildningar har funnits vissa variationer över tid. Söktrycket till lärarutbildningarna beskrivs mer ingående i avsnittet om lärarutbildningen.

Av de behöriga förstahandssökande till något av programmen som leder till en generell eller konstnärlig examen var det 56 procent som blev antagna vilket motsvarar ett söktryck på 1,8 sökande per antagen. Högst var söktrycket på utbildningar med inriktning mot journalistik och medievetenskap (med 2,6 sökande per

Tabell 1. Antal behöriga förstahandssökande och antagna till de 10 yrkesexamensprogram med högst söktryck.

Endast program med minst 100 antagna höstterminen 2014 redovisas.

Yrkesexamensprogram	Förstahandssökande			Antagna			Förstahandssökande per antagen		
	Totalt	Andel		Totalt	Andel		Totalt	Kvinnor	Män
		Kvinnor	Män		Kvinnor	Män			
Samtliga yrkesexamensprogram	90 910	65	35	43 530	59	41	2,1	2,3	1,8
Psykologexamen	5 440	70	30	560	65	35	9,7	10,4	8,3
Veterinärexamen	770	90	10	110	88	12	7,1	7,3	5,9
Läkarexamen	5 770	59	41	880	52	48	6,6	7,5	5,6
Juristexamen	7 170	62	38	1 270	58	42	5,6	6	5,1
Fysioterapeutexamen	2 530	62	38	460	67	33	5,6	5,1	6,4
Arkitektexamen	1 920	60	40	390	62	38	4,9	4,8	5,2
Tandläkarexamen	1 000	66	34	220	58	42	4,5	5,2	3,7
Socionomexamen	6 950	83	17	1 860	83	17	3,7	3,7	3,7
Tandhygienistexamen	1 010	90	10	300	84	16	3,4	3,6	2
Barnmorskeexamen	450	100	-	140	100	-	3,3	3,3	-

antagen), följt av företagsekonomi och administration (2,3 sökande per antagen), ledning och administration (2,3 sökande per antagen) och medieproduktion (2,2 sökande per antagen). Söktrycket är också högt till många utbildningar mot konstnärlig examen.

Nybörjare

Antalet nybörjare fortsätter minska

Läsåret 2013/14 började 87 700 nybörjare (nya studenter) studera vid svenska universitet och högskolor (figur 5). Det är fjärde läsåret i rad som antalet nybörjare minskar; jämfört med föregående läsår uppgick minskningen till 2 700, eller tre procent. Sedan toppåret 2009/10 med 107 000 nybörjare har antalet nybörjare minskat med totalt 18 procent. Nedgången beror på att lärosätena har minskat utbildningsvolymen som en anpassning till förändrade ekonomiska förutsättningar. Ur ett längre perspektiv är antalet nybörjare dock fortfarande högt.

Högskolenybörjare är studenter som för första gången påbörjar högskolestudier i Sverige. Både svenska och inresande studenter ingår. Minskningen av antalet nybörjare 2013/14 gäller framför allt svenska studenter. Läsåret 2013/14 minskade de svenska studenterna från 68 800 till 66 300, vilket motsvarar en nedgång på nästan fyra procent. Antalet inresande nybörjare sjönk kraftigt 2011/12 efter att anmälnings- och studieavgifter införts för inresande studenter från länder utanför EES och Schweiz. Läsåret 2013/14 sjönk antalet från 21 600 till 21 400, en nedgång med knappt en procent. Mer information om inresande nybörjare finns i kapitlet *Internationell studentmobilitet*.

Nedgången i antalet nybörjare läsåret 2013/14 berörde både män och kvinnor. Bland de svenska nybörjarna var nedgången fyra respektive tre procent. Nedgången bland inresande nybörjare var knappt en procent för både kvinnor och män. Det minskade antalet högskolenybörjare påverkade inte könsfördelningen som 2013/14 var 57 procent kvinnor och 43 procent män. De nya inresande studenterna är fortfarande betydligt färre än innan avgifterna infördes samtidigt som de fortfarande utgör en betydande del av samtliga nybörjare – 2013/14 var nästan var fjärde ny student inresande.

BASÅR

Basårsutbildning är en förutbildning om maximalt ett år. Syftet är att blivande studenter ska komplettera sina gymnasiestudier med kunskaper som motsvarar kraven på *särskild behörighet* till vissa högskoleutbildningar på grundnivå. När studenter antas till ett basår vid universitet eller högskola antas de samtidigt till den högskoleutbildning som basåret ska ge behörighet till.

Basåret har funnits i högskolan sedan 1992. Fram till 2002 gavs det endast som förutbildning till naturvetenskapliga eller tekniska högskoleutbildningar, men numera kan lärosätena ge basårsutbildning för alla utbildningsprogram på grundnivå där det finns brist på behöriga sökande samtidigt som det finns en efterfrågan på arbetsmarknaden av examinerade från utbildningen.

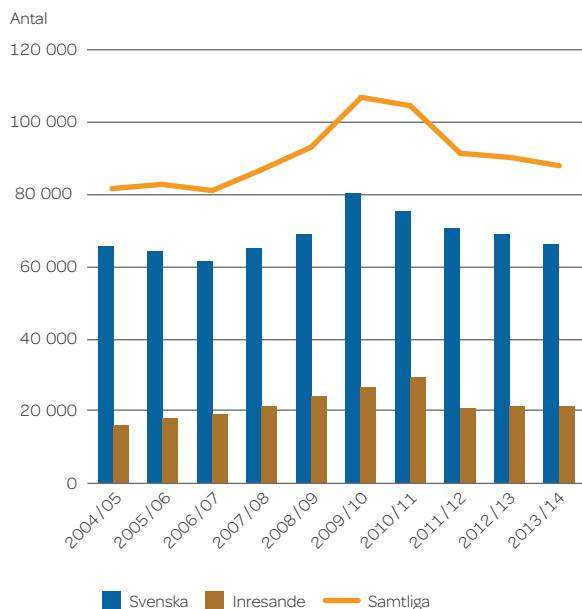
I början av 2000-talet uppgick antalet basårsstudenter årligen till cirka 3 500. Därefter skedde en kraftig ökning till drygt 5 600 studerande i basårsutbildning läsåren 2009/10 och 2010/11. Parallellt med denna utveckling skedde en ökning av antalet högskolenybörjare. Under de tre senaste läsåren har antalet basårsstudenter varit färre och läsåret 2013/14 fanns det 4 750 studenter på basåret – en minskning med cirka 540 studenter jämfört med läsåret 2012/13. Denna utveckling sammanfaller med att antalet nybörjare i högskolan har sjunkit under de senaste åren.

Männen var i majoritet bland basårsstudenterna 2013/14 då de utgjorde 61 procent. Det fanns dock enskilda lärosäten där det istället var kvinnorna som var i majoritet. Basårsstudier är vanligast i yngre åldrar och läsåret 2013/14 var majoriteten (57 procent) av de 4 750 studenterna högst 21 år. Studenter som var 31 år eller äldre utgjorde endast knappt 5 procent.

Lsåret 2013/14 fanns det basårsstudenter vid 25 högskolor och universitet. Flest fanns vid Kungl. Tekniska högskolan (909) vilket är långt fler än vid något annat lärosäte. Mittuniversitetet hade näst flest basårsstudenter (382), följt av Chalmers tekniska högskola (298) och Umeå universitet (281). Var lärosätena placerar sig i denna rangordning skiljer sig dock i viss utsträckning från det ena året till det andra.

Av de 5 290 personer som började på basåret föregående läsår (2012/13) har drygt två tredjedelar bland såväl kvinnor som män fortsatt på en högskoleutbildning direkt efter basåret, det vill säga till och med läsåret 2013/14.

Figur 5. Antalet högskolenybörjare läsåren 2004/05–2013/14. Antalet högskolenybörjare har under de senaste läsåren minskat årligen och läsåret 2013/14 var nedgången tre procent. En nedgång som beror framför allt på färre svenska högskolenybörjare. Med högskolenybörjare avses studenter som inte tidigare studerat i svensk högskoleutbildning.

De senaste uppgifterna för höstterminen 2014 visar på en fortsatt nedgång med knappt två procent i totala antalet nybörjare jämfört med höstterminen 2013. Svenska nybörjare står för hela nedgången – antalet minskade med 3,7 procent och kvinnorna minskar något mer än männen. Inresande nybörjare ökade under samma period med drygt 4 procent. Mer detaljerad redovisning av uppgifter om de inresande studenterna finns i kapitlet *Internationell mobilitet*.

Stora variationer i övergången till högskolestudier från olika gymnasieutbildningar

De allra flesta som påbörjar högskolestudier har avslutat ett program i gymnasieskolan, men det finns också andra vägar in i högskolan. Lsåret 2013/14 hade 72 procent av högskolenybörjarna studerat enbart i gymnasieskolan. 14 procent hade avslutat både en gymnasieutbildning och studier i kommunal vuxenutbildning (komvux) och ytterligare 9 procent hade studerat enbart på komvux.

Under de senaste 10 läsåren har andelen högskolenybörjare som enbart studerat i gymnasieskolan ökat med sammanlagt 15 procentenheter. Andelen som avslutat både gymnasieskolan och studier på gymnasial nivå i komvux har under samma tidsperiod nästan halverats, samtidigt som andelen som enbart studerat på komvux har sjunkit med två procentenheter. Minskningen är ett resultat av begränsade möjligheter att läsa upp gymnasiebetyg i kombination med neddragningar i komvux. Bland högskolenybörjarna är det något vanligare bland kvinnor att ha avslutat både gymnasieskolan och studier på komvux eller studier enbart på komvux. Detta hänger troligtvis samman med den större övergången till högskolestudier för kvinnor på de gymnasieprogram som inte är högskoleförberedande (se tabell 1).

Lsåret 2010/11 avslutade cirka 100 000 elever gymnasieskolan och 43 procent av dem gick vidare till högskolestudier inom tre år. Övergång till högre utbildning är vanligare bland kvinnor, 48 procent, jämfört med män, 37 procent. Från de studieförberedande programmen (Naturvetenskapsprogrammet, Samhällsvetenskapsprogrammet, International Baccalaureate, Estetiska programmet och Teknikprogrammet) är övergången hög och skillnaderna i övergångsfrekvensen mellan könen betydligt mindre: 65 procent av kvinnorna och 63 procent av männen som avslutat något av de fem program-

Tabell 2. Andel elever som påbörjat högskolestudier senast läsåret 2013/14 av de som slutförde gymnasieskolan 2010/11. De elever som slutförde gymnasieskolan läsåret 2010/11 omfattades fortfarande av *Läroplan för de frivilliga skolformerna (Lpf94)*. De förändringar som infördes i *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011 (Gy 2011)* har således inte fått genomslag i dessa siffror. Med IV avses individuella program.

	Andel elever som slutfört gymnasieskolan läsåret 2010/11 och som påbörjat högskolestudier senast läsåret 2013/14		
	Totalt	Kvinnor	Män
Samtliga	43 %	48 %	37 %
Naturvetenskapsprogrammet (NV)	83 %	83 %	82 %
Samhällsvetenskapsprogrammet (SV)	59 %	62 %	53 %
International Baccalaureate (IB)	58 %	59 %	56 %
Estetiska programmet (ES)	45 %	46 %	41 %
Teknikprogrammet (TK)	65 %	71 %	63 %
Övriga nationella program inklusive IV	20 %	26 %	14 %

men 2010/11 hade påbörjat högskolestudier inom tre år. De övriga nationella programmen innehåller utbildningar som förbereder för ett yrke direkt efter gymnasieskolan och övergången till högskoleutbildning är betydligt lägre och uppgick till 20 procent.

Andelen som går vidare till högskolan direkt efter avslutade gymnasiestudier är hög ur ett historiskt perspektiv, men har sjunkit något under de senaste läsåren. Läsåret 2012/13 var det 23 procent som påbörjade högskolestudier senast läsåret efter (2013/14).

Stora skillnader mellan kvinnor och män i högskolestart

År 2013 hade 15 procent av 19-åringarna (födda 1994) och 44 procent av 24-åringarna (födda 1989) påbörjat en högre utbildning (figur 6). Andelen 19-åringar som påbörjat högskolestudier ökade markant för de som fötts på 1990-talet jämfört med tidigare år. En bidragande orsak till detta är förändrade antagningsregler som gynnat yngre. Samtidigt har de som påbörjat högskoleutbildning när de är 20–24 år gamla minskat något, framför allt i åldrarna 20–21 år. Detta återspeglas också i att det skett en föryngring bland svenska högskolenybörjarna där medianåldern sjunkit från över 22 år till 21 år.

Som tidigare nämnts är det stora skillnader mellan kvinnor och män när det gäller hur stor andel som påbörjat högskolestudier. I den årskull som föddes 1988 hade 51 procent av kvinnorna påbörjat högskolestudier

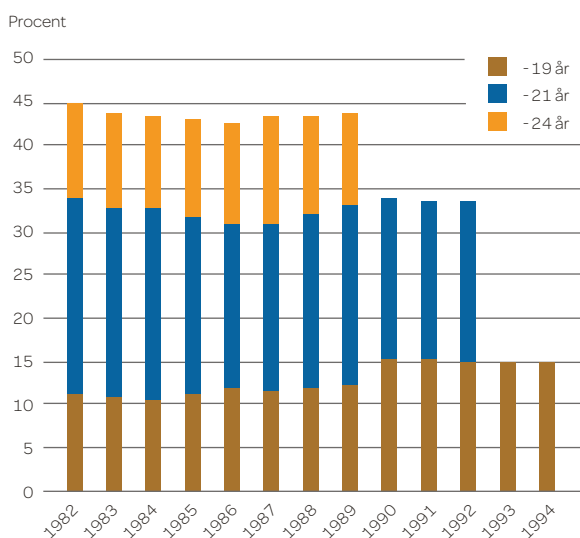
vid 24 års ålder jämfört med 36 procent av männen. Även i de årskullarna som blev 21 respektive 19 år under 2013 (födda 1992 respektive 1994) var det tydliga könsskillnader som verkar öka ju äldre årskullen blir. Dessa skillnader mellan könen har varit relativt konstanta under de senaste åren.

Det finns även stora regionala skillnader i andelen som påbörjar högskoleutbildning. Störst övergång till högre utbildning för dem som fyllt 24 år (födda 1989) var det i Stockholms och Uppsala län och lägst övergång i Gävleborgs och Norrbottens län. Störst skillnad i övergången mellan kvinnor och män är det i Jämtlands och Västerbottens län med 19 procentenheter högre övergång bland kvinnor. Skillnaderna i övergång på kommunnivå kan vara mycket stora och varierar mycket mellan olika kommuner i samma län. Den regionala rekryteringen beskrivs närmare i analysen *Stora regionala skillnader i rekrytering av unga till högre utbildning* (Statistisk analys 2014/7, UKÄ).

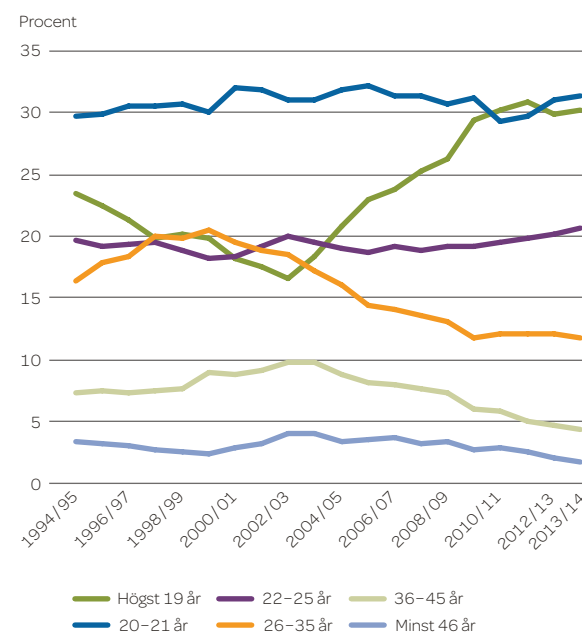
Flest yngre högskolenybörjare

Under de senaste läsåren har 19-åringarna bland högskolenybörjarna varit betydligt fler än tidigare. Detta kan förklaras delvis av att 19-åringarna varit ovanligt många i befolkningen, men även av förändrade antagningsregler och en svårare arbetsmarknad för yngre. Därmed har andelen 19-åringar av nybörjarna ökat samtidigt som andelen som är 26 år eller äldre minskat (figur 7). Sedan

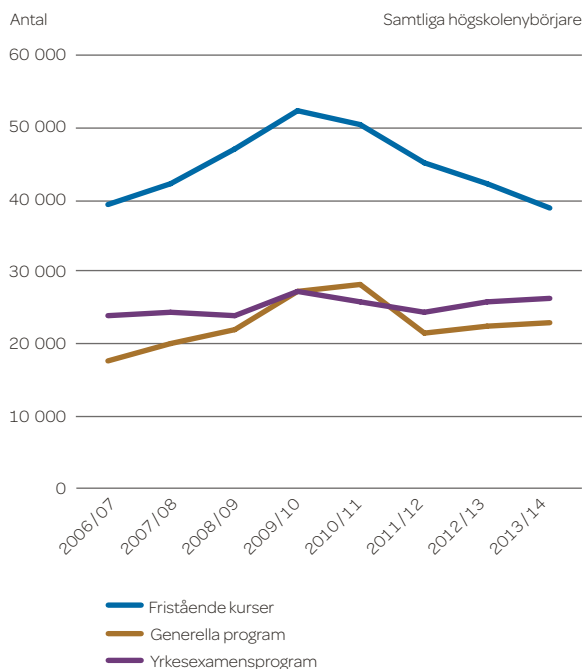
Figur 6. Andelen av årskullarna födda 1982–1994 som påbörjat högskolestudier i Sverige eller utomlands senast vid 19, 21 respektive 24 års ålder. För års-kullarna födda 1990–1994 är andelen som påbörjat högskolestudier vid 19 års ålder större än för de äldre årskullarna.

Figur 7. Andelen svenska högskolenybörjare i olika åldrar under de 20 senaste läsåren. Bland de svenska högskolenybörjarna är en stor del 21 år eller yngre. Föryngringen av högskolenybörjarna som setts beror på fler 19-åringar samtidigt som andelen i de äldre åldersgrupperna minskat.

Figur 8a. Samtliga högskolenyborjare fordelade efter studieform (kurs, program mot generell examen eller yrkesexamensprogram) 2006/07–2013/14. Antalet högskolenyborjare har minskat på de fristående kurserna under de senaste lasaren. Antalet högskolenyborjare på program har samtidigt okat.

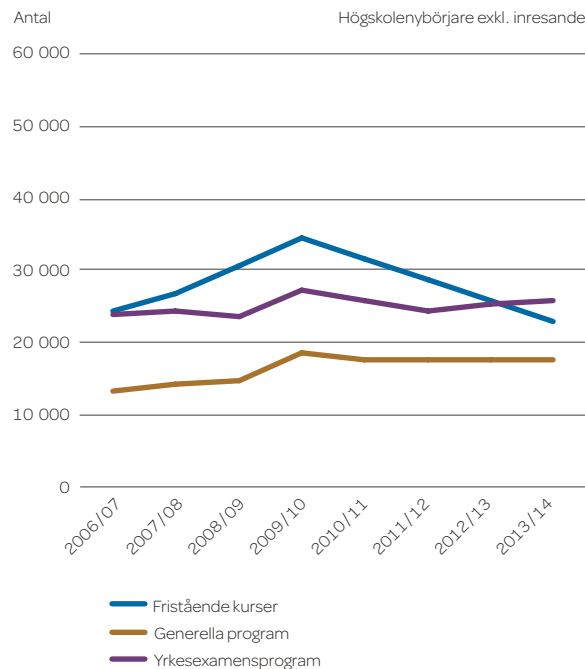
2002/03 har andelen 36–45-åringar samt andelen över 45 år mer än halverats. Även i gruppen 26–35-åringar har det skett en minskning men där började minskningen några år tidigare. Andelen 20–21-åringar och 22–25-åringar har varit relativt konstant under samma period. Eftersom föryrngringen bland nyborjarna beror på att fler börjat studera i en lägre ålder är det inte oväntat att andelen som börjat studera vid en högre ålder minskat, eftersom en student bara kan vara högskolenyborjare en gång.

Fortsatt färre nyborjare på fristående kurser

All utbildning på grundnivå och avancerad nivå ges i form av kurser. Dessa kan antingen vara fristående eller kombineras till program. Programmen kan vara yrkesexamensprogram, generella program eller konstnärliga program och kan leda till yrkesexamen, konstnärlig examen eller generell examen.

Flest högskolenyborjare finns på fristående kurser (figur 8a). Läsåret 2013/14 utgjorde dessa 44 procent av nyborjarna: 30 procent var nyborjare på ett yrkesexamensprogram och 26 procent på ett program mot generell examen. Som nämnts tidigare i kapitlet har antalet nyborjare sjunkit påtagligt sedan 2009/10. Utvecklingen ser dock olika ut för olika studieformer. Störst har förändringen varit på fristående kurser, där antalet högskolenyborjare minskat med 9 procent läsåret 2013/14. Högskolenyborjare på generella program och

Figur 8b. Högskolenyborjare exklusive inresande fordelade efter studieform (kurs, program mot generell examen eller yrkesexamensprogram) 2006/07–2013/14. Antalet svenska nyborjare har minskat under de senaste lasaren på fristående kurser och det har blivit vanligare med studier på program.

yrkesexamensprogram ökade samtidigt med 3 respektive 3 procent.

Den stora minskningen av högskolenyborjare på program mot generell examen kan härröras till införandet av studieavgifter 2010/11. De inresande studenterna minskade i samband med detta med nästan 50 procent på dessa program. Även om andelen inresande högskolenyborjare också minskat på fristående kurser är det svenska nyborjare som står för den största nedgången (figur 8b). Studier på program har blivit allt vanligare bland de svenska högskolenyborjarna (högskolenyborjare exkl. inresande) och läsåret 2013/14 var första gången sedan 2006/07 som det var fler högskolenyborjare på yrkesexamensprogram än på fristående kurser. Bland inresande studenter är fristående kurser den dominerande studieformen medan de är få på yrkesexamensprogrammen. Sett till samtliga högskolenyborjare har andelen på programutbildningar varit något större under de flesta åren sedan 2006/07.

Fler studerar på program

Hittills har antalet högskolenyborjare redovisats, det vill säga studenter som inte tidigare varit registrerade i högskolan. Många av de som påbörjar program har dock tidigare erfarenhet av högskolestudier. En stor del av de som påbörjar ett yrkesexamensprogram har tidigare studerat i högskolan; 2013/14 var andelen 44 procent. För nyborjare på generella program mot magister- eller masterexamen

är det nödvändigt att ha studerat tidigare eftersom det är ett behörighetskrav att ha en utbildning på grundnivå för att kunna antas. I det följande redovisas det totala antalet nybörjare på program (programnybörjare), vilket inkluderar både de som inte tidigare studerat och de som har gjort det tidigare (se även tabell 3 och 4).

Kandidatprogrammet är den största programformen bland de generella programmen. Läsåret 2013/14 var antalet nybörjare på dessa program 26 300, vilket var en ökning med 2 procent från föregående år. Inresande studenter utgör drygt 3 procent av nybörjarna på dessa program. Högskoleprogrammet är den minsta programformen och läsåret 2013/14 uppgick antalet nybörjare till 2 900. Under de senaste läsåren har antalet nybörjare på dessa program minskat och senaste läsåret uppgick minskningen till 9 procent. Det är framför allt svenska nybörjare som väljer program mot högskoleexamen.

Läsåret 2013/14 ökade antalet programnybörjare på masterprogram med 10 procent till 12 400. Såväl svenska nybörjare som inresande nybörjare ökade. De ettåriga magisterprogram som infördes 2007/08 hade 2013/14 4 000 programnybörjare vilket var en ökning med 6 procent från föregående läsår. Även om antalet nybörjare på magister- och masterprogram har ökat är de fortfarande färre jämfört med läsåret 2010/11 som var sista läsåret innan studieavgifterna infördes.

Tabell 4. Andel inresande nybörjare på de olika programmen.

Program mot	Andel (%) inresande bland nybörjare			
	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Högskoleexamen	0,9	0,8	0,4	0,6
Kandidatexamen	6,4	2,4	2,9	3,2
Magisterexamen	53,9	30,7	32,0	33,5
Masterexamen	61,5	33,9	33,7	33,7
Yrkesexamen	1,1	0,8	1,3	1,3

Bland de svenska nybörjarna är kvinnorna fler på både kandidat-, magister- och masterprogrammen. Eftersom de inresande nybörjarna på magister- och masterprogrammen oftare är män, bidrar dessa till att skapa en något mer jämställd könsfördelning på dessa program i sin helhet. Könsfördelningen på enskilda program kan dock se annorlunda ut. På programmen mot högskoleexamen är en majoritet av nybörjarna män. Detta hör samman med att många av dessa program är inom ämnesområdet teknik som traditionellt sett är ett mansdominerat område.

Tabell 3. Nybörjare på de generella programmen samt några av de största yrkesexamensprogrammen (med mer än 1 000 nybörjare 2013/14). Nybörjarna inkluderar såväl svenska nybörjare som inresande nybörjare. Förändring (%) 2013/14 anger förändringen från läsåret 2012/13.

Program mot	Antal nybörjare				Förändring (%) 2013/14	Könsfördelning (%) 2013/14	
	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14		Kvinnor	Män
Högskoleexamen	4 500	3 900	3 200	2 900	-9	41	59
Kandidatexamen	26 700	25 900	25 800	26 300	2	57	43
Magisterexamen	4 500	3 700	3 800	4 000	6	60	40
Masterexamen	14 600	10 100	11 300	12 400	10	50	50
Yrkesexamen	45 500	44 700	46 200	46 700	1	62	38
varav							
Civilingenjörsexamen	6 470	6 840	7 190	7 340	2	31	69
Sjuksköterskeexamen	5 030	5 140	5 180	5 390	4	84	16
Högskoleingenjörsexamen	4 090	4 210	4 420	4 750	7	26	74
Förskollärarexamen	-	2 980	3 360	3 630	8	92	8
Ämneslärarexamen	-	2 880	3 440	3 620	5	52	48
Grundlärarexamen	-	2 790	3 330	3 390	2	78	22
Socionomexamen	2 710	2 600	2 600	2 410	-8	84	16
Specialistsjuksköterskeexamen	1 970	2 150	2 140	2 280	7	86	14
Juristexamen	2 000	1 890	1 790	1 770	-1	59	41
Läkarexamen	1 410	1 550	1 560	1 620	4	54	46
Civilekonomexamen	2 400	2 020	2 020	1 480	-27	53	47

Fler nybörjare på yrkesexamensprogram

Läsåret 2013/14 ökade antalet nybörjare på program mot yrkesexamen med 500 till 46 700. Sammantaget utgör program mot yrkesexamen den största programformen i högskolan. Liksom föregående år beror ökningen på att det är fler helt nya studenter som inte studerat i högskolan tidigare som påbörjat studier på yrkesexamensprogram. Det har alltså blivit vanligare att börja direkt på yrkesexamensprogram. De inresande studenterna utgör endast en liten del av nybörjarna på program mot yrkesexamen

Yrkesexamensprogrammen skiljer sig mycket åt storleksmässigt. De elva största programmen hade 2013/14 cirka 80 procent av det totala antalet nybörjare på yrkesexamensprogrammen. De olika lärarprogrammen representerar tillsammans cirka en fjärdedel av nybörjarna (mer om lärarutbildningen går att läsa i avsnittet Lärarutbildningen).

Flera av de stora yrkesexamensprogrammen har ökat i antal programnybörjare 2013/14. Antalet nybörjare på de stora utbildningarna inom teknik, civilingenjörsprogrammet och högskolingenjörsprogrammet, ökade med 2 respektive 7 procent till 7 340 respektive 4 750 nybörjare 2013/14. Nybörjarna på yrkesprogram inom hälsa och sjukvård ökade också: läkarprogrammet med 4 procent, sjuksköterskeprogrammet med 4 procent och specialist-sjuksköterskeprogrammet med 7 procent. Även på lärarprogrammen ökade antalet nybörjare. Dessa ökningarna är i linje med statsmaktens uttalade intentioner.

Bland de stora programmen minskade antalet nybörjare på civilekonomprogrammet respektive socionomprogrammet mest med 27 respektive 8 procent. En del lärosäten har genomfört förändringar i sitt utbildningsutbud och erbjuder istället för civilekonomutbildning olika kandidat-, magister- och masterutbildningar i ekonomi, vilket kan förklara en del av minskningen på civilekonomprogrammet.

På många av yrkesexamensprogrammen är könsfördelningen sned. Läsåret 2013/14 var det endast fem program där könsfördelningen var 40–60 eller jämnare. Dit hör ämneslärar- och yrkeslärarprogrammet, läkarprogrammet, juristprogrammet och civilekonomprogrammet. Mest kvinnodominerat är barnmorskeprogrammet och specialpedagogprogrammet medan sjuingenjör- och officersprogrammet är de mest mansdominerade. Män dominerar generellt på program inom teknik medan kvinnor dominerar på program inom vård och omsorg, medicin och odontologi samt inom lärarutbildningarna.

Den sociala snedrekryteringen består

Den sociala snedrekryteringen till högskolan handlar om att den sociala bakgrunden påverkar sannolikheten att börja i högskolan. Ett sätt att åskådliggöra detta är att redovisa andelen som påbörjat högskolestudier senast

STUDENTER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING

Universitet och högskolor ska aktivt främja lika rättigheter och möjligheter för studenter och sökande till högre utbildning, oavsett bland annat funktionsnedsättning, enligt diskrimineringslagen.

Det finns möjlighet att ansöka om bidrag för särskilt pedagogiskt stöd för studenter med funktionsnedsättning för de kostnader som överstiger 0,3 procent av anslaget för grundutbildning. Dessa nationella medel fördelas av Stockholms universitet på uppdrag av regeringen. Stockholms universitet har också i uppdrag att redovisa uppgifter om studenter med funktionshinder vid universitet och högskolor.

Tabell 5. Uppgifter om pedagogiskt stöd åren 2012–2014.

	2012	2013	2014
Kostnader för särskilt pedagogiskt stöd (tkr)	63 566	62 915	66 130
Andel av kostnaderna som avser utbildningstolkning	62 %	60 %	56 %
Anvisade medel (tkr)	32 334	28 317	33 192
Antal studenter med tillgång till pedagogiskt stöd	8 616	9 877	11 063

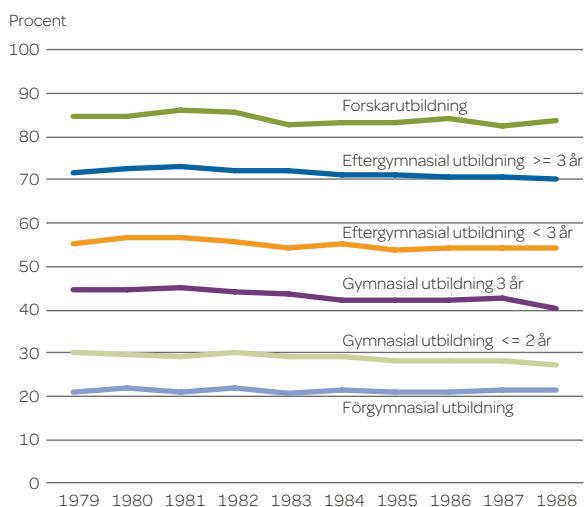
Kostnaderna för personliga pedagogiska insatser samt riktade pedagogiska insatser som erbjuds studenter i grupp uppgick år 2014 till 66 miljoner kronor. Utbildningstolkning (huvudsakligen teckenspråk) stod för 56 procent av kostnaden. Av Stockholms universitets redovisning framgår det vidare att under 2014 fick knappt 11 100 studenter tillgång till lärosätenas stödresurser genom kontakt med en samordnare av pedagogiskt stöd. Det var en ökning med 12 procent jämfört med 2013. Ytterligare omkring 440 studenter kom till samordnares kännedom via lärare och vägledare.

Källa: Stockholms universitets årsredovisning 2014.

vid en viss ålder bland individer som är födda samma år men som har skilda sociala bakgrunder (här mätt med hjälp av föräldrarnas utbildningsnivå). Bland dem som föddes år 1988 var det totalt sett 44 procent som hade börjat i högskolan senast vid 25 års ålder. Men bland dem som hade minst en förälder med forskarexamen (licentiat- eller doktorsexamen) var övergången betydligt större – 84 procent. Jämförelsevis var det endast 22 procent som hade börjat i högskolan bland dem vilkas föräldrar hade en förgymnasial utbildning (exempelvis folkskola eller grundskola). Mellan dessa två ytterligheter fördelar sig övriga studenter och den sociala snedrekryteringen är tydlig: ju längre utbildning föräldrarna har, desto sannolikare är det att man börjar studera i högskolan.

Figur 9. Andel som har påbörjat en svensk högskole- utbildning senast vid 25 års ålder bland personer födda 1979–1988 från olika sociala ursprung (föräldrarnas utbildningsnivå). Ju längre utbildning föräldrarna har, desto vanligare är det att man börjar studera i högskolan – sambandet gäller för samtliga födelsekullar.

Genom att jämföra flera födelsekullar kan man se om det har skett någon förändring av sambandet mellan socialt ursprung och övergången till högskolan (se figur 9). En sådan jämförelse visar att den sociala snedrekryteringen har varit i stort sett oförändrad bland dem som föddes 1979–1988, det vill säga de tio senaste födelsekullarna som har kunnat följas till och med 25 års ålder. Individer från samma sociala ursprung har en liknande andel som börjar i högskolan oavsett vilket år de är födda.

Det är viktigt att notera att detta är en övergripande bild. I fördjupade analyser av hur den sociala snedrekryteringen utvecklats över tid – kanske med fokus på övergången till vissa specifika högskoleutbildningar – skulle det kunna framträda förändringar.

Den sociala snedrekryteringen till högskolan uppträder enligt samma mönster för båda könen – det vill säga ju högre utbildning föräldrarna har, desto mer sannolikt är det att man påbörjar högskolestudier. Men eftersom kvinnor börjar i högskolan i större utsträckning än män så är det en större andel av kvinnorna i varje social kategori (mätt med hjälp av föräldrarnas utbildningsnivå) som börjar i högskolan. Bland dem som föddes 1988 och som hade en eller två forskarutbildade föräldrar så var det 86 procent av kvinnorna och 81 procent av männen som hade börjat i högskolan senast vid 25 års ålder. I gruppen vilkas föräldrar hade en förgymnasial utbildning hade 28 procent av kvinnorna och 15 procent av männen gjort detsamma. Dessa kombinationer av kön och social bakgrund visar således att kvinnor med forskarutbildade föräldrar går vidare till högskolan i störst utsträckning och män vilkas föräldrar endast har en förgymnasial utbildning går vidare till högskolan i minst utsträckning.

Figur 9 visar också att bland dem som föddes år 1988 och hade en förälder med en längre högskoleutbildning eller motsvarande (eftergymnasial utbildning 3 år eller längre) hade omkring 70 procent påbörjat en högskoleutbildning vid 25 års ålder (dvs. fram till och med år 2013). Om föräldrarna hade en treårig gymnasieutbildning var motsvarande andel 40 procent. Det innebär att det var nästan dubbelt så vanligt att påbörja en högskoleutbildning om föräldrarna hade en längre högskoleutbildning jämfört med om de hade en längre gymnasieutbildning. Jämför man istället med dem vars föräldrar endast hade förgymnasial utbildning (för vilka övergången var 22 procent) så var det mer än tre gånger så vanligt att börja studera i högskolan om föräldrarna hade en längre högskoleutbildning.

Den sociala sammansättningen bland nybörjarna

Den sociala sammansättningen bland nybörjarna i högskolan motsvaras av vilken social bakgrund som nybörjarna har, det vill säga hur stor andel som har högt utbildade föräldrar etc. Sammansättningen bestäms dels av den sociala snedrekryteringen, dels bestäms den av hur den sociala bakgrunden ser ut i befolkningen som helhet i motsvarande ålder som nybörjarna eftersom det är från denna grupp som nybörjarna rekryteras.

Läsåret 2013/14 var högskolenybörjare yngre än 35 år cirka 61 900 till antalet om de inresande studenterna exkluderas. Andelen med högt utbildade föräldrar, det vill säga åtminstone en av föräldrarna hade avslutat minst en treårig eftergymnasial utbildning, uppgick till 38 procent. Nära 39 procent hade föräldrar med en medelhög utbildning (treårig gymnasieutbildning eller en eftergymnasial utbildning kortare än tre år) och knappt 23 procent hade lågutbildade föräldrar (högst tvåårig gymnasieutbildning).

Även om den sociala snedrekryteringen inte har förändrats varierar den sociala sammansättningen bland nybörjarna dock över tid. Under den senaste tioårsperioden har det blivit vanligare både med föräldrar som har en hög och en medelhög utbildning, varför det har blivit ovanligare med lågutbildade föräldrar. Förändringen hänger ihop med att utbildningsnivån har höjts över tid bland föräldrarna till samtliga personer i motsvarande ålder som högskolenybörjarna.

På grund av den sociala snedrekryteringen till högskolan (se föregående avsnitt) skiljer sig den sociala sammansättningen bland nybörjarstudenterna från den i befolkningen som helhet. Bland de nya studenterna fanns det exempelvis en överrepresentation av högt utbildade föräldrar eftersom andelen bland dem var, som redan nämnts, 38 procent medan motsvarande andel bland samtliga personer i åldersgruppen 19–34 år (år 2013) var 25 procent.

Studenter med lågutbildade föräldrar läser till yrkes- och förskollärare

Förutom att det är vanligare att individer från hem med högutbildade föräldrar studerar på högskolan läser studenter från olika sociala ursprung delvis på olika högskoleutbildningar. På vissa långa utbildningar som kräver höga gymnasiebetyg för att antas och som samtidigt förbereder för yrken med goda karriärmöjligheter är det till exempel en jämförelsevis stor andel av studenterna som har högutbildade föräldrar. Bland nybörjarna på yrkesexamensprogram läsåret 2013/14 utgjorde studenter med högutbildade föräldrar cirka 66 procent på var och en av de tre utbildningarna till läkare, arkitekt och landskapsarkitekt. Andelen med lågutbildade föräldrar var liten på dessa utbildningar – den varierade mellan 4 och 8 procent. Istället utgjorde nybörjarstudenter med lågutbildade föräldrar en ganska stor andel på utbildningarna till yrkeslärare (47 procent), förskollärare (41 procent) och studie- och yrkesvägledare (37 procent).

På de generella programmen börjar studenter med högutbildade föräldrar i större utsträckning på program som leder fram till en masterexamen än på program som leder fram till en högskoleexamen. Läsåret 2013/14 utgjorde de 50 procent av de förra och 24 procent av de senare. För studenter med lågutbildade föräldrar är det tvärtom – de börjar i större utsträckning på program mot en högskoleexamen (32 procent av nybörjarna) än på masterprogram (16 procent av nybörjarna).

Även på konstnärliga utbildningar är det en förhållandevis stor andel som har högutbildade föräldrar. Studerandeantalet är dock ofta litet på dessa utbildningar och då presenterar UKÄ inte uppgifter om social bakgrund för ett enskilt läsår. För det senaste läsåret 2013/14 redovisas uppgifter om den sociala sammansättningen vid tre av de konstnärliga högskolorna – där utgjorde nya studenter med högutbildade föräldrar 61 procent på Kungl. Musikhögskolan i Stockholm, 50 procent på Stockholms konstnärliga högskola och 46 procent på Konstfack.

Läs mer i *Universitet och högskolor. Högskolenybörjare 2013/14 och doktorandnybörjare 2012/13 efter föräldrarnas utbildningsnivå*, Statistiska meddelanden, UKÄ och SCB. En analys av sambandet mellan social bakgrund och genomströmning (examensfrekvens) på några yrkesexamensprogram finns redovisade i UKÄ:s rapport *Social bakgrund och genomströmning i högskolan – en studie av långa och medellånga yrkesexamensprogram* (rapport 2013:4).

Snedrekryteringen utifrån utländsk bakgrund har minskat

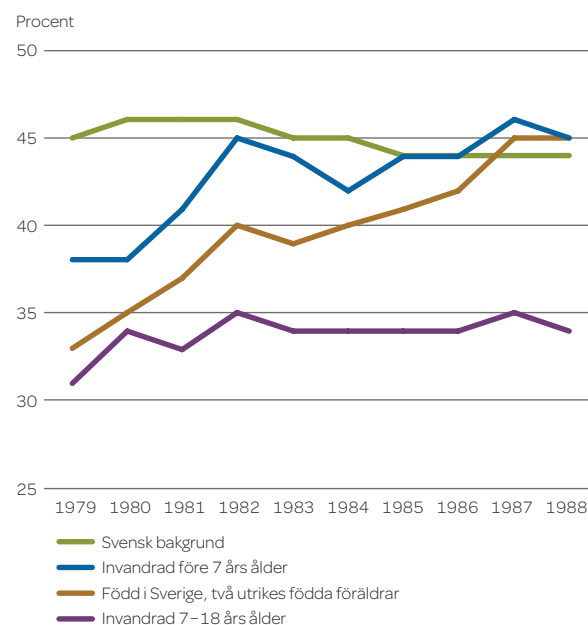
I den svenska befolkningen ingår personer med såväl svensk som utländsk bakgrund. Studenter med svensk bakgrund är födda i Sverige och minst en av deras föräldrar har också fötts här. Utländsk bakgrund har följaktli-

gen de studenter som antingen själva är födda utomlands eller som är födda i Sverige men där båda föräldrarna är utrikesfödda. Inresande studenter kommer till Sverige i syfte att studera och räknas inte till den svenska befolkningen; de ingår därför inte i beskrivningarna av studenter med svensk respektive utländsk bakgrund.

Ett sätt att illustrera om det föreligger någon snedrekrytering utifrån svensk respektive utländsk bakgrund till högskolan är att redovisa i vilken utsträckning personer i dessa båda grupper som är födda samma år påbörjar högskolestudier. I födelsekullen 1988 fanns det en liten skillnad: 41 procent av dem med utländsk bakgrund och 44 procent av dem med svensk bakgrund hade börjat studera i högskolan senast vid 25 års ålder, det vill säga år 2013.

Denna bild förändras delvis om man tar hänsyn till om studenter med utländsk bakgrund är födda i Sverige eller inte och vid vilken ålder de i så fall har invandrat. Bland födda 1988 och som invandrade vid 7–18 års ålder hade 34 procent börjat i högskolan senast vid 25 års ålder (de som invandrat efter 18 års ålder ingår inte i denna uppföljning av födelsekullar). Det är alltså en betydligt mindre övergångsandel jämfört med dem som har svensk bakgrund, vilkas andel var 44 procent. Det är även en betydligt mindre andel jämfört med de två andra grupperna med utländsk bakgrund, det vill säga de som är födda i Sverige med två utrikesfödda föräldrar eller

Figur 10. Andel som har påbörjat en svensk högskoleutbildning senast vid 25 års ålder bland personer födda 1979–1988 med svensk eller utländsk bakgrund (tre olika indelningar redovisas). I samtliga födelsekullar är det den utländska grupp som har invandrat mellan 7 och 18 års ålder som i minst utsträckning har gått vidare till högskolan.

som själva invandrat före 7 års ålder. I båda dessa grupper hade 45 procent påbörjat högskolestudier senast vid 25 års ålder. Hela skillnaden i snedrekrytering utifrån svensk eller utländsk bakgrund kan således tillskrivas dem som flyttade till Sverige i åldrarna 7–18 år.

En uppföljning av de tio födelsekullarna 1979–1988 visar emellertid att det inte alltid har sett ut på detta sätt – i de äldre födelsekullarna släpade nämligen samtliga studenter med utländsk bakgrund efter dem med svensk bakgrund. Exempelvis så hade 45 procent av studenterna med svensk bakgrund börjat i högskolan i årskullen född 1979. I de tre grupperna med utländsk bakgrund så var det 31 procent (invandrad 7–18 år), 33 procent (född i Sverige, två utrikesfödda föräldrar) och 38 procent (invandrad före 7 års ålder) som börjat i högskolan senast vid fyllda 25.

Övergången till högskolan i födelsekullarna 1979–1988 bland dem med svensk respektive utländsk bakgrund ser i stora delar ut på liknande sätt för kvinnor och män, om än på olika nivåer eftersom en större andel av kvinnorna fortsätter till högskolan. När kön kombineras med svensk eller utländsk bakgrund betyder det till exempel att män som har invandrat någon gång i åldersspannet 7–18 år påbörjar högskolestudier i minst utsträckning, endast 29 procent.

Det finns också andra faktorer än invandringsålder och kön som gör skillnad för om en person med utländsk bakgrund börjar i högskolan eller inte. Exempelvis har det betydelse vilket land som man själv eller föräldrarna har invandrat från. Och bland såväl dem med svensk som utländsk bakgrund gör föräldrarnas utbildningsnivå stor skillnad. Läs mer i *Universitet och högskolor. Svensk och utländsk bakgrund för studenter och doktorander 2012/13*, Statistiska meddelanden, UF 19 SM 1401, UKÄ och SCB.

Andelen med utländsk bakgrund har blivit större bland nybörjarna

Sammansättningen utifrån svensk eller utländsk bakgrund bland nybörjarna i högskolan speglar i första hand hur stor andel som har svensk eller utländsk bakgrund i befolkningen som helhet i motsvarande ålder som nybörjarna. Därutöver bestäms sammansättningen av hur stor andel som fortsätter till högskolan i gruppen med svensk respektive utländsk bakgrund (den övergång som beskrevs i föregående avsnitt).

Av de 66 200 studenterna under 65 år (exklusive inresande studenter) som började i svensk högskola för första gången läsåret 2013/14 hade 20 procent utländsk bakgrund medan 80 procent hade svensk bakgrund. Förra läsåret (2012/13) utgjorde nybörjarna med utländsk bakgrund 19 procent och för tio år sedan, läsåret 2004/05, utgjorde de 16 procent. En orsak till denna förändring av studentsammansättningen är att andelen med utländsk bakgrund också har ökat i befolkningen som helhet

under perioden. En ytterligare orsak, vilken framgick av det tidigare avsnittet, är att övergången till högskolan har ökat bland dem med utländsk bakgrund samtidigt som den varit ungefär densamma bland dem med svensk bakgrund.

Nybörjare med utländsk bakgrund studerar ofta till apotekare

Nya studenter med svensk respektive utländsk bakgrund studerar i ungefär samma utsträckning på utbildningar som leder fram till en generell examen eller en yrkesexamen: läsåret 2013/14 utgjorde studenter med svensk bakgrund 81 respektive 80 procent i dessa båda examens-kategorier och studenter med utländsk bakgrund utgjorde följaktligen 19 respektive 20 procent.

På några enskilda utbildningar är fördelningen dock en annan. Bland annat var andelen med utländsk bakgrund stor på några yrkesexamensutbildningar – på utbildningen till apotekare hade 68 procent av nybörjarna utländsk bakgrund och näst därefter kom utbildningen till receptarie med 67 procent. På utbildningarna till fysioterapeut (tidigare sjukgymnast) och psykolog är andelen med utländsk bakgrund istället liten,

Tabell 6. Yrkesexamensprogram med stor respektive liten andel nybörjare med utländsk bakgrund läsåret 2013 / 14 (program med minst 100 nybörjare redovisas). På utbildningen till apotekare är studenter med utländsk bakgrund som allra mest välrepresenterade och utgör 68 procent av nybörjarna. Samtidigt utgör de endast 5 procent på utbildningen till fysioterapeut.

Yrkesexamensprogram	Svensk bakgrund (%)	Utländsk bakgrund (%)	Antal totalt
Alla yrkesexamensprogram	80	20	25 914
Stor andel med utländsk bakgrund			
Apotekarexamen	32	68	202
Receptarieexamen	33	67	192
Tandhygienistexamen	41	59	153
Tandläkarexamen	45	55	187
Biomedicinsk analytikerexamen	51	49	375
Liten andel med utländsk bakgrund			
Sjökapten- och styrmansexamen	87	13	109
Arkitektexamen	87	13	149
Juristexamen	87	13	929
Civilekonomexamen	87	13	1 015
Psykologexamen	89	11	225
Fysioterapeutexamen*	95	5	363

* TIDIGARE Sjukgymnastexamen.

5 respektive 11 procent. Se tabell 6 för mer information om vilka yrkesexamensprogram som har den största respektive minsta andelen nybörjare med svensk respektive utländsk bakgrund.

Även inom området lant- och skogsbruk är det flera utbildningar som har en liten andel studenter med utländsk bakgrund och ibland finns det inte en enda nybörjare med sådan bakgrund. Men eftersom antalet nybörjare är litet på de enskilda utbildningarna inom området har dessa inte särredovisats i tabellen. Slår man samman samtliga nybörjare på olika yrkesexamensprogram inom lant- och skogsbruk läsåret 2013/14 så hade 5 procent utländsk bakgrund.

I jämförelse med det tidigare läsåret 2012/13 så är det i stort sett samma yrkesexamensprogram som har en stor respektive liten andel studenter med svensk respektive utländsk bakgrund bland nybörjarna.

Studenterna

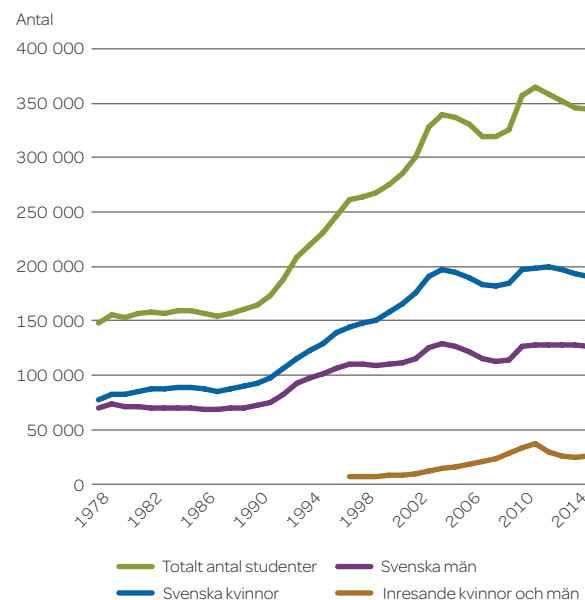
I högskolan utgör nybörjarna endast en del av samtliga studenter. Förutom nybörjarna finns det i studentpopulationen som helhet också de som är kvar i studier sedan tidigare år och de som återkommer till studier efter frånvaro. Totalt studerade 344 100 personer (registrerade studenter) någon gång under höstterminen 2014 i utbildning på grundnivå eller avancerad nivå (figur 11). Av dessa var drygt 25 400 inresande studenter, vilket motsvarar sju procent av hela studentpopulationen hösten 2014.

Det totala antalet studenter har under de senaste höstterminerna minskat, från som mest 365 000 hösten 2010 till 344 100 hösten 2014, en nedgång på knappt sex procent. Nedgången mellan hösten 2013 och 2014 på cirka 1 400 studenter var dock mindre jämfört med föregående höstterminer. Bland de svenska studenterna skedde nedgången framför allt bland kvinnor. Höstterminen 2014 ökade antalet inresande studenter för första gången sedan studieavgifter infördes och uppgick till 25 400 studenter.

Ur ett längre perspektiv är antalet studenter i den svenska högskolan fortfarande högt. På 1950-talet studerade mindre än 50 000 personer vid högskolan och i slutet av 1960-talet hade antalet ökat till drygt 100 000. Högskolereformen 1977 innebar att i stort sett all eftergymnasial utbildning fördes in i högskolan och vid början av 1980-talet omfattade den nästan 160 000 studenter. Under 1990-talet började en successiv utbyggnad av högskolan och antalet studenter ökade från 173 000 hösten 1990 fram till hösten 2003 då det fanns 340 000 studenter i högskolan. Detta följdes av minskade studentantal på grund av lägre efterfrågan från studenter. I spåren av den ekonomiska krisen ökade efterfrågan på utbildning igen och från hösten 2008 ökade antalet studenter fram till hösten 2010 då det fanns 365 000 studenter. En

Figur 11. Registrerade studenter i utbildning på grundnivå och avancerad nivå per hösttermin 1977–2014.

Antalet studenter minskade med knappt 1 400 höstterminen 2014 jämfört med föregående hösttermin. Antalet studenter har minskat kontinuerligt under de senaste höstterminerna, men i ett längre perspektiv är antalet studenter fortsatt högt.

tillfällig utbyggnad av högskolan under dessa år gav lärosätena möjlighet att utbilda fler studenter än någonsin. Under de senaste åren har universiteten och högskolorna anpassat sig till minskade anslag och antalet studenter har därför återigen minskat.

Det är fler kvinnor än män bland studenterna. Andelen kvinnor ökade i samband med 1977 års högskolereform då kvinnodominerade utbildningar som lärar- och vårdutbildningar införlivades i högskolan. Könsfördelningen bland de svenska studenterna har sedan början på 2000-talet hållit sig på nivån 40–45 procent män och 55–60 procent kvinnor. Av det totala antalet registrerade studenter hösten 2014 var 59 procent kvinnor och 41 procent män.

Färre studenter i campusutbildning

Den traditionella studieformen inom högskolan har varit campusutbildning och denna form är fortfarande vanligast. Hösten 2014 fanns det 271 000 studenter som studerade enbart på campus, vilket var en minskning med knappt 2 100 jämfört med föregående läsår. Antalet studenter som studerar enbart på campus har minskat årligen sen hösten 2010 då det fanns 281 000 studenter. I statistiken definieras distansutbildning som utbildning där lärare och studenter i huvudsak är åtskilda i tid och rum. Det innebär att både helt webbaserad utbildning utan fysiska träffar och utbildning med några få träffar, till exempel utbildning vid lärcentrum, räknas hit. Hös-

ten 2014 uppgick antalet studenter som enbart studerade på distans till drygt 57 000. Antalet studenter som studerar enbart på distans ökade under flera år fram till hösten 2011 då det fanns 65 000 studenter, en utbyggnad som stöddes initialt med extra resurser under beteckningen Sveriges Nätuniversitet (2002–2004). Mellan hösten 2011 och 2013 minskade antalet studenter; kvinnorna har emellertid minskat något mer än männen. Hösten 2014 minskade antalet kvinnor bland distansstudenterna med drygt 500 studenter och samtidigt ökade antalet män med 600, vilket gav en marginell ökning i antalet distansstudenter totalt sett jämfört med hösten 2013.

En grupp studenter kombinerar distans- och campusutbildning. Hösten 2014 fanns det 16 000 studenter i denna grupp. Sen hösten 2010 har antalet studenter som kombinerar distans- och campusutbildning minskat årligen, men hösten 2014 ökade antalet jämfört med föregående termin. Ökningen uppgick till 700 studenter, bland kvinnor 4 procent och bland män 5 procent.

Som tidigare har nämnts är det fler kvinnor än män som studerar på högskolan. Könsfördelningen är ännu snedare bland studenter som studerar enbart på distans, där kvinnor utgör 67 procent av studenterna. Distansstudenter läser i högre omfattning fristående kurser och på deltid. Utmärkande är också att en stor del av dem har en tidigare examen. För mer uppgifter om distansstudenter, se *Studenter och examina på grundnivå och avancerad nivå 2012/13*, Statistiska meddelanden, UF 20 SM 1401, UKÄ och SCB.

MASSIVE OPEN ONLINE COURSE – MOOC

MOOC är en ny studieform i Sverige. MOOC står för Massive Open Online Course och är storskaliga, nätbaserade kurser som är öppna för alla som anmäler sig. Kurserna är avgiftsfria och ställer inga krav på förkunskaper. I Sverige ger kurserna inte några högskolepoäng, men mot en avgift kan studenten i vissa fall få ett intyg. Kurserna arrangeras tillsammans med en extern aktör som tillhandahåller en nätbaserad plattform för kursen, som till exempel edX eller Coursera.

Under hösten 2014 anordnade Karolinska institutet två MOOCs som attraherade nästan 56 000 studenter och institutet har utvecklat ytterligare kurser som ges våren 2015. Även Lunds universitet och Chalmers tekniska högskola startar MOOCs vårterminen 2015 och ytterligare några lärosäten uppger på sina hemsidor att de under 2015 kommer att anordna egna MOOCs. Lärosäten nämner bland annat i årsredovisningar och på sina hemsidor att MOOC är ett sätt att marknadsföra lärosätet och bredda rekryteringen. Att utveckla MOOCs ses också som ett sätt att lära sig ny teknik och utveckla pedagogiken.

Det finns oklarheter avseende MOOCs ställning i det svenska högskolelandskapet och UKÄ har fått i uppdrag av regeringen att utreda möjligheter och hinder med ett införande av öppen nätbaserad utbildning (MOOCs) i svensk högskola. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 februari 2016.

Figur 12. Antal registrerade studenter höstterminen 2000–2014 per studieform. Antalet studenter som studerar enbart på campus minskade läsåret 2013 / 14 samtidigt som studenter som studerar på distans eller kombinerar distans- och campusstudier ökade något.

Deltagandet i högskoleutbildning högst vid 22 års ålder

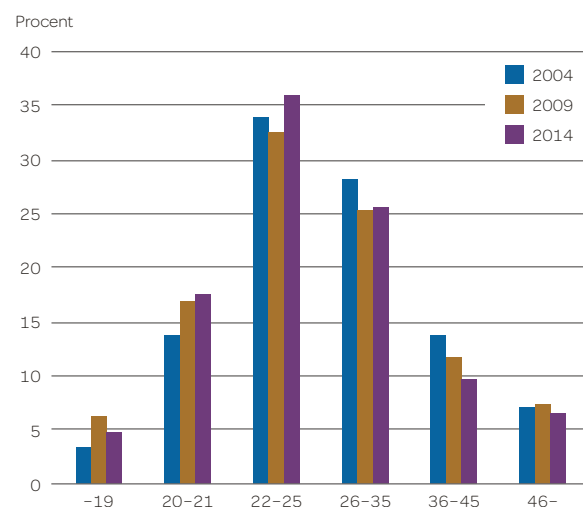
Andelen av befolkningen som studerar i högskolan varierar mellan olika åldersgrupper. Deltagande i högskoleutbildning hösten 2014 var högst bland 22-åringarna där 25 procent studerade på grundnivå eller avancerad nivå. Bland 22-åriga kvinnor var deltagandet 30 procent, vilket är 10 procentenheter högre än deltagandet bland männen i denna ålder, 20 procent. I samtliga åldrar är studiedeltagandet större bland kvinnor än män (figur 13).

Förnygring av den svenska studentpopulationen

De senaste tio åren har det skett en förnygring av den svenska studentpopulationen. Andelen studenter som är 25 år eller yngre har ökat samtidigt som de som är äldre har minskat. Höstterminen 2004 utgjorde gruppen studenter som var under 25 år 51 procent; höstterminen 2014 hade denna siffra ökat till 58 procent. Under samma tidsperiod har andelen studenter under 21 år ökat med 5 procentenheter.

Flera sammanfallande faktorer har gjort att studentpopulationen blivit yngre. En del av förklaringen är att det avspeglar förändringar i åldersgruppernas storlek i befolkningen. Därutöver har förändrade antagningsregler gynnat yngre studenter samtidigt som effekterna av kunskapslyftet 1997–2002 klingat av. Syftet med kunskapslyftet var i första hand att öka möjligheterna för äldre att komplettera sin utbildning. Dessutom har utbudet av programutbildning, där yngre studenter är i majoritet, ökat medan utbudet av fristående kurser, som traditionellt lockar äldre studenter, minskat (läs mer i avsnittet Helårsstudenter).

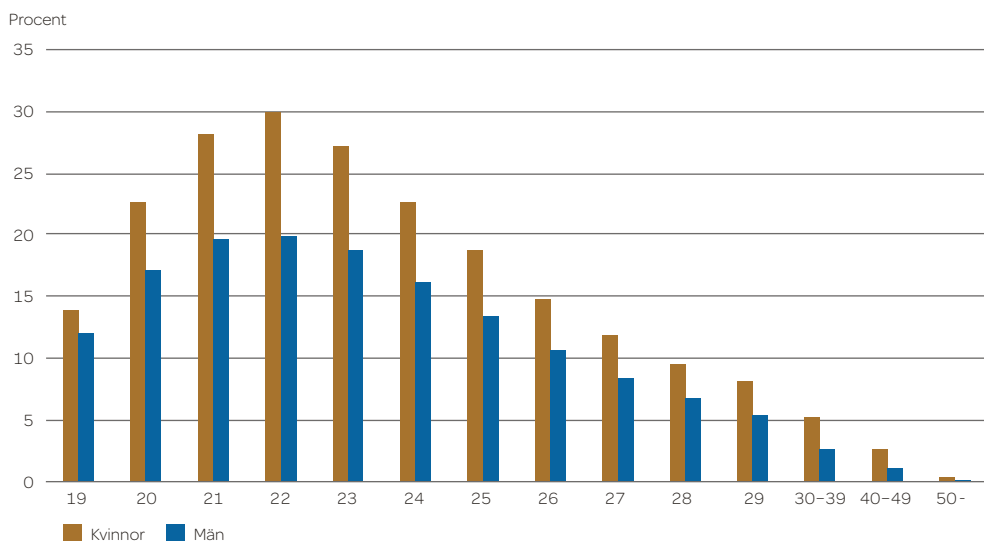
Figur 14. Det totala antalet registrerade svenska studenter fördelat på åldersgrupper (procent) höstterminen 2004, 2009 och 2014 (exklusive inresande studenter). Andelen studenter i högskolan som är 25 år eller yngre har ökat under de senaste 10 åren, samtidigt som de som är äldre har minskat.

Examinerade

Om en student uppfyller kraven för en examen genom att ha klarat alla kurser som krävs kan han eller hon ansöka om att få ta ut examen. Andelen som tar ut en examen är högre på yrkesprogram än på generella program, och andelen är särskilt hög på utbildningar som leder till så kallade legitimationsyrken, där en examen är en förutsättning för yrkeslegitimation. Lägst är examensfrekvensen för studenter på fristående kurser. Det finns olika anledningar till att studenter inte tar ut en examen,

Figur 13. Andel av befolkningen i olika åldrar som var registrerade i högskoleutbildning höstterminen 2014 (exklusive inresande studenter). Deltagandet i högre utbildning är högst bland 22-åringar. I samtliga åldrar är deltagandet högre hos kvinnor än hos män.

utöver avbrutna studier. En del studenter har bara till syfte att läsa en eller några kurser, av eget intresse eller för att komplettera en tidigare utbildning. Det finns också studenter som uppfyller kraven för en examen men inte tar ut den.

Fortsatt ökande antal examinerade

Läsåret 2013/14 avlade 65 500 personer (64 procent kvinnor, 36 procent män) en examen inom högskolan, vilket är 4 procent fler än föregående år. Sextio procent av dem avlade en examen på grundnivå och 40 procent en examen på avancerad nivå.

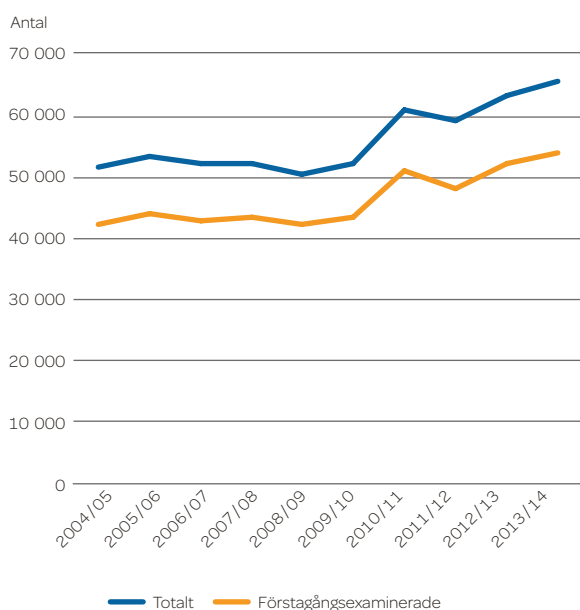
Antalet förstagångsexaminerade är ett bättre mått på nytillskottet av kompetens på arbetsmarknaden än det totala antalet examinerade. Läsåret 2013/14 tog totalt 53 700 personer en första examen, ungefär 33 300 kvinnor och 20 300 män. Om inresande studenter, som bara i mindre utsträckning arbetar i Sverige efter studierna, räknas bort var det 47 300 förstagångsexaminerade (ungefär 30 400 kvinnor och 16 800 män).

Jämfört med läsåret 2004/05 har antalet examinerade totalt och antalet förstagångsexaminerade ökat med 27 procent. Ökningen har skett successivt sedan läsåret 2010/11. Åren innan dess var antalet examinerade omkring 50 000 per år. Som framgår av figur 15 har de förstagångsexaminerade varit en konstant andel av det totala antalet examinerade, 82 procent.

De examinerade har blivit något yngre

Läsåret 2013/14 avlade 14 100 personer i åldersgruppen 22–24 år en examen på grundnivå. I gruppen 25–29 år var det ungefär lika många (14 400) som avlade en

Figur 15. Utveckling av antal examinerade totalt och antal förstagångsexaminerade läsåren 2004/05–2013/14. Uppgifterna inkluderar inresande studenter.

examen, men eftersom gruppen omfattar fler år är antalet examinerade per årskull betydligt större i den yngre gruppen. I den äldsta åldersgruppen, 35 år eller äldre, fanns 6 800 examinerade.

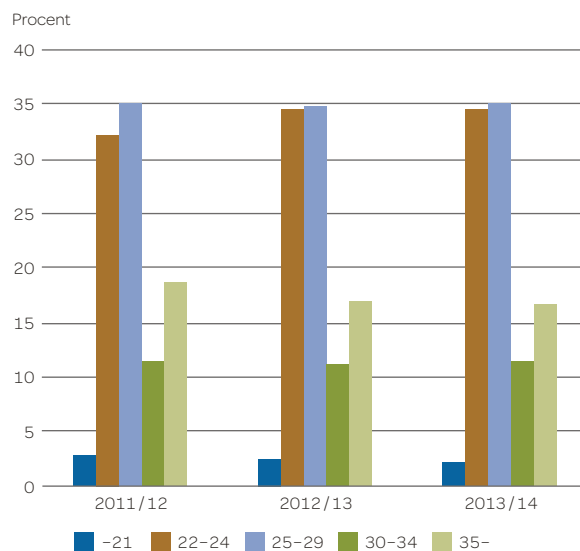
De senaste tre läsåren har genomsnittsåldern bland de examinerade sjunkit något som en följd av att nybörjarna har blivit yngre. Jämfört med läsåret 2011/12 har andelen examinerade i åldersgruppen 22–24 år ökat med två procentenheter. De äldsta examinerade, åldersgruppen 35 år eller äldre, har i stället minskat lika mycket. Medianåldern för de examinerade var 26,6 år läsåret 2013/14, vilket var en liten minskning jämfört med föregående år, då medianåldern var 27,0 år.

Högre andel examinerade på avancerad nivå på universitet än på högskolor

Av de 65 500 som examinerades läsåret 2013/14 var det 50 000, det vill säga nästan tre fjärdedelar, som gjorde det vid ett universitet. Andelen av de examinerade är i samma storleksordning som universitetens andel av alla registrerade studenter läsåret 2013/14, som var 70 procent. I årsrapportens separata tabellbilaga, tabell 1, finns uppgifter om antal examinerade på grundnivå respektive avancerad nivå för varje lärosäte.

I genomsnitt utgjorde de som examinerades på avancerad nivå knappt hälften på universiteten och cirka en fjärdedel på övriga lärosäten. Så har det sett ut de senaste tre åren. Att en större del av utbildningen, mätt i antal examinerade, bedrivs på avancerad nivå på universiteten är att vänta med tanke på att de har betydligt mer omfattande utbildning på forskarnivå, och att det finns en koppling mellan utbildning på avancerad nivå och

Figur 16. Andelar examinerade individer per åldersgrupp läsåren 2011/12–2013/14. Observera att staplarna har samma bredd, trots att antalet ingående årskullar varierar mellan grupperna. Det är framför allt åldersgruppen 22–24 år som ökat sin andel av de examinerade.

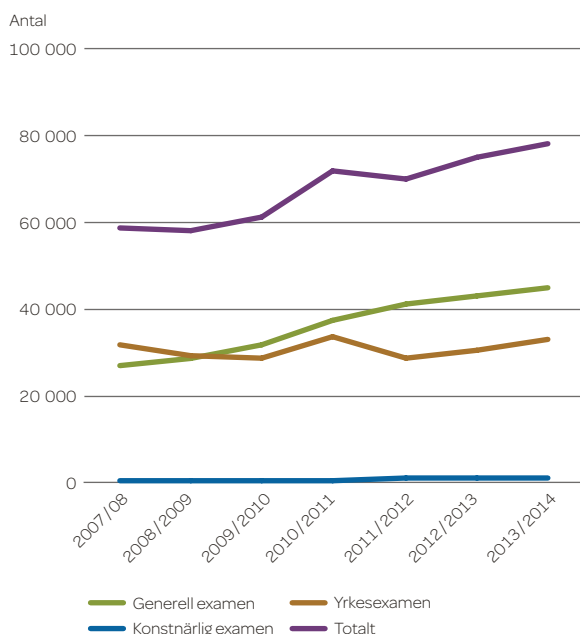
utbildning på forskarnivå. Det finns dock undantag: vid de fyra senast tillkomna universiteterna (Karlstads universitet, Linnéuniversitetet, Mittuniversitetet och Örebro universitet) utgjorde de examinerade på avancerad nivå bara en fjärdedel av samtliga examinerade läsåret 2013/14, medan motsvarande andel för Blekinge tekniska högskola, BTH, var cirka 50 procent. En förklaring till BTH:s höga andel kan vara att högskolan har mycket utbildning inom teknikområdet, och teknikutbildning bedrivs i stor utsträckning på avancerad nivå.

Antalet examina fortsätter att öka

Totalt utfärdades 78 000 examina läsåret 2013/14, vilket var en ökning med fyra procent jämfört med läsåret 2012/13. Antalet kommer sannolikt att öka ytterligare på grund av efterrapportering, vilken vanligen omfattar cirka en procent. I ett lite längre perspektiv, sedan läsåret 2007/08, är ökningen av antalet examina 33 procent. Det kan till en del förklaras av den nya examensordning som infördes 2007. Den nya examensordningen innebär att en ny, avancerad nivå införts, med två olika examina, magister- och masterexamen, och att det krävs en examen på grundnivå för att få en examen på avancerad nivå. Därtill var det före 2007 möjligt att fortsätta till forskarutbildning efter till exempel en kandidatexamen, medan det nu krävs en ytterligare examen eller motsvarande utbildning på avancerad nivå.

Numera utfärdas det fler generella examina än yrkesexamina. Av det totala antalet examina som utfärdades läsåret 2013/14 var 44 600 (57 procent) generella examina, 830 (1 procent) konstnärliga examina och 32 600 (42 procent) yrkesexamina. Sedan läsåret 2007/08 har fördel-

Figur 17. Antal utfärdade examina läsåren 2007/08–2013/14. Ökningen av antalet examina förklaras framför allt av en ökning av antalet generella examina.

ningen mellan examenstyper förskjutits så att andelen generella examina ökat från 46 till 57 procent och andelen yrkesexamina minskat från 54 till 42 procent. Denna förskjutning beror på att ökningen av antalet examina (33 procent sedan läsåret 2007/08) till övervägande del är en ökning av de generella examina.

Betydligt fler examina än examinerade

Antalet examina överstiger antalet examinerade och skillnaden blir allt större. Sedan läsåret 2007/08 har antalet examina ökat 33 procent, medan antalet examinerade individer bara har ökat med 25 procent. Det beror inte bara på att en student tar ut examen på både grundnivå och avancerad nivå, utan också på att lärosäten utfärdar flera examina efter samma utbildning.

Att antalet examina läsåret 2013/14 (78 000) skiljer sig från antalet examinerade individer (65 500) kan alltså bero på att en student har avlagt två (eller flera) olika examina under läsåret, till exempel en examen på grundnivå i början och en examen på avancerad nivå i slutet av året. Förekomsten av så kallade dubbelexamina har dock en större effekt på skillnaden mellan antalet examina och examinerade. Med dubbelexamen menas här att två examina utfärdas efter samma, eller i det närmaste samma, utbildning. Typexemplet är att en student som tar ut en yrkesexamen också tar ut en generell examen.

Av de 17 600 personer som avlade en yrkesexamen på grundnivå under läsåret 2013/14 var det 5 600 (32 procent) som också fick en ytterligare examen på samma meriter. Förekomsten av dubbelexamina varierar kraftigt mellan olika yrkesexamina. Det är särskilt vanligt att yrkesexamina inom hälso- och sjukvårdsområdet kombineras med en generell examen, vanligen en kandidatexamen. Sjuksköterskeexamina är den största gruppen inom hälso- och sjukvårdsområdet på grundnivå och 67 procent av dessa examina kombinerades med en annan examen läsåret 2013/14. Andra yrkesexamina på grundnivå med stor omfattning som kombinerades med en annan examen var högskoleingenjörsexamen (33 procent) och socionomexamen (30 procent).

Dubbelexamina är också vanliga på avancerad nivå. Av de 15 000 personer som avlade en yrkesexamen på avancerad nivå läsåret 2013/14 var det 3 900 (26 procent) som också fick en ytterligare examen. De två yrkesexamina som utmärker sig genom att dels ha många studenter, dels ofta kombineras med en annan examen, är civilingenjörsexamen (46 procent) och specialistsjuksköterskeexamen (58 procent). De kombineras med en masterexamen respektive med en magisterexamen.

Kandidatexamen fortsätter att öka

Lsåret 2013/14 utfärdades 44 600 generella examina. Av dem var 29 000 på grundnivå, uppdelat på högskoleexamen (1 700 examina) och kandidatexamen (27 300 examina). Kandidatexamen var alltså i särklass

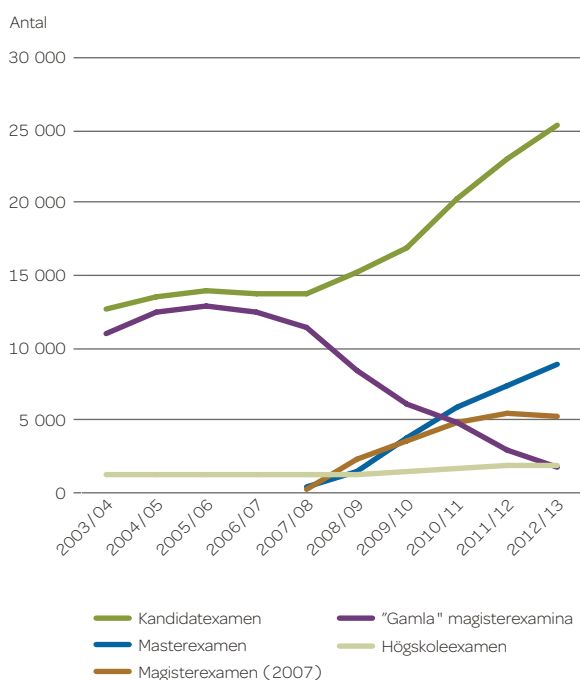
störst. Totalt utfärdades 14 200 generella examina på avancerad nivå, varav 5 800 magisterexamina och 8 400 masterexamina. Figur 18 visar ökningen av antalet generella examina under de senaste tio åren. I figuren syns också de två magisterexamina som avskaffades i den examensordning som infördes 2007. Studenter har kunnat fortsätta att ta ut dessa examina enligt vissa övergångsregler men de har minskat kraftigt.

Den examen som ökat mest till antalet under tioårsperioden är kandidatexamen. Det är i stor utsträckning på grund av att kandidatexamen ökat sedan 2007 som det totala antalet generella examina ökat. Dubbel-examina, som beskrivits ovan, kan till stor del förklara ökningen av antalet kandidatexamina.

På grundnivå var generella examina inom samhällsvetenskap, juridik, handel och administration vanligast läsåret 2013/14 (11 900 examina), följt av examina inom hälso- och sjukvård samt social omsorg (6 000 examina) och teknik och tillverkning (3 700 examina). Även på avancerad nivå var samhällsvetenskap, juridik, handel och administration det största området (4 400 examina), följt av teknik och tillverkning (3 800 examina) på andra plats och hälso- och sjukvård samt social omsorg först på tredje plats (2 600 examina).

De flesta yrkesexamina domineras av kvinnor
Högre utbildning är starkt könsuppdelad. Av det totala antalet examinerade läsåret 2013/14 var 64 procent kvin-

Figur 18. Antal utfärdade generella examina läsåren 2004/05–2013/14. I figuren är två äldre magister-examina sammanslagna, magisterexamen och magisterexamen med ämnesbredd som togs bort ur examensordningen 2007. Den magisterexamen som gäller sedan 2007 kallas i figuren för "Magisterexamen (2007)".

nor, och 36 procent män. Det är både en effekt av att kvinnorna är i majoritet bland studenterna (60 procent) och av att deras examensfrekvens är högre.

Det är särskilt yrkesexamina som domineras av kvinnor, 69 procent av alla som tog ut en yrkesexamen läsåret 2013/14 var kvinnor. Kvinnornas höga examensfrekvens förklaras till stor del av att kvinnor är i majoritet på utbildningar som leder till yrken där en examen är nödvändig för att få den legitimation som krävs för yrkesverksamhet.

Dessutom domineras de allra flesta yrkesexamina av det ena könet. För att könsfördelningen ska anses som jämn ska respektive köns andel av de avlagda examina ligga inom intervallet 40–60 procent. Med den definitionen är det bara arkitektexamen, civilekonomexamen, lantmästarexamen, läkarexamen och sjukhusfysikerexamen som har en jämn könsfördelning. Tabell 7 visar fördelningen mellan kvinnor och män för yrkesexamina med fler än 100 examinerade under läsåret 2013/14. En förteckning över alla yrkesexamina finns i *Antalet examinerade fortsatte att öka läsåret 2013/14*, Statistisk analys 2015/2, UKÄ.

Antalet lärarexaminerade är störst men varierar mest över tid

Totalt 32 500 personer avlade en yrkesexamen läsåret 2013/14. Examina efter olika slags lärarutbildningar utgjorde tillsammans den största examensgruppen och dominerades av lärarexamen med 8 600 examinerade. Lärarexamen ersattes 2011 med fyra examina (förskol-läraryrkes-, grundläraryrkes-, yrkesläraryrkes- respektive ämnesläraryrkesexamen) men antalet avlagda sådana examina är ännu litet, och var bara drygt 300 läsåret 2013/14. Inom några år kommer det dock framför allt att vara dessa examina som utfärdas. Den näst största gruppen var ingenjörerna, med 2 300 högskoleingenjörsexamina och 3 800 civilingenjörsexamina läsåret 2013/14. Sjuksköterskorna var en nästan lika stor grupp, totalt 5 800 examina, varav 1 900 specialistsjuksköterskeexamina.

Andel i befolkningen med examen från högskolan

Andelen av en årskull som har tagit en minst treårig examen i högskolan kan vara ett mått på befolkningens utbildningsnivå. Examensuppgifter för årskullarna födda mellan 1945 och 1952 visar att cirka 8 procent av befolkningen hade tagit en minst treårig examen vid 30 års ålder. Andelen ökade sedan något, till en ny nivå på 9–10 procent, för att sedan öka år för år från och med årskullarna födda i slutet av 1960-talet. Lsåret 2013/14 hade 23 procent av dem som var födda 1984 (den yngsta grupp som kunnat följas upp vid 30 års ålder) avlagt en minst treårig examen.

Mått som andelen som är examinerad vid 30 års ålder är kvinnornas utbildningsnivå högre än männens från

Tabell 7. Yrkesexamina med mer än 100 examinerade läsåret 2013 / 14, antal och andel kvinnor respektive män.

Lärarexamina omfattar lärarexamen, förskollärarexamen, grundlärarexamen, yrkeslärarexamen och ämneslärarexamen. Examina har sorterats efter andelen kvinnor bland de examinerade.

Examen	Totalt antal	Antal		Andel	
		Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Barnmorskeexamen	313	313	0	100	0
Tandhygienistexamen	203	195	8	96	4
Speciallärarexamen	219	206	13	94	6
Arbetssterapeutexamen	408	372	36	91	9
Specialpedagogexamen	341	309	32	91	9
Receptarieexamen	176	157	19	89	11
Studie - och yrkesvägledarexamen	188	167	21	89	11
Logopedexamen	134	119	15	89	11
Socionomexamen	2 420	2 099	321	87	13
Sjuksköterskeexamen	3 910	3 360	550	86	14
Specialistsjuksköterskeexamen	1 909	1 631	278	85	15
Psykoterapeutexamen	170	143	27	84	16
Biomedicinsk analytikerexamen	356	294	62	83	17
Lärarexamina*	9 003	7 225	1 778	80	20
Röntgensjuksköterskeexamen	173	136	37	79	21
Apotekarexamen	209	154	55	74	26
Fysioterapeutexamen	566	405	161	72	28
Psykologexamen	532	362	170	68	32
Tandläkarexamen	234	149	85	64	36
Yrkeslärarexamen	207	127	80	61	39
Juristexamen	1 309	793	516	61	39
Arkitektexamen	193	116	77	60	40
Civilekonomexamen	1 178	687	491	58	42
Läkarexamen	1 111	603	508	54	46
Civilingenjörsexamen	3 763	1 148	2 615	31	69
Högskoleingenjörsexamen	2 328	651	1 677	28	72
Sjökaptenexamen	113	16	97	14	86

Tabell 8. Förändringen sedan läsåret 2004 / 05 i examinerade individer för de största yrkesexamensgrupperna.

Med lärarexamina avses lärarexamen och de fyra examina som 2011 ersatte lärarexamen. Lärarexaminerade står för den största variationen mellan åren. Civilekonomexamen har ökat kraftigt sedan examen infördes 2007.

	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Civilekonom - examen	-	-	-	-	-	40	216	718	1 053	1 178
Civilingenjör - examen	4 413	4 679	4 141	3 960	3 414	3 408	3 608	3 043	3 344	3 763
Högskole - ingenjörsexamen	2 598	2 345	2 050	1 742	1 802	1 768	1 685	1 922	2 170	2 328
Juristexamen	950	1 053	1 152	1 229	1 033	989	1 067	1 396	1 279	1 309
Läkarexamen	819	848	919	957	989	992	983	1 055	1 042	1 111
Lärarexamina	8 463	8 638	8 926	10 037	8 013	8 234	12 325	6 439	8 297	8 994
Sjuksköterske - examen	4 528	4 572	4 207	3 884	4 239	4 019	4 141	3 917	3 837	3 910
Socionom - examen	1 558	1 692	1 789	1 700	1 750	1 856	2 206	2 436	2 369	2 420
Specialistsjuk - sköterskeexamen	1 465	1 465	1 778	1 959	1 946	1 840	1 817	2 036	1 937	1 909

och med de årskullar som föddes i mitten av 1960-talet. För den årskull som är den senaste som kunnat följas upp (födda 1984) är skillnaden 14 procentenheter (30 procent av kvinnorna, 16 procent av männen). Figur 19 a och b visar hur stor andel av kvinnorna respektive männen i varje årskull som efter minst tre års studier tagit en examen vid 25, 30, 35 respektive 40 års ålder. Tidsserien börjar med dem som föddes 1948 och fortsätter till dem som föddes 1989.

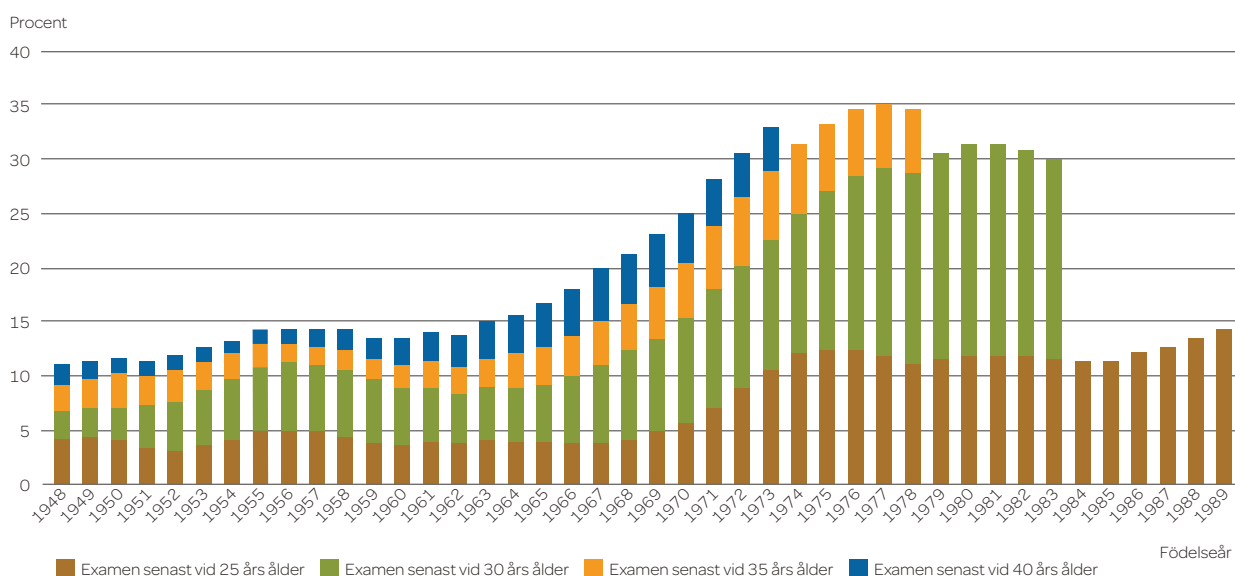
Det finns personer som lämnar högskolan med fullgjorda studier men utan att ha tagit ut en examen. Att använda examen som mått på utbildningsnivå innebär

därför en viss underskattning av befolkningens utbildning, och i statistiken över befolkningens utbildningsnivå används i stället minst tre års eftergymnasial utbildning som mått på högt utbildade personer.

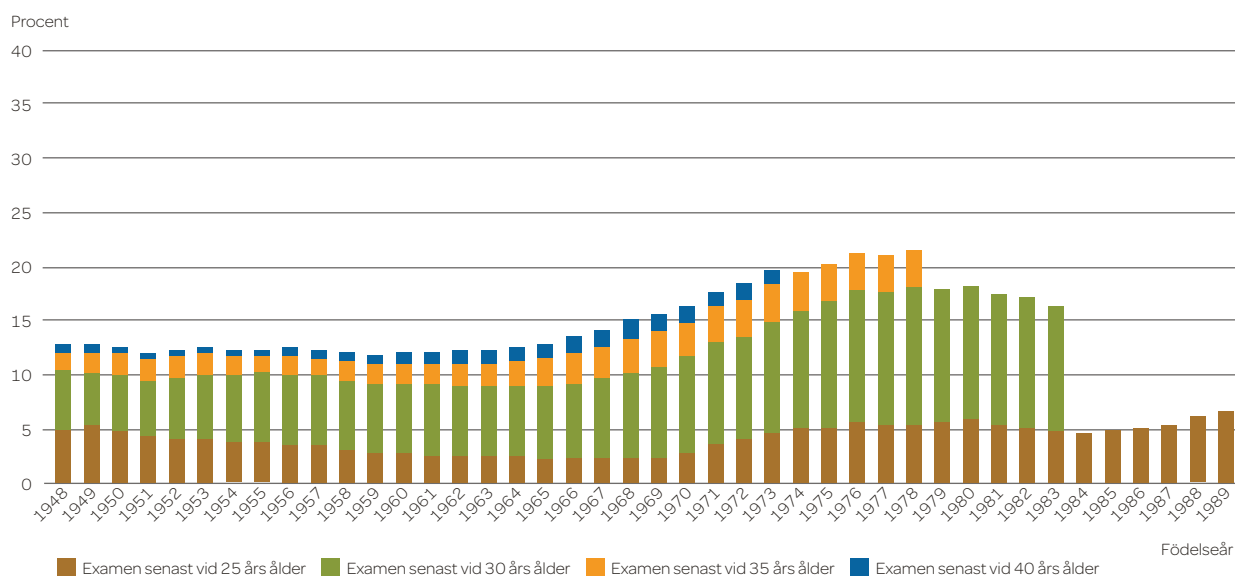
Genomströmning

Det är värdefullt, inte minst för universitet och högskolor, att veta hur lång tid studier tar, och hur studenternas studiemönster ser ut. Nedan redovisas tre olika mått på studenternas prestationer och genomströmning: kvarvaro, examensfrekvens och prestationsgrad. Vilket mått

Figur 19a. Andel av kvinnor födda mellan 1948 och 1989 som vid 25, 30, 35 och 40 års ålder avlagt en examen efter minst tre års högre utbildning. Från och med årskullen född 1974 har fullständiga uppföljningar ännu inte kunnat göras.

Figur 19b. Andel av män födda mellan 1948 och 1989 som vid 25, 30, 35 och 40 års ålder avlagt en examen efter minst tre års högre utbildning. Från och med årskullen född 1974 har fullständiga uppföljningar ännu inte kunnat göras.

som bör användas beror bland annat på vilken studentgrupp som studeras. För studenter som läser fristående kurser, till exempel, utan någon avsikt att ta en examen, är examensfrekvens inte något lämpligt prestationsmått. Läs mer i *Genomströmning och resultat på grundnivå och avancerad nivå till och med 2011/12*, Statistiska meddelanden, UF 20 SM 1303, UKÄ och SCB (ett nytt meddelande med uppgifter till och med läsåret 2013/14 beräknas komma i december 2015).

Lägre kvarvaro på fristående kurser än på program

För studenter som förväntas att studera mer än en termin är kvarvaro i högskolan andra terminen, det vill säga den andel av högskolenybjörjarna som fortfarande är registrerade terminen efter sin första termin, ett mått på genomströmning.

Höstterminen 2011, den senaste termin som det finns uppgifter om, var antalet högskolenybjörjare 68 500. Av dem var 71 procent registrerade terminen därpå, men andelen varierar kraftigt mellan dem som börjat på program respektive på fristående kurser, se vidare nedan. Kvinnor och män registrerade sig en andra termin i ungefär lika stor utsträckning, oavsett om de studerade på ett program eller läste fristående kurser.

Högst kvarvaro fanns bland nybjörjare på yrkesexamensprogram. Hösten 2011 började 18 400 studenter ett yrkesexamensprogram och av dem var 90 procent registrerade på yrkesexamensprogram vårterminen 2012.

Kvarvaron var relativt hög även på generella program (inklusive konstnärliga program). Bland de 19 100 nybjörjarna på generella program hösten 2011 var 85 procent också registrerade på ett generellt program vårterminen 2012. Fyra procent var registrerade för andra högskolestudier.

Lägst kvarvaro fanns bland nybjörjare på fristående kurser. Av de 27 700 nybjörjarna på fristående kurser hösten 2011 var 40 procent registrerade på fristående kurser även vårterminen 2012, medan 3 procent var registrerade på antingen yrkesexamensprogram eller generella program. Övriga 57 procent var inte registrerade i högskolan vårterminen 2012.

Inresande studenter som läser fristående kurser skiljer sig från svenska när det gäller kvarvaro en andra termin men har ungefär samma mönster i övrigt. Av dem som började på fristående kurs höstterminen 2011 var 48 procent av de svenska studenterna, men bara 34 procent av de inresande, registrerade terminen därpå. Det är väntat, eftersom många inresande studenter bara avser att studera en termin i Sverige.

Högst examensfrekvens för legitimationsyrken
Examensfrekvens, det vill säga hur stor andel av nybjörjarna på ett program som avlägger examen, är ett annat mått på genomströmning. För att mäta examensfrekven-

sen utgår man från programnybjörjarna ett visst läsår och följer upp hur stor andel av dem som har avlagt examen efter programmets nominella studietid plus tre år. De uppgifter som lämnas här är de senaste som finns tillgängliga, och de gäller nybjörjare som hade tagit examen till och med läsåret 2011/12.

Bland yrkesexamina var examensfrekvensen högst på program inom vård och medicin och lägst på program inom teknik. En förklaring till dessa skillnader är att yrkesexamensprogrammen inom vård och medicin utbildar till legitimationsyrken, det vill säga yrken där det krävs en examen för att få legitimation och arbeta inom yrket. Examensfrekvensen var allra högst – omkring 90 procent – på utbildningarna till barnmorska och läkare. Lägst var examensfrekvensen på utbildningarna till högskoleingenjör och civilingenjör – 41 respektive 49 procent.

Examensfrekvensen var högre för kvinnor än för män på alla större yrkesexamensprogram. Det gällde både program med en majoritet kvinnor och program med en majoritet män. En av de största skillnaderna var på utbildningen till biomedicinsk analytiker, där examensfrekvensen var mer än 20 procentenheter högre för kvinnor än för män. Den låga examensfrekvensen för män, trots att det gäller ett legitimationsyrke, tyder på att många män väljer att inte arbeta i yrket.

De som inte hade tagit någon examen under uppföljningsperioden hade i de allra flesta fall inte heller klarat av de nominella poäng som krävs för en examen på programmet.

Varierande examensfrekvens på generella program

För nybjörjare läsåret 2007/08 finns det även uppgifter om examensfrekvenser på vissa generella program, nämligen högskoleexamensprogram, magisterprogram och masterprogram. Precis som för yrkesexamenprogram har de följts upp efter programmets nominella studietid plus tre år. Examensfrekvenser på kandidatprogram kunde alltså ännu inte följas upp läsåret 2011/12.

Examensfrekvensen varierar mellan olika generella program. Den högsta examensfrekvensen fanns på masterprogrammen, där 46 procent av nybjörjarna läsåret 2007/08 hade tagit en masterexamen med samma ämnesinriktning som på nybjörjarprogrammet till och med uppföljningsåret. Dessutom hade 6 procent tagit en masterexamen med en annan inriktning och ytterligare 15 procent hade tagit en annan examen, vanligen en magister- eller kandidatexamen. En knapp tredjedel hade alltså inte tagit någon examen alls till och med läsåret 2011/12.

Av programnybjörjarna 2007/08 hade 39 procent tagit en magisterexamen med samma ämnesinriktning, till och med uppföljningsåret 2010/11 (uppgiften avser de ettåriga magisterprogrammen enligt 2007 års examensordning.) Ytterligare 4 procent hade tagit en magister-

examen med en annan inriktning och 15 procent hade tagit en annan examen, vanligen en magisterexamen enligt äldre examensordning eller en kandidatexamen. Övriga 42 procent av programnybörjarna hade inte tagit någon examen.

Lägst var examensfrekvensen på de tvååriga högskoleexamensprogrammen. Där hade endast 20 procent av nybörjarna läsåret 2007/08 tagit en högskoleexamen med samma ämnesinriktning till och med uppföljningsåret 2011/12. Ytterligare 6 procent hade tagit en högskoleexamen med en annan inriktning och 8 procent hade tagit en annan examen, i knappt hälften av fallen en kandidatexamen. Två tredjedelar av nybörjarna hade inte tagit någon examen till och med uppföljningsåret.

På högskoleexamensprogrammen var det en betydligt större andel kvinnor än män som hade tagit en examen. På magisterprogrammen och masterprogrammen fanns det däremot ingen större skillnad i examensfrekvens mellan kvinnor och män, även om det fanns könsskillnader inom vissa ämnesinriktningar.

Prestationsgrad

Prestationsgraden är ett mått på i vilken utsträckning studenterna tar de högskolepoäng de är registrerade för ett visst läsår. Prestationsgraden baseras på de högskolepoäng respektive student är registrerad för per kursregistrering och antalet avklarade högskolepoäng. De senare följs upp för respektive kursregistrering under registreringsterminen och de tre efterföljande terminerna.

Då uppföljningstiden för studenternas avklarade poäng är 4 terminer så är de senaste uppgifterna som finns tillgängliga om prestationsgrader läsåret 2011/12 (för en mer utförlig beskrivning och analys av studenternas prestationsgrad se *Utvecklingen av studenternas prestationsgrad för läsåren 2004/05–2011/12*, statistisk analys 2014/9, UKÄ). I det här avsnittet presenteras statistiken för studenternas prestationsgrad separat för svenska och inresande studenter. En anledning till att presentera grupperna separat är att eftersom svenska studenter står för större delen av utbildningsvolymen skulle en presentation av de två grupperna sammanslagna framför allt beskriva de svenska studenterna. Dessutom kan de två populationerna vara av intresse att studera separat då förklaringar till skillnader och variationer i prestationsgrad kan skilja sig åt mellan de två grupperna.

Prestationsgraden för svenska studenter ökade med en procentenhet läsåret 2011/12

Lsåret 2011/12 var utbildningsvolymen för svenska studenter 280 900 helårsstudenter vid svenska universitet och högskolor, varav 59 procent var kvinnor och 41 procent var män. I snitt var varje svensk student registrerad för 43,6 högskolepoäng (hp) läsåret 2011/12 där 60 hp motsvarar heltidsstudier. Männen var generellt

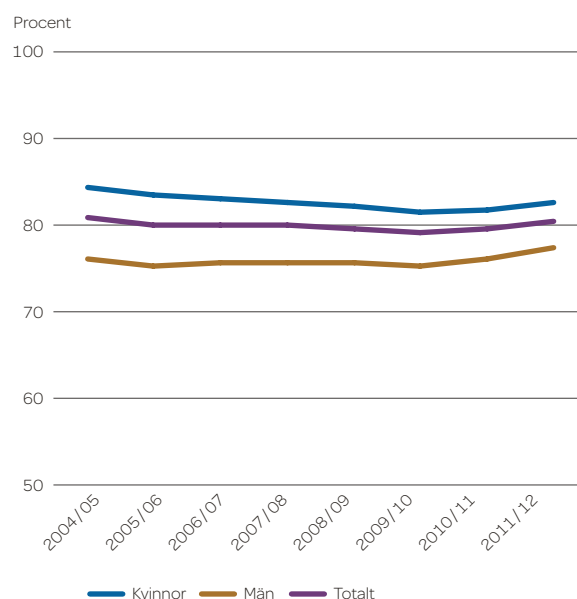
sett registrerade för något fler högskolepoäng än kvinnorna, 45,5 hp för männen, jämfört med 42,4 hp för kvinnorna läsåret 2011/12. Denna skillnad har legat relativt stabilt sedan läsåret 2004/05. Den genomsnittliga prestationsgraden bland svenska kvinnor och män läsåret 2011/12 var 82,7 respektive 77,3 procent vilket innebär att i genomsnitt så tog varje student, både kvinnorna och männen, ungefär 35 hp under uppföljningsperioden på kursregistreringar kopplade till detta läsår.

Bland de svenska studenterna var kvinnornas prestationsgrad högre oavsett om studierna skedde på program eller fristående kurser eller lästes på campus eller på distans. Läsåret 2011/12 var skillnaden mellan män och kvinnor störst på generella program på distans (75 respektive 62 procent, en skillnad på 13 procentenheter). På campusbaserad utbildning för både program och fristående kurser var skillnaden mellan könen cirka 6 procentenheter läsåret 2011/12 medan skillnaden var mindre än 2 procentenheter på konstnärliga program. Prestationsgraden har dock ökat något mer bland män än bland kvinnor under det senaste läsåret. Sedan läsåret 2010/11 har prestationsgraden ökat med 1 procentenhet bland kvinnor och 2 procentenheter bland män.

Störst ökning av prestationsgraden för svenska studenter på distansutbildning

För de svenska studenterna läsåret 2011/12 var prestationsgraden 93 procent på konstnärliga program, 90 procent på yrkesexamensprogram och 85 procent på generella program. Motsvarande siffra för fristående kurser var 62 procent. Ytterligare skillnader fanns mellan fristående kurser på campus respektive distans. På fristående

Figur 20. Prestationsgraden för svenska studenter läsåren 2004/05–2011/12. Prestationsgraden har ökat något mer bland män än bland kvinnor under det senaste läsåret. Notera den kapade skalan på y-axeln.

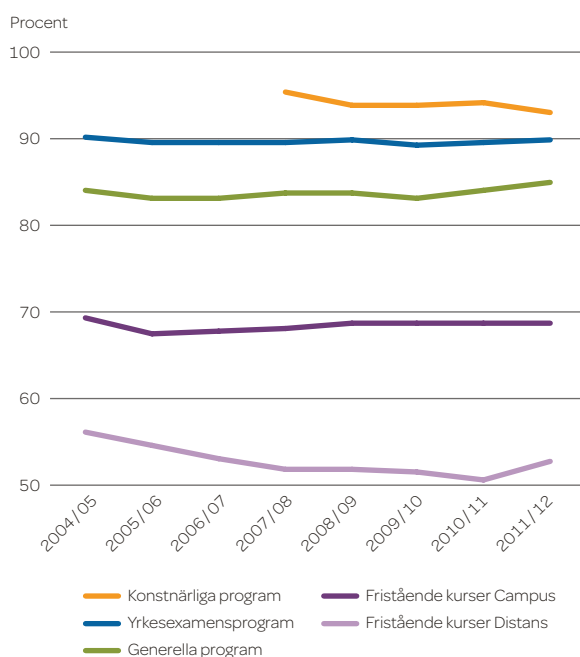
kurser på campus var prestationsgraden 69 procent, vilket kan jämföras med 52 procent på fristående kurser på distans. Även inom generella program var prestationsgraden klart lägre för kurser som gavs på distans (ej i figur). Läsåret 2011/12 låg prestationsgraden inom dessa kurser på 70 procent. Det innebär en skillnad på 16 procentenheter gentemot campusbaserade kurser inom generella program.

Sedan läsåret 2010/11 har prestationsgraden ökat inom alla studieformer utom på konstnärliga program där den minskade med 1 procentenhet och på fristående kurser på campus där den låg oförändrad. Störst var ökningen på fristående kurser på distans och på distanskurser inom yrkesexamensprogram; för båda ökade prestationsgraden med cirka 2 procentenheter. I ett längre perspektiv har prestationsgraden varit relativt stabil inom alla studieformer förutom på fristående kurser på distans där prestationsgraden sjönk mellan läsåren 2004/05 och 2010/11 med 6 procentenheter.

Prestationsgraden för inresande studenter ökar

Lsåret 2011/12 var prestationsgraden för de inresande studenterna i genomsnitt 80 procent. Det är en ökning med 4,6 procentenheter sedan föregående läsår. Kvinnornas prestationsgrad ökade med 2 procentenheter till 83 procent medan männen ökade med nästan 6 procentenheter till 78 procent.

Figur 21. Prestationsgraden för svenska studenter läsåren 2004/05–2011/12 uppdelat på studieform. Den största ökningen av studenternas prestationsgrad har skett på fristående kurser på distans. Notera den kapade skalan på y-axeln.

De inresande studenterna består av två grupper: så kallade freemover-studenter som kommer till Sverige för att studera på egen hand och utbytesstudenter som studerar i Sverige via något utbytesprogram. Freemover-studenter läser framför allt på campusbaserade generella program medan utbytesstudenter framför allt läser på campusbaserade fristående kurser. Dessa två studieformer utgjorde läsåret 2011/12 89 procent av den totala volymen av kursregistreringar för inresande studenter mätt i antalet helårsstudenter. Nedan presenteras därför statistik om prestationsgrad enbart för kursregistreringar inom dessa två studieformer.

Efter införandet av studieavgifter för inresande studenter utanför EU/EES och Schweiz sjönk antalet nybörjare bland inresande studenter med knappt 8 900 helårsstudenter mellan läsåret 2010/11 och 2011/12. Samtidigt kan man se att prestationsgraden ökar under samma period, där männen ökar mer än kvinnorna. Att prestationsgraden ökar på generella program för inresande studenter är ett trendbrott efter flera år med sjunkande prestationsgrad. Männens kraftiga ökning på fristående kurser med 6 procentenheter innebär att de nu nästan presterar i nivå med kvinnorna på fristående kurser.

Figur 22. Prestationsgraden för inresande studenter läsåren 2004/05–2011/12 uppdelat på campusbaserade generella program och campusbaserade fristående kurser fördelat på kön. Notera den kapade skalan på y-axeln.

Utbildningsvolym mätt i helårsstudenter

I detta avsnitt beskrivs den volymmässiga utvecklingen av utbildning på grundnivå och avancerad nivå, mätt i antalet helårsstudenter. Till skillnad från avsnittet *Studenterna* är det inte studentpopulationen – det vill säga individerna – som är i fokus i detta avsnitt utan utbildningens omfattning och inriktning.

Med helårsstudenter menas registrerade studenter som har räknats om till helårsstudenter genom att dividera summan av studenternas kursregistreringspoäng med 60 (60 högskolepoäng motsvarar ett års heltidsstudier). Eftersom inte alla studenter är registrerade på heltid hela året finns det färre helårsstudenter än registrerade studenter.

Utvecklingen av antalet helårsstudenter totalt sett redovisas per kalenderår (vårtermin plus hösttermin) där 2014 är det senaste året. Därmed går det att presentera de mest aktuella uppgifterna om förändringar i utbildningsvolymen. Övriga uppgifter om helårsstudenter gäller läsår, där 2013/14 är det senaste läsåret.

Antal helårsstudenter fortsätter att minska

År 2014 uppgick antalet helårsstudenter på grundnivå och avancerad nivå till 295 600, vilket är en minskning med drygt 3 400 helårsstudenter eller 1 procent jämfört med 2013. Vid drygt hälften av lärosätena minskade utbildningsvolymen under 2014. Antalet helårsstudenter minskade även 2012 och 2013. En förklaring till minskningen från 2011 och framåt är dels att de inresande studenterna blev färre när studieavgifter infördes och de senaste åren har tillfälliga utökningar av lärosätenas takbelopp succesivt upphört, vilket innebär att lärosätena har behövt anpassa sitt utbildningsutbud till minskade anslag.

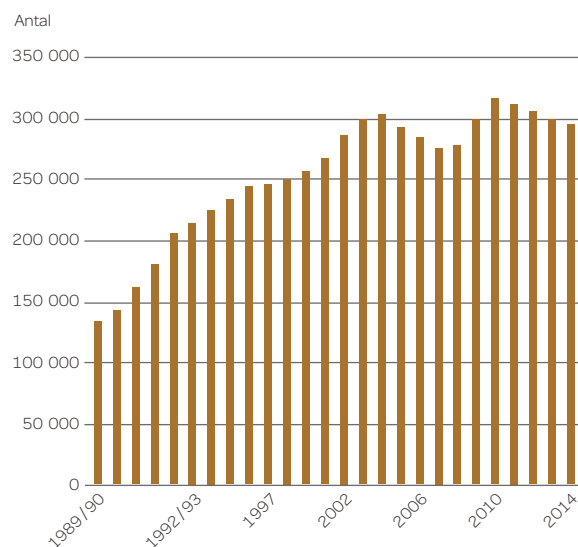
Sett i ett längre perspektiv har dock antalet helårsstudenter ökat kraftigt. I början av 1990-talet fanns det ungefär 150 000 helårsstudenter. I början av 2000-talet hade antalet mer än fördubblats och uppgick till 300 000. Den kraftiga ökningen beror på att den högre utbildningen byggdes ut under denna period. Under åren 2005–2007 minskade antalet helårsstudenter till följd av minskad efterfrågan från studenternas sida. Därefter ökade antalet igen och 2010 nåddes det hittills högsta antalet med 315 800 helårsstudenter. Ökningen förklaras till stor del av att takbeloppen tillfälligt utökades 2010–2011 så att lärosätena kunde ta emot och utbilda fler studenter under den djupa lågkonjunkturen.

Minskningen avser svenska studenter

Utvecklingen av antalet helårsstudenter per läsår följer ett liknande mönster som den per kalenderår men med en termins eftersläpning. Läsåret 2013/14 uppgick utbildningsvolymen till 296 500 helårsstudenter, varav 59 procent var kvinnor och 41 procent var män. Antalet helårs-

Figur 23. Antalet helårsstudenter 1989/90–2014.

Antalet helårsstudenter kalenderåret 2014 var 295 600, vilket är en minskning med 3 400 jämfört med kalenderåret 2013.

studenter har minskat med drygt 4 800 eller 1,6 procent jämfört med läsåret 2012/13 (för tidsserie över antal helårsstudenter per lärosäte se tabell 1 i tabellbilagan).

Av samtliga helårsstudenter läsåret 2013/14 var 92 procent svenska studenter och 8 procent inresande studenter. De svenska studenterna stod för den största delen av minskningen. Sedan läsåret 2012/13 har antalet svenska studenter minskat med knappt 4 000 helårsstudenter eller 1,4 procent. De inresande studenterna har under samma period minskat med 870 helårsstudenter eller 3,7 procent.

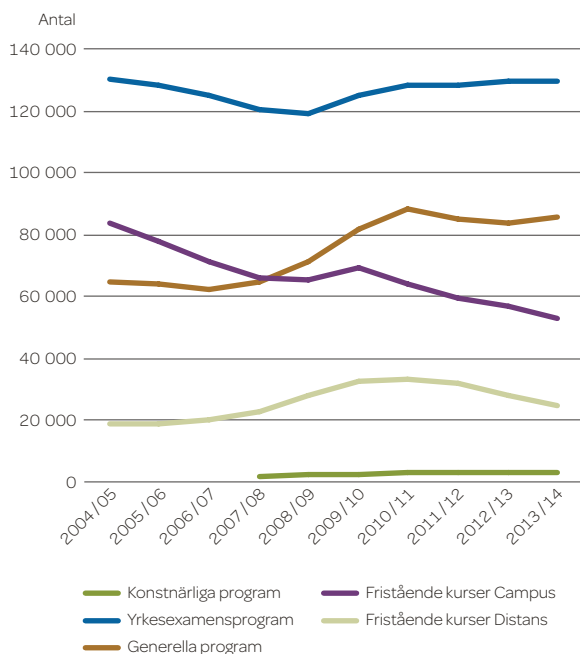
Minskningen sker på fristående kurser

Läsåret 2013/14 utgjorde yrkesexamensprogram 44 procent av utbildningsvolymen medan generella program utgjorde 29 procent och konstnärliga program 1 procent av den totala utbildningsvolymen. Övriga 26 procent utgjordes av fristående kurser – varav 18 procent av fristående kurser på campus och 8 procent av fristående kurser på distans.

Minskningen av utbildningsvolymen sedan föregående läsår avser enbart fristående kurser som minskade med 7 700 helårsstudenter. Minskningen sker både på campusbaserad undervisning med 4 100 helårsstudenter och distansbaserad undervisning med 3 600 helårsstudenter. Fristående kurser fortsätter därmed sin nedåtgående trend sedan läsåret 2010/11. På generella program ökade istället utbildningsvolymen med drygt 2 400 helårsstudenter och på yrkesexamensprogram ökade antalet med knappt 400 helårsstudenter. En tydlig trend de senaste tio åren är att andelen helårsstudenter på program har ökat medan andelen på fristående kurser har

Figur 24. Antal helårsstudenter på yrkesexamensprogram, generella program, konstnärliga program samt på fristående kurser på campus respektive distans.

Sedan läsåret 2012/13 har antalet helårsstudenter minskat på fristående kurser på men samtidigt ökat på generella program.

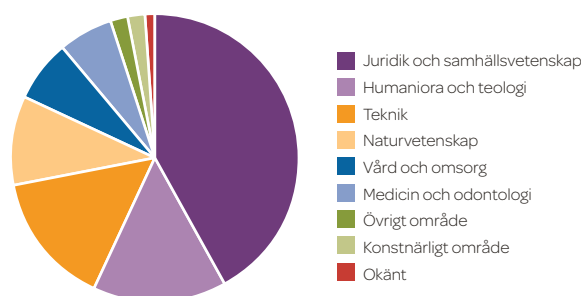
minskat. Läsåret 2004/05 utgjorde program 66 procent av utbildningsvolymen och fristående kurser 34 procent. Andelen helårsstudenter på program ökade därefter under flera års tid – framför allt från slutet av 2000-talet och framåt – och läsåret 2013/14 utgjorde program 74 procent av utbildningsvolymen och fristående kurser 26 procent.

Det största området är juridik och samhällsvetenskap

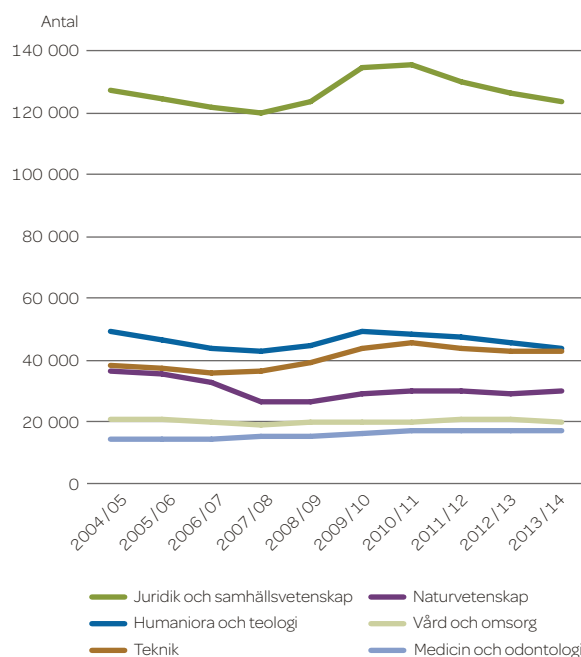
Juridik och samhällsvetenskap är det i särklass största ämnesområdet. Läsåret 2013/14 fanns det nära 124 000 helårsstudenter inom juridik och samhällsvetenskap, vilket motsvarar 42 procent av utbildningsvolymen. Humaniora och teologi samt teknik utgjorde 15 procent vardera och naturvetenskap 10 procent läsåret 2013/14. Resterande områden utgjorde tillsammans mindre än 20 procent av den totala utbildningsvolymen. Fördelningen av helårsstudenter mellan de olika ämnesområdena såg ungefär likadan ut läsåret innan.

Totalt minskade antalet helårsstudenter med drygt 4 800 i förhållande till läsåret 2012/13. Juridik och samhällsvetenskap samt humaniora och teologi stod tillsammans för 83 procent av denna minskning motsvarande 4 000 helårsstudenter. Inget område har visat på någon större ökning sedan föregående läsår. Att notera är att området vård och omsorg minskade med drygt 3 procent eller 730 helårsstudenter.

Figur 25. Fördelning av helårsstudenter mellan olika ämnesområden läsåret 2013/14. Området juridik och samhällsvetenskap är störst, följt av områdena humaniora och teologi samt teknik.

Figur 26. Antal helårsstudenter inom de sex största ämnesområdena. Juridik och samhällsvetenskap samt humaniora och teologi stod för merparten av minskningen av helårsstudenter sedan föregående läsår.

LÄRARUTBILDNINGEN

Lärarytutbildningen utgör en stor del av den svenska högskolan. Läsåret 2013/14 påbörjade nästan 12 000 personer lärarytstudier. Mycket tyder trots detta på att det framtida behovet av lärare överstiger det antal som idag examineras (se t.ex. Högskoleutbildningarna och arbetsmarknaden – Ett planeringsunderlag inför läsåret 2015/16, UKÄ 2015:5) och att bristen på lärare därmed kommer att tillta, särskilt inom vissa inriktningar och i vissa ämnen. Lärarytutbildningen är också ständigt aktuell i den politiska debatten och har reformerats ett flertal gånger de senaste decennierna. Av dessa skäl fokuserar vi specifikt på lärarytutbildningen i detta avsnitt.

En ny lärarytutbildning infördes hösten 2011. I denna nya lärarytutbildning finns fyra olika examina; förskolläraryt-, grundläraryt-, ämnesläraryt- och yrkeslärarytexamen. Ett par av dessa examina har i sin tur olika inriktningar, för att utbildningarna ska anpassas till undervisning i olika årskurser. De som examineras från lärarytutbildningen är dock fortfarande huvudsakligen från någon av de äldre lärarytutbildningarna.

SÖKTRYCKET TILL LÄRARYTUTBILDNINGARNA

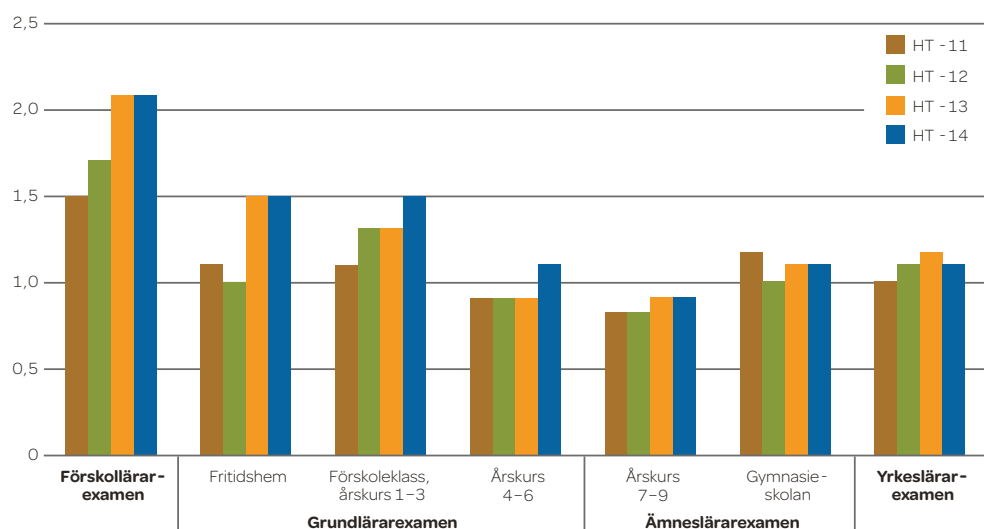
Söktrycket (antalet behöriga förstahandssökande per antagen) till lärarytutbildningarna är generellt sett lågt jämfört med många andra utbildningar. Söktrycket har dock ökat sedan höstterminen 2011 då den nya lärarytutbildningen infördes, se figur 27 nedan. Särskilt lågt är söktrycket till grundlärarytutbildningen med inriktning mot årskurs 4–6 och till ämneslärarytutbildningen med inriktning mot årskurs 7–9. Till dessa har söktrycket oftast legat under 1 de senaste fyra höstterminerna. Klart högst söktryck är det till förskollärarytutbildningen där det funnits över två behöriga förstahandssökande per antagen student de senaste två höstterminerna.

Söktrycket till de olika lärarytutbildningarna är en viktig förutsättning i relation till dimensioneringen av lärarytutbildningarna. Utbildningar med ett söktryck under eller runt 1 kan inte enkelt byggas ut eftersom det helt enkelt saknas behöriga förstahandssökande till de platser som erbjuds.

NYBÖRJARE

Under läsåret 2013/14 inledde totalt 11 850 nybörjare studier på lärarytprogrammen (mot förskollärarytexamen, grundlärarytexamen, ämneslärarytexamen och yrkeslärarytexamen samt mot den gamla lärarytexamen). Det var en ökning med 2 procent jämfört med läsåret innan. Av dessa 11 850 nybörjare var 8 610 kvinnor, det motsvarar 73 procent av nybörjarna. De senaste uppgifterna om antalet nybörjare hösten 2014 tyder på en fortsatt ökning av nybörjarna för läsåret 2014/15. Nybörjarna på lärarytprogram hösten 2014 var 9 940 till antalet, vilket motsvarar en ökning på 11 procent jämfört med hösten 2013. På totalnivå ökar således antalet nybörjare på lärarytutbildningarna. Men det finns variation mellan de olika utbildningarna och inriktningarna. Antalet nybörjare på ämneslärarytutbildningen med inriktning mot gymnasiet ökar medan inriktningen mot årskurs 7–9 minskar på läsårsbasis. Förskollärarytutbildningen ökar också betydligt i termer av nybörjare. Tidigare i kapitlet, i avsnittet om nybörjare, redovisas något fler nybörjare på lärarytprogram än de detaljerade uppgifter som redovisas här. Det beror på att här har varje nybörjare på program mot någon av de fyra nya lärarytexamina räknats endast en gång oavsett vilket program de började på. I det tidigare avsnittet kan en individ som bytt mellan program inriktade mot olika lärarytexamina redovisas på två olika program vilket innebär att små differenser finns.

Figur 27. Söktrycket till de nya lärarytutbildningarna uppdelat på inriktning från ht 2011 till ht 2014.

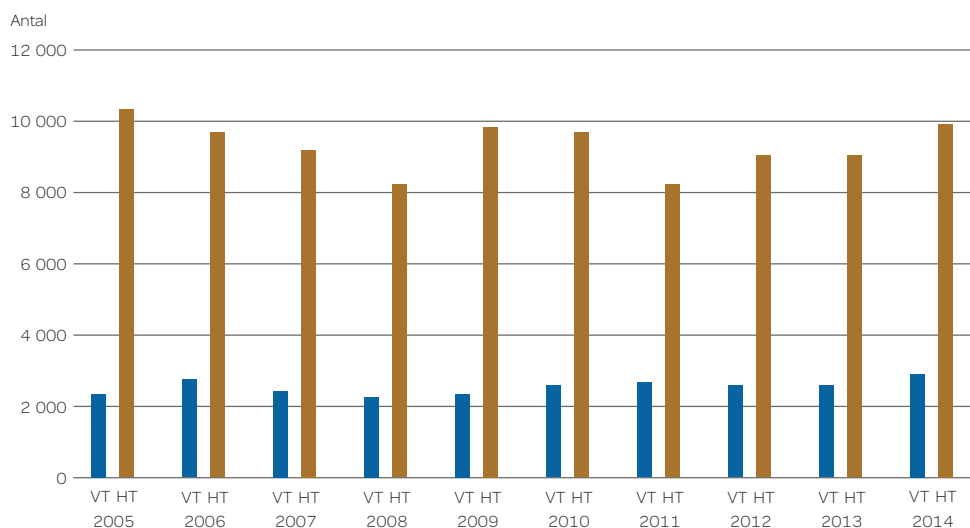

Tabell 9. Antal nybörjare per program mot lärarexamen och inriktning, läsåren 2012/13 och 2013/14.

Studenter på kombinerade masterprogram och ämneslärarprogram vid Chalmers tekniska högskola ingår inte i denna jämförelse. * Avser huvudsakligen särskilda lärarutbildningsåtgärder (VAL och ULV).

Program mot/ inriktning	Läsåret		Läsåret		ht13		ht14		Förändring (%)	
	2012/13	2013/14	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt	Totalt	Läsår 12/13 till 13/14	Hösten 2013 till hösten 2014	
Förskollärarexamen	3 290	3 537	270	3 267	2 425	2 542	8	5		
Grundlärarexamen										
Fritidshem	693	689	241	448	521	556	-1	7		
0-3	1 471	1 468	140	1 328	1 108	1 174	0	6		
4-6	1 074	1 119	335	784	891	962	4	8		
Ämneslärarexamen										
7-9	741	687	296	391	630	662	-7	5		
Gymnasieskolan	2 559	2 667	1 345	1 322	2 387	2 769	4	16		
Okänd inriktning	168	232	86	146	172	220	38	28		
Yrkeslärarexamen	641	637	265	372	410	365	-1	-11		
Lärarexamen (gamla lärarutbildningen)	958	809	253	556	436	694	-16	59		
Samtliga lärarprogram	11 595	11 845	3 231	8 614	8 980	9 944	2	11		

Figur 28. Antal nybörjare på program mot lärarexamen, terminsvis vt-05-ht-14.

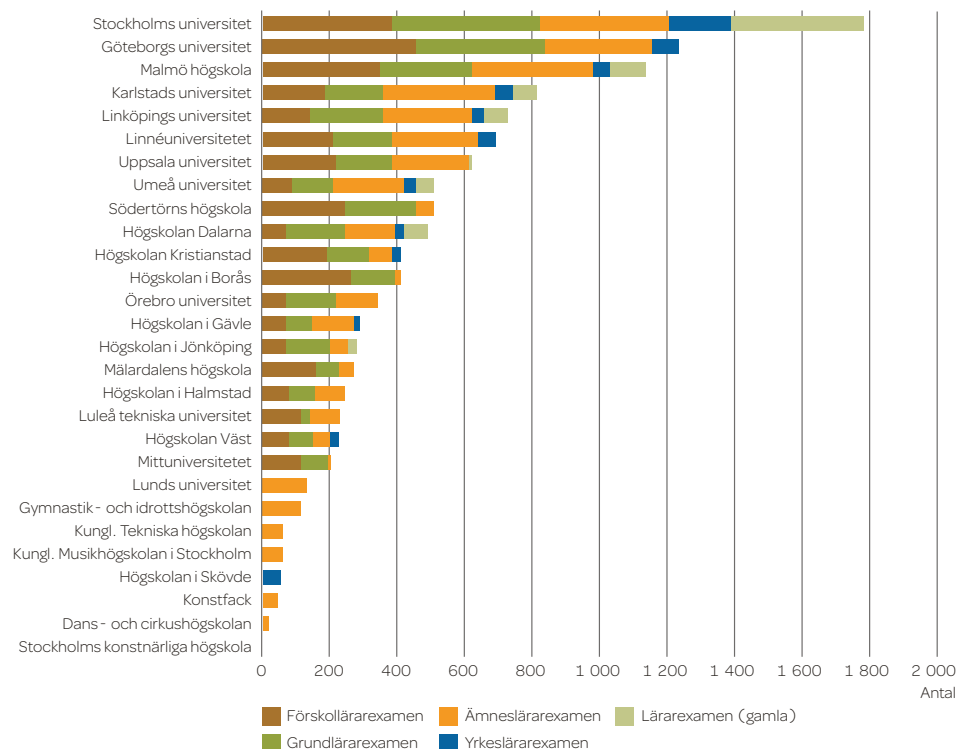
Sett i ett lite längre perspektiv är dagens antal nybörjare på lärarutbildningarna relativt normalt. Höstnybörjarna brukar variera mellan 8 000 och 10 000 och vårnybörjarna brukar variera mellan 2 000 och 3 000, alltså sammantaget 10 000 till 13 000 för ett läsår. Antalet nybörjare på lärarprogram minskade i slutet av 00-talet från nästan 13 000 läsåret 2005/06 till som lägst 10 500 läsåret 2008/09. Den nedåtgående utvecklingen bröts av en viss uppgång läsåren 2009/10 och 2010/11. Men när de nya lärar-

examina infördes höstterminen 2011 och lärosätena fick ansöka om nya examenstillstånd innebar det att utbudet av framför allt program för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan minskade tillfälligt. Det påverkade antalet nybörjare läsåret 2011/12 negativt, men det senaste läsåret har antalet nybörjare ökat till över 11 800. Trenden sedan den nya lärarutbildningen infördes hösten 2011 är således att antalet nybörjare ökar stadigt, men nivån är inom det intervall som varit vanligt de senaste tio läsåren.

Tabell 10. Antal nybörjare per program mot lärarexamen fördelat på lärosäten, läsåren 2011/12 och 2012/13.

Lärosäte	Förskolläraryxamen		Grundläraryxamen		Ämnesläraryxamen		Yrkesläraryxamen		Lärarexamen (gamla)		Totalt	
Dans- och cirkushögskolan					16	23					16	23
Gymnastik- och idrottshögskolan					154	111					154	111
Göteborgs universitet	335	449	362	390	222	309	89	81		2	1 008	1 231
Högskolan Dalarna	34	74	168	166	123	147	21	34	72	67	418	488
Högskolan i Borås	251	262	145	131	13	19					409	412
Högskolan i Gävle	104	70	55	84	113	118	16	17	3		291	289
Högskolan i Halmstad	76	82	61	76	78	76				1	215	235
Högskolan i Jönköping		74	178	127	47	45			57	34	282	280
Högskolan i Skövde							37	49			37	49
Högskolan Kristianstad	65	193	144	119	64	68	32	25			305	405
Högskolan Väst	85	83	94	69	61	47	27	28	3	1	270	228
Karlstads universitet	177	177	145	181	245	334	69	54	82	66	718	812
Konstfack					50	37					50	37
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm					33	56					33	56
Kungl. Tekniska högskolan					52	57					52	57
Linköpings universitet	144	142	233	223	209	259	45	33	95	72	726	729
Linnéuniversitetet	247	211	165	170	256	260	42	48	2	3	712	692
Luleå tekniska universitet	116	108	51	30	57	91			13		237	229
Lunds universitet					127	128			1	1	128	129
Malmö högskola	364	350	294	274	344	362	32	53	78	102	1 112	1 141
Mittuniversitetet	173	113	85	83		7			6	1	264	204
Mälardalens högskola	248	162		73	58	40			9		315	275
Stockholms konstnärliga högskola							1					1
Stockholms universitet	314	375	470	436	431	382	185	186	443	392	1 843	1 771
Södertörns högskola	216	237	124	212	83	56			1		424	505
Umeå universitet	88	91	87	120	174	210	46	29	76	56	471	506
Uppsala universitet	188	218	225	158	317	226			17	11	747	613
Örebro universitet	65	66	152	154	141	117					358	337
Totalsumma	3 290	3 537	3 238	3 276	3 468	3 586	641	637	958	809	11 595	11 845

Figur 29. Antal nybörjare per program mot lärarexamen fördelat på lärosäten, läsår 2013/14. Dans - och cirkus - högskolan inorporerades i nybildade Stockholms konstnärliga högskola den 1 januari 2014. Ytterligare nio studenter påbörjade under samma period en utbildning som kan leda fram till en civilingenjörs - och ämneslärarexamen på Chalmers tekniska högskola.

Uppgifter om antal nybörjare på lärarutbildningen fördelat per lärosäte och examensinriktning för läsåret 2013/14 finns i figur 29. Stockholms universitet har den klart största lärarutbildningen enligt detta mått. Stockholms universitet, Göteborgs universitet och Malmö högskola står tillsammans för 35 procent av nybörjarna på lärarutbildningarna. Flertalet av de större lärosätena erbjuder utbildningar mot alla de fyra examina som ingår i den nya lärarutbildningen medan de mindre lärosätena oftast specialiserar sig på ett lägre antal lärarutbildningar.

Uppgifter om nybörjare i lärarutbildningen fördelat per lärosäte och examensinriktning för läsåren 2012/13 och 2013/14 finns i tabell 10. Utvecklingen för de olika lärosätena varierar mellan läsåren och programmen. Det skedde till exempel en expansion av lärarutbildningen vid Göteborgs universitet där antalet nybörjare ökade med 220 studenter jämfört med 2012/13. Som helhet och i absoluta tal minskade lärarutbildningen mest vid Uppsala universitet.

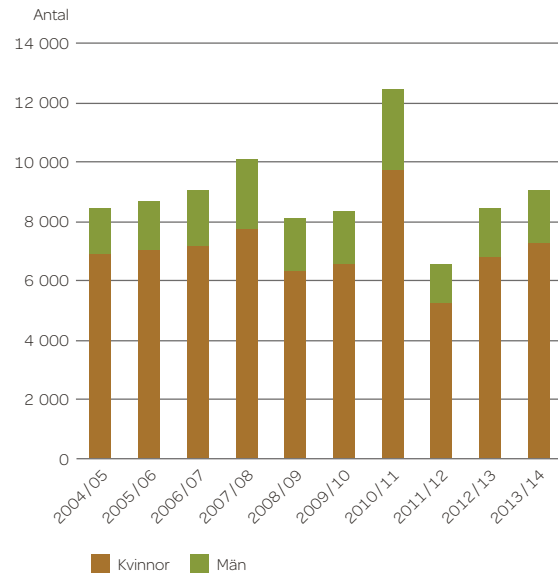
EXAMINERADE

Variationerna mellan läsåren i antalet utfärdade lärarexamina har varit stora, från som högst drygt 12 400 läsåret 2010/11 till som lägst knappt 6 500 läsåret 2011/12. Läsåret 2013/14 examinerades 9 070 från lärarutbildningen. Variationerna kring läsår 2010/11 beror främst på lärarlegitimationsreformen.

De examina som utfärdats de senaste läsåren gäller främst den sammanhållna lärarutbildning som infördes höstterminen 2001 eller ännu äldre lärarutbildning. Uppgifterna om lärarexamina i statistiken avser således än så länge huvudsakligen äldre lärarexamina. Det beror på att få studenter ännu hunnit slutföra sin utbildning för någon av de nya lärarexamina eftersom till exempel den nya förskolläraryxamen med normalstudietakt omfattar 3,5 års heltidsstudier och ämneslärarexamen, beroende på inriktning och ämnen, omfattar upp till 5,5 års heltidsstudier.

Andelen män bland de examinerade lärarna har legat runt 20 procent de senaste åren. Läsåret 2013/14 var andelen 19,8 procent sett till hela lärarutbildningen. Andelen män bland de examinerade varierar dock kraftigt mellan de olika inriktningarna. I inriktningarna mot de yngre barnen/eleverna, som till exempel förskollärare, är runt 5 procent män. Motsvarande siffra för inriktningar mot gymnasiet är drygt 40 procent.

Figur 30. Antal lärarexamina uppdelat på kön läsåren 2004/05 till 2013/14.

FYRA ÅR AV KVALITETSUTVÄRDERINGAR

Under 2014 har Universitetskanslersämbetet avslutat det regeringsuppdrag som Högskoleverket en gång påbörjade och som innebär att under en fyraårscykel (2011–2014) utvärdera utbildningar som leder till examen på grundnivå och avancerad nivå. Totalt under fyraårscykeln har Universitetskanslersämbetet granskat 2 088 utbildningar inom 582 olika huvudområden för kandidatexamen, magisterexamen och masterexamen samt inom 50 olika yrkesexamina.

FÖRUTSÄTTNINGAR OCH METOD

Utvärderingarna har i enlighet med uppdraget från regeringen fokuserat på utbildningarnas resultat, i betydelsen hur väl de uppfyller kraven i högskolelagen och i examensbeskrivningarna i de förordningar som ansluter till lagen. Granskningarna har gjorts av bedömggrupper bestående av ämnesexperter, studenter och arbetslivsföreträdare, totalt cirka 1 300 bedömare har medverkat. Underlag för deras bedömning har varit studenternas självständiga arbeten, lärosätens självvärderingar och intervjuer med representanter för utbildningarna samt intervjuer med studenter.

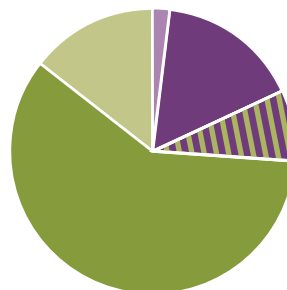
Utvärderingarna har resulterat i ett samlat omdöme på en tregradig skala: mycket hög kvalitet, hög kvalitet eller bristande kvalitet. För de utbildningar som fått omdömet bristande kvalitet görs en uppföljning efter ett år. Därefter har Universitetskanslersämbetet kunnat fatta beslut om att återkalla ett lärosätets examensställstånd för den aktuella utbildningen. Om uppföljningen däremot påvisar att bristerna åtgärdats tilldelas utbildningen det samlade omdömet hög kvalitet.

UTFALL

Figur 31 visar det sammanlagda utfallet av utvärderingarna 2011–2014. Under perioden har inga examensställstånd återkallats. Samtliga utbildningar har alltså efter uppföljning visat sig hålla hög kvalitet, alternativt har lärosätet valt att lägga ner utbildningen i fråga.

Nedslag i enskilda utvärderingar visar på ett varierat utfall. Exempelvis föll civilingenjörsutbildningarna väl ut

Figur 31. Resultat av kvalitetsutvärderingar för utvärderingscykeln 2011–2014, inklusive status för uppföljningar, per 31 december 2014. Siffrorna i parantes anger antal utbildningar.

Bristande kvalitet – nedlagda (45)
Bristande kvalitet – uppföljning genomförs 2015 (334)
Bristande kvalitet – hög kvalitet vid uppföljning 2013–2014 (169)
Hög kvalitet (1 242)
Mycket hög kvalitet (298)

med cirka 90 procent av utbildningar som höll hög eller mycket hög kvalitet. Likaså de konstnärliga utbildningarna där drygt 80 procent av utbildningarna fick omdömet hög eller mycket hög kvalitet.

Mer problematiskt visade det sig vara inom specialistsjuksköterskeutbildningarna. Hela 59 procent av de totalt 134 utvärderade utbildningarna fick omdömet bristande kvalitet, där centrala delar av problemen rör den verksamhetsförlagda utbildningen.

Ett eventuellt mönster är att andelen utbildningar som fått omdömet bristande kvalitet är något högre för yrkesexamen än för genomsnittet av övriga examens, se tabell 11. En förklaring till skillnaden skulle kunna vara att utvärderingarna gjorts mot examensmålen. Eftersom yrkesexamen i allmänhet har såväl fler som mer explicita examensmål än generell examen kan metoden för dem ha medfört en ökad risk att brister framkommer.

Tabell 11. Utfall per utbildning som utvärderats 2011–2014

Examen	Totalsumma	Bristande kvalitet	Hög kvalitet	Mycket hög kvalitet
Kandidat	843	206 (24 %)	532 (63 %)	105 (12 %)
Magister	394	112 (28 %)	226 (57 %)	56 (14 %)
Master	379	77 (20 %)	214 (56 %)	88 (23 %)
Yrkesexamen	472	153 (32 %)	270 (57 %)	49 (10 %)
Totalsumma	2 088	548 (26 %)	1 242 (59 %)	298 (14 %)

RESULTAT

Utifrån intervjuer och interna kartläggningar kan Universitetskanslersämbetet notera att lärosätena lyfter fram ett flertal kvalitetsförbättrande åtgärder som en direkt följd av utvärderingssystemets utformning. Att så är fallet bekräftas också i de undersökningar som utbildningsutskottet låtit göra som del i en uppföljning om effekterna av 2010 års högskole-reformer. Ett tydligt och viktigt exempel är den ökade kunskapen om de nationella examensmålen och den lärosätesinterna diskussionen kring målen och deras anknytning till lokala kurs- och program mål. Lärosätenas åtgärdsredovisningar i samband med omdömet bristande kvalitet visar också på en rad kvalitetsförbättrande åtgärder i syfte att säkra eller förbättra studenternas måluppfyllelse.

En djupare analys av utvärderingssystemets kvalitetsdrivande effekter har påbörjats och kommer att slutföras under 2015. Det är en i raden av kommande analyser av den nyligen avslutade utvärderingscykeln, både i syfte att sprida resultat och för att sammanställa kunskap och erfarenheter som underlag för metodutveckling av kommande utvärderingssystem.

UTFALLET AV UTBILDNINGSAUTVÄRDERINGARNA I RELATION TILL ANTALET UTFÄRDARDE EXAMINA

Utbildningar vid alla lärosäten i Sverige har berörts av utvärderingarna och i tabell 12 redovisas utfallet av utvärderingarna per lärosäte. Tabellen består av olika delar: Utfallet av utvärderingarna per lärosäte (kolumn A), totalt antal examina per lärosäte 2011–2012 (kolumn B) och hur stor andel av dem som omfattats av utvärderingarna (kolumn C), samt utfallet av utvärderingarna fördelat på antalet examina som omfattats av utvärderingarna (kolumn D).

Resultatet av de utvärderade utbildningarna fördelat per omdöme och lärosäte framgår i kolumnerna A i tabell 12. Storleken på de utvärderade utbildningarna vid respektive lärosäte varierar emellertid. Ett mått på storleken ges av antalet uttagna examina, och för att visa vilken betydelse den variationen har redovisas också hur antalet utfärdade examina på de utvärderade utbildningarna fördelas per omdöme (kolumn D). Exempelvis vid Stockholms universitet fick 22 procent av de utvärderade utbildningarna mycket hög kvalitet, medan endast 6 procent av antalet examina på de utvärderade utbildningarna utfärdades inom de utbildningar som fick betyget mycket hög kvalitet. Det innebär att flera av de utvärderade utbildningarna som fick mycket hög kvalitet vid Stockholms universi-

tet var små. Ett annat exempel som visar motsatsen är Högskolan i Kristianstad, där 14 procent av de utvärderade utbildningarna fick omdömet mycket hög kvalitet, medan motsvarande andel för antalet examina på de utvärderade utbildningarna var 18 procent. För en mer detaljerad beskrivning av analys och metod, se Första analysen om kvalitetsutvärderingarna: Utfall av resultaten per lärosäte, Statistisk analys 2014/6, UKÄ.

Perioden 2011–2012 utfärdades totalt nästan 143 000 examina på grundnivå och avancerad nivå (yrkesexamina respektive generella examina), vilket framgår av kolumn B. Av dessa hade 92 000 examina, dvs. 64 procent, tagits ut från utbildningar som utvärderats. Detta åskådliggörs per lärosäte i kolumn C. Sett till det antal kurser och program som totalt ges vid lärosätena har alltså utvärderingssystemet inte varit heltäckande. Av tabellen framgår att det finns stora skillnader mellan lärosätena i hur stor del av antalet utfärdade examina som har omfattats av utvärderingarna (kolumn C). Spannet sträcker sig från att alla examina som utfärdades 2011–2012 omfattats av utvärderingarna (de åtta lärosätena överst i tabellen) till i några fall mindre än hälften av dem (de fyra lärosätena nederst i tabellen). En konsekvens av detta är att jämförelser mellan lärosätena bör göras med försiktighet. Ett diagram som illustrerar detta mer utförligt finns på UKÄ:s hemsida.

Att inte alla utbildningar har utvärderats beror på den metod som varit utgångspunkt för utvärderingarna. Inriktningen på resultat har förutsatt att ett visst antal självständiga arbeten ska ingå i granskningen av en utbildning. Då sådana arbeten saknats eller då endast ett fåtal funnits, har utbildningar av metodologiska skäl uteslutits. På grund av detta har utbildningar med färre än fem självständiga arbeten inte ingått, inte heller nystartade eller nyinrättade utbildningar och examen där självständiga arbeten ännu inte förelåg. Det senare medförde bland annat att lärarutbildningen och civilekonomexamen inte granskats inom ramen för utvärderingscykeln.

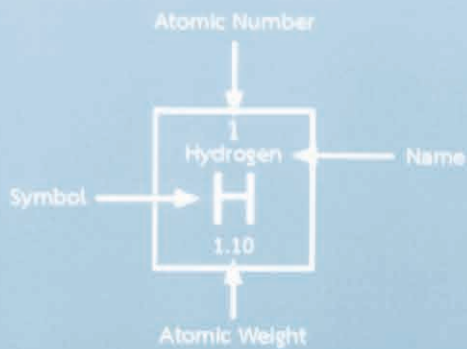
Tabell 12 visar att sammantaget 14 procent av utvärderade huvudområden och yrkesexamina hade fått omdömet mycket hög kvalitet, 59 procent hög kvalitet och 26 procent bristande kvalitet (kolumn A). Detta kan jämföras med att av antalet utfärdade examina på de utvärderade utbildningarna hade 10 procent fått omdömet mycket hög kvalitet, 68 procent har fått omdömet hög kvalitet och 22 procent bristande kvalitet (kolumn D).

Tabell 12. Utfallet av utvärderingarna, se förklarande text på motstående sida.

	A) Antal utvärderade utbildningar samt utfallet av utvärderingarna (procent)				B) Totalt antal utfärdade examina 2011-2012	C) Andel av totalt utfärdade examina som omfattats av utvärderingarna	D) Fördelning av antalet utfärdade examina uttagna från utbildning som varit föremål för utvärdering efter utvärderingsresultat			
	Antal	Andel mycket hög kvalitet	Andel hög kvalitet	Andel bristande kvalitet			Andel mycket hög kvalitet	Andel hög kvalitet	Andel bristande kvalitet	
Ericastiftelsen	1	0	100	0	11	100		0	100	0
Gammelkroppa skogsskola	1	0	100	0	13	100		0	100	0
Högskolan Evidens	1	0	0	100	20	100		0	0	100
Johannelunds teologiska högskola	1	0	100	0	27	100		0	100	0
Operahögskolan i Stockholm	2	0	0	100	28	100		0	0	100
Stockholms akademi för psykoterapiutbildning	1	0	0	100	29	100		0	0	100
Stockholms Musik - pedagogiska Institut	1	0	100	0	14	100		0	100	0
Svenska institutet för kognitiv psykoterapi	1	0	0	100	48	100		0	0	100
Röda Korsets högskola	6	0	67	33	839	99		0	89	11
Ersta Sköndal högskola	8	13	75	13	731	98		5	95	0
Dans - och cirkushögskolan	4	25	50	25	64	97		24	26	50
Chalmers tekniska högskola	54	35	61	4	6 148	96		29	67	4
Sophiahemmet högskola	5	0	40	60	727	91		0	45	55
Försvarshögskolan	7	14	57	29	277	81		6	38	56
Konstfack	8	25	63	13	266	79		20	55	25
Örebro teologiska högskola	1	0	100	0	40	78		0	100	0
Karolinska institutet	45	13	47	40	4 116	77		16	42	42
Högskolan i Halmstad	64	3	42	55	2 758	77		1	60	39
Teologiska högskolan Stockholm	2	0	100	0	61	74		0	100	0
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	3	33	67	0	182	74		22	78	0
Blekinge tekniska högskola	21	10	52	38	1 863	73		1	77	22
Örebro universitet	78	9	65	26	4 635	72		3	81	15
Kungl. Konsthögskolan	2	0	100	0	97	71		0	100	0
Högskolan i Gävle	42	10	57	33	2 277	70		4	61	36
Högskolan i Jönköping	48	4	71	25	4 810	70		6	84	10
Mälardalens högskola	45	9	47	44	3 827	69		5	73	22
Mittuniversitetet	59	3	44	53	3 442	69		1	34	65
Linköpings universitet	129	18	66	16	9 509	67		10	81	9
Lunds universitet	209	20	62	19	12 441	67		17	67	15
Umeå universitet	149	15	55	30	7 973	66		14	61	25
Högskolan i Skövde	28	18	61	21	1 767	65		11	61	28
Sveriges lantbruks - universitet	38	5	79	16	1 900	65		4	87	9
Högskolan Väst	21	5	62	33	2 158	63		0	56	44
Linnéuniversitetet	93	5	60	34	5 728	63		5	77	19
Kungl. Tekniska högskolan	36	8	69	22	5 056	60		5	82	13
Karlstads universitet	67	7	61	31	3 795	60		2	48	49
Uppsala universitet	186	20	57	23	10 283	59		16	57	27
Göteborgs universitet	201	16	62	22	12 437	59		9	72	19
Högskolan i Borås	36	11	58	31	4 027	57		5	72	22
Södertörns högskola	44	14	73	14	2 192	56		6	75	19
Malmö högskola	64	11	50	39	4 949	56		16	53	31
Högskolan Kristianstad	28	14	54	32	2 525	53		18	76	6
Luleå tekniska universitet	51	14	65	22	2 588	53		7	72	21
Stockholms universitet	156	22	63	15	11 376	50		6	75	19
Högskolan Dalarna	33	9	48	42	2 620	46		1	51	48
Gymnastik - och idrottshögskolan	2	0	100	0	240	46		0	100	0
Stockholms dramatiska högskola	1	0	100	0	115	37		0	100	0
Handelshögskolan i Stockholm	2	100	0	0	1 115	36		100	0	0
Beckmans designhögskola*	3	33	67	0	67	-		-	-	-
Övriga	-	-	-	-	399	-		-	-	-
Totalt	2 088	14	59	26	142 610	64		10	68	22

*SCB har inte huvudområde för Beckmans 3 kandidatexamen (modedesign, produktdesign och visuell kommunikation) och det är inte möjligt att redovisa dem separat.

							5 Boron B 10.81	6 Carbon C 12.01	7 Nitrogen N 14.01
							13 Aluminium Al 26.98	14 Silicon Si 28.09	15 Phosphorus P 30.97
24 Chromium Cr 51.996	25 Manganese Mn 54.94	26 Iron Fe 55.85	27 Cobalt Co 58.93	28 Nickel Ni 58.69	29 Copper Cu 63.55	30 Zinc Zn 65.39	31 Gallium Ga 69.72	32 Germanium Ge 72.61	33 Arsenic As 74.92
42 Molybdenum Mo 95.94	43 Technetium Tc 97.91	44 Ruthenium Ru 101.07	45 Rhodium Rh 102.90	46 Palladium Pd 106.42	47 Silver Ag 107.87	48 Cadmium Cd 112.41	49 Indium In 114.82	50 Tin Sn 118.71	51 Antimony Sb 121.76
74 Molybdenum W 183.84	75 Rhenium Re 186.20	76 Osmium Os 190.23	77 Iridium Ir 192.22	78 Platinum Pt 195.08	79 Gold Au 196.97	80 Mercury Hg 200.59			83 Bismuth Bi 208.98
106 Seaborgium Sg 266.12	107 Bohrium Bh 264.13	108 Hassium Hs 269.13	109 Meitnerium Mt 268.13	110 Darmstadtium Ds 272.15	111 Roentgenium Rg 272.15	112 Copernicium Cn 285.17			115 Ununpentium Uup 288

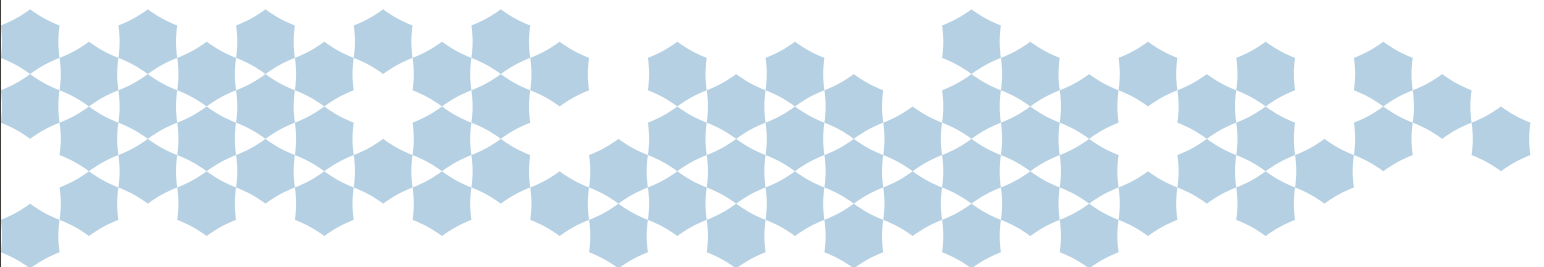
			60 Neodymium Nd 140.91	61 Promethium Pm 144.91	62 Samarium Sm 150.36	63 Europium Eu 151.96	64 Gadolinium Gd 157.25	65 Terbium Tb 158.93	66 Dysprosium Dy 162.50	67 Holmium Ho 164.93	68 Erbium Er 167.26	69 Thulium Tm 168.93
			94 Plutonium Pu 244.06	95 Americium Am 243.06	96 Curium Cm 247.07	97 Berkelium Bk 247.07	98 Californium Cf 251.08	99 Einsteinium Es 252.08	100 Fermium Fm 257.10	101 Mendelevium Md 258.10		

Utbildning på forskarnivå

År 2014 ökade antalet doktorsexamina jämfört med föregående år och ligger nu på samma nivå som toppåret 2008. En förklaring till ökningen är att doktorandnybörjarna blev fler under perioden 2008–2010. Däremot har inte antalet nybörjare ökat det senaste året, varken svenska eller utländska. De utländska doktorandnybörjarna utgjorde fortfarande en betydande andel av totala antalet nybörjare i utbildning på forskarnivå 2014, då de uppgick till 40 procent.

Detta kapitel beskriver utbildningen på forskarnivå. Först ges en sammanfattande bild och sedan redogörs för antalet doktorandnybörjare. Därefter beskrivs den totala doktorandpopulationen och kapitlet avslutas med att redovisa antalet examina på forskarnivå och genomströmningen.

År 2014 var antalet nybörjare på forskarnivå 3 120 vilket är i stort sett oförändrat jämfört med föregående år. Nybörjare omfattar både de som är antagna för att avlägga doktorexamen och de som ska avlägga licentiatexamen. Doktoranderna, det totala antalet studerande på forskarnivå, var 2014 cirka 18 970 och det är en svag minskning jämfört med 2013. Däremot ökade både antalet doktorexamina och licentiatexamina jämfört med 2013 och uppgick till 2 840 respektive 830.

Sett i ett längre perspektiv har forskarutbildningen vuxit sedan 1990. Både antalet nybörjare och doktorandpopulationen har ökat betydligt sedan 1990, men ökningen skedde i början av perioden. Framför allt har antalet doktorexamina ökat kraftigt under i stort sett hela perioden 1990–2014. Även antalet licentiatexamina har ökat. Sedan sekelskiftet har dock antalet nybörjare varierat mellan 2 900 och 3 900 och det totala antalet doktorander mellan 18 000 och 20 000.

Forskarutbildningen är fortfarande i stor utsträckning koncentrerad till några stora lärosäten, men sedan 2010 har högskolor möjlighet att ansöka om examens-tillstånd inom ett område och flera högskolor har fått tillstånd att utfärda examen på forskarnivå. År 2014 fanns mer än fyra femtedelar av de 18 970 doktoranderna vid nio av de största lärosätena: Lunds universitet, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet,

EFTERRAPPORTERING

Det sker en viss eftersläpning i rapporteringen av antalet nybörjare, doktorander och examina på forskarnivå. För doktorandnybörjarna brukar det året efter rapporteringen tillkomma 4–5 procent fler nybörjare och för doktoranderna ökar antalet med runt 2 procent. Efterrapporteringen av antalet licentiat- och doktorexamina är litet och brukar innebära att antalet ökar med cirka 1 procent vardera.

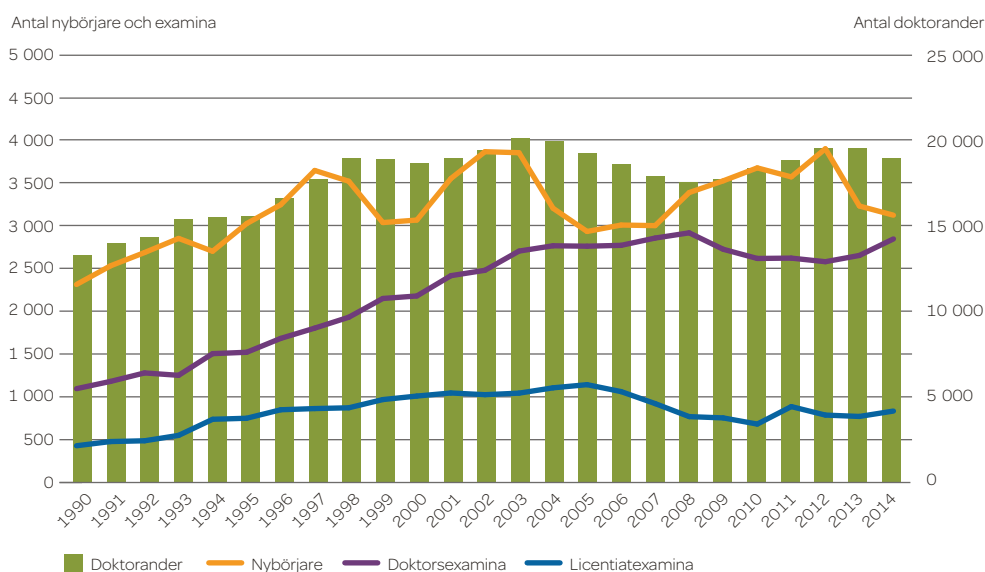
EXAMENSTILLSTÅND PÅ FORSKARNIVÅ

Alla universitet har tillstånd att utfärda generella examina på forskarnivå, och från 1 januari 2010 kan högskolor ansöka om tillstånd att utfärda examina på forskarnivå. Examenstillståndet söks inom ett område och ansökan prövas och beslutas av UKÄ. Ett område kan rymma ett eller flera forskarutbildningsämnen och är normalt sett smalare och mer tydligt avgränsat än vad det tidigare avgränsningsområdet vetenskapsområde var. Sedan 2010 har 13 högskolor beviljats examenstillstånd.

Konstnärlig licentiatexamen och konstnärlig doktorexamen infördes som egna examina den 1 januari 2010. För dessa examina gäller att såväl universitet som högskolor måste ansöka om examenstillstånd. Ansökan prövas och beslutas av UKÄ. Tre lärosäten, Lunds universitet, Göteborgs universitet och Högskolan i Borås, har fått tillstånd att utfärda konstnärliga licentiat- och doktorexamina.

Figur 32. Antalet nybörjare, doktorander och examina på forskarnivå 1990–2014.

I diagrammet redovisas antalet doktorander på höger axel medan nybörjare och examina redovisas på vänster axel.

Linköpings universitet, Chalmers tekniska högskola och Umeå universitet. Dessa universitet hade under 2014 mellan 1 100 och 2 800 doktorander vardera.

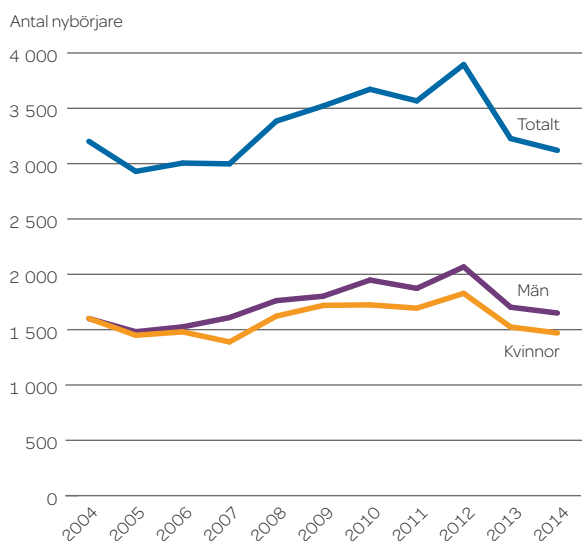
Nybörjare

År 2014 var antalet doktorandnybörjare 3 120 vilket kan jämföras med 2013 då antalet var 3 230. Rapporteringen av antalet nybörjare släpar dock efter så antalet nybörjare 2014 kommer troligen att ligga på åtminstone samma nivå som året innan. Det innebär att antalet nybörjare i stort sett är oförändrat mellan 2013 och 2014.

Antalet nybörjare har varierat mellan åren 2004–2014. I början av perioden minskade antalet nybörjare för att sedan öka fram till 2013 då antalet minskade betydligt. Minskningen avsåg både svenska och utländska doktorandnybörjare. En delförklaring till minskningen kan vara att inom några ämnen har det ekonomiska utrymmet för doktorandanställningar minskat eftersom flera lärosäten har beslutat att inte längre använda utbildningsbidrag för nybörjarna. Det är nu betydligt vanligare att nybörjare får anställning som doktorand redan från början vilket ökar kostnaderna för forskarutbildningen. Tidigare var den billigare försörjningsformen utbildningsbidrag betydligt vanligare. En annan möjlig delförklaring till det minskande antalet utländska nybörjare 2013 kan vara studieavgiftsreformen som har lett till att antalet inresande studenter på avancerad nivå minskat. Eftersom det är en rekryteringsväg till forskarutbildningen kan studieavgiftsreformen indirekt ha påverkat antalet utländska doktorander på forskarnivå.

Könsfördelningen bland doktorandnybörjarna har i stort sett varit jämn mellan 2004 och 2014, andelen

Figur 33. Antalet nybörjare på utbildning på forskarnivå 2004–2014, totalt och fördelat på kvinnor och män. Det är ungefär lika många kvinnor som män som börjar på forskarutbildningen.

kvinnor har varierat mellan 47 och 50 procent. År 2014 var fördelningen 47 procent kvinnor och 53 procent män. Sett i ett längre perspektiv har antalet kvinnor ökat kraftigt och 1990 var det nästan hälften så många kvinnor som män som påbörjade en utbildning på forskarnivå. Könsfördelningen bland de som påbörjar en utbildning på forskarnivå är betydligt jämnare än på utbildning på grundnivå och avancerad nivå där kvinnorna tydligt dominerar.

Den 1 januari 2010 infördes konstnärliga examina på forskarnivå. År 2014 fanns det 13 nybörjare på utbildningarna mot de konstnärliga licentiat- och doktorsexamina. Dessa särredovisas inte, utan ingår i uppgifterna om det totala antalet doktorandnybörjare.

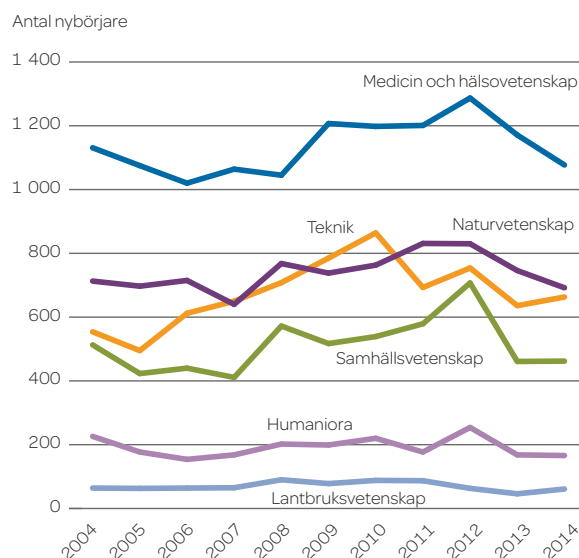
För fler uppgifter om nybörjare, doktorander och examina se *Doktorander och examina på forskarnivå 2014*, Statistiska meddelanden, UKÄ och SCB UF 21 SM 1501, som publiceras i juni 2015.

Antalet nybörjare inom teknik ökar

Doktorandnybörjare kan redovisas efter ämnesinriktning. Det finns sex forskningsämnesområden (i fortsättningen benämnda ämnesområden) och dessa är: medicin och hälsovetenskap, naturvetenskap, teknik, samhällsvetenskap, humaniora samt lantbruksvetenskap. Antalet nybörjare varierar mellan de olika ämnesområdena. Flest nybörjare finns inom medicin och hälsovetenskap. Naturvetenskap och teknik är de ämnesområden som storleksmässigt med avseende på antalet nybörjare följer därefter. Antalet doktorandnybörjare inom samhällsvetenskap och humaniora är något lägre och lantbruksvetenskap har minst antal nybörjare.

På totalnivå var antalet nybörjare i stort sett oförändrat mellan 2013 och 2014, men utvecklingen skiljer sig

Figur 34. Antalet nybörjare fördelat på forskningsämnesområden 2004–2014. En tredjedel av doktorandnybörjarna 2014 började studera inom medicin och hälsovetenskap.

mellan de olika ämnesområdena. Antalet doktorandnybörjare minskade inom medicin och hälsovetenskap samt naturvetenskap medan antalet ökade inom teknik och lantbruksvetenskap. Ökningen var störst inom teknik. Inom samhällsvetenskap och humaniora var antalet nybörjare i stort sett oförändrat.

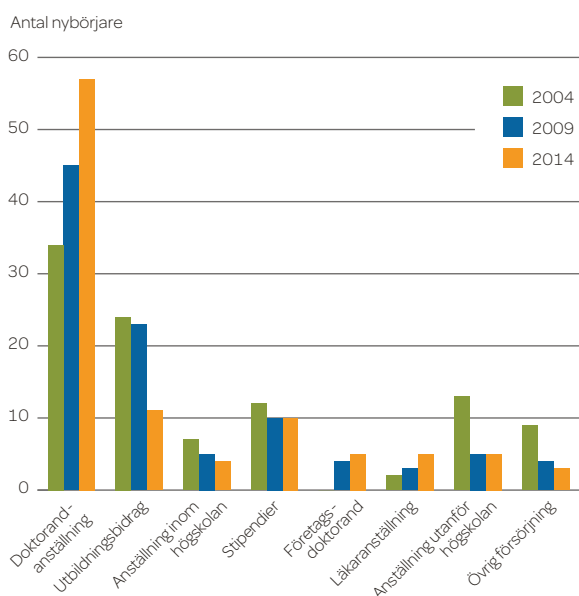
Under hela perioden 2004–2014 har antalet nybörjare varit störst inom medicin och hälsovetenskap och minst inom lantbruksvetenskap.

Doktorandanställning betydligt vanligare för nybörjare

Doktoranderna ska ha en tryggad försörjning under hela utbildningen. Den vanligaste försörjningsformen bland doktorandnybörjarna var 2014 doktorandanställning med 57 procent, och de näst vanligaste var utbildningsbidrag och stipendier med elva respektive tio procent. Jämfört med föregående år har nybörjarnas försörjning inte förändrats nämnvärt.

Men i ett längre perspektiv har det skett omfördelningar mellan försörjningsformerna. Nybörjare som har doktorandanställning har ökat successivt, från 34 procent 2004 till 57 procent 2014. För tio år sedan var det betydligt vanligare med utbildningsbidrag då cirka en fjärdedel hade den försörjningen, men allt fler lärosäten har övergått till att erbjuda alla doktorandnybörjare en anställning. I forskningspropositionen *Forskning och innovation* (prop. 2012/13:30) bedömde den dåvarande regeringen att de studiesociala villkoren borde förbättras för doktorander med utbildningsbidrag eller stipendier och att utbildningsbidraget på lång sikt skulle avskaffas helt till förmån för anställning som doktorand. Flera lärosäten beslutade redan under 2011 att alla doktorander ska ha

Figur 35. Doktorandnybörjarnas försörjningsformer 2004, 2009 och 2014, helårspersoner. Andel studerande på forskarnivå med doktorandanställning har ökat betydligt.

DOKTORANDERNAS FÖRSÖRJNINGSFORMER

Försörjningsformerna skiljer sig åt vad gäller social trygghet och ofta även inkomstnivå. Anställning i olika former är vanligtvis den mest fördelaktiga försörjningsformen för doktorander, men dyrast för lärosätena. En anställning ger full tillgång till socialförsäkringssystemet, det vill säga sjukförsäkring och föräldraförsäkring samt arbetslöshetsförsäkring.

Utbildningsbidraget uppgår till 15 500 kronor per månad och är tjänstepensionsgrundande, men ger inte rätt till det sociala trygghetssystemet som en anställning gör. Doktoranden har dock rätt att behålla bidraget vid exempelvis sjukdom och föräldraledighet och det kan sedan förlängas med motsvarande tid. Utbildningsbidraget ska vara en inledande försörjningsform som sedan ersätts av en anställning som doktorand.

en anställning, antingen en doktorandanställning eller en annan anställning inom högskolan. Under 2011–2014 har flera lärosäten avvecklat utbildningsbidrag och andelen nybörjare med doktorandanställning har ökat.

Det var alltså betydligt färre doktorandnybörjare som har utbildningsbidrag och fler som hade doktorandanställning 2014 än 2004 (figur 35). Under samma period har andelen nybörjare som finansieras med de övriga försörjningsformerna minskat något. Försörjningsformen företagsdoktorand fanns inte särredovisad 2004 utan dessa doktorandnybörjare redovisades som nybörjare med anställningar utanför högskolan.

De kvinnliga nybörjarna är äldre

Doktorandnybörjarnas ålder har varit relativt stabil de senaste tio åren. Medianåldern är 29 år och den har i stort sett varit oförändrad under perioden 2004–2014. Generellt är männen något yngre än kvinnorna. Det var fler män än kvinnor som var 29 år eller yngre när de började studera på forskarnivå 2014, 57 procent jämfört med 48 procent (tabell 13).

Det är stor variation i åldersfördelningen bland nybörjarna mellan de olika ämnesområdena. Doktorandnybörjarna var yngst inom teknik och naturvetenskap där en majoritet var 29 år eller yngre 2014. Inom de övriga ämnesområdena var nybörjarna äldre och inom medicin och hälsovetenskap fanns störst andel nybörjare som var över 40 år.

Övergång till utbildning på forskarnivå

Andelen som fortsätter studera på forskarnivå efter avslutad examen har studerats bland de som examinerats från grundnivå och avancerad nivå under perioden 2005/06–2009/10. Här ingår tre läsår med den examensordning som infördes den 1 juli 2007 och två läsår med den tidigare examensordningen. De studenter som inte tog ut

Tabell 13. Doktorandnybörjarna 2014 fördelade efter ålder, kvinnor och män samt forskningsämnesområde.

En större andel av nybörjarna var 29 år eller yngre inom naturvetenskap och teknik än inom övriga ämnesområden.

	Antal			Kvinnor					Män				
	Samtliga	varav kvinnor	varav män	Åldersfördelning (procent)					Åldersfördelning (procent)				
				-24	25-29	30-34	35-39	40-	-24	25-29	30-34	35-39	40-
Totalt	3 120	1 470	1 650	6	42	21	12	19	8	49	21	11	12
Medicin och hälsovetenskap	1 077	633	444	4	29	24	16	28	5	35	20	17	22
Naturvetenskap	692	230	462	12	68	14	3	3	14	63	17	4	3
Teknik	663	224	439	11	58	16	9	6	7	57	20	9	7
Samhällsvetenskap	462	250	212	2	38	25	16	19	4	41	26	13	17
Humaniora	166	96	70	0	45	20	13	23	6	30	30	20	14
Lantbruksvetenskap	61	37	24	3	35	32	5	24	0	33	25	25	17

någon examen från grundnivå eller avancerad nivå, även om de hade motsvarande antal högskolepoäng, ingår däremot inte. Det innebär en viss underskattning av övergången.

Under perioden 2005/06–2008/09 examinerades sammanlagt cirka 201 200 studenter från grundutbildningen. Av dem hade cirka 9 500 eller fem procent börjat en utbildning på forskarnivå fram till utgången av läsåret 2013/14. Övergången till utbildning på forskarnivå är störst bland studenter med en examen med inriktning naturvetenskap, matematik och data, 18 procent. Inom områdena pedagogik och lärarutbildning, hälso- och sjukvård och social omsorg samt samhällsvetenskap, juridik, handel och administration var övergången till utbildning på forskarnivå lägst och varierade mellan 2 och 4 procent. Skillnaderna i övergång förklaras delvis av karaktären på de olika grundutbildningarna. Vissa utbildningar, exempelvis inom undervisning samt vård och omsorg, förbereder på ett tydligt sätt för ett yrkesliv utanför högskolan och då är det mindre vanligt att studenterna går vidare till forskarnivå. Andra utbildningar har en tydligare koppling till en akademisk karriär eller en karriär utanför högskolan där en utbildning på forskarnivå är en efterfrågad merit.

Minskad andel som påbörjar forskarutbildningen

Andelen av befolkningen i Sverige som påbörjar en forskarutbildning vid en viss ålder kan mätas för olika årskullar. I denna redovisning är det andelen av årskullarna 1970–1984 som har påbörjat en utbildning på forskarnivå vid 30 års ålder som ingår. Andelen har sjunkit för de senaste årskullarna och en förklaring kan vara att antalet utländska doktorander har ökat kraftigt de senaste fem åren vilket påverkar antalet svenska studenter som börjar på en utbildning på forskarnivå. Ytterligare en faktor som påverkar är förstås antalet nybörjare, de år som det var ett stort antal doktorandnybörjare kan andelen med påbörjad forskarutbildning bli högre.

Tabell 14. Andel i befolkningen med påbörjad forskarutbildning vid 30 års ålder i årskullarna 1970–1984, procent.

Andel med påbörjad forskarutbildning vid 30 års ålder i årskullarna, procent	
Födelseår	Andel
1970	1,3
1971	1,4
1972	1,5
1973	1,5
1974	1,5
1975	1,6
1976	1,6
1977	1,6
1978	1,6
1979	1,5
1980	1,3
1981	1,3
1982	1,2
1983	1,1
1984	1,1

Stor andel utländska doktorandnybörjare

Av de totalt 3 120 nybörjarna på forskarnivå 2014 var antalet utländska nybörjare 1 250. Det är i stort sett oförändrat sedan föregående år då de var 1 300. Andelen var 40 procent vilket är samma nivå som de tre senaste åren. En utländsk doktorand är en person som hos Migrationsverket angivit studier på forskarnivå som grund för bosättning och som invandrat mindre än två år innan doktorandstudierna påbörjades. Eftersom inte alla doktorander ansöker om uppehållstillstånd så räknas även utrikes födda doktorander som invandrat mindre än två år innan doktorandstudierna påbörjades. Det första året som uppgifter om utländska doktorandnybörjare samlades in var 1997 och då var andelen 16 procent. Därefter har andelen ökat kontinuerligt även om antalet utländ-

ska doktorander minskade mellan 2012 och 2013. Men eftersom antalet svenska nybörjare minskade samtidigt låg andelen utländska nybörjare kvar på 40 procent. Tidigare nämndes att antalet utländska nybörjare minskade mellan 2012 och 2013. Minskningen omfattade nybörjare från länder såväl inom som utom EU/EES. Både år 2013 och 2014 var andelen doktorander från länder inom EU/EES 15 procent och andelen från länder utanför EU/EES 21 procent av totala antalet doktorandnybörjare. För en del av de utländska doktorandnybörjarna saknas uppgift om födelseland och de utgör cirka fyra procent av det totala antalet doktorander.

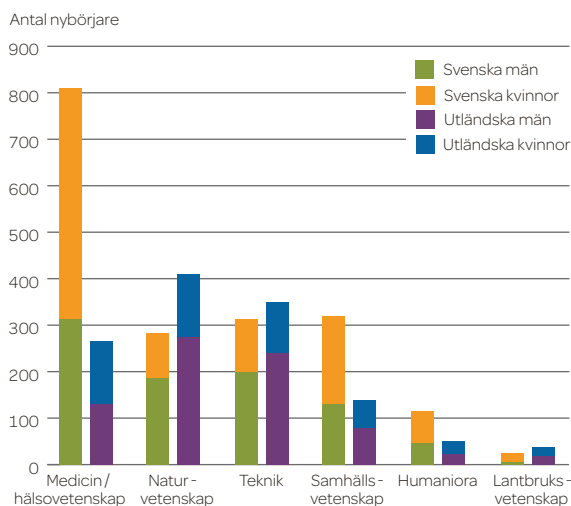
Bland de utländska doktorandnybörjarna är männen i majoritet. År 2014 var andelen 61 procent män och 39 procent kvinnor. Fördelningen har varit oförändrad sedan uppgifter om utländska nybörjare började samlas in 1997. Kvinnorna var i majoritet bland de svenska doktorandnybörjarna 2014, 53 procent var kvinnor och 47 procent män.

Flest utländska nybörjare inom naturvetenskap och teknik

Det var också skillnad mellan de utländska och de svenska doktorandnybörjarna avseende inom vilket ämnesområde de började studera. De utländska nybörjarna påbörjade i störst utsträckning en forskarutbildning inom naturvetenskap och teknik, nästan 60 procent av de utländska nybörjarna började studera inom något av dessa ämnesområden. De svenska nybörjarna påbörjade däremot främst en forskarutbildning inom medicin och hälsovetenskap, samhällsvetenskap samt teknik.

Männen dominerar inom teknik och naturvetenskap både bland de utländska och de svenska doktorandnybörjarna 2014. Samtidigt var kvinnor i majoritet bland de svenska doktorandnybörjarna inom medicin och

Figur 36. Antalet utländska och svenska nybörjare inom de olika forskningsämnesområdena 2014, fördelat på kvinnor och män. Männen dominerar inom naturvetenskap och teknik både bland de svenska och de utländska nybörjarna.

hälsovetenskap, samhällsvetenskap samt lantbruksvetenskap där andelen kvinnor låg mellan 60 och 75 procent. Bland de utländska nybörjarna inom dessa ämnesområden var könsfördelningen i stort sett jämn. Inom humaniora var det något fler kvinnor än män som påbörjade en forskarutbildning både bland de utländska och de svenska doktorandnybörjarna.

Andelen utländska nybörjare varierar mellan lärosätena

Andelen utländska doktorandnybörjare varierar mellan olika lärosäten bl.a. beroende på inom vilka ämnesområden utbildningen på forskarnivå bedrivs (tabell 15). Högskolan i Borås hade störst andel år 2014, 81 procent, av de 16 studenterna som påbörjade utbildning på forskarnivå var 13 utländska nybörjare. Därefter följde Sveri-

Tabell 15. Antal och andel utländska doktorandnybörjare vid de lärosäten som hade fler än tio nybörjare 2014. Sorterat efter högst andel utländska nybörjare.

Högskola	Totalt antal nybörjare 2014	Varav utländska nybörjare	Andel utländska nybörjare (procent)
Totalt	3 110	1 250	40
Högskolan i Borås	16	13	81
Sveriges lantbruksuniversitet	93	64	69
Handelshögskolan i Stockholm	26	17	65
Mälardalens högskola	30	17	57
Kungl. Tekniska högskolan	314	177	56
Luleå tekniska universitet	103	57	55
Blekinge tekniska högskola	14	7	50
Högskolan Väst	14	7	50
Chalmers tekniska högskola	184	87	47
Högskolan i Jönköping	30	14	47
Stockholms universitet	234	104	44
Högskolan i Halmstad	18	8	44
Uppsala universitet	364	150	41
Lunds universitet	447	165	37
Karlstads universitet	38	14	37
Malmö högskola	21	7	33
Linköpings universitet	177	56	32
Umeå universitet	188	59	31
Linnéuniversitetet	36	11	31
Karolinska institutet	387	115	30
Göteborgs universitet	280	79	28
Örebro universitet	52	13	25
Södertörns högskola	11	2	18
Mittuniversitetet	23	4	17

ges lantbruksuniversitet och Handelshögskolan i Stockholm med höga andelar utländska doktorandnybörjare. Lärosäten med mycket utbildning inom teknik hade stora andelar utländska nybörjare 2014 liksom tidigare år. Bland lärosätena med teknisk inriktning hade Kungliga Tekniska högskolan den högsta andelen och var också det lärosäte som hade högst antal utländska nybörjare.

Svensk eller utländsk bakgrund – ingen snedrekrytering

I beskrivningen ovan jämförs svenska och utländska doktorandnybörjare. De svenska doktoranderna, som är en del av den svenska befolkningen, kan i sin tur indelas efter om de har en svensk eller utländsk bakgrund. Med utländsk bakgrund avses att man antingen är född utomlands eller att man är född i Sverige men båda föräldrarna är födda utomlands.

Bland personer födda år 1982 var det cirka 1,2 procent som hade gått vidare till forskarutbildningen senast vid 30 års ålder. Detta gällde oberoende av ursprung, det vill säga svensk eller utländsk. Vi kan därför konstatera att det inte föreligger någon snedrekrytering till forskarutbildningen mellan dessa två grupper.

Doktorandnybörjarna – andel med svensk och med utländsk bakgrund

Bland svenska doktorandnybörjare (det vill säga exklusive utländska doktorander) läsåret 2013/14 var det 78 procent som hade svensk bakgrund medan 22 procent hade utländsk bakgrund – detta förhållande illustrerar sammansättningen bland doktorandnybörjarna utifrån svensk eller utländsk bakgrund. Andelen med svensk eller utländsk bakgrund är densamma som förra läsåret (2012/13), men sett till de tio senaste läsåren har andelen med svensk bakgrund minskat medan andelen med utländsk har ökat. Exempelvis var det 13 procent av nybörjarna som hade utländsk bakgrund läsåret 2004/05. Till stor del hänger denna utveckling samman med att andelen personer med utländsk bakgrund också har ökat i den vuxna befolkningen som helhet under perioden, men det kan också delvis vara ett resultat av en minskad snedrekrytering utifrån svensk eller utländsk bakgrund bland nybörjarna på grundnivå och avancerad nivå (se kapitlet *Utbildning på grundnivå och avancerad nivå*).

Sammansättningen bland doktorandnybörjarna varierar i viss utsträckning mellan forskningsämnesområden. Läsåret 2013/14 var andelen nybörjare med utländsk bakgrund störst inom medicin och hälsovetenskap (25 procent) och minst inom lantbruksvetenskap (17 procent). Även föregående år (2012/13) var andelen med utländsk bakgrund störst inom medicin och hälsovetenskap (tillsammans med humaniora det året) och ämnesområdet har haft en jämförelsevis stor andel doktorandnybörjare med utländsk bakgrund under åtminstone de fyra senaste åren.

Social bakgrund – forskarutbildade föräldrar gör skillnad

Det finns en sned social rekrytering till forskarutbildningen. Den kan illustreras med hjälp av sambandet mellan socialt ursprung (föräldrarnas högsta utbildning) och påbörjade forskarstudier för personer som är födda ett visst år. I födelsekullen 1983 var det cirka 1,1 procent som hade påbörjat studier på forskarnivå senast vid 30 års ålder. Bland dem som hade lågutbildade föräldrar var emellertid andelen betydligt mindre – endast 0,2 procent om föräldrarna hade en förgymnasial utbildning och 0,4 procent om föräldrarna hade högst en tvåårig gymnasial utbildning. Andelen som går vidare till forskarutbildningen är större ju längre utbildning föräldrarna har. Störst är således andelen bland dem med forskarutbildade föräldrar där 7 procent i födelsekullen 1983 hade påbörjat forskarstudier senast vid 30 års ålder.

Som framgick av kapitlet *Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* så fanns det en liknande skiktning utifrån den sociala bakgrunden bland nybörjarna i högskolan. Frågan är då om det sker någon social snedrekrytering i övergången från grundnivå och avancerad nivå till forskarnivå. En sådan analys visar att det bland dem som föddes år 1983 och som har någon form av examen från högskolan på grundnivå eller avancerad nivå (alla typer av examina ingår från dessa nivåer) så gör den sociala bakgrunden fortfarande skillnad och mönstret kvarstår: ju högre utbildning föräldrarna har, desto mer sannolikt är det att man påbörjar forskarstudier. Bland födda 1983 med en tidigare examen från högskolan hade drygt 11 procent av dem med forskarutbildade föräldrar och knappt 2 procent av dem med förgymnasialt utbildade föräldrar påbörjat en forskarutbildning senast vid 30 års ålder.

Det ser således ut som om den sociala snedrekryteringen förstärks i steget från grundnivå och avancerad nivå till forskarnivå. Till största delen uppstår dock denna förstärkning redan på grundnivå och avancerad nivå. Anledningen är att studenter från skilda sociala bakgrunder tenderar att studera på olika typer av högskoleutbildningar, vilka i olika grad förbereder för och ger behörighet för forskarstudier. Till exempel är det på grund av bland annat forskarutbildningens behörighetsregler mer sannolikt att påbörja forskarstudier om man har en examen från civilingenjörsprogrammet än från högskoleingenjörsprogrammet, samtidigt som andelen med högt utbildade föräldrar är större på det förra programmet än på det senare. Detta behöver man ta hänsyn till för att kunna bedöma om den sociala snedrekryteringen har förstärks i övergången till forskarnivå. Tidigare undersökningar tyder dock på att de som själva har forskarutbildade föräldrar i flera fall påbörjar forskarstudier i större utsträckning än övriga även när de har studerat på liknande utbildning på grundnivå och avancerad nivå (se sid. 18 i *Universitet och högskolor, Högskolenybörjare*

2013/14 och doktorandnybörjare 2012/13 efter föräldrarnas utbildningsnivå, Statistiska meddelanden, UKÄ och SCB 2014 samt *Statistisk analys 2014/4*, UKÄ).

Social sammansättning bland doktorandnybörjarna

Den sociala sammansättningen bland doktorandnybörjarna beskriver deras sociala bakgrund. Den påverkas dels av den ovan beskrivna sociala snedrekryteringen, dels av hur den sociala sammansättningen ser ut i befolkningen i motsvarande åldersgrupp som doktorandnybörjarna. Läsåret 2012/13 såg den sociala sammansättningen ut på följande sätt bland doktorandnybörjarna: 56 procent hade högutbildade föräldrar (åtminstone en av föräldrarna hade avslutat en minst treårig eftergymnasial utbildning), 30 procent hade föräldrar med en medelhög utbildning (treårig gymnasieutbildning eller en eftergymnasial utbildning kortare än tre år) och 14 procent hade lågutbildade föräldrar (högst tvåårig gymnasieutbildning). Dessa uppgifter om föräldrarnas utbildningsnivå avser svenska doktorandnybörjare under 35 år, och således ingår doktorander med utländsk bakgrund medan de utländska doktoranderna är exkluderade.

Sett i ett tioårsperspektiv har det blivit vanligare med högutbildade föräldrar och ovanligare med lågutbildade, vilket följer samma mönster som i övriga befolkningen. Läsåret 2003/04 hade 52 procent av de nya doktoranderna högutbildade föräldrar, 29 procent hade föräldrar med en medelhög utbildning och 19 procent hade lågutbildade föräldrar. Även om en liknande utveckling har skett i befolkningen som helhet i den jämförbara åldersgruppen 25–34 år så är det ändå betydligt fler som har högutbildade föräldrar bland doktoranderna än bland befolkningen i sin helhet, vilket också den tidigare beskrivna snedrekryteringen till forskarutbildningen illustrerade.

Doktorander

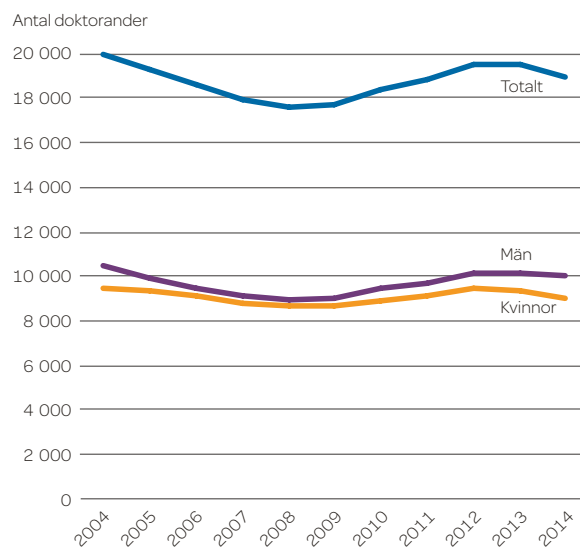
Här övergår vi nu till att studera den totala doktorandpopulationen. Antalet doktorander 2014 uppgick till 18 970 vilket är en liten minskning sedan 2013, då antalet var 19 500 (figur 37). Eftersläpningen i rapporteringen innebär att antalet doktorander 2014 blir något fler än 18 970, men troligen kvarstår det faktum att antalet doktorander blir något lägre 2014 än 2013. De utländska doktoranderna var 35 procent av det totala antalet doktorander.

Antalet doktorander har varierat mellan 18 000 och 20 000 under den senaste tioårsperioden. Det är flera faktorer som påverkar det totala antalet doktorander, bland annat inflödet till utbildningen på forskarnivå (nybörjare) och genomströmningen.

I denna rapport redovisar vi de aktiva doktoranderna, det vill säga doktorander som har en procents aktivitet eller mer (se faktaruta om doktoranders aktivitet). Doktorandnybörjarna har även en aktivitetsgrad som är en

Figur 37. Antalet doktorander per hösttermin åren 2004–2014, totalt samt fördelat på kvinnor och män.

Könsfördelningen har i stort sett varit jämn de senaste tio åren.

procent eller mer. Bland doktoranderna ingår även de som är antagna till studier till licentiatexamen. Utöver de 19 000 aktiva doktoranderna fanns det också cirka 2 800 registrerade doktorander som inte var aktiva 2014 vilket innebär att det totalt fanns cirka 21 800 registrerade doktorander. Andelen icke-aktiva doktorander på forskarutbildningen har sedan hösten 2004 minskat något, från 16 till 13 procent hösten 2014. Det är lika många män som kvinnor bland de icke-aktiva.

Under den senaste tioårsperioden har fördelningen mellan män och kvinnor bland samtliga de aktiva doktoranderna varit i stort sett jämn, så även 2014 då fördelningen var 47 procent kvinnor respektive 53 procent män.

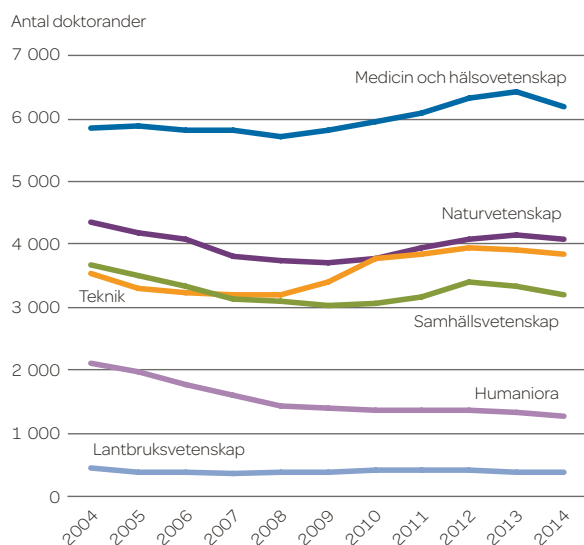
Mellan 2013 och 2014 har det skett en liten minskning av antalet doktorander inom alla ämnesområden. Störst är minskningen inom samhällsvetenskap, huma-

DOKTORANDERS AKTIVITET

En aktivitet på 100 procent ska motsvara en arbetsinsats av 40 timmar i utbildning på forskarnivå per vecka i genomsnitt under hela det aktuella kalenderhalvåret. Doktorander kan vara aktiva, det vill säga ha en aktivitet om en procent eller mer, eller inaktiva och då ha aktiviteten noll procent under kalenderhalvåret. Som inaktiva räknas de som har gjort ett tillfälligt uppehåll under hela det aktuella kalenderåret, exempelvis för att vara föräldralediga eller för att arbeta med något annat. Det kan även vara doktorander som har avbrutit sin forskarutbildning, men som ännu inte har avregistrerats.

Figur 38. Antalet doktorander per forskningsämnesområde höstterminen 2004–2014. Flest doktorander finns inom medicin och hälsovetenskap under hela tioårsperioden och de utgjorde en tredjedel av alla doktorander 2014.

niora samt medicin och hälsovetenskap med 4–5 procent minskning vardera. Sett i ett längre perspektiv, från hösten 2004 till hösten 2014, har antalet doktorander varierat inom de olika ämnesområdena. Under perioden har antalet doktorander ökat inom teknik och inom medicin och hälsovetenskap samtidigt som antalet doktorander inom humaniora har minskat betydligt.

Konstnärliga examina på forskarnivå infördes, som nämnts tidigare, år 2010. Göteborgs universitet, Lunds universitet och Högskolan i Borås har tillstånd att utfärda konstnärliga examina på forskarnivå. Dessa tre lärosäten hade år 2014 sammanlagt 57 doktorander inom det konstnärliga området (37 vid Lunds universitet, 14 vid Göteborgs universitet och 6 vid Högskolan i Borås). Dessa ingår i humaniora i ovanstående redovisning.

Vanligast med doktorandanställning

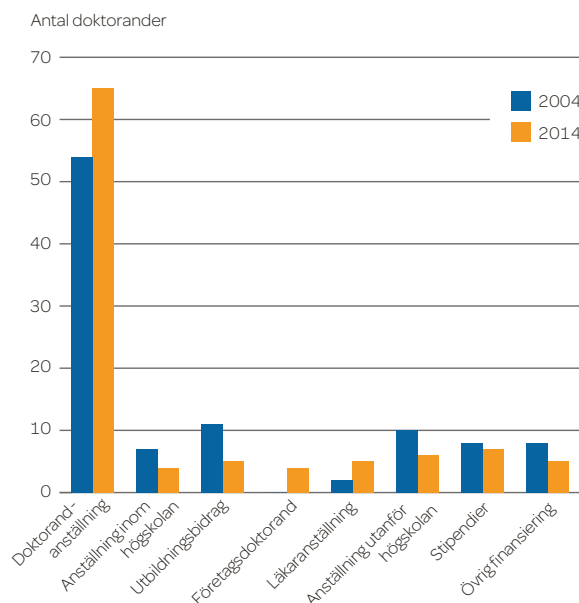
Studenter på forskarutbildningen har olika försörjningsformer som varierar till viss del beroende på i vilket skede av utbildningen de befinner sig i. Hösten 2014 var den vanligaste försörjningsformen doktorandanställning bland de studerande på forskarnivå, med 65 procent. Det var 6 procent av doktoranderna som hade utbildningsbidrag, 7 procent stipendier och 4 procent hade anställning inom högskolan. Därtill hade 6 procent anställning utanför högskolan inom vilken de bedrev forskarutbildningen. Dessutom var 4 procent företagsdoktorander, 5 procent hade läkaranställning och 5 procent hade övrig finansiering. Tidigare redovisades doktorandnybörjarnas försörjning och den största skillnaden är att det är färre av nybörjarna än doktoranderna som hade doktorandanställning, men fler som hade utbildningsbidrag.

Jämfört med föregående år har doktorandernas försörjning inte förändrats så mycket, men i ett längre perspektiv har doktorandanställning blivit betydligt vanligare. Bland doktoranderna hade 54 procent en doktorandanställning 2004 och 2014 var andelen 65 procent. Samtidigt har andelen studerande på forskarnivå med utbildningsbidrag sjunkit, från elva procent 2004 till fyra procent 2014.

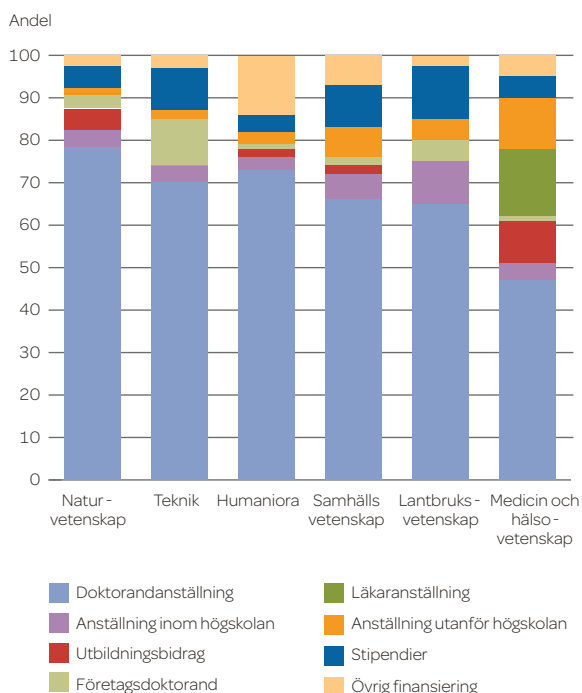
Doktorandernas försörjningsformer skiljer sig även åt mellan de olika ämnesområdena. Doktorandanställning var den enskilt vanligaste försörjningsformen 2014 inom alla områden. En majoritet av doktoranderna hade anställning som doktorand inom alla ämnesområden utom inom medicin och hälsovetenskap. Inom medicin och hälsovetenskap var det betydligt vanligare att doktoranderna hade andra anställningar (främst anställning som läkare) samt utbildningsbidrag än vad doktorander inom andra områden hade. Doktoranderna i teknik, samhällsvetenskap och lantbruksvetenskap hade stipendier i större utsträckning än de övriga doktoranderna samtidigt som företagsdoktorander var vanligast inom teknik. För doktoranderna inom humaniora var försörjningsformen övrig försörjning den vanligaste finansieringen vid sidan av doktorandanställning. I gruppen övrig finansiering finns bland annat de doktorander som doktorerar på sin fritid och därmed inte har någon särskild finansiering för studierna. Det kan även vara doktorander som närmar sig disputation och vars finansiering har upphört.

Det var i stort sett lika många män som kvinnor som hade doktorandanställning 2014. Däremot hade männen i större utsträckning än kvinnorna anställning som företags-

Figur 39. Doktoranders försörjning kalenderåren 2004 och 2014 (helårspersoner). Fler doktorander har fått doktorandanställning 2014 jämfört med 2004 samtidigt som utbildningsbidragen har minskat.

Figur 40. Doktorandernas försörjning hösten 2014 per forskningsämnesområde (helårspersoner). Den enskilt vanligaste försörjningsformen inom alla ämnesområden är doktorandanställning.

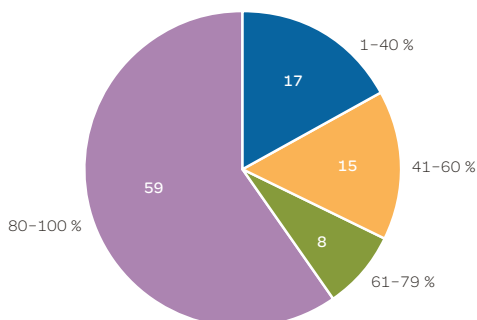
doktorand och en förklaring till det är att företagsdoktorander är vanligast inom teknik där männen är i majoritet.

Mer detaljerade uppgifter om doktorandernas försörjning under höstterminen 2014 finns i tabell 5 längst bak i denna rapport.

Heltidsstudier dominerar

Den övervägande delen av doktoranderna, 59 procent, ägnade sig på heltid åt utbildning på forskarnivå 2014, vilket är ungefär samma andel som föregående år. Med heltid avses en aktivitetsgrad mellan 80 och 100 procent under en hel termin eftersom det är vanligt att doktoranderna kombinerar forskarutbildningen med undervisning på grundnivå och avancerad nivå. Fler män än kvinnor studerade på heltid, 63 procent jämfört med 55 pro-

Figur 41. Aktivitetsgrad bland doktorander hösten 2014. Majoriteten av doktorander (59 procent) studerade på heltid (80–100 procent).

cent av kvinnorna. Kvinnorna hade i större utsträckning än männen en aktivitetsgrad på 41–79 procent.

Ungefär var sju doktorand lade ner mindre än 40 procent av sin tid på studier på forskarnivå. Att så många studerar på deltid kan förefalla högt, men en förklaring kan vara att en doktorand har påbörjat sin forskarutbildning en bit in på terminen eller återkommit efter ett uppehåll. En annan förklaring är att en del doktorander genomför sin forskarutbildning på deltid vid sidan av ett annat arbete, t.ex. kan doktoranderna inom medicin och hälsovetenskap ha en läkaranställning.

Sett i ett längre perspektiv har det inte skett några större förändringar av hur mycket tid som doktoranderna lägger ner på studier.

Doktorander som bedriver forskarutbildning vid ett lärosäte, men är antagna vid ett annat

Det förekommer att högskolor finansierar forskarutbildning inom områden som de inte har examenstillstånd för. Så kallade anknävtande högskolor har doktorander som i praktiken får sin finansiering och är verksamma vid högskolan, men är antagna vid ett annat lärosäte som har examenstillstånd.

Sedan 2010 har 13 högskolor fått examenstillstånd inom ett eller flera områden och det har inneburit att

UTVÄRDERING AV FORSKARUTBILDNING

Utvärdering av utbildning på forskarnivå utgör en del av det nya nationella utvärderingssystemet. En pilotomgång för utvärderingar av utbildningar på forskarnivå har påbörjats av UKÄ. Till hösten 2016 planeras utvärderingarna av forskarutbildningen starta i stor skala.

Syftet med utvärderingen av forskarutbildningen är att bedöma i vilken utsträckning utbildningarna uppnår kraven i högskoleförordningen och högskolelagen. Utvärderingsmetoden fokuserar på hur lärosätet arbetar för att doktoranderna ska nå examensmålen som finns beskrivna i examensordningen, lärosätets interna kvalitetssäkringsarbete och forskarutbildningens omfattning. Utvärderingen kommer att utgå från de forskarutbildningsämnen och inriktningar inom vilka lärosätena bedriver utbildning på forskarnivå och som framgår av de allmänna studieplaner som lärosätet har fastställt. Alla utbildningar / forskarutbildningsämnen som lärosätet har inrättat som leder till doktorsexamen och som inte har ett beslut om nedläggning innan utvärderingens start kommer att ingå i utvärderingarna. Utvärderingarna görs av en extern bedömargrupp (peer review) bestående av ämnesexperter, arbetslivsrepresentanter och doktorandrepresentanter.

Tabell 16. Doktorander vid anknyttande högskolor fördelade på kvinnor och män. Antalet doktorander minskar vid de anknyttande högskolorna.

Anknyttande högskolor	Antalet doktorander hösten 2014		
	Samtliga	varav kvinnor	varav män
Totalt	419	247	172
Högskolan Dalarna	83	50	33
Högskolan i Gävle	47	23	24
Högskolan i Halmstad	33	14	19
Högskolan i Borås	30	17	13
Försvvarshögskolan	26	7	19
Högskolan Kristianstad	23	17	6
Röda Korsets Högskola	23	21	2
Malmö högskola	22	13	9
Södertörns högskola	22	14	8
Sophiahemmet Högskola	22	18	4
Högskolan i Skövde	19	10	9
Stockholms konstnärliga högskola	19	12	7
Högskolan Väst	17	10	7
Blekinge tekniska högskola	7	5	2
Högskolan i Jönköping	7	4	3
Kungl. Konsthögskolan	6	4	2
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	5	3	2
Ersta Sköndal högskola	5	5	-
Gymnastik- och idrotts- högskolan	4	1	3
Mälardalens högskola	4	3	1
Konstfack	1	1	-

antalet doktorander vid de anknyttande högskolorna har minskat. Observera att de anknyttande högskolorna även kan ha doktorander som är antagna inom de områden som högskolan har examenstillstånd för. När vi i rapporten redovisar förändringar av antalet doktorander vid de anknyttande högskolorna avses enbart de doktorander som bedriver forskarutbildningen vid högskolan, men är antagna av ett annat lärosäte.

Hösten 2014 fanns det cirka 420 doktorander som bedriver forskarutbildning vid anknyttande högskolor, vilket motsvarar 2 procent av det totala antalet doktorander. Det är en minskning med 60 doktorander sedan föregående år. Vad gäller doktorandnybörjarna var antalet vid de anknyttande högskolorna 48, vilket är samma nivå som föregående år, men betydligt mindre än 2010.

Höstterminen 2014 avlades 103 doktorsexamina och 36 licentiatexamina av de doktorander som bedriver forskarutbildningen vid ett lärosäte, men är antagna vid ett annat lärosäte. Det är en ökning av både antalet doktors- och licentiatexamina sedan föregående år.

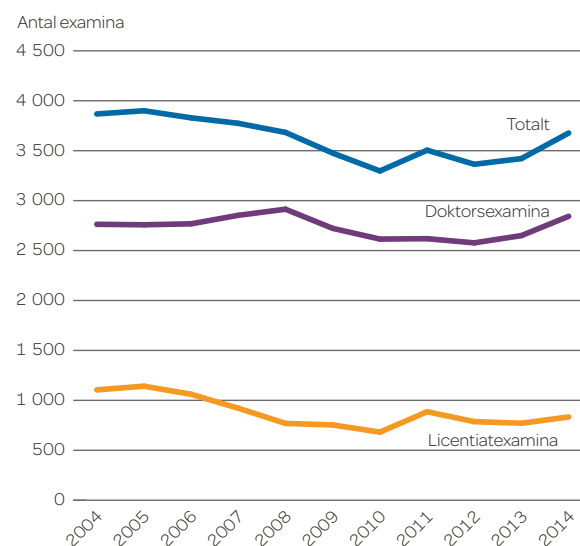
Examina

De examina som kan avläggas på forskarnivå är licentiatexamen och doktorsexamen och de motsvarar två respektive fyra års heltidsstudier. Under 2014 utfärdades det totalt nästan 3 680 examina på forskarnivå, det vill säga doktorsexamina och licentiatexamina sammantaget. Det är en ökning med sju procent eller närmare 260 examina sedan föregående år. Antalet kommer antagligen att stiga ytterligare något på grund av den efterrapportering som brukar ske följande år. Det är andra året i rad som antalet examina på forskarnivå ökar. En förklaring till ökningen är att doktorandnybörjarna blev fler under perioden 2008–2012.

Under 2014 var det drygt 3 650 personer som avlade en examen på forskarnivå, vilket alltså är något färre än antalet utfärdade examina samma år. Skillnaden beror på att det var 25 personer som avlade både en doktorsexamen och en licentiatexamen samma år. De senaste åren har det sett ut på ungefär samma sätt med drygt 20 fler utfärdade examina än examinerade personer under ett och samma år. Det betyder att antalet examinerade på forskarnivå i stort sett överensstämmer med antalet examina.

Merparten av de examina som avläggs på forskarnivå utgörs av doktorsexamina. Under 2014 utfärdades det 2 840 doktorsexamina, vilket motsvarade mer än tre fjärdedelar av samtliga avlagda examina på forskarnivå. Mellan 2013 och 2014 ökade antalet utfärdade doktorsexamina med sju procent. Under den senaste tioårsperioden har antalet avlagda doktorsexamina varierat. År 2004 utfärdades det knappt 2 800 doktorsexamina och antalet ökade därefter till 2 900 examina 2008, vilket var det högsta antalet någonsin. Därefter minskade antalet under några års tid, men de senaste två åren har det skett en ökning igen.

Figur 42. Antalet examina från utbildning på forskarnivå 1999–2014. År 2014 uppgick antalet avlagda doktorsexamina till 2 840 och antalet avlagda licentiat-examina till 830.

FORSKARSKOLOR FÖR YRKESVERKSAMMA LÄRARE

Staten har startat tre satsningar på forskarskolor för yrkesverksamma lärare, varav den första startade 2008. Därefter följde ytterligare satsningar som påbörjades 2012 respektive 2014/15. Lärarna ska, med bibehållen lön, kunna gå utbildningen på forskarnivå under två och ett halvt år och samtidigt arbeta kvar som lärare på 20 procent av sin arbetstid. Utbildningen ska leda fram till en licentiatexamen.

Av de forskarskolor som startade 2012 bedrivs utbildning inom 14 forskarskolor som består av en världshögskola och ett antal partnerhögskolor (medverkande högskolor). 200 lärare antogs till utbildning på forskarnivå 2012 och under 2014 avlade 57 av dessa en licentiatexamen. Totalt 139 lärare var aktiva på

forskarutbildningen 2014 medan fyra har hoppat av. Kvinnorna dominerar bland doktoranderna på forskarskolorna. Försörjningsformen för majoriteten av doktoranderna var en anställning utanför högskolan eftersom lärarna avses studera inom sin anställning.

Den senaste satsningen på forskarskolor för yrkesverksamma lärare påbörjades 2014/15 och under hösten 2014 antogs 31 lärare. Följande lärosäten är världshögskolor: Stockholms universitet, Linköpings universitet, Göteborgs universitet, Kungl. Tekniska högskolan och Gymnastik- och idrottshögskolan. Ytterligare antagning till forskarskolor för lärare kommer att ske under 2015.

Mindre än en fjärdedel av de examina som utfärdades på forskarnivå utgörs av licentiatexamina. Under 2014 utfärdades det 830 licentiatexamina, vilket är en ökning med åtta procent sedan 2013. Antalet avlagda licentiatexamina har varierat under perioden 2004–2014. I början av perioden utfärdades det drygt 1 100 licentiatexamina men därefter minskade antalet fram till 2010 då antalet uppgick till 680 examina. Från och med 2011 ökade antalet licentiatexamina återigen vilket delvis kan förklaras av statens satsningar på forskarskolor för yrkesverksamma lärare som inleddes 2008.

Jämn könsfördelning bland doktorsexaminerade

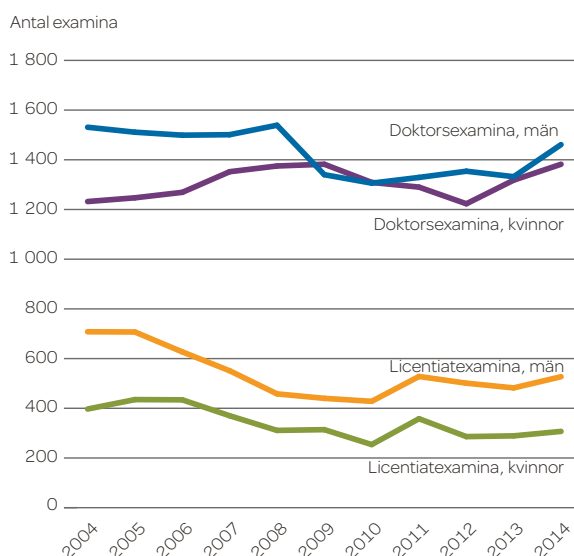
Av de doktorander som avlade doktorsexamen 2014 var 49 procent kvinnor och 51 procent män. Sett över den senaste tioårsperioden har könsfördelningen bland doktorsexaminerade varit jämn med mellan 45 och 51 procent kvinnor. Längre tillbaka i tiden var det dock en betydligt mindre andel kvinnor än män bland de doktorsexaminerade eftersom forskarutbildningen då dominerades av män.

När det gäller licentiatexamen är det sedan länge en övervägande andel män bland de examinerade. En förklaring till det är att nästan hälften av alla licentiatexamina utfärdades inom teknik där männen är i majoritet bland doktoranderna. År 2014 var 63 procent av dem som avlade en licentiatexamen män medan 37 procent var kvinnor. Könsfördelningen bland dem som avlägger licentiatexamen har sett ungefär likadan ut de senaste tio åren med mellan 36 och 42 procent kvinnor. I ett längre perspektiv har dock andelen kvinnor ökat.

Medianåldern bland dem som avlägger examen på forskarnivå har varit densamma under flera års tid – 34 år för doktorsexaminerade och 31 år för licentiatexaminerade. Kvinnor är vanligen något äldre än män vid examenstillfället. Bland de doktorander som avlade dok-

Figur 43. Antal avlagda doktorsexamina och licentiatexamina fördelat på kvinnor och män 2004–2014.

Det är ungefär lika många kvinnor som män som avlägger doktorsexamen men bland dem som avlägger licentiatexamen är männen i majoritet.

torexamen under 2014 var medianåldern 35 år för kvinnor och 33 år för män. De doktorsexaminerades ålder varierar också mellan olika ämnesområden. Bland dem som doktorerades under 2014 var medianåldern högst inom humaniora (40 år) följt av samhällsvetenskap samt medicin och hälsovetenskap (37 år). Lägst var medianåldern inom naturvetenskap respektive teknik (32 år) samt lantbruksvetenskap (34 år).

En allt större andel av de examinerade på forskarnivå utgörs av utländska doktorander. Under 2014 var 30 procent av dem som avlade doktorsexamen och 42 procent av dem som avlade licentiatexamen utländska doktorander. Det innebär att andelen har ökat betydligt sedan

2004 då andelen var 20 procent bland både doktors-examinerade och licentiatexaminerade. Andelen utländska doktorander som avlägger examen på forskarnivå är störst inom naturvetenskap samt teknik.

Flest doktorsexamina avläggs inom medicin och hälsovetenskap

Antalet examina som utfärdas på forskarnivå varierar mellan olika forskningsämnesområden. Det beror på att forskarutbildningens omfattning varierar mellan ämnesområdena, men också på att det inom olika ämnesområden finns skilda traditioner när det gäller att avlägga licentiatexamen respektive doktorsexamen.

Flest doktorsexamina avläggs inom medicin och hälsovetenskap – drygt en tredjedel av de 2 840 doktorsexamina som avlades 2014 utfärdades inom detta område. Näst flest examina avlades inom områdena naturvetenskap respektive teknik med 23 respektive 21 procent av alla utfärdade examina. Inom samhällsvetenskap avlades 16 procent av alla doktorsexamina och inom humaniora och lantbruksvetenskap 5 respektive 2 procent.

Jämfört med 2004 har antalet avlagda doktorsexamina ökat inom teknik samt medicin och hälsovetenskap men minskat eller legat kvar på ungefär samma nivå inom övriga ämnesområden. Störst har minskningen varit inom humaniora där antalet har sjunkit från 260 till 150 doktorsexamina mellan 2004 och 2014.

Även när det gäller hur många licentiatexamina som avläggs är det stor variation mellan ämnesområdena. Nästan hälften av de 830 licentiatexamina som utfärdades under 2014 var inom teknik medan närmare 30 procent utfärdades inom naturvetenskap. Det senaste året har licentiatexamina även blivit vanligare inom sam-

hällsvetenskap till följd av satsningen på forskarskolor för lärare. År 2014 utfärdades 12 procent av alla licentiatexamina inom samhällsvetenskap, jämfört med 8 procent 2013. Inom övriga ämnesområden avläggs licentiatexamina endast i begränsad omfattning.

Genomströmning

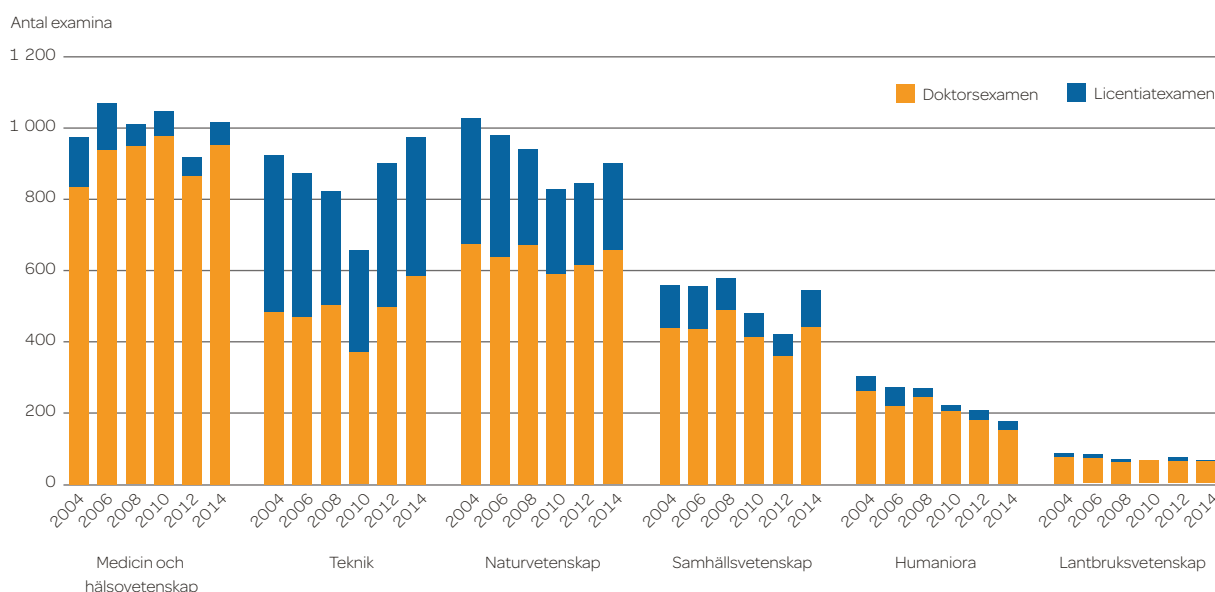
Genomströmning i utbildning på forskarnivå handlar om i vilken utsträckning och hur snabbt de doktorander som påbörjar en utbildning på forskarnivå tar sig igenom utbildningen och avlägger examen.

Ett mått på genomströmning är examensfrekvens, som anger hur stor andel av doktorandnybörjarna som har avlagt doktorsexamen efter ett visst antal år. Av de doktorander som påbörjade en utbildning på forskarnivå under 2009 hade 47 procent avlagt en doktorsexamen inom fem år. Även bland nybörjarna under kalenderåret 2005 var det 47 procent som hade avlagt en doktorsexamen inom fem år, medan 61 procent hade doktorerat inom sex år och 72 procent inom åtta år. Av nybörjarna 2005 var det 25 procent som *inte* hade avlagt en doktors-examen till och med 2014. I den gruppen var det 7 procent som istället har avlagt en licentiatexamen.

Examensfrekvensen bland nybörjare i forskarutbildningen har ökat över tid. Andelen doktorandnybörjare som avlägger examen inom fem år har till exempel ökat från 40 procent bland doktorandnybörjarna 1998 till 47 procent bland doktorandnybörjarna 2009. En bidragande förklaring till att examensfrekvensen har ökat är 1998 års forskarutbildningsreform, som bland annat

Figur 44. Antalet examina från utbildning på forskarnivå fördelat på forskningsämnesområde 2004–2014.

Flest doktorsexamina, en tredjedel, avlades inom medicin och hälsovetenskap. Inom teknik avlades nästan hälften av alla licentiatexamina.

innehöll krav på säkrad finansiering under utbildning för att öka genomströmningen.

Andra mått på genomströmning är nettostudietid och bruttostudietid. Med nettostudietid menas den tid som doktoranderna aktivt ägnar sig åt utbildning på forskarnivå. Bruttostudietiden däremot anger den totala tiden i forskarutbildningen utan hänsyn till doktorandernas aktivitetsgrad. De doktorander som avlade en doktorexamen under 2014 hade en genomsnittlig nettostudietid på 8,4 terminer medan bruttostudietiden var i genomsnitt 11,0 terminer. För de doktorander som avlade en licentiatexamen under 2014 var nettostudietiden i genomsnitt 5,1 terminer och bruttostudietiden i genomsnitt 7,0 terminer.

Det betyder att doktoranderna blir klara med sin utbildning inom lite drygt den tid som utbildningen ska ta (fyra år för doktorexamen och två år för licentiatexamen). Att bruttostudietiden är längre än nettostudietiden beror på att många doktorander undervisar parallellt med utbild-

ningen. Det är också många doktorander som gör uppehåll för till exempel föräldraledighet.

Både nettostudietiden och bruttostudietiden varierar mellan doktorexaminerade inom olika ämnesområden. Den genomsnittliga nettostudietiden bland dem som avlade en doktorexamen under 2014 var kortast inom medicin och hälsovetenskap (7,9 terminer) och längst inom humaniora (8,9 terminer). Även bruttostudietiden var längst inom humaniora med 15 terminer, följt av samhällsvetenskap med 13 terminer. Det kan jämföras med en bruttostudietid på i genomsnitt 11 terminer inom de övriga ämnesområdena.

Nettostudietiden var ungefär densamma för kvinnor och män bland dem som avlade doktorexamen 2014. Däremot hade de kvinnor som doktorerade i genomsnitt en något längre bruttostudietid än männen (12 respektive 11 terminer).

Fler uppgifter om genomströmning finns i UF 21 SM 1401.

Tabell 17. Brutto- och nettostudietid för examinerade kalenderåret 2014 fördelat efter examen, kvinnor och män samt ämnesområde. Bland doktorexaminerade var nettostudietiden kortast inom medicin och hälsovetenskap och längst inom humaniora.

	Avlagda examina kalenderåret 2014			Bruttostudietid			Nettostudietid		
	Totalt	Kvinnor	Män	Medianantal terminer			Medianantal terminer		
				Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Doktorexamen	2 831	1 378	1 453	11,0	12,0	11,0	8,4	8,3	8,5
Naturvetenskap	653	252	401	11,0	11,0	11,0	8,6	8,6	8,5
Teknik	582	166	416	11,0	11,0	11,0	8,5	8,3	8,5
Medicin och hälsovetenskap	947	592	355	11,0	11,0	11,0	7,9	7,9	7,8
Lantbruksvetenskap	60	29	31	11,0	12,0	10,0	8,3	8,5	8,3
Samhällsvetenskap	441	253	188	13,0	13,0	12,0	8,8	8,7	8,8
Humaniora	148	86	62	15,0	15,0	13,0	8,9	8,9	8,9
Licentiatexamen	832	306	526	7,0	7,0	7,0	5,1	5,0	5,1
Naturvetenskap	247	82	165	7,0	7,0	7,0	5,4	5,6	5,3
Teknik	389	100	289	7,0	7,0	7,0	5,1	5,0	5,1
Medicin och hälsovetenskap	63	38	25	7,0	8,0	7,0	5,0	4,6	5,3
Lantbruksvetenskap	3	3	-	..	..	-	..	..	-
Samhällsvetenskap	102	66	36	7,0	6,0	8,0	4,7	4,6	4,8
Humaniora	28	17	11	7,0	7,0	7,0	4,7	4,8	4,6

TILLGODORÄKNANDE I UTBILDNING PÅ FORSKARNIVÅ

I Sverige är den nominella studietiden fyra år för en doktorsexamen och två år för en licentiatexamen. Sedan den 1 juli 2007 är det dock möjligt att korta denna studietid med hjälp av tillgodoräknanden från bland annat den avancerade nivån i högskolan. Förändringen infördes i syfte att inte förlänga den sammanlagda studietiden från grundnivå till och med forskarnivå. Vid samma tid skärptes nämligen de grundläggande behörighetskraven till utbildning på forskarnivå från tre till fyra års högskolestudier parallellt med att en masterexamen infördes och exempelvis civilingenjörsprogrammet förlängdes till fem år.

Under 2014 avslutade UKÄ en uppföljning om tillgodoräknande i utbildning på forskarnivå. Den bygger dels på intervjuer av representanter från fem olika lärosäten, dels på statistiska uppgifter om användningen av tillgodoräknanden för samtliga personer som avlagt doktorsexamen mellan 2007 och 2012. Se UKÄ:s effektivitetsanalys *Tillgodoräknande i utbildning på forskarnivå – uppföljning med hjälp av nationell statistik och intervjuer med lärosäten* (2014:5).

Mellan hösten 2007 och kalenderåret 2012 ökade andelen av de doktorsexaminerade som hade använt sig av någon form av tillgodoräknande kraftigt – från 12 till 69 procent. Det fanns ingen skillnad mellan kvinnor och män, däremot fanns det variationer mellan såväl lärosäten som ämnesområden. Men det är viktigt att vara medveten om att det i dessa uppgifter om tillgodoräknanden också ingår andra typer av tillgodoräknanden än sådana som kan användas för att korta

studietiden. Exempelvis ingår även tillgodoräknanden av forskarstudier från ett annat lärosäte, det vill säga studier som har *genomförts efter* antagningen till forskarutbildningen. Det saknas således tillförlitliga uppgifter om hur stor andel av doktoranderna som har använt sig av tillgodoräknanden som har haft potentialen att förkorta studietiden i forskarutbildningen.

Från intervjuerna, som var en del av uppföljningen, framkom det bland annat att förutsättningarna för om och hur mycket en doktorand kan tillgodoräkna sig tidigare studier varierar. Till exempel så var det flera av lärosätena som gjorde tolkningen att de kurser som krävs för den särskilda behörigheten i forskarutbildningen inte samtidigt får tillgodoräknas i densamma.

Ett annat exempel är att en del doktorander visserligen läste färre doktorandkurser på grund av tillgodoräknande men att deras tid fram till en forskarexamen ändå inte förkortades eftersom den vunna tiden istället används för avhandlingsskrivande. Det samlade intrycket från intervjuerna var att tillgodoräknanden endast hade använts i begränsad omfattning vid de fem lärosätena för att korta tiden i forskarutbildningen. Till stöd för detta finns också officiell statistik som visar att nettostudietiden för en doktorsexamen inte har sjunkit under senare år.

UKÄ:s analys pekar således mot att den totala studietiden från utbildning på grundnivå och fram till en doktorsexamen har förlängts. Det krävs dock mer exakta beräkningar för att svara på om och i vilken utsträckning detta stämmer.

Internationell student- mobilitet

En ökad internationalisering av högre utbildning är nödvändig i takt med den ökade globaliseringen. Det innebär bland annat att det blir allt viktigare för människor att förstå andra länders språk, kultur och affärsmetoder. Studier vid universitet och högskolor i andra länder är ett sätt att öka förståelsen för omvärlden. Som en följd av detta har intresset för att följa studentmobiliteten ökat. Detta gäller både mobiliteten inom Europa och mellan Europa och övriga världsdelar.

Inresande och utresande studenter

Detta kapitel handlar om den internationella studentmobiliteten inom högskolan på grundnivå och avancerad nivå. I kapitlet *Utbildning på forskarnivå* finns uppgifter om inresande studenter (utländska doktorander) på forskarnivå. Med internationell mobilitet avses utländska studenter som kommer till Sverige för att studera och svenska studenter som åker utomlands för att studera. Dessa två grupper kallas här inresande studenter respektive utresande studenter. Huvuddelen av redovisningen avser de inresande studenter som läste i Sverige för första gången, alltså nybörjare i svensk hög-

skoleutbildning. Därefter redovisas det totala antalet inresande studenter samt utresande studenter. Kapitlet avslutas med att studentmobiliteten (freemover-studenter) mellan länder beskrivs.

Nya inresande studenter hösten 2014

Hösten 2014 var antalet nya inresande studenter 15 700 vilket är 550 fler än hösten 2013. Antalet freemover-studenter ökade med 910 men antalet utbytesstudenter minskade med 360. Det innebär att utbytesstudenterna har blivit färre tre år i rad. Införandet av studieavgifter hösten 2011 medförde att antalet nya inresande studenter sjönk med en tredjedel mellan hösten 2010 och 2011, från 21 700 till 14 600. Därefter har det skett en långsam uppgång och hösten 2014 var antalet nya inresande studenter 15 700.

Hösten 2014: Nya inresande studenter från EU/EES-länder minskar

Antalet nya inresande studenter från EU/EES-länderna samt Schweiz har minskat med drygt 800 mellan hösten 2013 och hösten 2014. Antalet freemover-studenter har minskat med cirka 300 och utbytesstudenterna har minskat med 500.

Nya inresande tredjelandsstudenter ökade däremot hösten 2014, i synnerhet freemover-studenter. Antalet nya utbytesstudenter från länder utanför EU/EES och Schweiz (s.k. tredjeländer) har varit i princip detsamma.

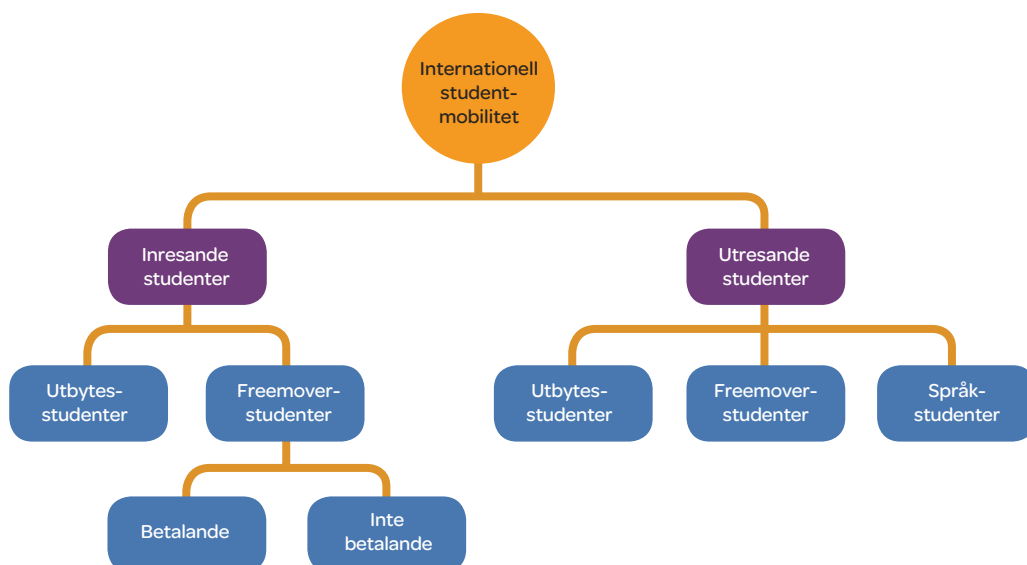
Den grupp utbytesstudenter som har minskat är alltså de som kommer från europeiska länder inom EU/EES-området och Schweiz. För nya inresande freemover-studenter från tredje land ser bilden också olika ut beroende på

INRESANDE OCH UTRESANDE STUDENTER

Gruppen inresande studenter består av dels utbytesstudenter som deltar i ett utbytesprogram vid svenska universitet och högskolor, dels studenter som anordnar sina studier i Sverige på egen hand, så kallade freemover-studenter. Med freemover-studenter avses personer som beviljats uppehållstillstånd för studier, utrikes födda som invandrat mindre än sex månader innan studiestarten och övriga personer som inte har svenskt personnummer i högskolornas studieadministrativa system.

I gruppen utresande studenter ingår studenter som deltar i ett utbytesprogram som anordnas av svenska och utländska universitet och högskolor. Vidare ingår studenter som haft studiemedel från Centrala studiestödsnämnden (CSN) för studier utomlands och som anordnat sina studier på egen hand. Dessa delas in i freemover-studenter och språkkursstudenter.

Figur 45. Olika grupper av studerande inom internationell studentmobilitet sett ur ett svenskt perspektiv.

Tabell 18. Antalet nya inresande studenter som inte studerat i Sverige tidigare, fördelat på ursprungsområde och studentkategori hösten 2010 till hösten 2014, samt förändringen i procent och antal mellan höstarna 2013 och 2014. Hösten 2014 uppgick antalet nya inresande studenter till nästan 15 700. Av dessa var nästan 7 200 freemover-studenter.

Ursprungsområde	Student-kategori	Antal nya inresande					Förändring från ht 13 i procent	Förändring från ht 13 i antal
		ht 10	ht 11	ht 12	ht 13	ht 14		
Samtliga	Freemover	12 080	4 800	5 680	6 260	7 170	15	910
	Utbyte	9 610	9 780	9 620	8 880	8 520	-4	-360
	Summa	21 690	14 580	14 700	15 140	15 690	4	550
EU/EES och Schweiz	Freemover	1 390	1 840	2 360	2 460	2 140	-13	-320
	Utbyte	7 000	7 180	7 190	6 490	5 990	-8	-500
	Summa	8 390	9 020	9 550	8 950	8 130	-9	-820
Ej EU/EES och Schweiz (tredjelandsstudenter)	Freemover	7 390	1 450	1 550	1 810	2 640	46	830
	Utbyte	2 610	2 600	2 430	2 390	2 530	6	140
	Summa	10 000	4 050	3 980	4 200	5 170	23	970
Okänt land *	Freemover	3 300	1 510	1 770	1 990	2 390	20	400
	Summa	3 300	1 510	1 770	1 990	2 390	20	400

* FÖR VISSA FREEMOVER-STUDENTER SAKNAS UPPGIFT OM LAND.

OKÄNT LAND

Det saknas landuppgifter för en del av gruppen inresande freemover-studenter. Studenter från övriga Norden behöver inte uppehållstillstånd för att bosätta sig i Sverige och det är troligt att många studenter från EU/EES och Schweiz inte heller ansöker om uppehållstillstånd eftersom de inte behöver tillståndet för kortare vistelse i landet. Detta innebär att antalet freemover-studenter från EU/EES och Schweiz är underskattat, eftersom en del av studenterna från dessa länder redovisas med okänt ursprungsland.

varifrån studenterna kommer. Antalet från tredjeland minskade kraftigt hösten 2011, vilket inte är förvånande med tanke på avgiftsinförandet. Hösten 2010 var de 7 400 och hösten 2011 hade de minskat till cirka 1 500, vilket var en nedgång med 80 procent. Därefter har antalet freemover-studenter ökat och uppgick hösten 2014 till 2 600.

Det finns också en relativt stor grupp nya freemover-studenter vilkas landsuppgifter är okända (se faktaruta). Innan avgiftsinförandet var de nära 3 300, men de har minskat till 2 400 hösten 2014. Minskningen tyder på att det även inom gruppen okända fanns ett antal tredjelandsstudenter hösten 2010.

Antalet betalande studenter ökar

Antalet betalande studenter har ökat för varje år sedan studieavgifter infördes, så också hösten 2014. Då var det drygt 2 300 nya freemover-studenter som betalade studieavgifter för hela eller delar av sin utbildning, vilket var en ökning med nästan 50 procent jämfört med hösten 2013 då de var nästan 1 600. Hösten 2011, den första hösten efter studieavgiftsinförandet, var de omkring 1 000.

Utöver de nya betalande studenterna hösten 2014, som alltså var 2 300, fanns det också 1 300 betalande studenter som fortsatte studera. Därmed var det totala antalet betalande drygt 3 600, vilket var 30 procent fler än hösten 2013 då de var knappt 2 800.

Fler studenter från Indien hösten 2014

Den stora nedgången i antalet nya inresande studenter till Sverige mellan hösten 2010 och hösten 2011 var särskilt betydande för vissa länder i Asien såsom Indien, Iran, Kina och Pakistan. Sett i det sammanhanget är förändringarna på senare tid närmast försumbara.

För flertalet länder – med stora nedgångar mellan hösten 2010 och 2011 – har situationen knappt förändrats alls hösten 2013 och 2014. Dock har antalet nya inresande studenter från framför allt Indien ökat hösten 2014, med nästan 40 procent till drygt 300.

ANMÄLNINGSavgifter och studieavgifter

Den 1 juli 2011 infördes anmälnings- och studieavgifter för studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz som inte deltar i utbytesprogram. Anmälningsavgiften är 900 kronor, men för studieavgifterna gäller att den studieavgiftsfinansierade verksamheten ska bära sina kostnader, alltså ha full kostnadstäckning. Lärosätena beslutar själva om storleken på avgifterna. Men kravet på full kostnadstäckning innebär att avgifterna blir förhållandevis höga i ett internationellt perspektiv, i genomsnitt ungefär 100 000 kronor per läsår. För konstnärliga utbildningar kan avgifterna vara upp till en halv miljon kronor per läsår.

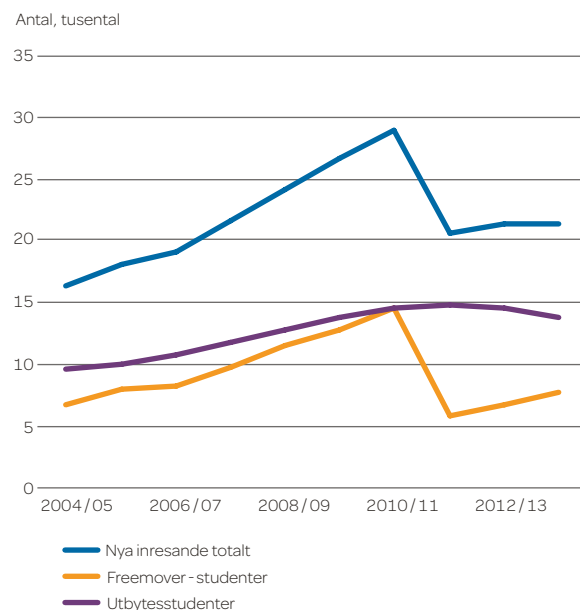
Antalet inresande nybörjare läsåret 2013/14

Vi övergår nu till att studera antalet inresande studenter mer på detaljnivå och då använder vi läsårsuppgifter, varav de senaste avser 2013/14. Läsåret 2013/14 uppgick antalet nya inresande studenter till 21 400, vilket är oförändrat jämfört med läsåret 2012/13. Antalet freemover-studenter har ökat med 800 sedan föregående läsår, men samtidigt har utbytesstudenterna minskat med lika många. Nästan 65 procent av nybörjarna var utbytesstudenter och det är en något lägre andel än föregående läsår. De nya inresande svarar för en betydande andel av alla nybörjare i Sverige, 24 procent. Läs mer om studentmobilitet i *Internationell studentmobilitet i högskolan läsåret 2013/14*. UF 20 SM 1402. Statistiska meddelanden. UKÄ och SCB).

Av nya inresande studenter kom varannan från Europa

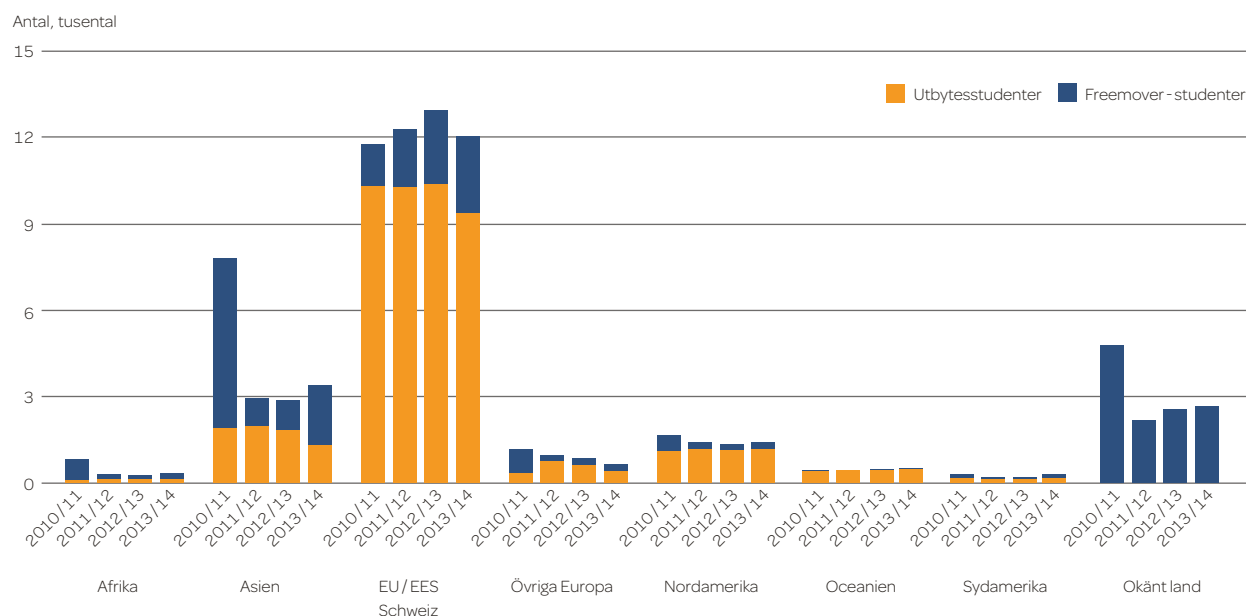
De inresande studenterna kommer från många olika länder. Av de totalt 21 400 nybörjarna läsåret 2013/14 kom 12 000 från länder inom EU/EES och 6 500 från länder utanför EU/EES samt 2 900 från okänt land. Studieavgiftsreformen har inneburit en förändrad studentpopulation. Antalet inresande studenter uppgick till 29 000 läsåret 2010/11. Läsåret därpå minskade antalet kraftigt i samband med att studieavgifter infördes men har därefter ökat något. Läsåret 2010/11 kom 41 procent av nybörjarna från länder inom EU/EES. Läsåret 2013/14 hade den andelen ökat till 56 procent. Från länder utanför EU/EES hade under samma period andelen minskat från 43 procent till 30 procent. Inresande studenter med okänt land har minskat från 17 till 14 procent.

Figur 46. Antalet nya inresande studenter läsåren 2004/05–2013/14 totalt samt uppdelat på freemover-studenter och utbytesstudenter.

Införandet av avgifter påverkade främst studenter från Afrika och Asien och mellan läsåren 2010/11 och 2011/12 minskade antalet nya inresande studenter med drygt 60 procent från vardera världsdelen. Från de världsdelar där andelen utbytesstudenter var stor påverkade inte studieavgifterna lika mycket och minskningen blev betydligt mindre. De senaste läsåren har emellertid antalet nya freemover-studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz ökat. Det gäller även mellan läsåren 2012/13 och 2013/14 då antalet ökade med 300 till 2 100 studenter.

Figur 47. Fördelning av antalet nya inresande studenter på världsdelen läsåren 2010/11–2013/14. Okänt land, se faktaruta.

Färre utbytesstudenter

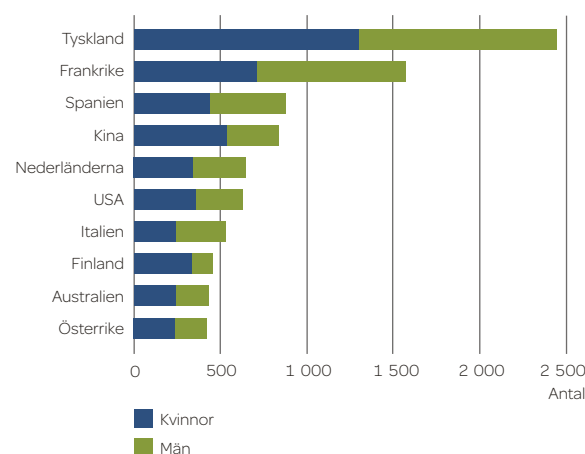
Av de 21 400 nya inresande studenterna läsåret 2013/14 var 13 800 utbytesstudenter. Det är en minskning med 800 studenter jämfört med läsåret innan. Studenter från länderna inom EU/EES dominerar utbytesprogrammen och flest nybörjare kom från Tyskland, 2 960, följt av Frankrike och Spanien med 1 740 respektive 990, men även från Kina och USA kom många nybörjare, 840 respektive 630 nya utbytesstudenter läsåret 2013/14.

De senaste åren har det inte skett någon ökning av antalet inresande utbytesstudenter, men jämfört med för tio år sedan har antalet ökat från 9 600 till 13 800, dvs. en ökning med 44 procent. Det var något fler kvinnor än män bland utbytesstudenter till Sverige, men skillnaden mellan olika länder är stor.

Utbytesstudenter läser kurser och freemover-studenter program

I stort sett samtliga av de 13 800 nya inresande utbytesstudenterna läste fristående kurser läsåret 2013/14.

Figur 48. Antal nya inresande utbytesstudenter fördelat på de största länderna läsåret 2013/14.

Det är inte förvånande eftersom utbytesstudenterna i allmänhet studerar en kortare period i Sverige som en del av sin utbildning i hemlandet.

Tabell 19. Antal nya inresande freemover-studenter läsåren 2012/13–2013/14 fördelat på studieinriktning. Av nya inresande studenter läste 29 procent fristående kurser och sammanlagt 71 procent på program.

	Läsåret 2012/13		Läsåret 2013/14		
	Antal	Andel	Antal	Andel	
Totalt	6 920	100	7 630	100	
Kurs	1 990	29	2 220	29	
Program	Kandidatexamen	590	9	640	8
	Magisterexamen	870	13	890	12
	Masterexamen	2 940	42	3 310	43
	Konstnärlig examen	140	2	160	2
	Yrkesexamen	390	6	390	5
	Övriga program	10	0	20	0

Tabell 20. De 10 lärosäten med flest nya inresande studenter och andel av samtliga nybörjare läsåret 2013/14.

Universitet/högskola	Inresande studenter 2013/14			Andel av nybörjare
	Totalt	Kvinnor	Män	
Totalt	21 440	11 330	10 120	24
Lunds universitet	2 750	1 530	1 230	35
Uppsala universitet	1 900	1 060	830	28
Stockholms universitet	1 850	1 160	690	20
Kungl. Tekniska högskolan	1 670	470	1 190	42
Göteborgs universitet	1 450	950	500	21
Linköpings universitet	1 350	610	740	27
Linnéuniversitetet	1 260	710	560	26
Umeå universitet	1 060	610	450	24
Chalmers tekniska högskola	920	300	610	37
Högskolan i Jönköping	890	420	470	33

Bland freemover-studenterna var det betydligt vanligare att läsa på program (71 procent), framför allt på magister- och masterprogram, än på fristående kurser (29 procent). Mellan läsåren 2012/13 och 2013/14 ökade antalet programstudenter med 500. Av de 7 600 freemover-studenterna läsåret 2013/14 läste 5 400 på program och 2 200 på fristående kurs. Av de 5 400 programstudenterna läste nästan 3 300 på ett masterprogram, vilket är lite fler än föregående läsår.

Sett till enskilda lärosäten har Lunds universitet i likhet med läsåret 2012/13 flest nya inresande studenter, nästan 2 800 studenter. Uppsala universitet och Stockholms universitet följde därefter med omkring 1 900 studenter vardera. På Kungl. Tekniska högskolan var det 42 procent inresande nybörjare bland alla nybörjare medan Chalmers tekniska högskola och Lunds universitet hade 37 respektive 35 procent inresande nybörjare.

Stipendier till nära hälften av de betalande studenterna

I samband med införandet av studieavgifter infördes även statliga stipendieprogram riktade till studieavgiftsskyldiga studenter. Dessa hanteras av Universitets- och högskolerådet (tidigare Internationella programkontoret) och Svenska institutet.

Stipendierna till betalande studenter kan vara finansierade antingen av de statliga stipendierna från UHR och Svenska institutet eller andra medel som lärosätet disponerar, exempelvis egna stiftelser eller medel från andra icke statliga finansiärer. Studenterna kan förstås också ha egna stipendier, till exempel från sina respektive hemländer. Men eftersom dessa inte administreras av lärosätena finns det inga uppgifter om omfattningen av dem.

UKÄ har undersökt omfattningen av stipendier för betalande studenter höstterminen 2014. Undersökningen visar att stipendier som täcker hela, eller del av studieavgiften förekom vid i stort sett alla 32 lärosäten med betalande studenter. Av de totalt 3 600 betalande studenterna höstterminen 2014 hade ungefär 45 procent stipendium. Merparten av stipendierna (75 procent) täckte hela studieavgiften. Av lärosätenas svar framgår att könsfördelningen var relativt jämn bland de studenter som har fått stipendier, men alla lärosäten har inte kunnat lämna könsfördelade uppgifter.

UKÄ har också samlat in ekonomiska uppgifter om finansieringen av studieavgifterna. Uppgifterna avser kalenderåret 2014 och inte enbart höstterminen. Kalenderåret 2014 var lärosätenas totala intäkter av anmälnings- och studieavgifter 378 miljoner kronor. 60 procent av beloppet betalade studenterna själva och 40 procent finansierades av olika former av stipendier. Stipendierna från de statliga stipendieprogrammen som går via UHR och Svenska institutet stod för den absoluta merparten av stipendierna, 83 procent.

Lärosätenas egna stiftelser och andra medel som lärosätena finansierar stod tillsammans för sju procent, medan andra stiftelser och organisationer utan vinstsyfte stod för tio procent av stipendierna. Näringslivets bidrag till stipendier för betalande studenter var försumbart i sammanhanget, företagen stod för en procent av stipendierna och merparten av beloppet avser ett lärosäte. De ekonomiska uppgifterna redovisas per lärosäte i tabell 11 i den separata tabellbilagan till årsrapporten.

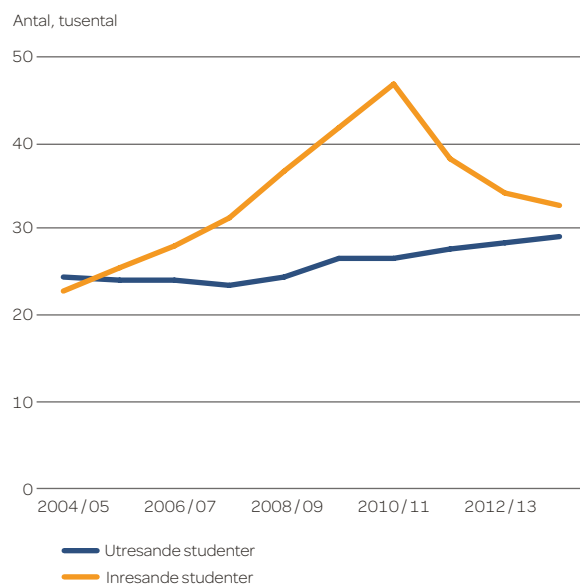
Totala antalet inresande studenter

Hittills har avsnittet handlat om nya inresande studenter men det totala antalet inresande studenter är större eftersom många studerar mer än ett läsår i Sverige. I detta avsnitt beskrivs det totala antalet inresande studenter.

Under läsåret 2013/14 deltog omkring 32 600 inresande studenter i svensk högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå och det är 1 400 färre än läsåret innan. Av samtliga inresande studenter läsåret 2013/14 var omkring 18 500 freemover-studenter och 14 100 utbytesstudenter. Utbytesstudenterna minskade med 900 (6 procent) och freemover-studenterna minskade med 500 (3 procent).

Om man ser till den senaste tioårsperioden har däremot antalet inresande studenter ökat varje läsår fram till 2010/11 då studieavgifter infördes och trenden bröts. Sedan dess har antalet inresande studenter minskat. Det stigande nybörjartalet som beskrivits tidigare i detta kapitel hade läsåret 2013/14 ännu inte fått genomslag på den totala inresande studentpopulationen, men hösten

Figur 49. Totalt antal inresande respektive utresande studenter läsåren 2004/05–2013/14.

Tabell 21. Antalet inresande studenter till Sverige 2013/14 samt förändring 2012/13–2013/14. Världsdelar och de största länderna inom dessa redovisas. Observera att en person som är utbytesstudent en viss tid av året kan vara freemover - student en annan tid av läsåret. Det betyder att utbytesstudenter och freemover - studenter ibland inte summerar till samtliga inresande studenter.

Ursprungsland	Samtliga inresande studenter	Förändring från 2012/13, %	därav utbytesstudenter	Förändring från 2012/13, %	därav freemover-studenter	Förändring från 2012/13, %
EU/EES och Schweiz	17 020	-2	9 530	-9	7 560	9
Länder utanför EU/EES	10 960	-34	4 610	0	6 380	-47
Norden (4 länder)	3 310	-1	860	-18	2 450	6
Danmark	450	-10	220	-21	230	5
Finland	2 130	7	480	-11	1 650	12
Island	260	-10	50	-17	210	-9
Norge	470	-16	100	-41	370	-5
EU 28 utom Norden (23 länder)	13 380	-3	6 790	-3	6 590	-4
Frankrike	1 980	-10	1 580	-12	410	-5
Italien	830	-6	540	-11	300	11
Spanien	1 210	-10	870	-19	340	21
Tyskland	3 750	0	2 460	-5	1 300	12
Nederländerna	920	13	670	9	260	-7
Grekland	690	15	90	-5	600	19
Europa utom EU 28 (13 länder)	1 410	-26	730	-31	700	-19
Ryssland	310	-21	240	-14	70	-42
Schweiz	330	3	170	21	160	-11
Turkiet	460	-16	220	-21	240	-14
Afrika (28 länder)	810	-11	140	0	670	-13
Etiopien	130	-28	10	0	120	-29
Kamerun	80	-27			80	-27
Nigeria	150	-17			150	-17
Nord- och Mellanamerika (12 länder)	1 700	2	1 160	3	550	0
Kanada	450	2	370	9	80	-20
Mexiko	210	5	130	8	80	0
USA	980	0	640	-2	350	3
Sydamerika (9 länder)	390	26	170	21	220	29
Brasilien	170	42	80	33	80	60
Colombia	60	0	10	100	50	0
Asien (41 länder)	6 420	-12	2 190	12	4 240	-21
Bangladesh	350	-31	10	100	350	-31
Indien	770	-3	130	18	640	-7
Iran	710	-36			710	-36
Kina	2 210	-3	860	16	1 360	-13
Pakistan	570	-28			570	-27
Singapore	410	0	400	0	10	0
Oceani (3 länder)	550	10	490	11	60	20
Australien	490	4	450	5	40	0
Okänt	4 580	5			4 580	5
Totalt	32 560	-4	14 150	-6	18 510	-2

2014 ökade antalet inresande studenter. Den absoluta merparten av de inresande studenterna kommer från ett EU/EES-land eller från Asien. Läsåret 2013/13 kom drygt hälften av alla inresande studenter, 17 000, från ett EU/EES-land och från Asien kom 7 300 studenter eller 20 procent. Det var fler kvinnor än män bland de inresande studenterna, 52 respektive 48 procent, och det är andra gången sedan läsåret 2004/05 som detta inträffar.

Tidigare dominerade männen bland de inresande studenterna men numera är det alltså fler kvinnor än män som kommer till Sverige för att studera. Införandet av studieavgifterna innebar en kraftig minskning av freemover-studenterna och då speciellt bland männen.

EU-program vanligaste utbytesprogrammet

För andra året i rad minskade antalet inresande utbytesstudenter. Läsåret 2013/14 kom drygt 14 100 till Sverige inom ramen för utbytesprogram, vilket är 900 färre än föregående läsår. Ungefär två tredjedelar av utbytesstudenterna kom via ett EU-program och det är en något lägre andel än läsåret 2004/05. Däremot har andelen utbytesstudenter som kommer via bilaterala avtal ökat under samma period, med 10 procentenheter till 32 procent, och uppgick till 4 500 under 2013/14. Nordplus är ett nordiskt program och under läsåret 2013/14 uppgick antalet som kommer inom Nordplus till 500 studenter.

Bland de 14 100 utbytesstudenterna kom därmed flest från EU/EES-länder, 67 procent, och från Asien kom 15 procent. Sett till enskilda länder kom de flesta utbytesstudenterna från Tyskland, Frankrike och Spanien.

Antalet freemover-studenter minskade med 500 mellan läsåren 2012/13 och 2013/14. Av de 18 500 freemover-studenterna i Sverige läsåret 2013/14 kom 7 600 från länder inom EU/EES och Schweiz, vilket är 2 000 fler än före införandet av studieavgifter. Samtidigt har under samma period antalet studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz minskat från 19 600 till 6 400 studenter. Av freemover-studenterna läsåret 2013/14 kom flest från Kina (1 400). Efter Kina följde Finland och Iran med 1 700 respektive 1 300 studenter.

Många masterexamina

Nästan 6 400 av de inresande studenterna tog en svensk examen läsåret 2013/14. Av dessa var 54 procent män och 46 procent kvinnor. Vid Lunds universitet, som har flest inresande studenter, examinerades 880 studenter. Där efter följde Kungl. Tekniska högskolan med 830 examinerade och Uppsala universitet med 550 examinerade. Majoriteten av alla examina, 60 procent, var masterexamina och 25 procent var magisterexamina. Samhällsvetenskap, juridik, handel och administration var de vanligaste ämnesområdena bland de examinerade. Av de examinerade kom flest från Kina, nästan 700, följt av Iran och Tyskland, med 420 examinerade vardera.

Högre prestationsgrad bland betalande studenter

Av de freemover-studenter som påbörjade ett masterprogram läsåret 2011/12 hade knappt 60 procent tagit ut en examen två år senare, det vill säga inom den nominella studietiden. Det var i princip ingen skillnad mellan betalande och inte betalande studenter – examensfrekvenserna för de grupperna var 58 respektive 57 procent.

Däremot var prestationsgraden högre för alla betalande oavsett vilken nivå som de studerade på än för de som inte betalade för sina studier. Förenklat är prestationsgraden andelen avklarade högskolepoäng i förhållande till antal registrerade poäng ett visst läsår. För de betalande var prestationsgraden 90 procent i förhållande till antal registrerade poäng, jämfört med 78 procent för de som inte behövde betala för sina studier i Sverige. Prestationsgraden för studenter som inte var inresande låg på 81 procent samma läsår.

INRESANDE STUDENTER OCH ARBETSMARKNADEN

SCB har i en registerstudie undersökt hur det har gått på arbetsmarknaden för inresande studenter till Sverige. Populationen är freemover-studenter som avslutade sina studier på grundnivå eller avancerad nivå samt på forskarnivå åren 2005–2011 med 2011 som uppföljningsår. De som går att följa är de som stannade i Sverige. Totalt uppgår populationen till 9 300 personer, 8 500 på grundnivå eller avancerad nivå och 800 på forskarnivå. Majoriteten av de som avslutat sina studier under de senaste åren hade studerat på masterutbildningar.

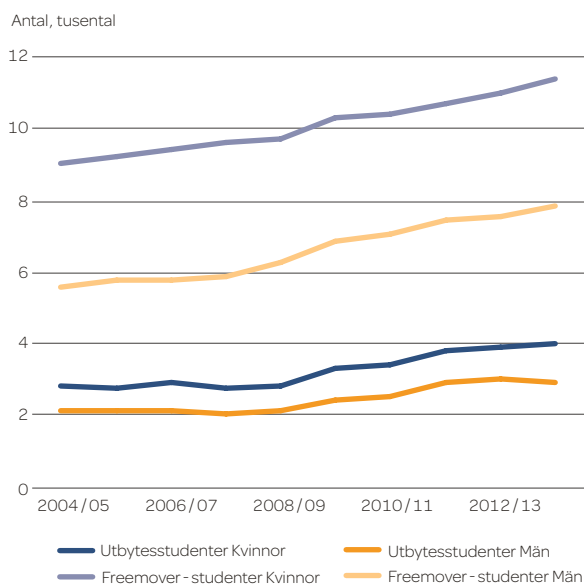
Studien visar bland annat att av de 1 770 personer som avslutade sina studier 2005 var 340 (19 procent) sysselsatta i Sverige år 2011. En person redovisas som sysselsatt om det finns en kontrolluppgift för november som indikerar att personen arbetat i genomsnitt minst en timme per vecka under november. Andelen sysselsatta år 2011 för freemover-studenter som avslutade sina studier åren 2005–2011 låg på mellan 19 och 25 procent. För forskarnivå var 160 (30 procent) sysselsatta i Sverige sex år efter avslutade studier. Källa: *Inresande studenters verksamhet efter studierna*. Temarapport 2014:2 Utbildning. Statistiska centralbyrån.

Utresande studenter

Antalet utresande studenter ökade med 600 det senaste läsåret och uppgick till 28 900 läsåret 2013/14. Det är sjätte läsåret i rad som det har skett en ökning av antalet utresande studenter. Skillnaden mellan utresande och inresande studenter minskar och läsåret 2013/14 var det 3 600 färre utresande än inresande studenter, se figur 49. Närmandet beror på att antalet inresande har minskat och antalet utresande har ökat. Under den senaste tioårsperioden har antalet utresande ökat med 4 500 studenter.

Figur 50. Antal utresande studenter fördelat på kategori och kön läsåren 2004/05–2013/14.

De utresande studenterna brukar delas upp i tre kategorier. Den största kategorin är freemover-studenter som läsåret 2013/14 var 19 200 till antalet (66 procent), därefter kommer 6 900 utbytesstudenter (24 procent av samtliga utresande) och till sist 3 000 deltagare i språkkurser (10 procent). Anledningen till att de som läser språkkurser särredovisas är att huvuddelen av dem studerar på kurser som betecknas som icke-akademiska och följaktligen inte bedöms vara på högskolenivå.

Det förekommer också att studenter tillbringar en period utomlands utan att det rapporteras eftersom examinationen sker vid hemmalärosätet. Det innebär att antalet utresande studenter är något underskattat.

Jämfört med föregående läsår har antalet freemover-studenterna ökat med 3 procent, antalet utbytesstudenter är oförändrat och antalet språkstudenter har minskat med 3 procent. Det var en högre andel kvinnor än män som studerade utomlands, 59 procent kvinnor och 41 procent män, vilket är samma andelar som gäller för hela studentpopulationen. Könsfördelningen var jämnast bland utbytesstudenterna, 57 procent kvinnor och 43 procent män. Det hänger förmodligen samman med att färre reser ut som utbytesstudenter inom de stora kvinnodominerade utbildningarna.

Fler utresande till Asien

Majoriteten av de totalt 28 900 utresande studerade i Europa, (17 320 av de 28 930 studenterna eller 60 procent) och till Nordamerika åkte 6 360 svenskar för att studera. Sammanlagt reste alltså 82 procent till någon av dessa regioner. Asien blir allt populärare och 3 140 studenter åkte dit. Av de enskilda mottagarländerna är USA och Storbritannien störst, de tog emot 5 660 respektive 5 320 av de svenska utresande studenterna läsåret 2013/14. Därefter kommer Australien, Danmark, Polen, Frankrike, Spanien och Tyskland på listan över de populäraste länderna. Tillsammans tog dessa åtta länder emot nästan två tredjedelar av alla studenter som reste ut från Sverige.

Studenternas val av länder har förändrats. Det har blivit fler som åker till USA, för tio år sedan var det 3 740 jämfört med 5 660 läsåret 2013/14. Kina och Japan tar också emot fler svenska studenter jämfört med för 10 år sedan. Antalet utresande studenter till Kina respektive Japan har ökat från omkring 200 vardera till 800 studenter under de senaste tio åren. Sedan läsåret 2004/05 har däremot antalet utresande till Spanien och Frankrike minskat. Antalet utresande till Spanien har mer än halverats under den här tidsperioden, från 2 730 till 1 130 utresande studenter. Även om Australien fortfarande tillhör de mest populära länderna har antalet studenter som studerar där minskat betydligt – från 2 390 till 1 620 under den senaste tioårsperioden.

Tabell 22. Antalet utresande studenter läsåren 2004/05 och 2013/14. Världsdelar och de största länderna inom dessa redovisas. Observera att en person som är utbytesstudent en viss tid av året kan vara freemover - student en annan tid av läsåret. Det betyder att utbytesstudenter och freemover - studenter ibland inte summerar till samtliga inresande studenter.

Land	Samtliga utlands-studerande läsåret 2004/05	Samtliga utlands-studerande läsåret 2013/14	därav utbytes-studenter läsåret 2013/14	därav freemover-studenter läsåret 2013/14	därav studenter på språkkurser läsåret 2013/14
Norden (4 länder)	2 270	2 830	310	2 530	
Danmark	1 490	1 620	110	1 510	
Finland	190	220	40	180	
Island	60	100	60	40	
Norge	530	910	110	800	
Europa utom Norden (32 länder)	13 690	14 490	3 160	9 470	2 010
Frankrike	1 830	1 210	500	260	100
Polen	220	1 450	30	1 420	10
Spanien	2 730	1 130	330	310	500
Storbritannien och Nordirland	5 060	5 320	620	4 270	450
Tyskland	930	1 083	373	455	289
Afrika (14 länder)	200	310	150	120	50
Egypten	30	80	-	40	40
Zimbabwe		60	-	60	
Nord- och Mellanamerika (7 länder)	4 270	6 360	1 220	5 130	20
Kanada	400	560	410	140	
Mexiko	90	100	90	10	
USA	3 740	5 660	710	4 960	10
Sydamerika (9 länder)	380	370	150	220	
Argentina	60	70	40	40	
Chile	200	80	40	90	
Asien (24 länder)	890	3 140	1 480	760	940
Japan	190	800	180	120	520
Kina	240	820	480	130	220
Singapore	100	340	310	30	
Sydkorea	50	330	200	20	110
Thailand	60	230	80	100	50
Oceanien (2 länder)	2 640	1 740	540	1 200	
Australien	2 390	1 620	490	1 140	10
Nya Zeeland	250	120	60	60	
Totalt	24 680	28 930	6 946	19 230	3 010

Freemover-studenter läser samhällsvetenskapliga ämnen

Det vanligaste studieområdet för utresande freemover-studenter 2013/14 var liksom tidigare år samhällsvetenskap, juridik, handel och administration. Omkring en tredjedel av studenterna studerade inom detta ämnesområde läsåret 2013/14. Därefter kom humaniora och konst respektive hälso- och sjukvård samt social omsorg med vardera omkring 20 procent av de utresande freemover-studenterna.

Tabell 23. Utresande freemover-studenter läsåret 2013/14 fördelat på ämnesområden.

Utbildningens ämnesområde	Totalt	Kvinnor	Män
Totalt	19 230	11 380	7 860
Samhällsvetenskap, juridik, handel, administration	6 400	3 760	2 640
Humaniora och konst	4 070	2 740	1 320
Hälso- och sjukvård samt social omsorg	3 860	2 100	1 770
Tjänster	890	450	440
Teknik och tillverkning	750	320	430
Allmän utbildning	820	520	300
Naturvetenskap, matematik och data	770	380	390
Lant- och skogsbruk samt djursjukvård	370	330	40
Pedagogik och lärarutbildning	100	80	30
Okänt ämnesområde	1 640	970	670

Lunds universitet har flest utresande utbytesstudenter

Lsåret 2013/14 deltog 6 900 svenskar i utbytesprogram i ett annat land. Det är hälften så många som antalet inresande utbytesstudenter. På nästan samtliga högskolor och universitet var det fler kvinnor än män som reste ut. Det är oförändrat antal jämfört med läsåret 2012/13. Flest utbytesstudenter hade Lunds universitet och Uppsala universitet, 970 respektive 860, följt av Kungl. Tekniska högskolan som hade 530 utbytesstudenter. Drygt var tredje utbytesstudent reste ut från något av dessa tre lärosäten. Det var vanligast att resa ut inom bilaterala program mellan det svenska lärosätet och ett utländskt lärosäte.

Studenterna från Sverige som läste utomlands var yngre än studenterna som läste på hemmaplan – 68 procent av de utresande studenterna var yngre än 25 år läsåret 2013/14 medan motsvarande andel var 50 procent bland de som studerade i Sverige. Detta hänger samman med att yngre läser programutbildningar i högre utsträckning. Det fanns dock inga stora skillnader mellan könen i åldersfördelningen.

STIPENDIER TILL UTRESANDE STUDENTER

Det finns flera möjligheter för studenter vid svenska universitet att få stipendium för studier utomlands. Inom programmet Erasmus+ är det möjligt att läsa 3–12 månader utomlands. Genom Minor field studies (MFS) är det möjligt att få stipendium för mindre fältstudier. Nordplus ger möjligheter att studera i de nordiska och baltiska länderna. Svenska institutet erbjuder både individuella stipendier och möjligheter att söka stöd för institutionellt samarbete, främst för utbyte på universitets- och högskolenivå.

Av de examinerade har 14 procent studerat utomlands

Omkring 14 procent av de 47 300 studenter som tog sin första examen 2013/14 studerade utomlands någon gång under de sex år som föregick examen. Bland dem som tagit ut en yrkesexamen var detta vanligast bland examinerade civilekonomer med en andel på 50 procent. Därefter följde jurister (37 procent) och arkitektstudenter (36 procent). Det bör dock noteras att utlandsstudierna inte alltid är kopplade till den examen som avlagts. Examinerade med små andelar utlandsstuderande fanns inom vård och omsorg respektive undervisning. I UKÅ:s statistikdatabas finns nyckeltal för examinerade inom alla yrkesexamensprogram, bland annat med avseende på utlandsstudier.

Allt fler internationella studenter

Utbildningsmarknaden har blivit allt mer internationell, dvs. ett växande antal studenter i högre utbildning som förlägger hela eller delar av sin studietid i ett annat land. Det är en utveckling som också länge stått på den politiska agendan och inom ramen för det europeiska samarbetet om högre utbildning har mål fastställts för att främja ökad mobilitet. I flera OECD-länder finns dessutom nationella riktlinjer som syftar till att öka rörligheten framför allt för studenter, men också för lärare.

Utbildning i ett annat land än det egna har i dag så stor omfattning att det för en del länder har avsevärd betydelse för ekonomin att ta emot inresande studenter, genom de avgifter studenterna ofta betalar och de pengar de spenderar i mottagarlandet. Till det kommer behovet av att rekrytera kvalificerad arbetskraft: genom att ta emot studenter kan mottagarlandet hoppas på att de som utbildar sig sedan stannar kvar i landet.

De senast publicerade uppgifterna om studentmobilitet mellan länder avser år 2012 och källan är OECD:s rapport *Education at a Glance 2014*. Populationen är freemover-studenter och exklusive utbytesstudenter. Uppgifterna baseras på vad mottagande land har rapporterat och avviker därför från de nationella uppgifterna.

Tabell 24. Inresande respektive utresande freemover-studenter fördelade efter ursprungsländer och mottagarländer 2012 (ISCED-nivå 5A, 5B och 6). Tabellen omfattar de 15 länder som hade flest utresande respektive inresande freemover-studenter, och Sverige. Kina hade flest utresande freemover-studenter, drygt 760 000. USA var det största mottagarlandet med omkring 210 000 studenter från Kina. KÄLLA: TABELL C4.61 EDUCATION AT A GLANCE 2014, OECD.

Ursprungsland	Mottagarland														Totalt 2012		
	USA	Storbritannien	Tyskland	Frankrike	Australien	Kanada	Ryssland	Japan	Spanien	Italien	Österrike	Nya Zeeland	Sydafrika	Schweiz		Nederländerna	Sverige
Kina	210 450	83 180	22 150	26 480	87 500	39 420		96 590	3 850	7 650	1 100	16 150	470	2 630	4 780	3 310	761 990
Indien	97 120	37 710	4 590	1 960	11 680	14 040		620	390	940	390	9 520	410	980	830	1 550	217 320
Tyskland	9 050	21 390		7 660	1 500	1 530		420	2 850	1 420	31 080	1 270	810	15 430	25 640	1 910	140 550
Sydkorea	70 020	5 360	4 650	2 250	7 530	8 550		24 170	140	510	450	3 360	180	470	280	100	134 550
Frankrike	7 970	16 990	6 750		1 160	10 700		560	3 560	1 190	440	450	190	7 470	1 140	470	86 190
Turkiet	11 600	4 400	34 520	2 480	480	1 040		160	310	870	3 520	70	60	1 110	1 230	460	84 290
Italien	4 150	13 710	9 580	6 720	460	430		150	7 380		7 910	130	80	6 300	1 370	490	73 320
Iran	6 760	5 690	4 470	1 910	2 450	7 580		250	290	2 980	910	440	60	680	710	2 670	70 730
Nigeria	6 810	26 260	520	240	400	3 090		70	100	280	130	120	2 580	80	190	300	70 040
USA		16 610	4 380	3 870	2 850	9 560		1 630	1 240	450	500	3 180	1 380	860	670	680	69 520
Ryssland	4 650	4 810	13 570	4 300	900	1 580		370	1 670	1 740	1 120	630	60	1 400	620	750	67 380
Saudiarabien	33 070	9 890	200	540	5 390	3 260		280	60	40	60	1 020	40	50	30	20	66 880
Malaysia	6 530	13 700	800	1 000	17 000	1 200		2 400	40	20	10	3 140	20	150	80	70	63 530
Vietnam	15 080	4 010	4 370	5 640	11 080	1 210		4 050	30	170	130	1 200	10	390	320	160	60 910
Kazakstan	1 880	2 090	1 130	330	110	390		70	50	110	90	50		190	50	30	60 630
Vitryssland	350	330	1 840	530	20	240		20	170	480	190	10		120	60	170	58 060
Marocko	1 260	480	5 550	28 780	20	4 260		40	5 970	1 770	40	10	10	470	600	40	56 630
Ukraina	1 490	1 260	8 910	1 520	70	1 130		70	1 600	1 780	1 100	70	30	480	320	390	54 260
Sverige	3 800	5 500	670	490	690	190		200	240	110	170	150	70	430	310		21 510
Totalt 2012	740 480	568 820	287 350	271 400	249 590	221 410	174 710	150 620	97 830	77 730	76 680	73 210	70 490	64 170	62 500	42 300	4 528 040
Totalt 2000	475 170	222 940	187 030	137 090	105 760	94 400	41 210	66 610	40 690	24 930	30 380	8 210	45 380	26 000	14 010	25 550	2 087 700

År 2012 var det omkring 4,5 miljoner studenter i världen som studerade i ett annat land. Jämfört med åren innan innebar det en ökning med 5 procent. Om jämförelsen görs över en längre tid, sedan millennieskiftet, har antalet studenter som studerade i ett annat land mer än fördubblats.

Länderna varierar stort i hur många studenter som reser ut respektive in. Av de ursprungs- och mottagarländer som hade flest utresande respektive inresande studenter 2012 (50 000 eller fler), reste det största antalet studenter ut från Kina eller Indien, 762 000 respektive 217 000 studenter. Mellan Kina och USA fanns den

största studentströmmen då 210 000 kinesiska studenter åkte till USA för att studera. Sex länder tog emot drygt hälften av alla studenter som studerade i ett annat land: USA, Storbritannien, Tyskland, Frankrike, Australien och Kanada. Kina, Indien, Tyskland och Sydkorea hade flest utresande studenter. Även om antalet inresande och utresande studenter ökat också för Sveriges del sedan millennieskiftet är Sverige en liten aktör i sammanhanget. De utresande studenterna från Sverige 2012 utgjorde mindre än 0,5 procent av alla utresande studenter i världen.

had sought content for his mind, and he had found it in the writings of Plato, Zeno of Citium, and the other Stoic philosophers. He had read the works of these philosophers, and he had found in them the doctrine of the Stoics, which is printed here.

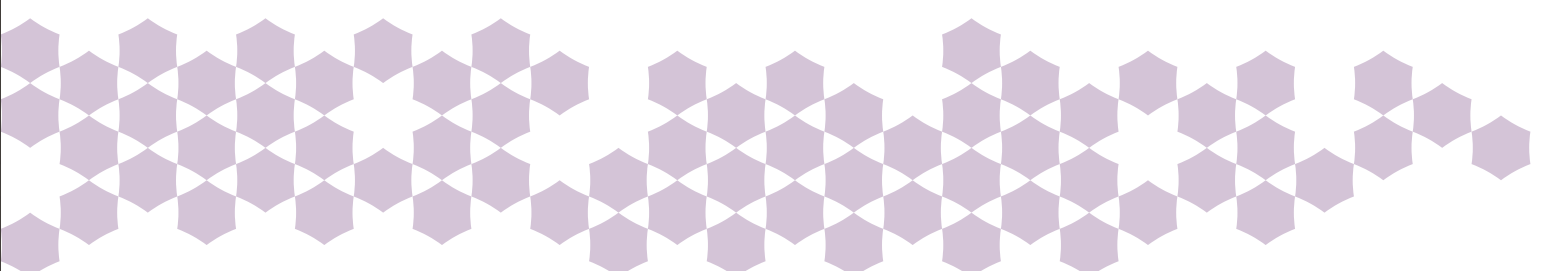
Stoicism was the most influential and also the most practical of the ancient schools of philosophy. It had its origin in Athens, and it followed the death of Plato, Zeno of Citium, and the other Stoic philosophers. It was founded by Zeno of Citium, and it was his teaching that came to be known as the philosophy of the Stoics. It achieved its greatest triumph in Rome, where it was taught by Seneca, Epictetus, and Marcus Aurelius.

Stoicism was the most influential and also the most practical of the ancient schools of philosophy. It had its origin in Athens, and it followed the death of Plato, Zeno of Citium, and the other Stoic philosophers. It was founded by Zeno of Citium, and it was his teaching that came to be known as the philosophy of the Stoics. It achieved its greatest triumph in Rome, where it was taught by Seneca, Epictetus, and Marcus Aurelius.

See Great Books of the Western World, Vol. 12, pp. 1-10.

Utbildning och arbetsmarknad

Relationen mellan utbildning och arbetsmarknad kan beskrivas på olika sätt. Prognoser av de framtida behoven av utbildade inom olika områden visar att det kommer att råda brist inom vård och skola och överskott av exempelvis personal- och beteendevetare. Denna kunskap behövs bland annat som underlag för lärosätenas dimensionering av utbildningsutbudet och för studenter som ska söka till högskolan.

Matchning på arbetsmarknaden ur olika perspektiv

Relationen mellan den högre utbildningen och arbetsmarknaden kan studeras från olika perspektiv. En individ kan vara mer eller mindre anställningsbar vilket påverkar möjligheterna att få ett jobb och etablera sig på arbetsmarknaden. Detta beror bland annat på hur det som studenterna lär sig under utbildningen förhåller sig till de krav de möter i arbetslivet. Detta hänger samman med utbildningarnas utformning och innehåll. Matchningen mellan utbildning och arbete kan dock också beskrivas genom den strukturella balansen mellan utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden. Det är möjligt att det utbildas för många eller för få inom vissa områden i relation till arbetsmarknadens behov. Detta hänger samman med dimensionering av utbildningsutbudet. Europeiska kommissionen utgår också från en uppdelning i dessa perspektiv och särskiljer beskrivningar som handlar om balansen mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft från de som berör individens kompetens (*Modernisation of Higher Education in Europe: Access, Retention and Employability 2014*, Europeiska kommissionen/EACEA/Eurydice, 2014).

I högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100) finns utbildningsmål som tydliggör vilka kunskaper, färdigheter och värderingsförmågor studenter ska ha förvärvat efter genomgången utbildning. Studenterna ska exempelvis utveckla förmåga att möta förändringar i arbetslivet. Dessa mål är styrande även om de inte i detalj avgör hur utbildningar konkret ska utformas eller vilket innehåll de ska ha.

När det gäller hur utbildningsutbudet ska dimensioneras har lärosätena relativt stor frihet, men det finns vissa faktorer som de måste förhålla sig till. Enligt lärosätenas regleringsbrev ska utbildningsutbudet vid universitet och högskolor svara dels mot studenternas efterfrågan, dels mot arbetsmarknadens behov av utbildade personer.

Att definiera och kartlägga arbetsmarknadens behov av utbildade personer är dock inte någon enkel uppgift. Olika typer av utbildningar kan fylla olika aspekter av arbetsmarknadens behov. Yrkesprogram kan bidra med ett tillskott av yrkesutbildade på arbetsmarknaden medan kurser på deltid och/eller distans kan tillgodose behov av vidareutbildning och utveckling av yrkesverkssammans kompetens.

Relationen mellan utbildning och arbete är också komplex eftersom vare sig utbuds- eller efterfrågesidan är statisk. Arbetsmarknaden är heterogen och förändras ständigt till följd av bland annat teknisk utveckling och innovationer, ökade krav på effektivitet och produktivitet, nya sätt att organisera arbetet samt ökad internationell konkurrens. Detta ställer inte bara nya krav på individens kompetens utan leder också till att nya typer av jobb

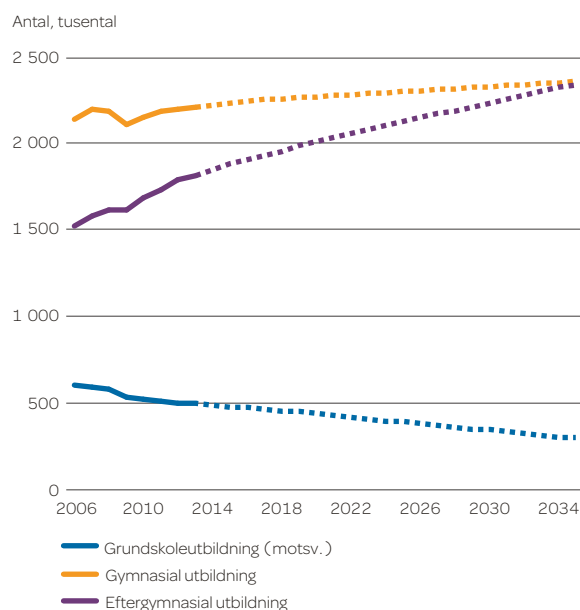
och branscher skapas och att andra minskar eller till och med försvinner. Utbildning kan också i sig vara en förändringskraft som påverkar utvecklingen på arbetsmarknaden och driver fram nya typer av arbeten när ny kompetens kommer ut på arbetsmarknaden.

Hur arbetsmarknaden kan beskrivas varierar för olika yrken och professioner. Vissa professionsutbildningar, som exempelvis läkarutbildningen, har tydliga målyrken och andra utbildningar, som exempelvis civilingenjörsutbildningen och generella program, är avsedda att förbereda studenterna för en bredare uppsättning olika arbeten och positioner på arbetsmarknaden. Detta har betydelse för hur utbildningen kan och bör utformas och fyllas med innehåll. För utbildningar med ett tydligare målyrke kan det också vara relativt sett lättare att avgränsa och beskriva en arbetsmarknad och således också mindre komplicerat att analysera hur behoven kan se ut, dels med avseende på kompetenskrav, dels med avseende på hur många utbildade personer som kan behövas.

Ökade kvalifikationer i arbetskraften

Överlag har både tillgång och efterfrågan på högskoleutbildade ökat de senaste decennierna och förväntas fortsätta att öka de kommande åren. Enligt SCB är det årliga tillskottet av högskoleutbildade till arbetsmarknaden betydligt större än antalet personer med högre utbildning som går i pension varje år och denna utveck-

Figur 51. Antal förvärvsarbetande 2006–2012 och beräknad efterfrågan på arbetskraft 2013–2035 med fördelning efter utbildningsnivå. Antalet eftergymnasialt utbildade (till övervägande del högskoleutbildade) ökade med drygt 260 000 mellan 2006 och 2012. KÄLLA: RAPPORT 2015.4, UKÄ.

ling väntas fortsätta (*Trender och prognoser 2014: Befolkningen/utbildningen/arbetsmarknaden med sikte på år 2035*, SCB, 2014). Antalet högskolestudenter är dubbelt så stort i dag som för ett par decennier sedan. Tillskottet av högutbildade till arbetsmarknaden påverkas dock inte bara av hur många som genomgår högskoleutbildning i Sverige utan även invandring av högskoleutbildade personer bidrar till en allt högre utbildningsnivå i den svenska arbetskraften (*Sysselsättningen 2030 – kan dagens försörjningsbörda bibehållas?*, SCB, 2012).

På dagens arbetsmarknad efterfrågas personer med högskoleutbildning inom fler yrken och för fler arbetsuppgifter än tidigare. Arbetsgivarna ställer allt högre krav på formella kvalifikationer inom olika yrkesområden. Detta behöver inte alltid betyda att den längre utbildningen faktiskt är nödvändig för jobbet. De ökande kraven på formella kvalifikationer är också en effekt av att antalet högskoleutbildade i arbetskraften har ökat. De som pensionerats under de senaste 10–20 åren har inom många yrken ersatts av personer med högre formella kvalifikationer än vad som krävdes för den äldre generationen. Sannolikt kommer efterfrågan på högutbildad arbetskraft att fortsätta öka (se figur 51).

Balansen mellan utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden

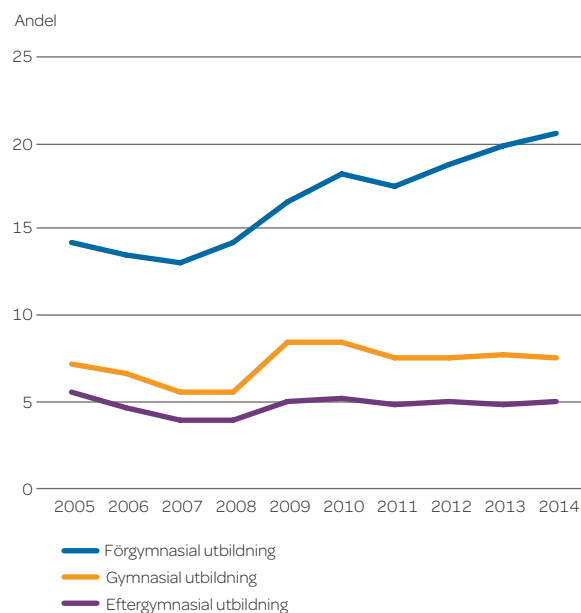
Lägre arbetslöshet med längre utbildning

Att ha en eftergymnasial utbildning är inte en garanti för att få ett arbete, men arbetslösheten är generellt lägre i grupper som har en längre utbildning. Individer med en examen från högskolan har bättre möjligheter att få arbete och har lägre arbetslöshet än de med gymnasial och förgymnasial utbildning. Av Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar, AKU, framgår att den totala arbetslösheten i befolkningen i åldern 15–74 år var 7,9 procent under år 2014 (8,2 procent bland män och 7,7 procent bland kvinnor). För dem med gymnasieskola som högsta utbildning var arbetslösheten 7,5 procent och för eftergymnasialt utbildade 5,0 procent (se figur 52). Sedan länge har högskoleutbildade haft lägre arbetslöshet än övriga grupper oavsett konjunkturläge.

Etableringen på arbetsmarknaden

Högutbildade har större möjligheter än lågutbildade att få ett jobb, men även att etablera sig på arbetsmarknaden i ett yrke som de är utbildade för. Ett sätt att följa upp den strukturella balansen mellan tillgång och efterfrågan på arbetsmarknaden är att följa upp etableringen av olika högskoleutbildade grupper (*Etableringen på arbetsmarknaden 2011 – Examinerade läsåret 2009/10*, UKÄ, Rapport 2013:11).

Figur 52. Arbetslöshet i procent av arbetskraften i åldrarna 15–74 år 2005–2014 efter utbildningsnivå enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar. KÄLLA: SCB

UKÄ (och tidigare Högskoleverket) har följt upp hur olika grupper med examina på grundnivå och avancerad nivå från högskolan har etablerat sig på arbetsmarknaden efter avslutade studier. Uppföljningarna baseras på uppgifter från Statistiska centralbyrån (SCB). I den senaste uppföljningen hade 78 procent av de som tog examen under läsåret 2009/10 etablerat sig på arbetsmarknaden, alltså 0,5–1,5 år efter examen. I stort sett samtliga examinerade, 97 procent, hade dock haft ett jobb under hela eller en del av året.

Andelen etablerade varierar relativt kraftigt mellan olika examensområden. Personer med examina inom områdena teknik, medicin och vård hade de högsta andelarna etablerade. Mer än 90 procent av de examinerade som hade etablerat sig hade ett yrke som kräver högskoleutbildning och de flesta hade också etablerat sig i ett arbete som var nära kopplat till examensinriktningen.

Under de senaste 15 åren har etableringen varierat med 13 procentenheter och den har som lägst varit 69 procent och som högst 82 procent (se figur 53). Överlag så följer etableringen konjunkturläget och en av topparna inträffade efter konjunkturuppgången som kulminerade 2008. Utvecklingen av andelen etablerade ser dock lite olika ut i olika grupper. Exempelvis kan neddragningar i offentlig sektor påverka etableringen inom vissa yrken och konjunkturförändringar kan påverka etableringen i andra. I den senaste uppföljningen var andelen etablerade män något högre än andelen etablerade kvinnor vilket till stor del berodde på att kvinnor och män var olika representerade i olika utbildningar och därmed etablerar sig inom olika sektorer.

Figur 53. Andelen kvinnor och män (samt totalt), i procent, som var etablerade på arbetsmarknaden 0,5–1,5 år efter examen åren 2002–2011 Observera att y-axeln är bruten. KÄLLA: RAPPORT 2013:11, UKÄ.

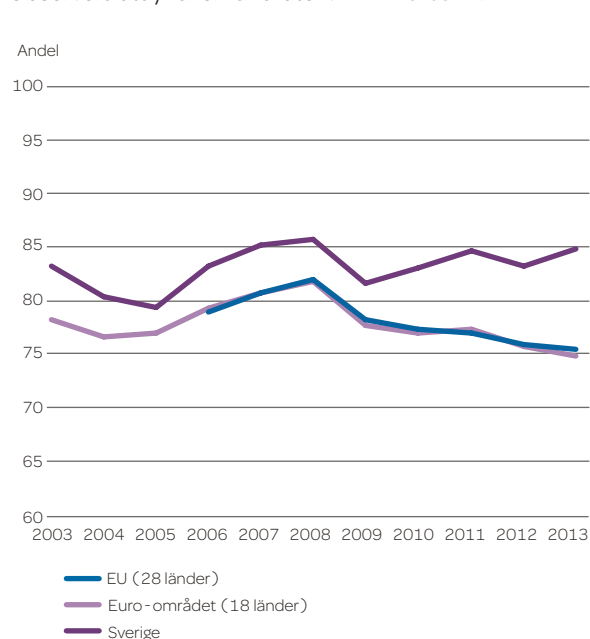
Generellt gäller att ju högre utbildning desto bättre är möjligheterna att etablera sig på arbetsmarknaden. En uppföljning av forskarutbildade på arbetsmarknaden gjord av Högskoleverket 2007 (enligt samma metod som använts för examinerade på grundnivå och avancerad nivå) visade att andelen etablerade av de doktorsexaminerade var 87 procent, dvs. högre än vad som uppmätts för grundnivå och avancerad nivå (*Forskarutbildade på arbetsmarknaden*, Högskoleverket, Rapport 2012:29 R).

Andelen som fått jobb efter eftergymnasiala studier i ett internationellt perspektiv

Europeiska kommissionen har beslutat om olika målsättningar eller riktmärken, så kallade benchmarks, inom strategin Europa 2020 varav vissa gäller utbildning (se kapitlet Internationellt perspektiv). Ett av dessa mål är att minst 82 procent av alla 20–34-åringar som genomgått eftergymnasial utbildning ska ha ett jobb senast 3 år efter examen (Europeiska rådet, 2012).

Enligt EU:s uppföljning hade år 2013 ungefär 85 procent av 20–34-åringarna jobb senast 3 år efter examen i Sverige (se figur 54). Andelarna som fått jobb har under det senaste decenniet hela tiden varit högre för Sverige än för EU-genomsnittet. Mellan 2003 och 2009 var skillnaden mellan två och fem procentenheter och förändringarna i Sverige och EU följdes åt. Efter 2009 har dock gapet ökat relativt kraftigt. För 2013 var andelen av de högskoleutbildade 20–34-åringarna som fått anställning senast 3 år efter examen ungefär 10 procentenheter högre i Sverige än i EU-länderna. Det ökade gapet sammanfaller med den ekonomiska krisen i Europa.

Figur 54. Andelen av de högskoleutbildade 20–34-åringarna, i procent, som fått anställning senast 3 år efter examen i EU (28 länder), Euro-området (18 länder) och Sverige mellan 2003 och 2013. Observera att y-axeln är bruten. KÄLLA: EUROSTAT.

Behovet av högskoleutbildade på lång sikt

Läget på arbetsmarknaden på kort sikt är av mindre intresse när studenter ska välja utbildning eller när lärosäten ska planera utbildningsutbudet. Istället behövs information om hur behovet och tillgången ser ut när studenterna är färdiga med sin utbildning samt även längre fram i tiden. Det är viktigt att skilja på kort och lång sikt när arbetsmarknadens behov av arbetskraft diskuteras. På kort sikt är konjunkturläget mycket betydelsefullt för balanssituationen på arbetsmarknaden. Studenter som börjar sin utbildning i år kommer dock, beroende på utbildningens längd, ut på arbetsmarknaden tidigast om tre till sex år. På lång sikt är det flera faktorer än konjunkturläget som kan påverka efterfrågan på olika utbildningsgrupper. Det kan vara hur näringsgrenarna utvecklas, hur arbetsmarknadens sammansättning av olika yrken ser ut eller demografiska förutsättningar, som bland annat påverkar hur många som går i pension. UKÄ (och tidigare Högskoleverket) ger regelbundet ut rapporter om det framtida balansläget på arbetsmarknaden i ett långsiktigt perspektiv för drygt 30 utbildningsgrupper på grundnivå och avancerad nivå. Beräkningarna görs av Statistiska centralbyrån och baseras på deras redovisning i *Trender och prognoser*. De senaste uppgifterna om beräknat framtida balansläge har uppdaterats i rapporten *Högskoleutbildningarna och arbetsmarknaden* (UKÄ, Rapport 2015:5).

Prognosen består av en tillgångsdel och en efterfrågedel. Tillgångsprognosen ger den totala tillgången på

utbildade som står till arbetsmarknadens förfogande medan efterfrågeprognosen ger arbetsmarknadens totala efterfrågan på utbildade. Beräkningarna ger den totala tillgången och efterfrågan på utbildade för varje prognosår med fördelning på utbildningsgrupp.

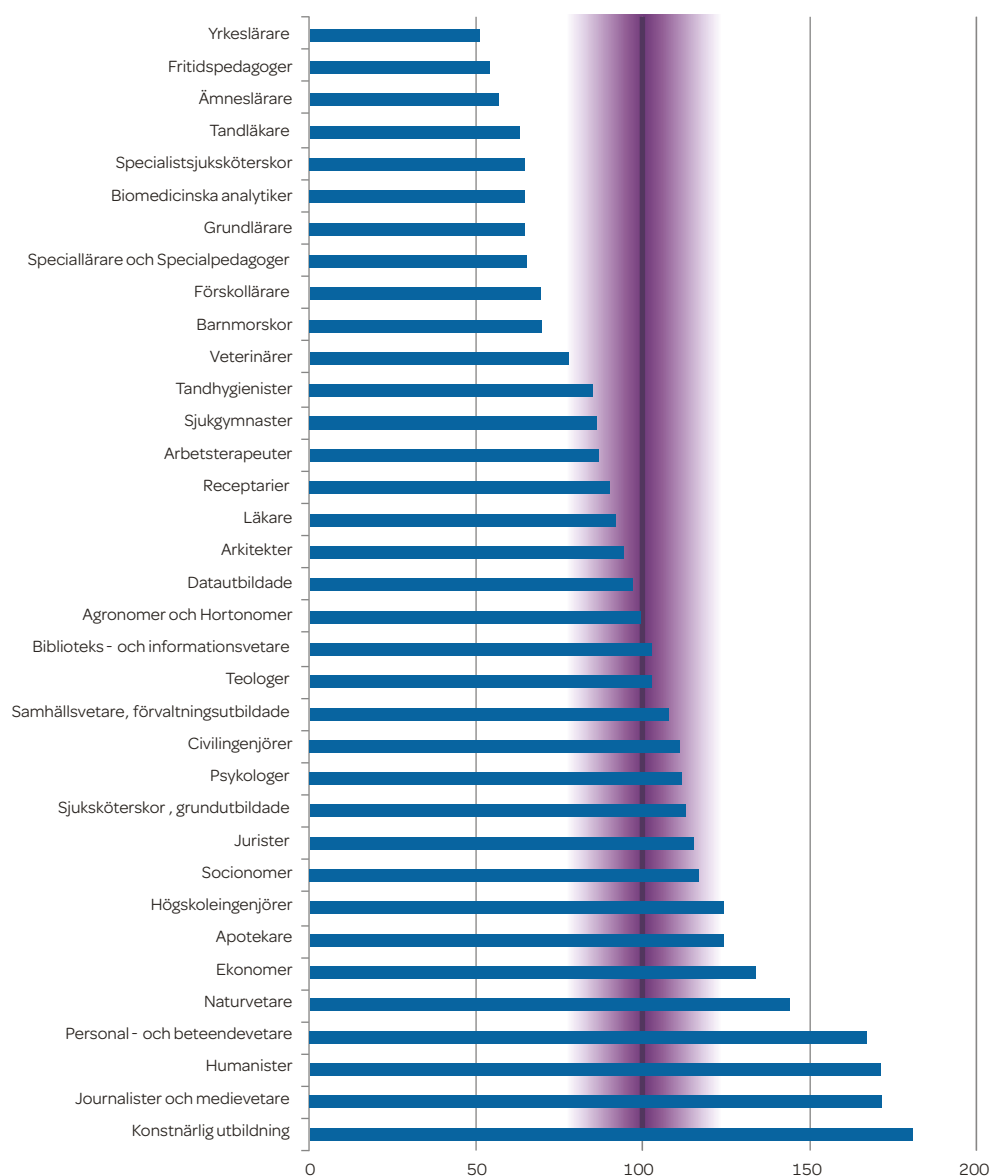
Flera behövs till vård och undervisning

Beräkningarna som beskrivs ovan visar hur balansläget mellan tillgång och efterfrågan på arbetsmarknaden förväntas vara när de som börjar studera läsåret 2015/16 går ut på arbetsmarknaden. Resultaten visar på en beräknad framtida brist på olika lärarkategorier som yrkeslärare, fritidspedagoger, grundlärare, speciallärare och förskollärare. Även bland vårdutbildningar förväntas en brist på arbetsmarknaden uppstå. Bristen beror antingen på att

studenternas intresse för utbildningen är för litet eller på att lärosätena av olika skäl inte antar tillräckligt många studenter till utbildningen. Exempelvis är vårdutbildningar beroende av att sjukvården tar emot studenter för den verksamhetsförlagda delen av utbildningen. När det redan är brist på utbildade inom vården kan det vara svårt att handleda studenter i utbildning. I beräkningarna ingår de utbyggnader av högskolan som regeringen presenterade i budgetpropositionen 2015 (proposition 2014/15:1). Budgetpropositionen antogs inte av riksdagen men antas visa den inriktning den sittande regeringen vill ta.

Det finns en risk för framtida brist på bland annat yrkeslärare, fritidspedagoger, grundlärare, tandläkare och specialistsjuksköterskor om antalet nybörjare på dessa

Figur 55. Framtida balansläge på arbetsmarknaden. Figuren visar balansen mellan det beräknade antalet examinerade och rekryteringsbehovet (uttryckt i procent) för olika utbildningsgrupper om inga förändringar i antalet nybörjare sker inför läsåret 2015/16. KÄLLA: RAPPORT 2015:4.

utbildningar inte ökar. För tandläkarna skulle det behövas fler utbildningsplatser för att minska den befarade bristen. Detta gäller till viss del även läkarna, där Sverige sedan flera år inte är självförsörjande utan behöver lita till ett invandringsöverskott av läkare med utländsk utbildning.

Examinerade konstnärer, journalister, humanister, personal- och beteendevetare samt naturvetare är grupper som det finns stor risk för överskott på med nuvarande dimensionering av utbildningarna.

Det bör också påpekas att de uppgifter som redovisas här endast gäller under förutsättning att ingenting förändras i de antaganden som beräkningarna bygger på, till exempel att utbildningsvolymen ökar eller minskar mer än vad som är känt. Om pensionsavgångarna minskar betyder det också att det blir andra beräkningsresultat.

Sacos och Arbetsförmedlingens prognoser

Saco och Arbetsförmedlingen gör också regelbundet prognoser om framtidsutsikterna för olika yrken. *Framtidsutsikter Arbetsmarknaden för akademiker år 2019* (Saco 2014) respektive *Var finns jobben? Bedömning för 2015 och en långsiktig utblick* (Arbetsförmedlingen 2015).

Prognoserna från UKÄ, Saco och Arbetsförmedlingen visar på likartade bedömningar. Exempel på bristyrken i minst två prognoser är biomedicinska analytiker, receptarier och flera läraryrken. Ett överskott eller mindre goda utsikter förväntas bland yrken inom kultur och media samt för personal- och beteendevetare.

Arbetsmarknadens behov och dimensionering av högre utbildning

Beskrivningar av balansläget på arbetsmarknaden och prognoser som publiceras av UKÄ och andra organisationer syftar bland annat till att informera lärosäten och blivande studenter om arbetsmarknadens framtida behov i relation till utbildningsutbudet. Underlagen kan användas i arbetet med dimensionering av högskolans utbildningsutbud.

UKÄ har också följt upp hur lärosätena arbetar med dimensionering och hur de använder sig av olika typer av underlag (Dimensionering av utbildningsutbudet, UKÄ, Rapport 2015:7). Det material som ligger till grund för uppföljningen utgörs huvudsakligen av intervjuer med lärosätetsföreträdare på central nivå. Uppföljningen visar att dimensioneringen av utbildningsutbudet är beroende av anslaget för utbildning på grundnivå och avancerad nivå och de resurser som högskolan förfogar över i form av bland annat lokaler, infrastruktur och lärarkompetens. Eftersom det tar tid att utveckla och anpassa utbildnings- och forskningsmiljöer menar intervjupersonerna att det krävs en långsiktighet i planeringen. Det är svårt för lärosätena att bemöta snabba

anslagsförändringar och ryckighet. På grund av att arbetsmarknaden är heterogen och ständigt föränderlig menar lärosätetsföreträdarna att det är svårt att förutsäga framtida behov på ett tillförlitligt sätt inom många områden. Detta innebär att de anser att olika former av prognoser och planeringsunderlag främst kan användas som komplement till andra underlag.

Resultatet av UKÄ:s uppföljning visar att lärosätena, utifrån de förutsättningar som råder, strävar efter att utveckla organisationer som arbetar effektivt och ändamålsenligt med dimensioneringen av utbildningsutbudet. Lärosätena har strukturerat arbetet genom att införa tydligare strategier och skapa styrdokument samt nya beredningsorgan. Utvecklingen förefaller ha gått mot att även om fler beslut kring dimensioneringen fattas på central ledningsnivå, så finns det en medvetenhet om behovet att vara lyhörd och att arbeta med förankring i organisationen. Det framgår vidare att behovet att minska antalet helårsstudenter har lett till en strävan att göra utbildningsutbudet mer fokuserat, ofta på bekostnad av fristående kurser. Samtidigt värnar lärosätena om att kunna erbjuda en bredd i utbildningsutbudet.

Lärosätena konkurrerar också med varandra om studenter, men för att dimensioneringen ska kunna fungera effektivt i relation till både nationella och regionala behov krävs en kontinuerlig dialog och samordning mellan lärosäten, mellan lärosäten och arbetsmarknad samt mellan regering och lärosäten. Det krävs dessutom kunskap om arbetsmarknadens behov, men uppföljningen visar att arbetsmarknadsföreträdare i olika organ vid lärosätena sällan har en tydligt definierad roll eller mandat när det gäller att delta i arbetet med dimensionering av utbildningsutbudet.

Eftersom resurstilldelningen styrs av hur många studenter som påbörjar och genomför en utbildning får studenternas söktryck stor betydelse för dimensioneringen av utbildningsutbudet. Om det saknas sökande, eller om antalet som kan tas emot i verksamhetsförlagd utbildning är litet, så spelar det ingen roll om lärosätet har en beredskap att ta emot studenter.

UKÄ konstaterar att det som händer på arbetsmarknaden och inom politiken har avgörande betydelse för lärosätens förutsättningar i arbetet med dimensionering. Lärosätena kan inte ensamma bära ansvaret för en effektiv dimensionering av utbildningsutbudet. Arbetsmarknaden har också ett ansvar att skapa incitament för studenter vid valet av yrke och utbildning genom att erbjuda attraktiva arbeten efter examen. Om det saknas sökande till lärarutbildningen, eller antalet som kan tas emot verksamhetsförlagd i specialistsjuksköterskeutbildningen är litet, så spelar det ingen roll om lärosätena har en beredskap att ta emot studenter. Om exempelvis fler ska söka till lärare så krävs det att yrket anses attraktivt och för detta har även arbetsgivare ett ansvar. Resurstill-

delningen styr mot studenternas efterfrågan och i vissa fall fångas inte arbetsmarknadens behov upp av studenternas efterfrågan. Detta gäller inte minst inom områden som präglas av en politisk styrning, exempelvis vård och skola.

Det finns inget tydligt definierat mål för anpassningen av utbildningsutbudet till arbetsmarknadens behov och det är inte lätt att avgöra vad som krävs för att dimensioneringen ska anses vara effektiv. Uppföljningarna av studenternas etablering på arbetsmarknaden visar dock att de som genomgått en högskoleutbildning i stor utsträckning fått en stabil position på arbetsmarknaden i ett yrke som är i linje med den genomgångna utbildningen. Detta visar att utbildningsutbudet överlag förefaller vara relativt väl anpassat efter arbetsmarknadens behov.

Arbetslivsanknytning inom utbildningar

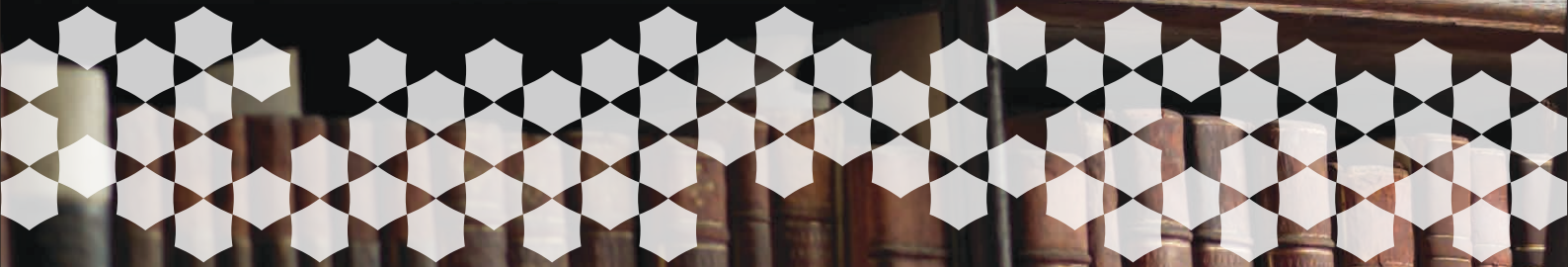
När det handlar om att beskriva relationen mellan utbildning och arbetsmarknaden så är det inte bara viktigt att studera den strukturella balansen (med avseende på arbetslöshet, sysselsättning eller etablering) utan även se till utbildningars innehåll och utformning. De formella kvalifikationskraven och andelen högutbildade i arbetskraften har ökat, men det har också växt fram nya krav på vilken kompetens de högskoleutbildade bör ha för att klara av att möta en föränderlig arbetsmarknads behov. Arbetsmarknadens förändring har lett till nya krav på bland annat olika former av generisk kompetens som interpersonella färdigheter (*The Employability of Higher Education Graduates: The Employers' Perspective*, Europeiska Kommissionen, 2013).

Lärosätena kan arbeta på olika sätt med att anknyta utbildningarna till arbetsmarknadens krav och behov, genom att till exempel på olika sätt samverka med arbetslivsrepresentanter vid utveckling av utbildningar (*Kontaktiviteter, Rapport 2012:23 R*, Höskoleverket).

Höskoleverket har tidigare visat att många av de verksamheter för arbetsmarknadsanknytning som bedrivs innebär att arbetsmarknaden integreras i utbildningarna så att studenterna får tillfälle att tillämpa sina teoretiska kunskaper i praktiken. Till sådana verksamheter hör praktik i olika former, verksamhetsförlagd utbildning, olika slags arbetslivsknutna projekt i utbildningarna och examensarbeten som utförs i samverkan med arbetsgivare. Adjungerade lärare eller gästlärare som har en förankring på arbetsmarknaden kan användas i undervisningen.

Andra verksamheter handlar om att skapa och vidmakthålla kontakter mellan lärosätena och arbetsmarknaden i form av samverkan i så kallade programråd och beslutande organ, eller genom deltagande på konferenser eller andra former av möten med exempelvis klusterorganisationer, regionförbund och externa branschråd. Dessa kontaktformer är viktiga i lärosätenas arbete med arbetsmarknadsanknytning av utbildningarna. Kontakter mellan studenterna och arbetsmarknaden skapas också via forum som arbetsmarknadsdagar, där arbetsgivare bjuds in till lärosätet för att presentera sig och få direktkontakt med studenter.

Personal

Mellan 2013 och 2014 fortsatte den forskande och undervisande personalen att öka i antal, där lektorerna stod för merparten av ökningen. I ett längre tidsperspektiv är det särskilt anställning som postdoktor som blivit vanligare, medan adjunkt blivit allt ovanligare. Andelen kvinnor bland professorerna fortsätter att öka, om än inte i samma takt som tidigare.

Personalen totalt

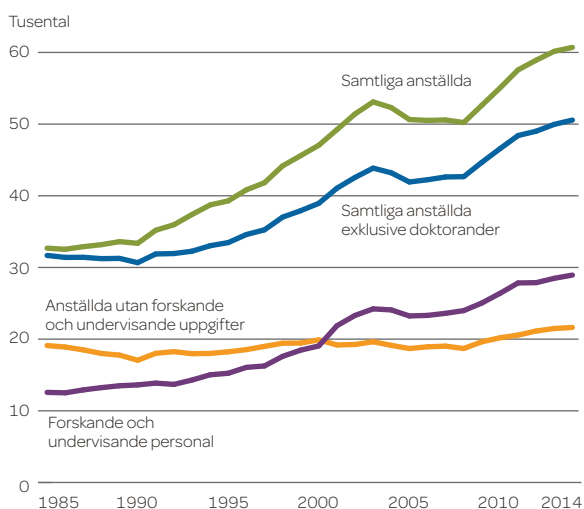
Universitet och högskolor är den största statliga sektorn, där de anställda utgör 29 procent av all statlig personal. Räknet som helårspersoner är andelen 26 procent. År 2014 uppgick antalet anställda till 75 300 individer eller 60 700 helårspersoner. Undantar man den delmängd av studerande på forskarnivå som är anställda som doktorander blir antalet helårspersoner 50 600, vilket är drygt 600 fler än år 2013.

Doktoranderna utför en betydande del av forskningen och undervisningen vid Sveriges lärosäten, men i denna rapport betraktas doktorander främst som studerande och därför ingår de inte i den följande beskrivningen av forskande och undervisande personal. (Doktorander redovisas i kapitlet Utbildning på forskarnivå.)

I beskrivningen av högskolans personal används främst måttet helårspersoner, som är ett mått på personalvolymen. Helårspersoner beskriver omfattningen av det arbete som bedrivs vid lärosätena och lämpar sig när olika grupper jämförs, eftersom förhållandet mellan antalet individer och antalet helårspersoner kan variera mellan grupper.

Personalen vid universitet och högskolor har successivt ökat sedan början av 1990-talet, med undantag för 2004–2008 då antalet anställda minskade något för att återigen öka 2009. När högskolan byggdes ut under 1990-talet och i början av 2000-talet ökade antalet anställda kraftigt. Ökningen under senare delen av 1990-talet beror också till viss del på att de medellånga vårdutbildningarna vid landstingens vårdhögskolor

Figur 56. Antalet anställda vid universitet och högskolor 1985–2014 (helårspersoner). Den forskande och undervisande personalen (exklusive doktorander) har ökat i antal, medan antalet anställda som inte har forskande och undervisande uppgifter har varit ungefär detsamma.

överfördes till statliga lärosäten och personalen vid dessa utbildningar kom då att ingå i högskolans personal. De senare årens personalökning sammanfaller med att lärosätenas forskningsintäkter har ökat sedan 2008.

Personalen delas in i de som har forskande och undervisande uppgifter och de som har andra uppgifter. I ett längre perspektiv är det den forskande och undervisande personalen som ökat i antal, medan den andra gruppen har varit ungefär lika stor. Det har alltså skett en förskjutning så att andelen personal med forskande och undervisande uppgifter har ökat. År 1985 utgjorde de anställda med forskande och undervisande uppgifter 40 procent av samtliga anställda (helårspersoner, exklusive doktorander), medan de utgjorde 57 procent 2014. Sedan 2002 har andelen varierat mellan 55 och 58 procent.

Det senaste året, mellan 2013 och 2014, ökade antalet anställda inom högskolan (exklusive anställda doktorander) med drygt 600 helårspersoner och det var främst anställda med forskande och undervisande uppgifter som ökade i antal, med drygt 480 helårspersoner.

Uppgifter om hur högskolans personal fördelar sig totalt och på olika lärosäten finns i tabell 40 längst bak i rapporten.

FAKTA OM PERSONALSTATISTIKEN

Redovisningen av uppgifter om personalen vid universitet och högskolor baseras på Statistiska centralbyråns vidarebearbetning av konjunktur- lönestatistiken för statliga myndigheter som utgår från individuppgifter för oktober månad. Dessutom är all personal med forskande och undervisande uppgifter fördelad på ämnen. Genom en särskild insamlingsrutin omfattar redovisningen även individbaserad statistik över personalen hos enskilda utbildningsanordnare.

Redovisningen gäller främst helårspersoner, som är ett mått på personalvolymen. Antalet helårspersoner får man fram utifrån omfattningen av personers anställning med hänsyn tagen till tjänstledigheter.

Personalen delas in i sex olika forskningsämnesområden (i texten benämnda som ämnesområden): naturvetenskap, teknik, medicin och hälsovetenskap, lantbruksvetenskap, samhällsvetenskap samt humaniora.

Uppgifter om högskolans personal redovisas även i de statistiska meddelanden som SCB producerar på UKÄ:s uppdrag. (Se *Personal vid universitet och högskolor 2013*, Statistiska meddelanden, UF 23 SM 1401, UKÄ och SCB). Nästa statistiska meddelande publiceras i juni 2015.

Personal utan forskande och undervisande uppgifter

Drygt hälften av de anställda utan forskande och undervisande uppgifter utgörs av administrativ personal, vilka var nära 11 400 helårspersoner 2014. Sedan 2004 har den administrativa personalen ökat med 1 800 helårspersoner eller 20 procent. Denna ökning motsvarar den bland forskande och undervisande personal, som också ökade med 20 procent under samma period.

Den näst största kategorin är teknisk personal, drygt 7 000 helårspersoner. Sedan följer arvodister, 2 000 helårspersoner, och bibliotekspersonal, 1 200 helårspersoner. Under de senaste tio åren har antalet teknisk personal i stort varit oförändrat, medan arvodisterna blivit 900 fler och bibliotekspersonalen minskat med 200 helårspersoner.

Den forskande och undervisande personalen

År 2014 uppgick antalet anställda som hade forskande och/eller undervisande uppgifter till 28 900 helårspersoner, eller 34 500 individer (exklusive doktorander). Mellan 2013 och 2014 ökade den forskande och undervisande personalen med drygt 450 helårspersoner (nära 620 individer). Mätt i helårspersoner var det främst lektorer, annan forskande och undervisande personal med doktorsexamen samt meriteringsanställningar som ökade i antal. Däremot minskade antalet adjunkter och annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen. Det är alltså anställningar som normalt kräver doktorsexamen som ökat i antal, medan anställningar med lägre krav blivit färre.

Tabell 25. Antalet forskande och undervisande anställda, helårspersoner respektive individer 2014 i olika anställningskategorier.

	Antal helårspersoner		Antal individer	
	2014	Förändring sedan 2013	2014	Förändring sedan 2013
Professorer	5 075	46	6 313	186
Kvinnor	1 263	39	1 527	65
Män	3 812	7	4 786	121
Lektorer	8 378	287	9 398	292
Kvinnor	3 814	132	4 316	144
Män	4 564	155	5 082	148
Meriteringsanställning	2 892	157	3 049	155
Kvinnor	1 301	50	1 387	62
Män	1 590	107	1 662	93
Adjunkter	5 081	-74	6 386	-111
Kvinnor	2 891	-12	3 720	-49
Män	2 190	-61	2 666	-62
Annan forskande och undervisande personal				
Med doktorsexamen	3 322	95	3 916	80
Kvinnor	1 491	96	1 748	122
Män	1 832	-1	2 168	-42
Utan doktorsexamen*	4 189	-61	5 417	14
Kvinnor	1 955	-7	2 555	30
Män	2 234	-54	2 862	-16
Samtliga	28 937	451	34 479	616
Kvinnor	12 714	298	15 253	374
Män	16 222	153	19 226	242

* Inklusive dem utan uppgift om utbildning.

ANSTÄLLNINGSKATEGORIER

Den forskande och undervisande personalen består till stor del av kategorier som tidigare reglerades i högskolelagen och högskoleförordningen, professorer, lektorer, forskarasistenter och adjunkter. Men högskolelagens (1992:1434) reglering av läraranställningar förändrades till följd av den så kallade autonomipropositionen (prop. 2009/10:149). Sedan den 1 januari 2011 är lärarkategorierna professor och lektor alltså reglerade, och därutöver tillkom en tidsbegränsad "anställning för meritering" i högskoleförordningen (1993:100) den 15 augusti 2012.

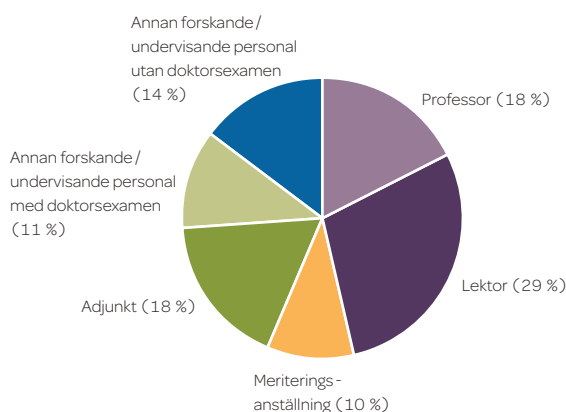
Forskarassistent och biträdande lektor bildar tillsammans med postdoktorer en egen anställningskategori – meriteringsanställning. Läs mer om meriteringsanställningar i särskild faktaruta.

Det finns fortfarande adjunkter anställda och utöver dessa anställningar finns ett stort antal andra anställda som även de har forskande eller undervisande uppgifter. Dessa ingår i kategorin annan forskande och undervisande personal, där forskare, forskningsingenjörer och forskningsassistenter utgör drygt 60 procent. De som ingår i kategorin delas i sin tur in efter om de har doktorsexamen eller inte. Exempelvis har forskare i regel en doktorsexamen, medan forskningsassistenter inte har det.

Den enskilt största anställningskategorin 2014 var lektorer, vilka utgjorde 29 procent av den forskande och undervisande personalen, medan professorer och adjunkter utgjorde 18 procent vardera.

Kategorin annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen utgjorde 14 procent, de med doktorsexamen 11 procent, medan meriteringsanställda utgjorde 10 procent av de anställda.

Figur 57. Andel anställda i olika anställningskategorier 2014 (helårspersoner). Den enskilt största anställningskategorin var lektorer, vilka utgjorde 29 procent av den forskande och undervisande personalen.

Allt fler lektorer och professorer ...

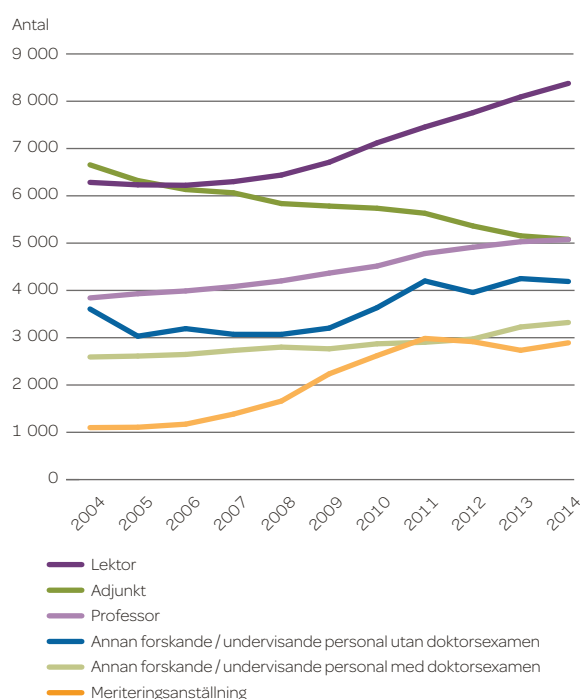
Under de senaste tio åren är det särskilt lektorerna som har ökat i antal. Mellan år 2004 och 2014 ökade antalet från 6 280 till 8 380, en ökning med 2 100 helårspersoner eller 33 procent. Det är speciellt de kvinnliga lektorerna som blivit allt fler under denna period, de har ökat med 1 670 helårspersoner jämfört med ökningen på 430 manliga lektorer. Mellan 2013 och 2014 ökade emellertid antalet män mer än antalet kvinnor, 150 mot 130 helårspersoner. Hur könsfördelningen utvecklats bland lektorer och andra anställningskategorier beskrivs senare i avsnittet Kvinnor och män.

Även antalet professorer har ökat betydligt då man ser några år tillbaka. Sedan år 2004 har antalet professorer ökat med nära 1 230 helårspersoner, varav 630 kvinnor och 600 män.

... men allt färre adjunkter

Adjunkterna har kontinuerligt minskat i antal sedan 2004, då adjunkterna utgjorde 28 procent av den forskande personalen och därmed var den största anställningskategorin. År 2014 var antalet adjunkter 5 080 helårspersoner, 70 färre än året innan och 1 570 färre jämfört med 2004. Tillbakagången av adjunkter är något tydligare bland de manliga än bland de kvinnliga adjunkterna. De senaste årens tillbakagång av antalet adjunkter kan till del tillskrivas lärosätenas strävan att främst anställa disputerade lärare som ett led i målsättningen

Figur 58. Antalet forskande och undervisande helårspersoner vid universitet och högskolor 2004–2014 fördelat på anställningskategori. Sedan mitten av 2000-talet är det särskilt lektorer och meriteringsanställningar som ökat i antal.

att öka forskningsanknytningen och den vetenskapliga kompetensen inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Detta är något som framgår i många av lärosätenas arbetsordningar.

Annan forskande och undervisande personal

I kategorin annan forskande och undervisande personal ökade de med doktorsexamen med nära 100 helårspersoner mellan 2013 och 2014, medan de som har lägre utbildning blev 60 helårspersoner färre.

Sedan 2004 har båda grupperna ökat i antal, de doktorsexaminerade med 730 helårspersoner och de med lägre utbildning med 580 helårspersoner. År 2014 var det drygt 3 320 i kategorin som hade doktorsexamen, medan 4 190 hade en lägre utbildning. Bland dem med doktorsexamen har antalet kvinnor ökat i något högre grad, medan det omvända råder bland dem utan doktorsexamen.

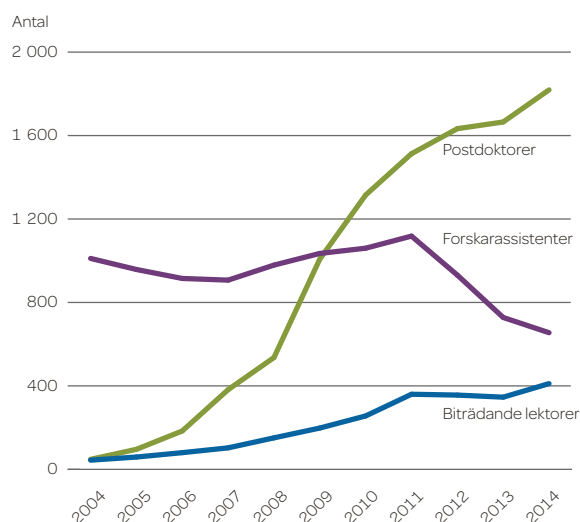
Anställning som postdoktor allt vanligare

Sedan 2004 har antalet meriteringsanställningar ökat med 1 780 helårspersoner och det är postdoktorerna som står för merparten av ökningen. Postdoktorerna ökade med 1 770 helårspersoner och biträdande lektorer med 360 helårspersoner, medan forskarassistenterna blev 370 helårspersoner färre.

Som kategori minskade antalet meriteringsanställda med 250 helårspersoner mellan 2011 och 2013. Mellan 2013 och 2014 ökade antalet återigen, från 2 740 till 2 880 helårspersoner. I likhet med den tidigare utvecklingen var det framför allt postdoktorerna som ökade i antal, de blev 150 helårspersoner fler. Biträdande lektorer ökade med 70 helårspersoner, medan forskarassistenterna minskade i antal, 70 helårspersoner färre. Detta innebar att antalet fyraåriga meriteringsanställ-

Figur 59. Antalet forskarassistenter, biträdande lektorer samt postdoktorer 2004–2014 (helårspersoner).

Antalet forskarassistenter minskade mellan 2013 och 2014, medan antalet postdoktorer och biträdande lektorer ökade.

ningar låg kvar på samma nivå som året innan, medan antalet tvååriga ökade.

Antalet kvinnor med meriteringsanställning har tredubblats mellan 2004 och 2014 från 430 till 1 300 helårspersoner. Antalet män har stigit från 670 till 1 590 helårspersoner, vilket är mer än en fördubbling.

Det är främst inom medicin och hälsovetenskap som meriteringsanställningarna har blivit fler. Sedan 2004 har antalet fyrdubblats, från 270 till 1080 helårspersoner. Det var särskilt postdoktorerna som ökade i antal, från 40 till 780 helårspersoner.

Det är inte ovanligt att anställning som postdoktor föregår anställning som biträdande lektor eller forskarassistent. Av de 1 070 individer som år 2014 hade en anställning som biträdande lektor eller forskarassistent, hade 380 eller 36 procent tidigare haft en anställning som postdoktor. Tidigare anställning som postdoktor begränsas här till anställning vid svenskt lärosäte och avser perioden 2004–2013.

MERITERINGSANSTÄLLNINGAR

Efter doktorsexamen finns det möjligheter att genom en tidsbegränsad anställning meritera sig för fortsatt forskarkarriär och för högre befattning. För detta ändamål finns det särskilt reglerade anställningar, nämligen forskarassistent, biträdande lektor och postdoktor. Möjligheterna till en sådan anställning är begränsade eftersom antalet anställningar är betydligt färre än antalet disputerade.

Postdoktorer har funnits i sin nuvarande form sedan hösten 2008, då Arbetsgivarverket och fackliga företrädare slöt ett avtal om en tidsbegränsad anställning som postdoktor. Enligt avtalet kan universitet och högskolor anställa en postdoktor tills vidare, dock som längst två år, med möjlighet till förlängning om det finns särskilda skäl. (Anställning som postdoktor fanns emellertid även tidigare. Sådana anställningar var då lokalt utformade på lärosätena, men sedan har alltså en centralt utformad anställningsform skapats.)

Under 2011 och en del av 2012 var meriteringsanställningar utöver postdoktor, dvs. forskarassistent och biträdande lektor, inte reglerade i vare sig centralt avtal eller författning. Sedan den 15 augusti 2012 finns en "anställning för meritering" reglerad i högskoleförordningen (1993:100). En lärare får anställas tills vidare i högst fyra år för att kunna "utveckla sin självständighet som forskare och få meriter som kan ge behörighet för en annan läraranställning som det ställs högre krav på behörighet för". Om särskilda skäl föreligger kan anställningen förnyas för att omfatta högst sex år.

Av lärosätenas anställningsordningar att döma tycks forskarassistent och biträdande lektor vara de benämningar som används för denna typ av anställning.

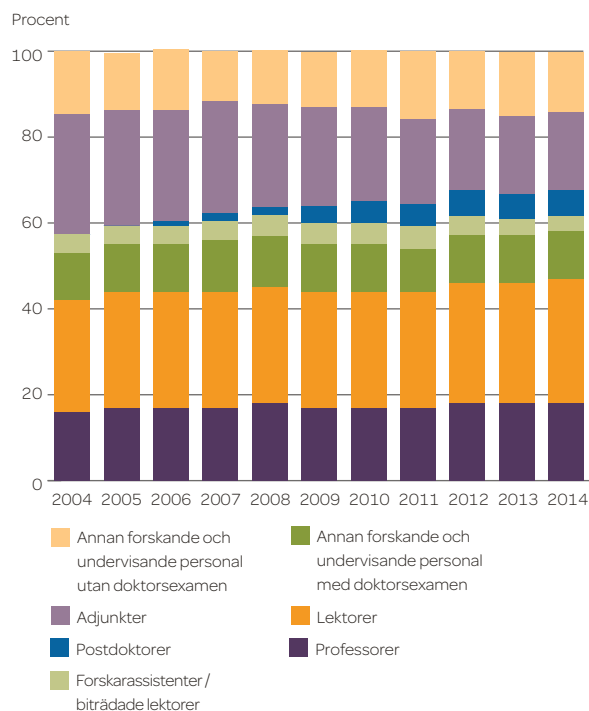
Vetenskapsrådet konstaterar i en rapport att meriteringsanställningar erhålls allt senare i karriären och att tiden mellan doktorsexamen och en tillsvidareanställning ofta är betydligt längre än sex år. Förutom meriteringsanställningar är det alltså vanligt med andra tidsbegränsade anställningar tidigt i karriären. (Se *Karriärstruktur och karriärvägar i högskolan*, Vetenskapsrådets rapporter 2015.)

Andelen adjunkter minskar, andelen postdoktorer ökar

Skillnader i utvecklingen av antalet anställda inom olika anställningskategorier har inneburit andelsmässiga förändringar. Adjunkter som tidigare var den största anställningskategorin minskade från 28 till 18 procent mellan 2004 och 2014. Lektorer och professorer har under samma period blivit 3 respektive 2 procentenheter fler, medan de båda grupperna av annan forskande och undervisande personal ligger kvar på ungefär samma nivå.

Andelsmässigt har meriteringsanställningar stått för den tydligaste ökningen, från 5 till 10 procent. Som framgick tidigare är det framför allt den tvååriga anställningen som postdoktor som har ökat i antal, vilket innebär att andelen steg från nära 0 till 6 procent mellan 2004 och 2014. Andelen för de fyraåriga anställningarna forskarassistent/biträdande lektor har under perioden varierat mellan 4 och 5 procent.

Figur 60. Andel anställda i olika anställningskategorier 2004–2014 (helårspersoner). Postdoktorerna utgör en allt större andel av den forskande och undervisande personalen, 6 procent 2014.

Ämnesområden – storlek och personalsammansättning

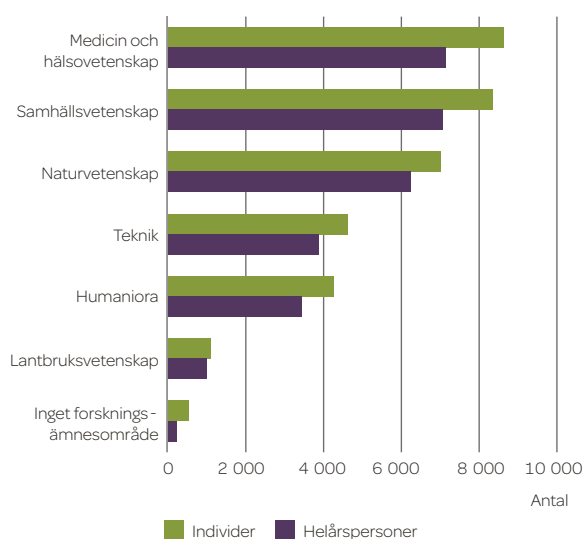
Samhällsvetenskap respektive medicin och hälsovetenskap är till antalet forskande och undervisande personal de två största ämnesområdena. Medicin och hälsovetenskap hade 8 630 individer anställda eller omräknat till helårspersoner omkring 7 130 anställda. Motsvarande antal för samhällsvetenskap är 8 340 individer och 7 060 helårspersoner. Inom dessa områden ligger bl.a. vård- respektive lärarutbildningar som är stora till både antalet studenter och personal.

Sammanlagt är nära hälften av den forskande och undervisande personalen verksam inom samhällsvetenskap eller medicin och hälsovetenskap. Mätt i antalet helårspersoner arbetar ungefär en fjärdedel av de anställda inom respektive område, medan 22 procent verkar inom naturvetenskap som är det tredje största området.

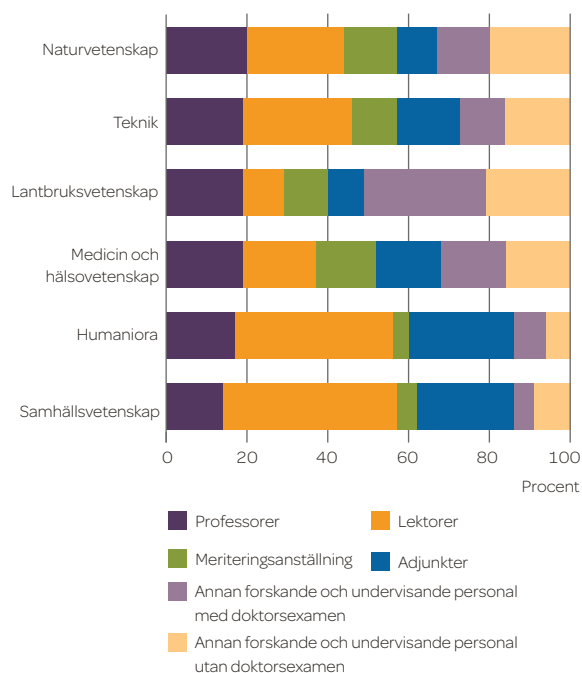
Det finns vissa skillnader mellan ämnesområdena avseende anställningskategorier. Inom samhällsvetenskap respektive humaniora finns relativt stora andelar av lektorer och adjunkter, något som skiljer dem från de fyra övriga ämnesområdena. Inom medicin och hälsovetenskap, naturvetenskap, teknik samt lantbruksvetenskap är det istället vanligare med meriteringsanställningar och annan forskande och undervisande personal, med och utan doktorsexamen.

Även andelen professorer varierar något mellan ämnesområdena – från 14 procent inom samhällsvetenskap till 20 procent inom naturvetenskap.

Figur 61. Antalet individer och helårspersoner inom olika ämnesområden 2014. Medicin och hälsovetenskap samt samhällsvetenskap är de två största ämnesområdena.

Figur 62. Forskande och undervisande personal 2014 fördelad på anställningskategori och ämnesområde (helårspersoner). Sammansättningen av anställningskategorier varierade mellan ämnesområden. Till exempel var andelen lektorer relativt stor inom samhällsvetenskap och humaniora.

Gemensamt för samtliga ämnesområden är att andelen professorer ökat något sedan 2004, medan andelen adjunkter har minskat. Inom samhällsvetenskap minskade andelen adjunkter från 37 till 24 procent, medan andelen professorer ökade från 11 till 14 procent. Inom samhällsvetenskap ökade andelen lektorer markant, från 33 till 43 procent.

Inom de flesta ämnesområdena har andelen meriteringsanställda ökat sedan 2004. Mest påfallande är ökningen inom medicin och hälsovetenskap, från 5 till 15 procent. Undantaget är humaniora där andelen är oförändrad, 4 procent.

I vilken utsträckning olika anställningskategorier förekommer vid ett lärosäte påverkas av sammansättningen

av ämnesområden vid detsamma. Exempelvis har lärosäten med stor andel samhällsvetenskapliga och humanistiska utbildningar relativt många lektorer och adjunkter anställda.

Fördelning av arbetstiden – en enkätundersökning

Sedan 2005 utför SCB vartannat år en enkätundersökning riktad till ett urval anställda (med forskande och undervisande uppgifter) vid universitet och högskolor. De anställda, inklusive anställda doktorander, får frågor bl.a. om hur de under en genomsnittlig arbetsvecka fördelar sin arbetstid mellan olika arbetsuppgifter.

Resultaten från den senaste undersökningen, som avser 2013, visar att 42 procent av den totala arbetstiden ägnades åt forskning och utveckling (FoU), 20 procent åt undervisning på grundnivå och avancerad nivå, 3 procent åt undervisning på forskarnivå och resterande 34 procent åt övriga uppgifter. Vi utgår från att den FoU som bedrivs vid universitet och högskolor till övervägande del avser forskning och använder därför istället forskning som begrepp.

Det är främst adjunkter och lektorer som uppger att de undervisar på grundnivå och avancerad nivå. Adjunkterna uppger att de ägnar 59 procent av sin arbetstid åt detta, lektorerna 39 procent. Dessa två kategorier ägnar relativt liten tid åt forskning, 10 respektive 29 procent av sin arbetstid. De som ägnar sig mest åt forskning är forskare och forskningsassistenter, 71 respektive 68 procent av arbetstiden. (Forskare ingår i kategorin annan forskande och undervisande personal med forskarutbildning, medan forskningsassistenter ingår i kategorin annan forskande och undervisande personal utan forskarutbildning.) Professorerna lägger 17 procent av sin tid på undervisning på grundnivå och avancerad nivå, 9 procent på undervisning på forskarnivå och 44 procent på forskning.

Resultaten från undersökningen tyder på att de manliga professorerna ägnar sig åt forskning i något högre grad än de kvinnliga – 45 respektive 42 procent av arbetstiden.

Framför allt var det manliga professorer inom lantbruksvetenskap som uppgav att de ägnar tid åt forskning, 54 procent av sin arbetstid. Motsvarande andel bland

Tabell 26. Andel av arbetstiden som ägnades åt forskning och utveckling 2013 bland professorer samt konfidensintervall (KI). Fördelat efter ämnesområden. Källa SCB.

Professorer	Kvinnor	± 95 % KI	Män	± 95 % KI	Totalt	± 95 % KI
Samtliga	42	2	45	2	44	2
Naturvetenskap	42	4	42	4	42	3
Teknik	51	5	45	4	45	4
Medicin och hälsovetenskap	43	3	47	5	45	3
Lantbruksvetenskap	45	8	54	9	51	7
Samhällsvetenskap	44	5	47	5	46	4
Humaniora	34	5	38	11	37	7

kvinnliga professorer inom humaniora är 34 procent, vilket är den lägsta andelen. Inom teknik var det emellertid kvinnorna som i högre grad uppgav att de ägnade sig åt forskning. Observera att eftersom informationen bygger på en enkätundersökning finns viss osäkerhet i skattningarna, något som konfidensintervallen visar.

Se vidare i *Forskning och utveckling inom universitets- och högskolesektorn 2013*, Statistiskt meddelande UF 13 SM 1401, SCB.

Tre av tio har en tidsbegränsad anställning bland den forskande och undervisande personalen

Andelen med tidsbegränsad anställning inom högskolesektorn är stor när man jämför med andra sektorer, något som delvis kan förklaras av att vissa anställningar enligt regelverket ska vara tidsbegränsade. Exempelvis har så gott som alla med en meriteringsanställning en tidsbegränsad anställning. Också i övriga tjänstekategorier förekommer tidsbegränsade anställningar relativt ofta, exempelvis gästprofessorer samt adjungerad personal som har sin huvudsakliga anställning utanför högskolesektorn.

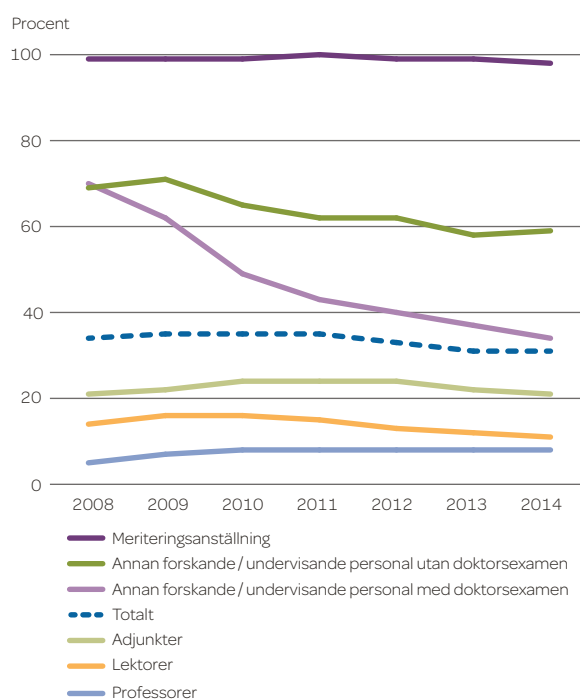
Bland den forskande och undervisande personalen hade tre av tio en tidsbegränsad anställning (helårspersoner) år 2014. Under de sju år utvecklingen kan följas har tidsbegränsade anställningar blivit något ovanligare totalt sett, andelen har minskat från 34 till 31 procent. Utvecklingen skiljer sig dock mellan olika anställningskategorier. Förändringarna är tämligen små i kategorier där andelen med tillsvidareanställning är hög, dvs. för professorer, lektorer och adjunkter. Däremot har andelen med tidsbegränsad anställning minskat bland annan forskande och undervisande personal.

För kategorin annan forskande och undervisande personal med doktorsexamen är det betydligt färre som hade en tidsbegränsad anställning år 2014 jämfört med 2008, 34 respektive 70 procent. Denna utveckling har skett vid nästan samtliga lärosäten. Annan forskande och undervisande personal med doktorsexamen arbetar ofta i externt finansierade projekt. Minskningen av andelen tidsbegränsade anställningar i den här kategorin sammanfaller med den ökning av forskningsresurser som skett sedan 2008. Det tyder på att lärosätena upplever en ökad stabilitet i finansieringen och som konsekvens har ökat antalet tillsvidareanställningar.

Totalt sett var det en större andel av kvinnorna än av männen som 2014 hade en tidsbegränsad anställning, 33 respektive 29 procent. Även i de flesta av anställningskategorierna var det något vanligare att kvinnorna hade en tidsbegränsad anställning. Undantag utgörs av annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen samt meriteringsanställningar, där något fler av männen hade en tidsbegränsad anställning.

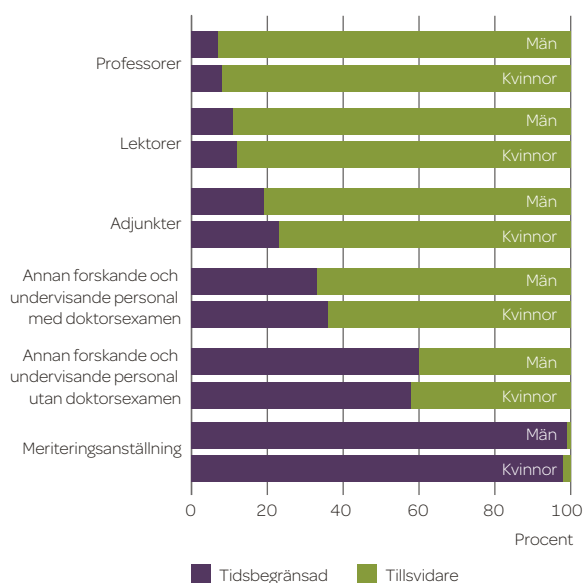
Figur 63. Andel med tidsbegränsad anställning bland den forskande och undervisande personalen 2008–2014 per anställningskategori (helårspersoner).

Andelen med tidsbegränsad anställning har minskat bland annan forskande och undervisande personal.

Figur 64. Anställningsform i olika anställningskategorier bland den forskande och undervisande personalen, helårspersoner 2014, kvinnor och män.

I de flesta anställningskategorier var det något vanligare att kvinnorna hade en tidsbegränsad anställning. Undantag från detta utgör meriteringsanställningar samt annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen där något fler av männen hade en tidsbegränsad anställning.

Fördelningen av tidsbegränsade anställningar respektive tillsvidareanställningar på olika lärosäten redovisas i tabell 38 i tabellbilagan. Andelen tidsbegränsade anställningar påverkas av personalsammansättningen vid lärosätet, exempelvis i vilken utsträckning meriteringsanställningar förekommer. Mer information om tidsbegränsade anställningar på lärosätetsnivå återfinns i *Statistisk analys 2014-10-14/8, UKÄ 2014*.

Adjungerad personal

Adjungerad personal är anställda som är knutna till ett lärosäte via en deltidsanställning (max 40 procent), men som har sin huvudsakliga anställning någon annanstans, exempelvis vid ett företag. Ett av syftena med denna form av anställning är kunskapsöverföring mellan olika sektorer och verksamheter.

Den adjungerade personalen vid universitet och högskolor uppgick 2014 till cirka 1 250 individer, som tillsammans utgjorde drygt 320 helårspersoner. Knappt hälften (45 procent) av den adjungerade personalen bestod av professorer (helårspersoner). Lektorer utgjorde 20 procent, adjunkter 30 procent och annan forskande och undervisande personal utgjorde 5 procent.

Andelen kvinnor bland adjungerade professorer och lektorer var ungefär lika stor som i anställningskategorierna i övrigt. Andelen kvinnor var dock större bland adjungerade adjunkter än bland icke adjungerade. Av den adjungerade personalen var drygt hälften verksamma inom medicin och hälsovetenskap, 163 helårspersoner. Antalet adjungerade anställda har i stort sett varit detsamma under de senaste fem åren, antalet ökade till exempel bara med 20 helårspersoner mellan 2013 och 2014.

Kvinnor och män

Könsfördelningen bland den forskande och undervisande personalen har blivit allt jämnare totalt sett.

År 2004 var 40 procent kvinnor, en andel som ökat till 44 procent år 2014 (helårspersoner). Andelen kvinnor varierar mellan olika anställningskategorier, men ligger inom intervallet 40–60 procent, med undantag för professorer där andelen kvinnor är 25 procent. Andelen kvinnor respektive män i de olika personalgrupperna är ungefär densamma om man utgår från individer istället för helårspersoner.

I anställningskategorin professorer är kvinnor underrepresenterade, vilket är särskilt tydligt när man jämför med andelen kvinnor bland lektorer, en anställning som ofta föregår en anställning som professor. Sedan 2005 har dock antalet kvinnor bland professorerna ökat från 660 till 1 260 helårspersoner, dvs. en fördubbling på tio år, samtidigt som antalet män har ökat från 3 270 till 3 810 helårspersoner, en ökning med 16 procent. Andelen kvinnor bland professorerna har ökat med en knapp procentenhet per år, från 17 till 25 procent. Mellan 2012

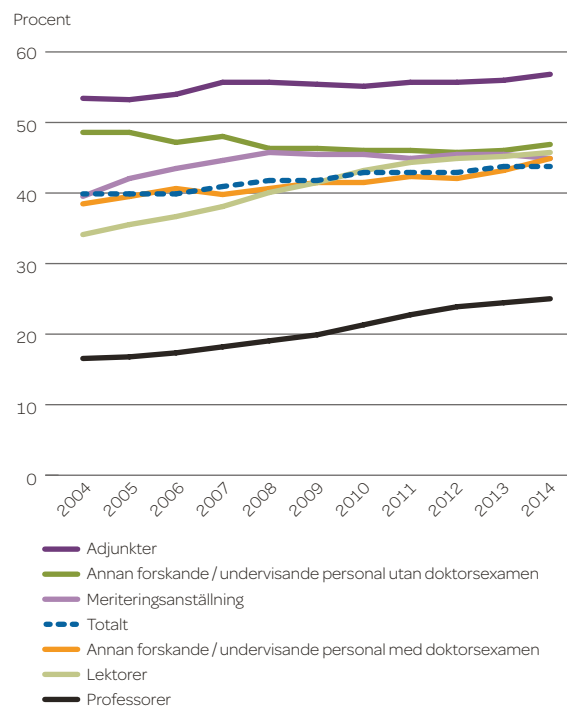
och 2014 har emellertid ökningen av andelen kvinnor skett i en något långsammare takt än tidigare, med 0,4 respektive 0,6 procentenheter.

Generellt gäller att kvinnor har en långsammare karriärutveckling än män och särskilt gäller detta tidpunkten för anställning som professor. En rapport från Vetenskapsrådet visar att tiden mellan doktorsexamen och anställning som professor är 1–3 år längre för kvinnor än för män (*Karriärstruktur och karriärvägar i högskolan*. Vetenskapsrådets rapporter 2015).

För att främja en ökning av andelen kvinnor bland professorerna har regeringen för perioden 2012–2015 satt mål för 34 lärosäten för rekryteringen av kvinnliga professorer (målen finns redovisade i *Universitet och högskolor, Årsrapport 2013, UKÄ, rapport 2013:2*). Målen är beräknade utifrån rekryteringsunderlaget (lektorer och forskarasistenter) fördelat efter forskningsämne. Denna typ av mål har funnits sedan 1997, men med ett uppehåll 2009–2011. Målen avser andelen kvinnor av de rekryterade under en fyraårsperiod, oavsett om de stannat kvar vid lärosätet eller inte.

Andelen kvinnor bland lektorerna har ökat från 34 till 46 procent sedan år 2004. Eftersom lektorerna är en relativt stor grupp får detta genomslag på könsfördelningen bland lärare och forskare totalt sett. Mellan 2013 och 2014 ökade andelen kvinnor bland lektorerna med en procentenhet.

Figur 65. Andelen kvinnor i olika anställningskategorier bland den forskande och undervisande personalen 2004–2014 (helårspersoner). Med undantag för annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen, har andelen kvinnor ökat inom samtliga anställningskategorier.

Andelen kvinnor bland personer med meriteringsanställning ökade fram till år 2008 och har sedan dess legat på 45–46 procent och samma nivå gäller även 2014. Andelen kvinnor bland lektorer och meriteringsanställda (en meriteringsanställning föregår ofta anställning som lektor) har närmat sig varandra, vilket kan tyda på en minskad snedrekrytering. Andelen kvinnor bland dem med meriteringsanställning, 45 procent, ligger i sin tur tämligen nära andelen kvinnor bland de doktors-examinerade, som varit ungefär 50 procent sedan 2009.

Bland dem i kategorin annan forskande och undervisande personal som har doktorsexamen har andelen kvinnor varit cirka 40 procent sedan år 2004. Mellan 2013 och 2014 ökade andelen kvinnor med två procentenheter från 43 till 45 procent, eftersom antalet kvinnor ökade med 96 helårspersoner samtidigt som antalet män minskade med en helårsperson.

Andelen kvinnor har legat tämligen stilla i de grupper som länge har haft en relativt stor andel kvinnor, nämligen adjunkter och annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen. Bland adjunkterna har andelen kvinnor varierat mellan 53 och 57 procent sedan 2004 och bland annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen har andelen varierat mellan 46 och 49 procent. År 2014 var andelen kvinnor bland adjunkterna 57 procent och bland annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen 47 procent.

Andelen kvinnor i personalen varierar också enligt ämnesområde. Lägst är andelen kvinnor i teknik, 24 procent, och naturvetenskap, 28 procent. I lantbruksvetenskap, samhällsvetenskap och humaniora är könsfördelningen bland personalen relativt jämn. Högst är andelen kvinnor i medicin och hälsovetenskap, 58 procent.

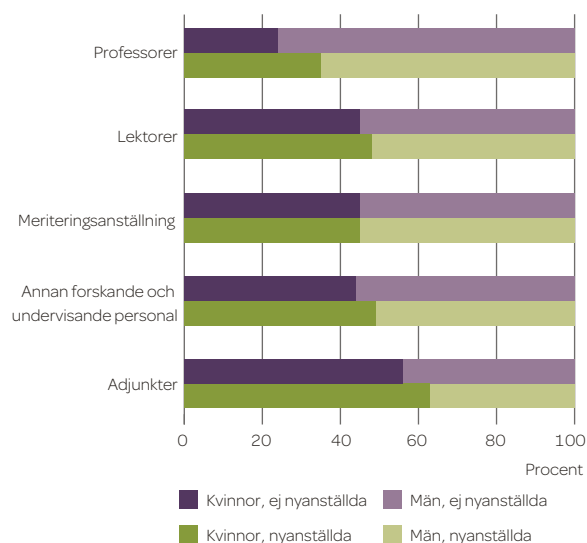
Fler kvinnor än tidigare bland de nyanställda

Andelen kvinnor har ökat inom de flesta anställningskategorier under många år och baserat på en bedömning som utgår från andelen kvinnliga nyanställda kommer denna utveckling att fortsätta under de närmaste åren. I de flesta anställningskategorierna är andelen kvinnor bland de nyanställda större än andelen kvinnor som sedan tidigare fanns inom anställningskategorin.

Med nyanställd avses här att en person anställdes 2014 inom en viss anställningskategori som hon eller han inte tillhört 2004–2013, men personen kan ha tillhört en annan anställningskategori. (I denna jämförelse delas inte kategorin annan forskande och undervisande personal upp efter doktorsexamen eller inte.)

Tydligast är skillnaden i kategorin professorer, där andelen kvinnliga nyanställda var 35 procent mot 24 procent bland dem som redan tidigare var professorer. I övriga kategorier, där andelen kvinnor är större än bland professorer, är skillnaderna inte lika påtagliga. I kategorin meriteringsanställda var andelen kvinnor densamma både för nyanställda och inte nyanställda, 45 procent.

Figur 66. Nyanställd respektive inte nyanställd forskande och undervisande personal inom olika anställningskategorier, helårspersoner 2014, kvinnor och män. I de flesta anställningskategorierna är andelen kvinnor bland de nyanställda större än andelen kvinnor som sedan tidigare fanns inom anställningskategorin.

Andelen kvinnliga nyanställda är högst inom ämnesområdet medicin och hälsovetenskap, 62 procent, och lägst i teknik och naturvetenskap, 29 respektive 36 procent.

Utländsk bakgrund bland den forskande och undervisande personalen

Högskolan är internationellt präglad med global rekrytering i allt högre grad. Bland den forskande och undervisande personalen hade 29 procent (helårspersoner) utländsk bakgrund 2014. Med utländsk bakgrund avses att personen antingen är född utrikes eller född inrikes med två föräldrar födda utrikes. Notera att utländska gästforskare också ingår i personal med utländsk bakgrund. Andelen personal med utländsk bakgrund är större än motsvarande andel i befolkningen, som låg på 21,5 procent 2014.

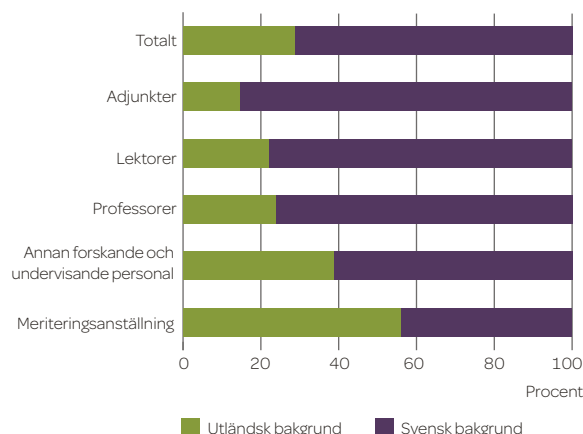
Utländsk bakgrund är vanligast bland meriteringsanställda, 56 procent. Den stora andelen bland meriteringsanställda kan sättas i samband med den stora andelen utländska doktorander (dvs. en person som kommit till Sverige i syfte att delta i en utbildning på forskarnivå). År 2014 utgjorde de 40 procent av doktorandnybörjarna. Det finns också vissa anställningar som postdoktor som är särskilt avsedda för utländska forskare.

Andelen anställda med utländsk bakgrund är högst inom ämnesområdena naturvetenskap (40 procent), teknik (33 procent) samt medicin och hälsovetenskap (29 procent). Bland lärosätena är andelen anställda med

Figur 67. Andelen personer med utländsk bakgrund i olika anställningskategorier bland den forskande och undervisande personalen 2014 (helårspersoner).

Utländsk bakgrund är vanligast bland meriteringsanställda.

utländsk bakgrund större vid de specialiserade universiteten Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan och Chalmers tekniska högskola än vid andra lärosäten med ämnesbredd. Det ämnesområde där andelen personal med utländsk bakgrund är lägst är samhällsvetenskap, 19 procent.

FORSKANDE OCH UNDERVISANDE PERSONAL ÄR OFTA FRÅN HEM MED HÖG UTBILDNINGSNIVÅ

Föräldrarnas utbildningsnivå är högre i högskolesektorn än i övriga befolkningen. Även bland personalen på lärosätena finns det skillnader i bakgrund som i hög grad hänger samman med vilken anställningskategori och åldersgrupp individerna tillhör.

När olika anställningskategorier jämförs utan att ta hänsyn till åldersskillnader visar det sig att de meriteringsanställdas föräldrar är de mest välutbildade, drygt 53 procent av dem har en längre eftergymnasial utbildning. Motsvarande andel är lägst bland föräldrar till adjunkter, 32 procent.

Det finns emellertid stora åldersskillnader mellan de olika anställningskategorierna. Äldst är professorer och yngst är de meriteringsanställda. De meriteringsanställdas föräldrar tillhör alltså en senare generation som generellt har längre utbildning än tidigare generationer och det omvända gäller professorer.

När hänsyn tas till åldersskillnader visar det sig att jämförelsevis många av professorerna har högutbildade föräldrar, i många fall med forskarutbildning. Om detta går att läsa i en statistisk analys från UKÄ, nr 2015/1.

Medellöner bland den forskande och undervisande personalen

Enligt centrala löneavtal inom staten ska lönen vara individuell och differentierad och sättas enligt några grundläggande faktorer: ansvar, arbetsuppgifternas svårighetsgrad samt skicklighet och resultat. Lönen ska också vara sådan att den gör att man kan rekrytera och behålla samt utveckla personalen på kort och lång sikt.

Medellönerna bland den forskande och undervisande personalen varierar mellan anställningskategorier, ämnesområden och kön. Högst är lönerna bland manliga professorer inom medicin och hälsovetenskap. Lägst är lönerna bland kvinnor som arbetar som annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen inom medicin och hälsovetenskap. Högst respektive lägst medellön finns alltså inom samma ämnesområde.

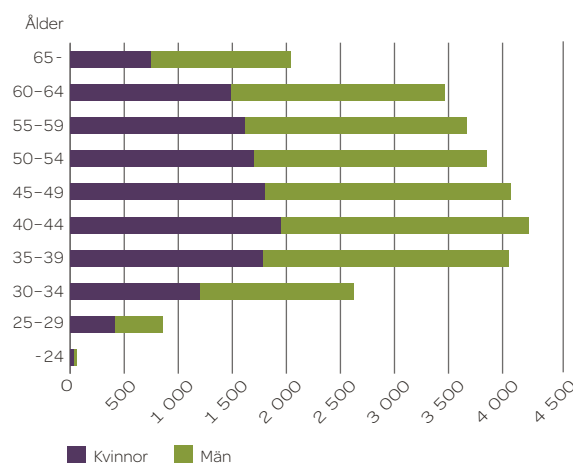
Män har högre medellön än kvinnor i alla anställningskategorier. På totalnivå är löneskillnaden 4–5 procent i varje anställningskategori, förutom bland annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen, där löneskillnaden är 9 procent. Inom i stort sett alla anställningskategorier är medellönen högst inom medicin och hälsovetenskap och lägst inom humaniora.

Faktorer som kan antas ha betydelse för medellönerna är vid sidan av individuella faktorer bl.a. ålder och tid i yrket. Medellönerna kan också variera mellan lärosäten och på en mer finfördelad ämnesnivå, vilket inte analyseras här.

Skillnaden i medellön mellan män och kvinnor förefaller dock inte kunna förklaras av ålderskillnader. Det framgår av en analys av åldersfördelningen bland den forskande och undervisande personalen. Andelen kvinnor av personalen är totalt 44 procent och i de

Figur 68. Åldersfördelning för den forskande och undervisande personalen. Kvinnor och män 2014.

Andelen kvinnor bland personalen är 44 procent och i de största åldersgrupperna (35–64-åringar) varierar andelen mellan 43 och 46 procent.

STATISTIKEN OM MEDELLÖNER

Statistik om löner presenteras ofta i form av medellöner. Medellönen är summan av alla månadslöner i den utvalda gruppen dividerat med antalet personer i gruppen.

Statistiken om löner bygger på Statistiska centralbyråns register för personal vid universitet och högskolor samt den årliga lönestrukturstatistiken.

Uppgifterna omfattar endast statliga lärosäten. I statistiken har löner för deltidsanställda uppräknats till heltidslöner. Vissa uppgifter saknas på grund av för få observationer eller för stor standardavvikelse.

antalsmässigt största åldersgrupperna (35–64-åringarna) varierar andelen kvinnor mellan 43 och 46 procent.

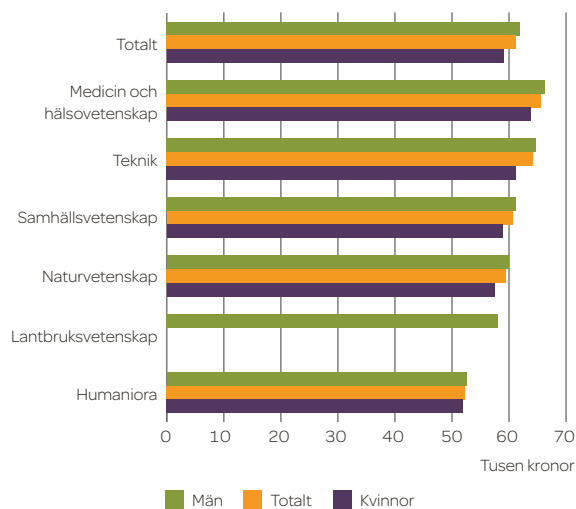
Personalantalet är störst i åldersgruppen 40–44 år, 4 240 helårspersoner. När man jämför de olika åldersgrupperna är andelen kvinnor lägst bland anställda som är över 65 år, 36 procent, och högst i åldersgruppen 25–29 år, 48 procent. I dessa åldersgrupper är dock personalantalet litet, vilket medför en begränsad inverkan på medellönerna.

Medellönerna varierar enligt ämnesområde

I det följande redogörs för medellönerna enligt anställningskategori. Närmare uppgifter om medellöner för forskande och undervisande personal enligt ämnesområde och kön ingår i tabell 5 i den separata tabellbilagan till årsrapporten.

Medellönen för professorer var drygt 61 000 kronor år 2013. Medellönen varierar mellan ämnesområden. Högst

Figur 69. Medellön för professorer fördelat på ämnesområde samt kvinnor och män, 2013. Uppgifter om medellöner för kvinnor inom lantbruksvetenskap saknas.

var lönerna inom medicin och hälsovetenskap, där medellönen för professorer var 25 procent högre än inom humaniora, där medellönen var lägst. Bland professorerna hade kvinnor fem procent lägre medellön än män. Minst var löneskillnaden mellan könen inom humaniora (1,2 procent) och störst inom teknik (5,7 procent).

Medellönen för lektorer var knappt 43 500 kronor år 2013. Också för lektorer varierar medellönen enligt ämnesområde med högst löner inom medicin och hälsovetenskap (47 500) och lägst löner inom humaniora (38 500).

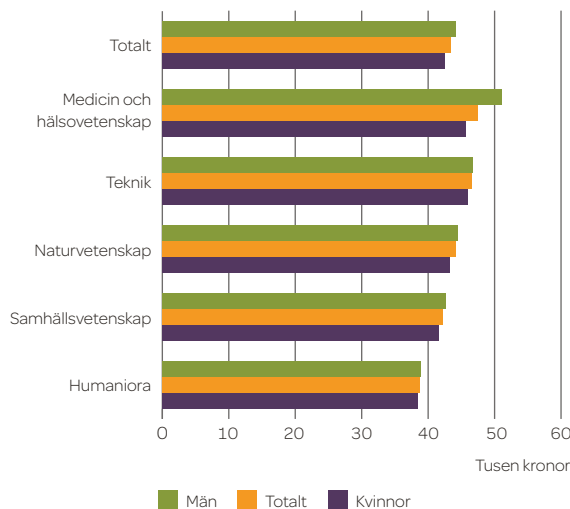
Kvinnliga lektorer hade knappt fyra procent lägre medellön än män. Störst var löneskillnaden inom medicin och hälsovetenskap, där män hade 12 procent högre medellön än kvinnor. Både för män och kvinnor var medellönen lägst inom humaniora.

För adjunkter var medellönen cirka 34 300 kronor. Högst var medellönen inom teknik, 37 600 kronor, och lägst inom humaniora, 32 200 kronor. För adjunkter var löneskillnaden till förmån för män drygt 4 procent, men varierade enligt ämnesområde mellan 0,6 procent inom humaniora och 6,1 procent inom teknik.

Meriteringsanställda hade en medellön på 35 700 kronor. De högsta medellönerna fanns inom teknik och de lägsta inom medicin och hälsovetenskap. Meriteringsanställda män hade drygt fem procent högre medellöner än kvinnor. Löneskillnaden till förmån för män var störst inom naturvetenskap, där den var knappt 12 procent.

Medellönen för annan forskande och undervisande personal med doktorsexamen var 39 300 kronor. Högst var medellönen inom medicin och hälsovetenskap, 41 200 kronor, och lägst inom humaniora, 36 400 kronor. Män tjänade drygt fyra procent mer än kvinnor och löneskillnaden var störst inom samhällsvetenskap där män

Figur 70. Medellön för lektorer fördelat på ämnesområde samt kvinnor och män, 2013.

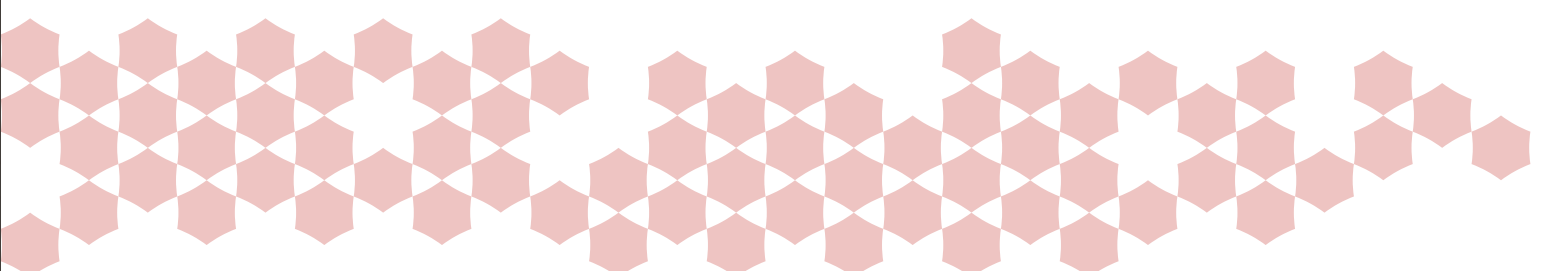
tjänade drygt 12 procent mer än kvinnor. Inom humaniora däremot hade kvinnor något högre medellön än män, 0,5 procent.

För annan forskande och undervisande personal utan doktorexamen var medellönen 32 500 kronor. Män hade nio procent högre medellön än kvinnor.

Ekonomi och forsknings- finansiering

Staten finansierar 80 procent av den verksamhet som bedrivs vid Sveriges universitet och högskolor. Under flera år har de statliga medlen för forskning och utbildning på forskarnivå ökat kraftigt och den utvecklingen fortsatte även 2014. Den statliga satsningen på forskning har matchats relativt väl av ökade forskningsintäkter från privata finansiärer.

Detta kapitel beskriver lärosätenas ekonomi, hur lärosätenas intäkter och kostnader har utvecklats under 2014 samt hur verksamheten finansierats. Först beskrivs den totala bilden och sedan följer två delar där de ekonomiska förutsättningarna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive forskning och utbildning på forskarnivå beskrivs.

År 2014 var lärosätenas totala intäkter 65,5 miljarder kronor, vilket i löpande priser är 2,6 miljarder mer än föregående år. Det är huvudsakligen intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå som har ökat. Kostnaden för verksamheten var 64,4 miljarder kronor, vilket i löpande priser är 1,9 miljarder högre än 2013. Eftersom lärosätenas sammanlagda intäkter var högre än kostnaderna 2014 genererades ett överskott på en miljard kronor. Många lärosäten har de senaste åren redovisat positiva resultat och det har lett till ökad kapitaltillgång och därmed förbättrad handlingsfrihet för lärosätena. Nämnas bör att detta beskriver den nationella bilden – flera lärosäten redovisar negativa resultat för år 2014, men än så länge har alla lärosäten positiva ekonomiska balanser.

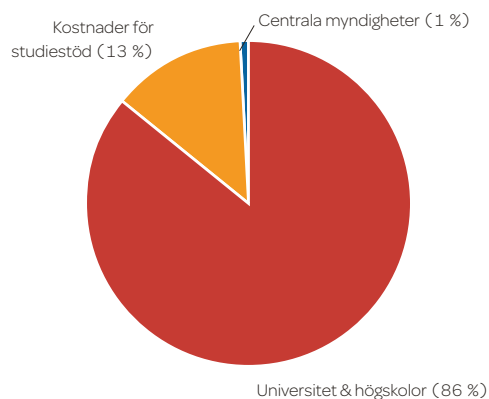
I Sverige bedrivs merparten av den offentligt finansierade forskningen inom högskolan och den statliga institutssektorn är liten. Det är en förklaring till att den svenska högskolan sammantaget har större tyngd i forskning än i utbildning, till skillnad från hur det ser ut i många andra länder. Sedan 2008 har tyngdpunkten på forskning ytterligare förstärkts. Det beror på att de två senaste forskningspolitiska propositionerna har inneburit kraftiga ökning av de statliga anslagen för forskning och utbildning på forskarnivå vid Sveriges lärosäten. Samtidigt har de reformer som genomförts avseende utbildning på grundnivå och avancerad nivå till största delen finansierats genom omfördelningar av befintliga medel. Så ser totalbilden ut, som domineras av de största universiteten, men verkligheten skiljer sig mellan lärosätena. Sedan 2008 har forskningsintäkterna visserligen ökat vid nästan alla lärosäten, men vid de mindre universiteten och vid högskolorna är det fortfarande utbildning på grundnivå och avancerad nivå som dominerar verksamheten, se vidare längre fram i kapitlet.

Lärosätenas totala kostnader för verksamheten var 64,4 miljarder kronor 2014. Det motsvarar 1,7 procent av Sveriges bruttonationalprodukt (BNP) och det är samma nivå som föregående år. Kostnaden för högskolesektorn inkluderar också kostnaden för studiestöd (9,9 miljarder kronor) samt centrala myndigheter (0,6 miljarder kronor). Fördelningen av kostnaderna mellan de olika delarna av högskolesektorn skiljer sig något jämfört med 2013 eftersom lärosätenas kostnader har ökat, medan kostnaderna för studiestödet har minskat eftersom endast 30 procent av räntekostnaderna för studielånen numera subventioneras av staten. Sammantaget var kostnaden för högskolesektorn 74,9 miljarder kronor 2014 och det motsvarar drygt 1,9 procent av BNP.

Tabell 27. Implicitprisindex för statlig konsumtion 1997–2014, samt årlig förändring. För att illustrera den ekonomiska utvecklingen med hänsyn tagen till inflationen har uppgifterna från 1997–2013 räknats om till 2014 års priser, dvs. vad de skulle vara värda i 2014 års penningvärde. En sådan beräkning tar bort effekterna av inflationen och mäter istället ändringarna av volymen. Vid fast prisberäkningen används Statistiska centralbyråns implicitindex för statlig konsumtion.

	Index	Årlig förändring (%)
1997	65,13	
1998	65,62	0,75
1999	68,30	4,09
2000	71,76	5,06
2001	74,66	4,04
2002	76,79	2,85
2003	78,96	2,82
2004	79,22	0,33
2005	81,30	2,63
2006	84,61	4,07
2007	87,04	2,86
2008	89,79	3,17
2009	91,64	2,06
2010	91,96	0,35
2011	95,31	3,64
2012	97,10	1,88
2013	98,83	1,79
2014	100,0	1,18

Figur 71. Fördelning av kostnaden för högskolesektorn 2014. Den totala kostnaden för sektorn var 74,9 miljarder kronor. Av detta avsåg 64,4 miljarder lärosätenas verksamhet, 9,9 miljarder kostnader för studiestöd, samt 0,6 miljarder kronor de centrala myndigheterna på högskoleområdet.

Lärosätenas ekonomi

Lärosätena har två verksamhetsområden och all verksamhet, såväl intäkter som kostnader, ska redovisas antingen som utbildning på grundnivå och avancerad eller som forskning och utbildning på forskarnivå. Det enda undantaget är fortlöpande miljöanalys som bedrivs vid Sveriges lantbruksuniversitet och utgör ett eget verksamhetsområde.

Lärosätena får också två separata anslag för sin verksamhet: ett anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå samt ett anslag för forskning och utbildning på forskarnivå, och dessa får inte flyttas mellan de olika verksamhetsgrenarna. Utbildning på grundnivå och avancerad nivå finansieras huvudsakligen (till 87 pro-

OLIKA TYPER AV INTÄKTER

Lärosätenas intäkter består av anslag, intäkter (förbrukade medel) från externa finansiärer samt finansiella intäkter. Det kan finnas avvikelser mellan de belopp som finansiärerna betalar till lärosätena och lärosätenas intäkter från finansiärerna. Det beror på att inbetalda medel från externa finansiärer bokförs som intäkter i samband med att de förbrukas, det vill säga när kostnader uppstår. Inbetalda forskningsbidrag som inte har förbrukats återfinns under posten "oförbrukade bidrag" i lärosätenas balansräkningar (se avsnittet Forskningsfinansiering).

Lärosätenas intäkter från externa finansiärer delas in i bidragsintäkter eller avgiftsintäkter beroende på vilken typ av verksamhet medlen finansierar.

Bidragsintäkter, exempelvis forskningsbidrag, är intäkter för forskning utan krav på motprestation, det vill säga att bidragsgivaren inte kan förbehålla sig rätten till resultaten av forskningen.

Uppdragsverksamhet finansieras med avgifter från beställaren och kan vara antingen utbildning eller forskning. Uppdragsforskning definieras som forskning som utförs på uppdrag av en extern finansiär där uppdragsgivarens inflytande på verksamhetens planering och genomförande samt dispositionsrätten till forskningsresultaten regleras i avtal. Uppdragsforskning kan också gälla exempelvis utredningar eller produktutveckling.

Dessutom finns kategorin övriga avgiftsintäkter, som huvudsakligen består av intäkter enligt 4 § avgiftsförordningen. Det är intäkter för uthyrning av lokaler, konferensavgifter eller intäkter av försäljning av tjänster eller liknande, samt övriga intäkter i verksamheten som försäljning av material och fakturerade kostnader, det vill säga huvudsakligen olika kostnadsersättningar. Eventuella intäkter av sponsring återfinns också här. Sedan 2011 ingår också lärosätenas intäkter av studieavgifter i denna kategori

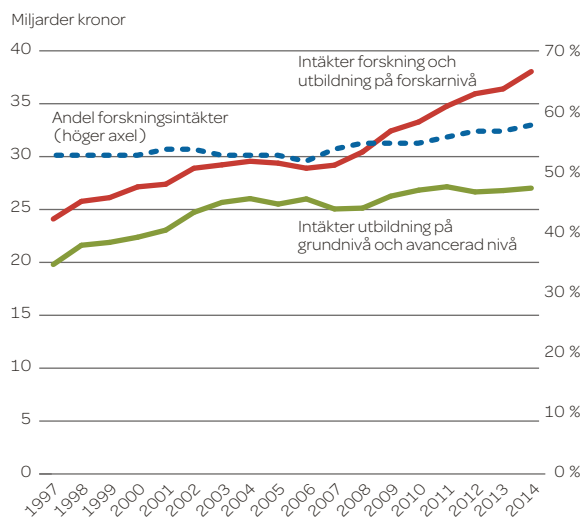
Finansiella intäkter består huvudsakligen av ränteintäkter.

cent) med anslagsmedel medan finansieringen av forskning och utbildning på forskarnivå är betydligt mer diversifierad. Forskningen finansieras till 45 procent med direkta statsanslag och till 55 procent med externa medel (bidrags- och avgiftsintäkter), som till största delen kommer från statliga myndigheter. Men mycket forskningsmedel kommer även från övrig offentlig sektor, EU samt privata sektorn.

Allt mer intäkter till forskning

I ett längre perspektiv har lärosätenas intäkter ökat för såväl utbildning som forskning men ökningen har varit betydligt större för forskning än för utbildning (figur 72). Under perioden 1997–2006 låg den relativa ökningstakten på ungefär samma nivå för utbildning som för forskning men sedan 2007 har intäkterna för forskning ökat betydligt mer än för utbildning. Under de åtta senaste åren har intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå ökat med drygt nio miljarder kronor (32 procent) medan intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå har ökat med en miljard kronor (4 procent). Därmed har också andelen intäkter som går till lärosätenas forskning och utbildning på forskarnivå ökat från 53 procent år 1997 till 58 procent år 2014. Den stora ökningen beror framför allt på de två senaste forskningspropositionerna, från 2008 respektive 2012 som innebar betydligt ökade statliga forskningsresurser för lärosätena. Men även forskningsmedel från icke-statliga finansiärer har ökat under denna period, dock något mindre än stat-

Figur 72. Lärosätenas intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive forskning och utbildning på forskarnivå 1997–2014, miljarder kronor i 2014 års priser samt andel forskningsintäkter av de totala intäkterna (höger axel). De senaste åren har intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå ökat betydligt mer än intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå vilket resulterat i att andelen forskning (höger axel) har ökat.

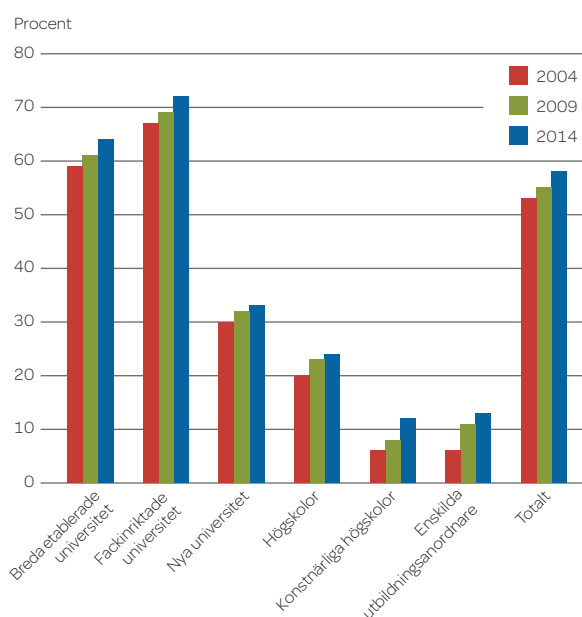
liga forskningsmedel (se avsnittet Forskningsfinansiering längre fram i detta kapitel).

År 2014 uppgick lärosätenas samlade intäkter till 65,5 miljarder kronor, vilket är en ökning med 2,6 miljarder kronor, motsvarande fyra procent, jämfört med föregående år. Omräknat till fasta priser är ökningen nästan 1,9 miljarder kronor, motsvarande tre procent. Det är en betydligt större ökning än de närmast föregående åren och den kan till stor del förklaras av ökade forskningsmedel; nästan 90 procent av ökningen 2014 kom forskningen till del vilket är än större andel än 2013. Det innebär att skillnaden i omfattning mellan utbildnings- och forskningsintäkter, som började växa i slutet av 2000-talet, tydligt förstärktes det senaste året. Denna trend gäller alla lärosätesgrupper (figur 73) dock inte alla lärosäten. Jämfört med 2008 har andelen forskningsintäkter ökat på alla lärosäten utom Försvarshögskolan, Handelshögskolan i Stockholm, Södertörns högskola, Örebro universitet, Högskolan Kristianstad och Kungl. Konsthögskolan. Under 2014 ökade andelen forskningsintäkter vid två tredjedelar av lärosätena.

Men även om andelen forskningsintäkter ökat vid de flesta lärosätena är inte alla lärosäten forskningstunga. Andelen forskning varierar stort mellan lärosätena. Högst är andelen forskningsintäkter vid de fackinriktade universiteten (figur 73). Exempelvis utgör forskningsintäkterna

Figur 73. Andel av lärosätenas totala intäkter som går till forskning och utbildning på forskarnivå, år 2004, 2009 och 2014, uppdelad på lärosäteskategorier.

Andelen intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå är högst vid de fackinriktade och breda etablerade universiteten, men andelen har ökat vid samtliga lärosäteskategorier sedan 2004.

vid Karolinska institutet 84 procent av de totala intäkterna. Men även vid de övriga fackinriktade universiteten samt vid de breda etablerade universiteten utgör forskningsintäkterna mer än hälften av de totala intäkterna. Minst är andelen vid de konstnärliga högskolorna men den relativa ökningen under den senaste femårsperioden har varit störst i just denna lärosäteskategori, vilket förklaras av de senaste årens satsningar på konstnärlig forskning samt införandet av konstnärlig forskarutbildning 2010.

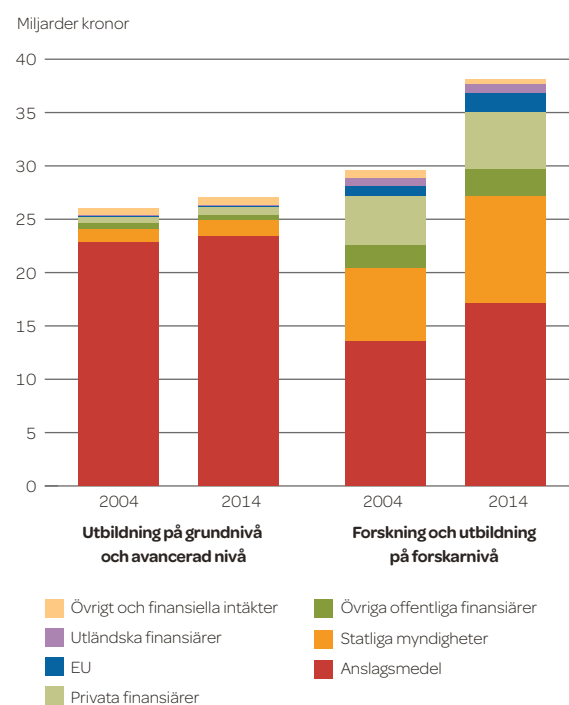
Staten är den största finansiären av högskolan

Den absolut största delen av finansieringen av högskolan är i form av statliga medel (figur 74), antingen anslag eller externa medel från statliga myndigheter. År 2014 uppgick de statliga medlen till 52,4 miljarder kronor och utgjorde 80 procent av all finansiering vid universitet och högskolor. Andelen statlig finansiering är, som nämnts tidigare i kapitlet, högre inom utbildning än inom forskning.

År 2014 ökade de statliga medlen med 1,3 miljarder kronor i fasta priser varav direkta statsanslag med drygt 900 miljoner kronor. Ökningen av direkta statsanslag motsvarande två procent. Tre fjärdedelar av de ökade anslagsmedlen avsåg forskning och utbildning på forskarnivå. Intäkter från icke-statliga finansiärer ökade med fem procent jämfört med 2013, alltså mer än ökningen av statliga medel som ökade med tre procent. Den största

Figur 74. Finansiering av utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive forskning och utbildning på forskarnivå 2004 respektive 2014, uppdelad på finansieringskälla, miljarder kronor i 2014 års priser.

Intäktsökningen mellan 2004 och 2014 utgörs till stor del av ökade intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå. Ökningen avser framför allt statliga forskningsmedel men intäkterna har även ökat från andra finansiärer.

relativa ökningen bland icke-statliga finansierare kom från organisationer utan vinstsyfte (+10 procent) och EU (+9 procent), och det kom både utbildning och forskning till del.

Som redan tidigare beskrivits avser de senaste årens intäktsökning nästan bara forskning och utbildning på forskarnivå. Jämförelsen mellan 2004 och 2014 (figur 74) visar att den största ökningen har skett av statliga medel till forskning och utbildning på forskarnivå. Men även intäkter från andra forskningsfinansierare har ökat. Den relativa ökningen har varit störst från EU, vilket gäller såväl utbildning på grundnivå och avancerad nivå som forskning och utbildning på forskarnivå.

Sammantaget innebär det att den stora intäktsökningen 2014 till stora delar kan förklaras av ökade statliga medel till forskning samt ökade icke-statliga medel till såväl utbildning som forskning.

Kostnadsökningen lägre än ökningen av intäkter

År 2014 uppgick de totala verksamhetskostnaderna vid universitet och högskolor till 64,4 miljarder kronor vilket är en ökning med 1,2 miljarder kronor i fasta priser, motsvarande två procent, jämfört med 2013. Detta innebär att lärosätenas samlade kostnader ökade något mindre än de totala intäkterna och detta gäller framför allt kostnaderna för forskning och utbildning på forskarnivå. Kostnaderna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ökade lika mycket som intäkterna.

Personalkostnaderna är den största kostnadsposten (63 procent av de totala kostnaderna). De ökade med 562 miljoner kronor i fasta priser, motsvarande en pro-

cent (tabell 28). Jämfört med föregående år var ökningen av personalkostnader mindre, vilket kan delvis förklaras av att ökningen av personalen vid universitet och högskolor var betydligt lägre 2014 (+1 procent) än genomsnittet den senaste 5-årsperioden. (+ 3 procent per år).

Lokalkostnaderna, som i absoluta tal är ungefär lika stora inom utbildning och forskning, ökade nästan enbart inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå. I stort sett hela den ökningen kan förklaras av en engångseffekt vid Stockholms universitet. Övriga driftkostnader ökade däremot enbart på forskarsidan och minskade inom utbildning.

Ett överskott på en miljard kronor

Sammantaget innebär detta att lärosätenas samlade ekonomiska resultat (årets kapitalförändring) för 2014 var ett överskott på nästan en miljard kronor, vilket motsvarar 1,5 procent av lärosätenas totala omsättning (kostnader) 2014. Det är ett betydligt större överskott än de närmaste två åren, men i nivå med 2011. Överskottet fördelas med drygt 40 procent på utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive 60 procent på forskning och utbildning på forskarnivå, vilket i stort sett följer fördelningen av den totala omsättningen mellan de två verksamhetsgrenarna. Men variationerna mellan lärosätena är stora; åtta lärosäten redovisade negativt resultat för utbildning medan resultatet för forskning var positivt.

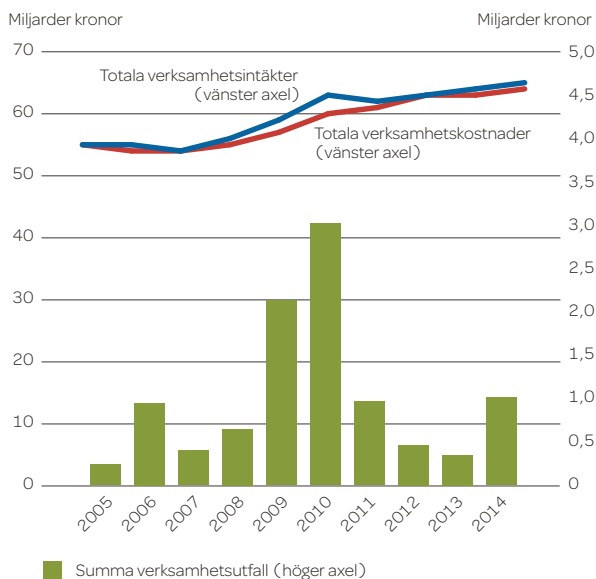
Cirka två tredjedelar av lärosätena redovisade positiva resultat men överskottets storlek såväl i absoluta tal som i relation till omsättningen varierade mycket mellan lärosätena. Det största överskottet redovisade Stockholms universitet (+ 205 miljoner kronor), följt av Sveriges lant-

Tabell 28. Sammanställning av lärosätenas årsredovisningar 2012–2014, miljoner kronor i 2014 års priser. Under 2014 ökade intäkterna med 3 procent medan kostnaderna ökade med 2 procent. På intäktssidan har både anslags- och bidragsintäkter ökat. På kostnadssidan avser ökningen framför allt personal- respektive lokalkostnader. Sammanställning av lärosätenas resultaträkningar för 2014 uppdelade på verksamhetsgren finns i tabell 21 i den separata tabellbilagan.

	2012	2013	2014	Förändring 2013–2014	
				Mkr	%
Summa verksamhetsintäkter	63 006	63 590	65 464	1 874	3
Intäkter av statsanslag	39 464	39 368	40 238	871	2
Intäkter av bidrag	16 684	17 408	18 246	837	5
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	6 356	6 458	6 719	261	4
Finansiella intäkter	502	356	261	-95	-27
Summa verksamhetskostnader	62 542	63 239	64 445	1 206	2
Personalkostnader	38 841	39 763	40 324	562	1
Lokalkostnader	8 130	7 899	8 300	401	5
Ersättning för klinisk utbildning och forskning	2 285	2 277	2 309	32	1
Övriga driftskostnader	11 026	11 077	11 193	116	1
Finansiella kostnader	161	126	133	7	6
Avskrivningar	2 099	2 098	2 186	88	4
Verksamhetsutfall	464	351	1 019		
Årets kapitalförändring	425	363	993		

Figur 75. Lärosätenas intäkter och kostnader samt verksamhetsutfall (höger axel) enligt lärosätenas resultaträkningar, miljarder kronor i 2014 års priser.
Obs! Olika skalor på axlarna.

MYNDIGHETSKAPITAL OCH BALANSERAD KAPITALFÖRÄNDRING

I myndighetskapitalet för statliga lärosäten ingår dels årets ekonomiska resultat (årets kapitalförändring), dels den balanserade kapitalförändringen. Därutöver kan också ingå resultatandelar i hel- och delägda bolag, och många lärosäten har även statskapital och donationskapital som ingår i myndighetskapitalet. Den balanserade kapitalförändringen utgör den största delen av lärosätenas myndighetskapital och den har byggts upp av gångna års resultat, det vill säga den består huvudsakligen av ackumulerade överskott respektive underskott från tidigare år. Det ekonomiska resultatet, det vill säga överskott eller underskott i resultaträkningen, blir en del i den balanserade kapitalförändringen året efter. Exempelvis överförs 2014 års kapitalförändring till den balanserade kapitalförändringen 2015 och påverkar alltså inte 2014 års balanserade kapitalförändring. För enskilda utbildningsanordnare består den balanserade kapitalförändringen av fritt eget kapital exklusive årets ekonomiska resultat.

Om anslagsintäkterna inte förbrukas under året påverkar det årets resultat och senare den balanserade kapitalförändringen. Däremot redovisas de erhållna bidragen som inte förbrukats under året som egen post i balansräkningen, oförbrukade bidrag, och dessa påverkar inte den balanserade kapitalförändringen. Oförbrukade forskningsbidrag är bundna till specifika forskningsprojekt (läs mer om oförbrukade bidrag i avsnittet om Forskningsfinansiering).

bruksuniversitet (+173 miljoner kronor). Överskotten är enligt deras årsredovisningar resultat av engångshändelser: omfattande återbetalningar från Statens tjänstepensionsverk vid Stockholms universitet respektive fastighetsförsäljning vid SLU.

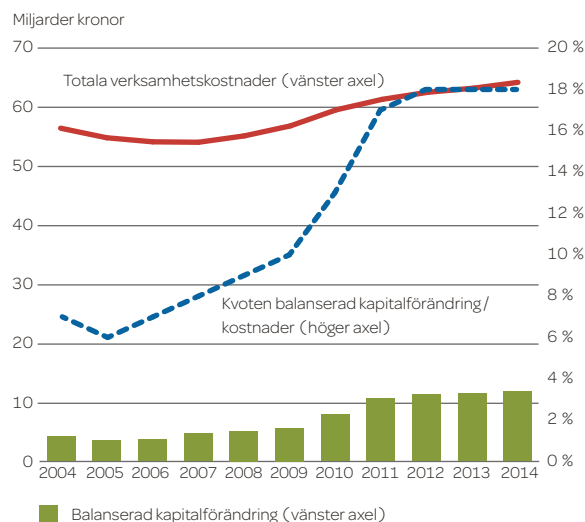
Femton lärosäten redovisade underskott 2014 och i de flesta fall var underskotten små. Flera av dessa lärosäten förklarar i sina årsredovisningar att orsaken till underskottet var främst att de hade fler helårsstudenter och helårsprestationer än anslaget räckte till att finansiera. Men det finns även lärosäten som hade planerade underskott i syfte att minska det balanserade kapitalet.

Det stora positiva resultatet (läses på höger axel i figur 75) som lärosätena hade 2009 och 2010 förklaras av att de kraftigt ökade intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå inte fullt ut hann omsättas i verksamhet. Överskotten har resulterat i en ökad balanserad kapitalförändring för lärosätena.

Många lärosäten har god ekonomi

Sammantaget är det många lärosäten som flera år i rad redovisat överskott och därmed ökat den balanserade kapitalförändringen och således fått större myndighetskapital. Tillgången till den balanserade kapitalförändringen ger en viss handlingsfrihet för lärosätena, och i takt med att den ökat bedömer flera lärosäten att de har ekonomiska möjligheter att göra strategiska satsningar som kan finansieras med myndighetskapital.

Figur 76. Lärosätenas totala kostnader respektive samlade balanserade kapitalförändring 2004–2014, miljarder kronor i 2014 års priser samt kvoten (höger axel) som visar den balanserade kapitalförändringens andel av kostnaderna. För att kunna bedöma den balanserade kapitalförändringens egentliga storlek kan den relateras till omsättningen (den streckade linjen). Figuren visar att de senaste åren har den balanserade kapitalförändringen ökat relativt sett mer än kostnaderna vilket lett till en högre kvot. Ju högre kvoten är desto större kapitaltillgång har lärosätena.

Vid utgången av 2014 uppgick lärosätenas samlade balanserade kapitalförändring till 11,6 miljarder kronor. Jämfört med föregående år är det en ökning med 337 miljoner kronor och hela ökningen kan hänföras till utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Den balanserade kapitalförändringen på forskningssidan minskade 2014 och detta beror på det negativa ekonomiska resultatet på forskningssidan 2013 som påverkar 2014 års balanserade kapitalförändring. Vid utgången av 2014 var den balanserade kapitalförändringen ungefär lika stor inom både utbildning och forskning (den balanserade kapitalförändringen är bunden till respektive verksamhetsgren).

I ett längre perspektiv har den balanserade kapitalförändringen varit betydligt mindre än den är i dag. För att kunna bedöma lärosätenas kapitaltillgång över tid kan man relatera den balanserade kapitalförändringen till lärosätenas omsättning (totala kostnader). Ju högre kvoten är desto bättre kapitaltillgång har lärosätena. Under de senaste åren har den balanserade kapitalförändringen ökat i linje med kostnaderna vilket resulterat i en förhållandevis stabil nivå för kapitaltillgången (figur 76). År 2014 motsvarade den balanserade kapitalförändringen 18 procent av de totala kostnaderna.

Det är svårt att säga vilken nivå den balanserade kapitalförändringen borde ligga på men flera lärosäten har i sina årsredovisningar nämnt att de vill sänka nivån och några bedömer att 15 procent är en lämplig nivå.

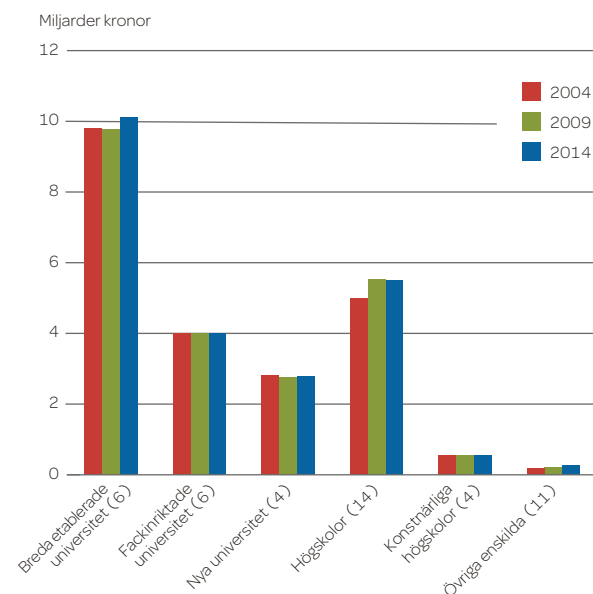
Det finns stora variationer mellan lärosätena när det gäller storleken på den balanserade kapitalförändringen och dess andel i förhållande till omsättningen. De flesta lärosäten har balanserade kapitalförändringar motsvarande mellan 15 och 25 procent av omsättningen. För några lärosäten är dock andelen betydligt lägre, exempelvis Blekinge tekniska högskola (2 procent) samt Högskolan i Borås och Södertörns högskola med åtta procent vardera.

Sammantaget har alltså de flesta lärosätena en god ekonomi som de kan använda som buffert när det behövs. De mindre lärosätena är mer känsliga för stora svängningar i verksamheten men än så länge har samtliga lärosäten positiva ekonomiska balanser.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå är avgiftsfri för merparten av studenterna och finansieras av statsanslag som riksdagen anvisar direkt till lärosätena. Sedan höstterminen 2011 måste dock inresande studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz betala studieavgifter, se längre fram i kapitlet. Därför består den absoluta merparten av lärosätenas intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå av direkta statsanslag. År 2014 uppgick dessa till 23,2 miljarder kronor.

Figur 77. Anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå 2004, 2009 och 2014, fördelade på olika lärosätesgrupper, miljarder kronor, 2014 års priser. Inom parentes anges antal lärosäten per grupp enligt antalet 2014. Sedan 2004 har anslagen ökat för de breda etablerade universiteten och för högskolorna.

Jämfört med 2004 har anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ökat med 740 miljoner kronor, eller tre procent. Under årens lopp har anslagen både ökat och minskat, men sammantaget har de alltså ökat något. Det är främst vid de breda etablerade universiteten och vid högskolorna som ökningen har skett, medan anslagen har varit i stort sett oförändrade för övriga lärosätesgrupper. För de breda etablerade universiteten har ökningen skett de senaste åren, medan den för högskolorna skedde i början av perioden (figur 77).

År 2014 gick 44 procent av anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå till de breda etablerade universiteten och 17 procent till de fackinriktade universiteten. Till gruppen nya universitet gick 12 procent och till högskolorna 24 procent. De statliga konstnärliga högskolorna fick 2 procent av anslagen, medan de små specialiserade enskilda utbildningsanordnarna fick 1 procent av anslagen. Se UKÄ:s rapport 2013:7, *Forskningsresurser i högskolan*, för beskrivning av lärosätesgrupperna.

I verksamhetsområdet utbildning på grundnivå och avancerad nivå ingår, utöver den ordinarie utbildningen som utgör merparten av verksamheten, också intäkter av uppdragsverksamhet. År 2014 var lärosätenas totala intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå 27 miljarder kronor, varav 25,5 miljarder kronor för ordinarie utbildning och 1,5 miljarder intäkter av uppdragsverksamhet. Under året ökade anslagsintäkterna med 160 miljoner kronor och intäkterna av uppdragsverksamhet med knappt 70 miljoner kronor, en sammanlagd ökning om 233 miljoner kronor (1 procent) jämfört med 2013.

RESURSTILLDELNING FÖR UTBILDNING PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ

Statens ersättning för lärosätenas utbildning på grundnivå och avancerad nivå baseras på registrerade studenter (omräknade till helårsstudenter) och studenternas avklarade poäng (omräknade till helårsprestationer) inom olika utbildningsområden. Ersättningen varierar mellan olika utbildningsområden.

Vad gäller utbildningsvolymens storlek är uppdraget till de flesta lärosäten inte i form av platser eller helårsstudenter, utan i form av ett anslag upp till ett visst belopp, det så kallade takbeloppet, att bedriva utbildning för. Takbeloppet anger hur mycket som varje lärosäte maximalt kan få och hur utbildningen fördelas på olika utbildningsområden sätter ramar för antalet studenter.

All utbildning är indelad i kurser, vilka klassificeras till ett eller flera utbildningsområden. Regeringen beslutar inom vilka utbildningsområden respektive lärosäte får avräkna helårsstudenter och helårsprestationer. För de lärosäten som får avräkna helårsstudenter och helårsprestationer inom de konstnärliga utbildningsområdena är antalet studenter som får avräknas begränsat. I övrigt är det lärosätet självt som avgör till vilket eller vilka utbildningsområden kursen ska klassificeras. Det är denna klassificering som är grunden för lärosätenas resurstilldelning. För 2015 gäller nedanstående ersättningsbelopp per helårsstudent och helårsprestation för olika utbildningsområden.

Över 40 procent av hela utbildningsvolymen (antalet helårsstudenter) fanns 2014 inom humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi, som har de lägsta ersättningsbeloppen. En tredjedel fanns inom teknik och naturvetenskap, medan de flesta andra utbildningsområden således är små. De konstnärliga utbildningarna, som är de områden som har de högsta ersättningsbeloppen, utgör tillsammans bara några procent av utbildningsvolymen.

Resurstilldelningssystemet med takbelopp omfattar de statliga lärosätena, utom Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan, samt Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping. Vid dessa lärosäten återfinns 97 procent av den totala utbildningsvolymen, räknat som helårsstudenter. Lärosätena kan också ha andra uppdrag som finansieras med direkta statsanslag, exempelvis decentraliserad utbildning vid Luleå tekniska universitet eller fortbildning för journalister vid Linnéuniversitetet. För andra uppdrag, som ett antal kompletterande utbildningar för personer med utländska examina samt vidareutbildning av obehöriga lärare, erhåller lärosätena anslag som fördelas som bidrag via Kammarkollegiet. Enskilda utbildningsanordnare får med några undantag statsbidrag för högskoleutbildning (redovisas här som anslag).

Tabell 29. Ersättningsbelopp 2015, kronor, samt procentuell fördelning av antalet helårsstudenter på olika utbildningsområden. En helårsstudent är en student som är registrerad för heltidsstudier under ett kalenderår (60 högskolepoäng), eller registreringar av flera studenter för utbildning av mindre omfattning som tillsammans är registrerade för 60 högskolepoäng. En helårsprestation är 60 avklarade högskolepoäng. För att beräkna antalet helårsprestationer räknas alla högskolepoäng under ett kalenderår samman och divideras med 60.

Utbildningsområde	Ersättning per helårsstudent 2015, kronor	Ersättning per helårsprestation 2015, kronor	Fördelning av helårsstudenter 2014, procent
Humanistiskt, samhällsvetenskapligt, teologiskt, juridiskt	29 140	19 777	41,4
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt	51 753	43 644	33,2
Vård	55 020	47 654	7,9
Undervisning*	32 837	38 673	6,4
Medicinskt	61 483	74 786	4,9
Verksamhetsförlagd utbildning	43 099	50 758	1,9
Övrigt**	41 563	33 762	1,3
Design	146 654	89 351	0,7
Musik	126 521	79 997	0,7
Odontologiskt	45 500	53 002	0,6
Idrott	106 852	49 447	0,4
Konst	208 199	89 384	0,3
Media	297 535	238 337	0,1
Teater	291 558	145 221	0,1
Dans	205 053	113 304	0,1
Opera	301 514	180 369	0,0

Anslagsförändringar under den senaste tiden

Statsmakterna har under olika perioder byggt ut högskoleutbildningen genom att öka lärosätenas anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, de så kallade takbeloppen (se faktaruta). Av tidigare permanenta utbyggnader skedde den senaste 2006 och innevarande år inleddes ytterligare en permanent utbyggnad, se vidare nedan. Därutöver har statsmakterna sedan 2010 beslutat om ett antal tillfälliga utökningar av anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Skälen är dels att möta det ökande studieintresset sedan 2009, dels att bygga ut utbildningar där brist på utbildade väntas uppstå. Den första – och största – tillfälliga utbyggnaden av högskolan gällde perioden 2010–2011 och innebar en ökning av lärosätenas anslag med sammanlagt 700 miljoner kronor. Den har följts av ett antal mindre omfattande tillfälliga utbyggnader, varav den sista upphör 2016 (se tabell 30). Utökningarna har gett lärosätena möjlighet att under en period utbilda fler studenter. För mer detaljerad beskrivning, se *Lärosätena anpassar sig till lägre utbildningsvolym*, Statistisk analys 2014/3, UKÄ.

Samtidigt som avgifter infördes, minskades lärosätenas anslag och reformen fick fullt genomslag 2013. Med hjälp av bland annat de medel som staten sparat när studieavgiftsskyldiga studenters utbildning inte längre finansieras genom anslag höjde staten ersättningsbeloppen per student. Det innebär att lärosätena inom anslaget får bättre betalt per student, och därmed utrymme att finansiera färre studenter.

Mellan 2013 och 2014 skedde på nationell nivå inte några nämnvärda förändringar av lärosätenas anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, förutom den pris- och löneomräkning av anslagen som görs årligen. På lärosätetsnivå finns det däremot skillnader eftersom statens utbyggnader av vissa utbildningar som påbörjats tidigare delvis finansieras av omfördelningar mellan lärosäten. I budgetpropositionerna framgår det av texterna till respektive lärosätets anslag att delar av utbyggnaderna av läkar- och tandläkarutbildningar, samt vård- och ingenjörutbildningar i grova drag innebär omfördelningar av anslag från mindre lärosäten till större, men det finns undantag. Även omfördelningar

som avser lärarutbildningar har skett i samma riktning. Resultatet i stort är att anslagen under utbyggnadsåren minskas för vissa mindre lärosäten medan andra större får utökade anslag.

För de närmaste åren planeras en permanent utbyggnad av högskolan, främst av vård- och lärarutbildningar. Utbyggnaden påbörjas under 2015, men på grund av det parlamentariska läget har det varit oklart hur utbyggnaden i övrigt ska utformas och hur omfattande den ska vara. I regeringens *Vårändringsbudget* för 2015 (prop. 2014/15:99) och *Vårproposition* (prop. 2014/15:100) presenterades ett förslag till utbyggnad där beräknade medel motsvarar dem som fanns i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1). Utbyggnaden planeras ske successivt 2015–2018 och motsvarar en ökning av lärosätenas takbelopp med sammanlagt 1,1 miljarder kronor när den är fullt genomförd. Eftersom de tillfälliga utbyggnaderna samtidigt upphör de närmaste åren innebär det en nettoökning av takbeloppen med knappt 0,7 miljarder kronor jämfört med 2014 och 0,4 miljarder jämfört med innevarande år.

Utbildningsvolymen i förhållande till anslagen

År 2014 var lärosätenas takbelopp sammanlagt 21,0 miljarder kronor. I ekonomiska termer motsvarade utfallet av helårsstudenter och helårsprestationer 21,3 miljarder kronor, vilket innebär en så kallad överproduktion om 0,3 miljarder kronor (två procent) över takbeloppen. Det är svårt för lärosätena att planera utbildningsvolymen så att den exakt motsvarar takbeloppet, bland annat eftersom studenternas poängproduktion är svår att förutse. Lärosätena har därför möjlighet att spara överproduktion respektive outnyttjat anslag (så kallat anslagssparande) över åren, dock maximalt 10 procent av takbeloppet. Många lärosäten har haft svårigheter att anpassa utbildningsvolymen till takbeloppet – bland annat på grund av de förändringar som beskrivits ovan – och flera lärosäten har överproducerat i flera år. Efter flera år med överproduktion hade 23 lärosäten en sammanlagd överproduktion motsvarande 1 miljard kronor vid utgången av 2014. Det motsvarar ungefär 13 600 helårsstudenter.

Tabell 30. Genomförda och planerade utbyggnader av högskolan 2014–2018, miljoner

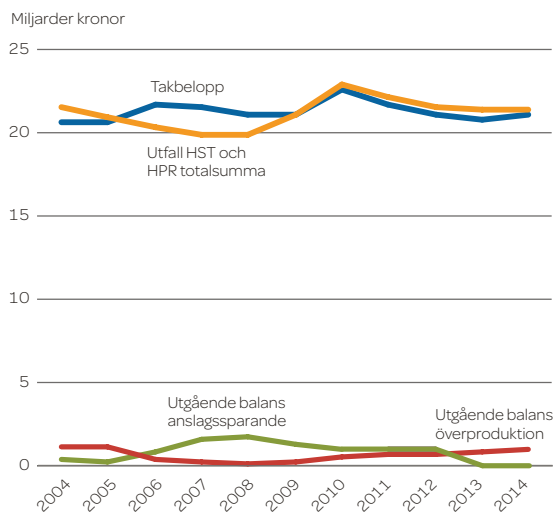
kronor, löpande priser. Om den permanenta utbyggnaden sker som planerat innebär det att högskolan år 2018 kommer att ha byggts ut med knappt 700 miljoner kronor jämfört med 2014.

	2014	2015	2016	2017	2018
Tillfällig utbyggnad 2013–2015	300	300			
Tillfällig utbyggnad 2013–2014 (sjuksköterske- och ingenjörutbildningar)	107				
Engångsmedel 2014 till lärosäten för utbyggnader inom anslagen	28				
Permanent utbyggnad fr.o.m. 2015		382	624	874	1 121
Summa per år	435	682	624	874	1 121

Figur 78. Takbelopp samt ekonomiskt värde av helårsstudenter (HST) och helårsprestationer (HPR) respektive anslagssparande och överproduktion 2004–2014, miljarder kronor, i 2014 års priser.

Efter flera år med överproduktion minskar den utgående balansen av anslagssparande.

Av de 31 lärosätena med takbelopp var utbildningsvolymen 2014 i nivå med takbeloppet vid fyra lärosäten, medan det fanns överproduktion vid 15 lärosäten och vid 12 var värdet av volymen lägre än takbeloppet. Sammantaget är dock utbildningsnivån över eller nära takbeloppet vid majoriteten av lärosätena och alla utom fem har avräknat hela takbeloppet. Det beror på att många lärosäten med överproduktion från tidigare år har kunnat få ersättning för delar av den 2014 eftersom årets utbildningsvolym var lägre än takbeloppet.

Vid några lärosäten med överproduktion har emellertid överproduktionen redan nått 10 procent av deras respektive takbelopp och de får inte spara mera överproduktion. Dessa lärosäten utförde tillsammans under 2014 utbildning för 172 miljoner kronor (motsvarande cirka 2 300 helårsstudenter) som de inte kommer att få ersättning för. Läs vidare i *Fortsatt färre studenter 2014*, Statistisk analys 2015/3, UKÄ.

De senaste åren har det ekonomiska värdet av utbildningsvolymen överstigit takbeloppen och så var det även för tio år sedan – lärosätena har alltså överproducerat. Åren 2006–2008 såg det emellertid annorlunda ut. Då rådde högkonjunktur och efterfrågan på utbildning var lägre än utbudet, vilket innebar att takbeloppen inte användes i sin helhet. Det ledde till en ökning av anslagssparandet och en minskning av den utgående balansen av överproduktion som hade uppstått tidigare. Som resultat av de senaste årens överproduktion har lärosätenas samlade anslagssparande minskat och uppgick till 140 miljoner kronor. Så lågt har anslagssparandet inte varit någon gång under den senaste tioårsperioden.

Olika uppräknings- och ersättningsbeloppens två delar

De nationella ersättningsbeloppen varierar mellan de olika utbildningsområdena (se tabell 4) och räknas upp årligen med en pris- och löneuppräknings som inkluderar ett produktivitetsavdrag. För att motverka urholkning av ersättningsbeloppen har staten vid flera tillfällen höjt beloppen utöver pris- och löneomräkningen, så kallade kvalitetsförstärkningar. Dessa kvalitetsförstärkningar har i första hand gällt utbildningsområden med lägst ersättning, alltså humanistiskt, samhällsvetenskapligt, juridiskt och teologiskt (HST)), men även naturvetenskapligt, tekniskt och farmaceutiskt utbildningsområde (NTF). Därutöver höjdes ersättningsbeloppen för vård kraftigt 2003. År 2013 skedde ytterligare en förändring när ett nytt utbildningsområde skapades för den verksamhetsförlagda utbildningen inom lärarutbildning. Samtidigt sänktes ersättningen för utbildningsområdet utbildning.

Under den senaste tioårsperioden har ersättningsbeloppen höjts vid fem tillfällen (2006, 2007, 2008, 2012 och 2013). Nuvarande regering har också föreslagit en kvalitetsförstärkning om sammanlagt 125 miljoner kronor 2015 och ytterligare 125 miljoner 2016. Exakt hur denna ska se ut är oklart, men regeringens uttalande avsett är att höja ersättningen för humaniora och samhällsvetenskap, samt lärar- och förskolläro- och lärutbildning.

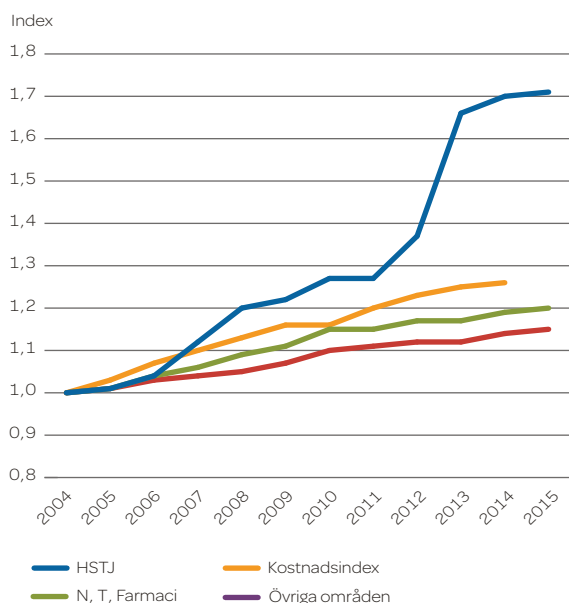
Eftersom ersättningsbeloppen består av två delar kan en kvalitetsförstärkning göras på olika sätt. Den tidigare regeringen valde att lägga hela höjningen på ersättningen för helårsstudenter, alltså registrerade studenter. På så sätt får lärosätena del av hela höjningen även om studenterna inte presterar några poäng.

De senaste årens kvalitetsförstärkningar har inneburit att ersättningsbeloppen för helårsstudenter inom humaniora, samhällsvetenskap, teologi och juridik har ökat med 70 procent sedan 2004 medan beloppen för naturvetenskap, teknik och farmaci har ökat med 20 procent och övriga områden med 15 procent. Ökningarna kan jämföras med kostnadsökningen som varit 25 procent under 2004–2013.

UPPFÖLJNING AV KVALITETS-FÖRSTÄRKNINGAR INOM HUMANIORA OCH SAMHÄLLSVETENSKAP

Universitetskanslersämbetet har uppdrag från regeringen att följa upp den höjning av ersättningsbeloppen inom utbildningsområdena humaniora, samhällsvetenskap, teologi och juridik som har skett i syfte att stärka kvaliteten i utbildningarna inom dessa ämnen. Uppföljningen publiceras under sen-våren 2015.

Figur 79a. Den relativa utvecklingen av ersättning för helårsstudenter (HST) och kostnadsindex (implicitprisindex för statlig konsumtion) sedan 2004. De senaste årens kvalitetsförstärkningar av ersättningsbeloppet för helårsstudenter inom HSTJ (humanistiskt, samhällsvetenskapligt, teologiskt och juridiskt utbildningsområde) har inneburit en kraftig höjning i förhållande till utvecklingen av kostnadsindexet. För NTF (naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt utbildningsområde) och övriga områden har ersättningsbeloppen urholkats de senaste åren.

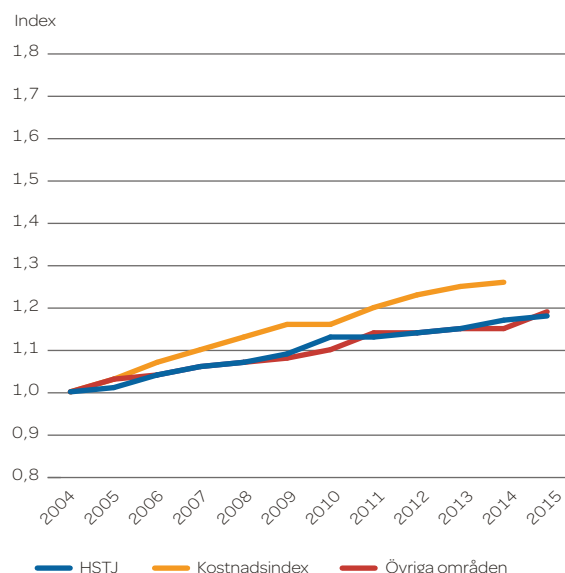
Den andra delen av ersättningsbeloppen, ersättningen för helårsprestationer, har inte berörts av några kvalitetsförstärkningar sedan 2006. Det innebär att ersättningsbeloppen för helårsprestationer inom samtliga utbildningsområden har urholkats jämfört med kostnadsutvecklingen.

Ökad genomsnittlig ersättning per student

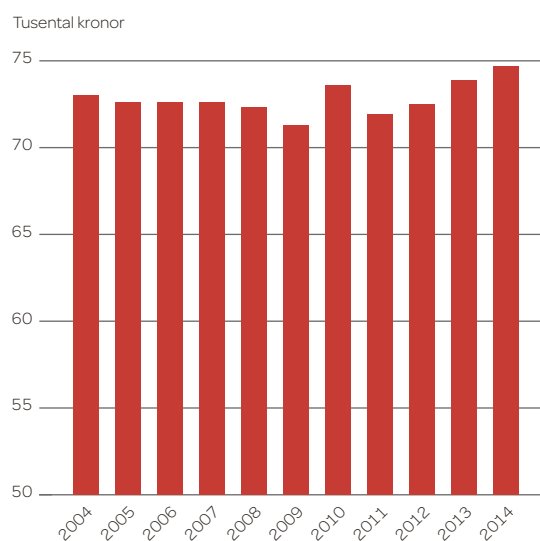
Hur mycket det faktiskt kostar att utbilda en student är en fråga som är svår att besvara eftersom lärosätenas redovisning inte är uppbyggd så att den uppgiften går att ta fram på ett enkelt sätt. Eftersom kostnaderna i stort sätt motsvarar intäkterna är det dock möjligt att göra en skattning av kostnaden genom att beräkna ersättningen per student.

Som beskrivits ovan får lärosätena ersättning för registrerade studenter och avklarade poäng och ersättningsbeloppen varierar mellan utbildningsområden. Den totala ersättningen per student påverkas således både av hur utbildningsvolymen fördelas mellan olika utbildningsområden och i vilken utsträckning studenterna tar de poäng de har registrerat sig för (prestationsgraden).

Figur 79b. Den relativa utvecklingen av ersättning för helårsprestationer (HPR) och kostnadsindex (implicitprisindex för statlig konsumtion) sedan 2004. Eftersom de senaste årens kvalitetsförstärkningar endast lagts på ersättningsbeloppen för helårsstudenter har ersättningen för helårsprestationer urholkats jämfört med utvecklingen av kostnadsindexet. Utvecklingen för de olika delarna av ersättningsbeloppen skiljer sig således markant.

Figur 80. Genomsnittlig ersättning per helårsstudent för takbeloppsfinansierade studenter 2004–2014, tusental kronor i 2014 års priser. Observera att y-axeln börjar på 50 000 kronor. Genomsnittsansättningen steg till 73 900 per helårsstudent 2013 efter att ha varierat omkring 72 000 kronor under flera år. Det höga beloppet 2010 förklaras huvudsakligen av en ovanligt hög pris- och löneomräkning av anslagen.

I sina årsredovisningar redovisar lärosätena antalet helårsstudenter respektive helårsprestationer per utbildningsområde samt det totala belopp som dessa motsvarar. Med hjälp av uppgifterna kan man beräkna det genomsnittliga ersättningsbeloppet per helårsstudent (inklusive ersättningen för helårsprestationer). Exempelvis var antalet helårsstudenter 285 800 år 2014 och det ekonomiska värdet av dem och helårsprestationerna var 21 334 miljoner kronor. Det innebär att den genomsnittliga ersättningen per helårsstudent var 74 700 kronor år 2014.

De senaste åren har det genomsnittliga ersättningsbeloppet ökat. För 2012 och 2013 förklaras ökningen till stor del av genomförda kvalitetsförstärkningar, medan ökningen 2014 delvis beror på en högre pris- och löneomräkning än tidigare år.

När lärosätena i sitt arbete med att anpassa utbildningsvolymen till de ekonomiska ramarna har de sett över sina utbildningsutbud och det har lett till ett mer programorienterat utbildningsutbud än tidigare. Inriktningen mot mer programutbildningar har varit i linje med en tydlig viljeinriktning från den föregående regeringen. Minskningen av studentvolymen har således främst skett på fristående kurser, som har högre andel utbildning inom utbildningsområden med de lägsta ersättningsbeloppen än utbildningsprogrammen. Dessutom har utbildningsprogram en högre prestationsgrad än fristående kurser och båda dessa faktorer bidrar till högre ersättning per student.

Den teoretiska utbildningskapaciteten ökar de kommande åren

För att åskådliggöra omfattningen av utbyggnader brukar statsmakterna ofta använda schablonbelopp för att räkna om satsningarna till helårsstudenter. På samma sätt kan den genomsnittliga ersättningen per student användas för att beräkna hur många helårsstudenter (inklusive ersättningen för helårsprestationer) anslagen teoretiskt räcker till att finansiera. Detta är ett sätt att se

vilken teoretisk volym studenter resurserna räcker till, istället för att bara titta på utfallet helårsstudenter, som förutom tillgången på resurser påverkas av en rad andra faktorer, exempelvis studenternas efterfrågan.

Som framgått tidigare i kapitlet är utbildningsvolymen totalt sett ofta ganska nära takbeloppen och då är utfallet helårsstudenter ett relativt bra mått på den teoretiska volym som resurserna räcker till. Men ibland finns det ledig kapacitet i högskolan, vilket inträffade under 2006–2008. Andra år kan överproduktionen vara stor. För sådana år kan inte utfallet helårsstudenter användas som skattning på den teoretiska volymen, och därför behövs ett annat mått. Därför använder UKÄ den teoretiska utbildningskapaciteten som mått på hur många helårsstudenter anslagen räcker till att finansiera.

Beräkningen innebär att man dividerar lärosätenas sammanlagda takbelopp med den genomsnittliga ersättningen per student respektive år. En utförlig beskrivning av metoden återfinns i *Hur många "platser" finns det i högskolan?* Statistisk analys 2013/13, UKÄ.

Den teoretiska utbildningskapaciteten motsvarade 281 300 helårsstudenter 2014, vilket är i stort sett samma nivå som 2013. Därtill fanns knappt 9 000 helårsstudenter vid lärosäten som inte omfattas av systemet med takbelopp. Om man skulle inkludera dem i den teoretiska utbildningskapaciteten var den totalt 290 000 helårsstudenter 2014.

Tidigare i kapitlet har vi beskrivit förändringarna av lärosätenas anslag med anledning av genomförda och planerade utbyggnader. Den utbyggnad av högskolan om 1,1 miljarder kronor som regeringen har föreslagit motsvarar 14 300 helårsstudenter när den är fullt utbyggd. Utbyggnaden påbörjas under 2015 med 5 000 helårsstudenter och motsvarar 14 300 helårsstudenter år 2018 när den beräknas vara fullt genomförd. Men under perioden upphör också två tillfälliga utbyggnader av högskolan (se tabell 31) motsvarande sammanlagt 5 700 helårsstudenter, vilket minskar effekten av den permanenta utbyggnad som inleddes 2015. Det innebär att den teore-

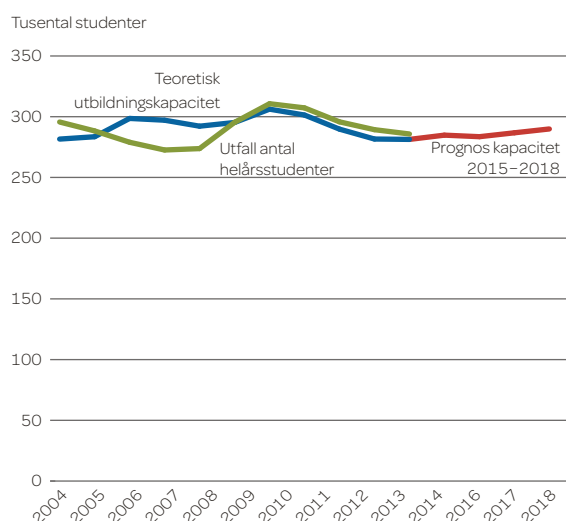
Tabell 31. Kända förändringar i dimensioneringen av utbildning på grundnivå och avancerad nivå, samt teoretisk utbildningskapacitet 2014–2018, antal helårsstudenter. Beräkningarna utgår från den teoretiska utbildningskapaciteten 2014 som var 281 300 helårsstudenter.

Kända förändringar i dimensioneringen	Förändringar i antal helårsstudenter				
	2015	2016	2017	2018	Summa
300 mkr tillfällig utbyggnad 2013–2015		-4 200			-4 200
107 mkr tillfällig utbyggnad 2013–2014	-1 500				-1 500
Permanent utbyggnad genomförs 2015–2018*	5 000	2 925	3 200	3 175	14 300
Summa förändring	3 500	-1 275	3 200	3 175	8 600
Teoretisk utbildningskapacitet	284 800	283 525	286 725	289 900	

* Utbyggnad enligt VÅB omräknad till helårsstudenter enligt budgetpropositionen 2015.

Figur 81. Teoretisk utbildningskapacitet respektive faktiskt antal tusental helårsstudenter 2004–2014, samt prognos för den teoretiska utbildningskapaciteten 2015–2018. De senaste åren har den teoretiska utbildningskapaciteten vid svenska lärosäten minskat, men den ökar igen från 2015.

tiska utbildningskapaciteten år 2018 kommer att ha ökat med ungefär 8 600 helårsstudenter jämfört med 2014 och att den teoretiska utbildningskapaciteten därmed kommer att vara 289 900 helårsstudenter år 2018. Prognosen utgår från antagandet att 2014 års sammansättning av nuvarande utbildningsvolym består. De kommande förändringarna av antalet helårsstudenter utgår från de siffror som statsmakterna har kommunicerat.

År 2004 var den teoretiska utbildningskapaciteten 281 600 helårsstudenter, men den ökade 2006 till 298 600 när högskolan byggdes ut. En besparing på anslagen (som användes till att finansiera en kvalitetsförstärkning) minskade kapaciteten år 2008. År 2010 ökade den teoretiska utbildningskapaciteten till den högsta nivån någonsin, 306 200 helårsstudenter, när högskolan tillfälligt bygg-

des ut. Därefter har den teoretiska utbildningskapaciteten minskat, med undantag för 2014. Särskilt kraftig var minskningen 2013, när staten genomförde reformer som innebar volymmässiga neddragningar av lärosätenas takbelopp.

Från och med 2015 ökar den teoretiska utbildningskapaciteten igen i takt med att den planerade utbyggnaden av högskolan genomförs. Som nämnts ovan kommer den teoretiska utbildningskapaciteten att vara 289 900 helårsstudenter 2018. Det är något färre än 2008, men 8 600 fler än 2014.

Intäkter av studieavgifter

Sedan höstterminen 2011 måste inresande studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz betala avgifter för sina studier på grundnivå och avancerad nivå om de inte studerar inom ramen för ett utbytesprogram. Den studieavgiftsfinansierade verksamheten vid svenska lärosäten är fortfarande blygsam, men ökar varje år.

Lärosätenas intäkter för utbildning av studieavgiftsskyldiga studenter var 378 miljoner kronor 2014. Det innebär en ökning med 69 miljoner kronor, eller 23 procent, jämfört med föregående år. Mest intäkter av studieavgifter hade Lunds universitet och Kungl. Tekniska högskolan, följda av Chalmers tekniska högskola och Uppsala universitet. Dessa fyra lärosäten stod tillsammans för hälften av de totala intäkterna av studieavgifter 2014. Högskolan i Jönköping utmärker sig genom att ha högre intäkter av studieavgifter än flera av de större universiteten.

I samband med införandet av studieavgifter skapades statliga stipendieprogram vid Svenska institutet (SI) och Internationella programkontoret på utbildningsområdet, numera Universitets- och högskolerådet (UHR). Stipendierna från SI riktas främst till studenter från utvecklingsländer, medan UHR:s stipendier ska gå till särskilt kvalificerade studenter. UHR:s stipendier fördelas av lärosätena själva. Därutöver har många lärosäten skapat egna stipendier av medel från olika finansörer. UKÄ har samlat in uppgifter från lärosätena om i vilken utsträckning studieavgifterna finansieras av stipendier som lärosätena

Tabell 32. Lärosätenas totala intäkter av anmälnings- och studieavgifter 2014 i tusental kronor, fördelat på finansiering.

Finansiering av anmälnings- och studieavgifter	Tkr	%
Anmälnings- och studieavgifter från betalande studenter	228 146	60
Stipendier från SI	69 087	18
Stipendier från UHR	54 907	15
Stipendier från företag i Sverige	2 040	1
Stipendier från organisationer utan vinstsyfte i Sverige	14 768	4
Stipendier av lärosätenas egna medel	2 588	1
Övriga stipendier som lärosätena administrerar	6 951	2
Totala intäkter av anmälnings- och studieavgifter	378 487	100

administrerar. Insamlingen visar att studenterna själva betalar 60 procent av studieavgifterna, medan 40 procent betalas av stipendier från olika finansiärer, huvudsakligen de statliga stipendieprogrammen. Studenterna kan också ha stipendier från exempelvis sina hemländer, men vi känner inte till omfattningen av sådana stipendier.

Vid några lärosäten är stipendiefinansieringen betydligt högre än vid andra. I tabell 37 i den separata tabellbilagan till årsrapporten redovisas lärosätenas intäkter av studieavgifter samt hur mycket av avgifterna som betalas av stipendier per lärosäte.

Den permanenta neddragning av takbeloppen som statsmakterna gjorde 2013 med anledning av studieavgiftsreformen var 539 miljoner kronor, medan intäkterna av anmälnings- och studieavgifter var 378 miljoner kronor år 2014. Totalt sett är det alltså fortfarande en bit kvar tills studieavgifterna har nått den nivå som indragningen motsvarar. Men storleken på neddragningen för respektive lärosäte baserades på antalet tredjelandsstudenter 2008 (se sid. 71, *prop. 2010/11:1 utgiftsområde 16*) och vid flera lärosäten är intäkterna i den studieavgiftsfinansierade verksamheten redan högre än anslagsneddragningen (se tabell 2 i *Fortsatt färre studenter 2014*, Statistisk analys 2015/3, UKÄ).

Den studieavgiftsfinansierade verksamheten ska bära sina egna kostnader, inklusive all extra administration som är förknippad med verksamheten. År 2014 var antalet studieavgiftsskyldiga helårsstudenter 3 100. Utslaget på antalet betalande studenter blir 378 miljoner kronor 122 000 kronor per helårsstudent. Det kan jämföras med den genomsnittliga ersättningen för de anslagsfinansie-

rade studenterna som var omkring 75 000 kronor 2014. Uppgifterna är inte riktigt jämförbara eftersom lärosätena vid prissättningen av kurserna förmodligen utgått ifrån att kostnaden ska täcka en fullpresterande student. Så ser det inte ut i verkligheten, prestationsgraden är ungefär 80 procent. Andra förklaringar till den stora skillnaden är dels den extra administration och annat som rör studieavgiftsskyldiga studenter, dels studenternas ämnesval. De betalande studenterna studerar teknik och andra lite dyrare utbildningar i högre utsträckning än de anslagsfinansierade studenterna.

Forskningsfinansiering

År 2014 uppgick lärosätenas totala intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå till 38 miljarder kronor. De statliga medlen var drygt 27 miljarder kronor vilket utgjorde 71 procent av de totala forskningsintäkterna. Andra offentliga externa finansiärer av forskning och utbildning på forskarnivå är de stiftelser som bildades i mitten av 1990-talet av de avvecklade löntagarfonderna, så kallade offentliga forskningsstiftelser samt kommuner och landsting. Lägger man till intäkter från övriga offentliga finansiärer uppgick den offentliga finansieringen av forskning och utbildning på forskarnivå till 29,6 miljarder kronor, vilket motsvarar 77 procent av all forskningsfinansiering vid universitet och högskolor (tabell 33). Även EU kan i viss mening betraktas som en offentlig finansiär, och inkluderas EU-medel är andelen offentlig finansiering 83 procent. Den privata sektorn i Sverige, det vill säga företag samt organisationer utan vinstsyfte,

Tabell 33. Lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå 2012, 2013 och 2014, uppdelade på finansiär, miljoner kronor i 2014 års priser.

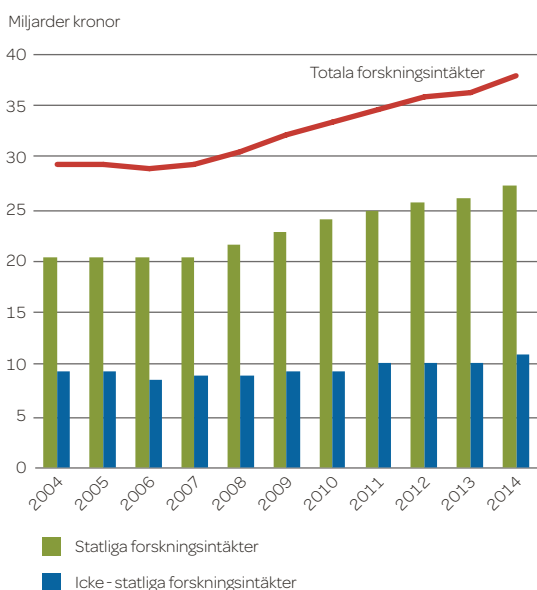
Finansiär	2012	2013	2014	Förändring 2013–2014		Andel av totalen 2014
				Mkr	Procent	Procent
Statliga	25 707	26 072	27 188	1 115	4	71
Direkta statsanslag	16 416	16 370	17 054	684	4	45
Forskningsråd	5 144	5 503	5 831	328	6	15
Vinnova och Energimyndigheten	1 356	1 475	1 552	77	5	4
Övriga statliga myndigheter inkl UoH	2 791	2 724	2 751	27	1	7
Övriga offentliga	2 525	2 450	2 457	6	0	6
Kommuner och landsting	1 479	1 357	1 418	61	5	4
Offentliga forskningsstiftelser	1 045	1 094	1 039	-55	-5	3
Privata i Sverige	4 805	4 995	5 349	354	7	14
Företag	1 416	1 363	1 374	11	1	4
Organisationer utan vinstsyfte	3 389	3 632	3 974	342	9	10
EU	1 542	1 655	1 816	162	10	5
Övriga utlandet	878	840	854	14	2	2
Övriga inkl. finansiella intäkter	479	390	377	-13	-3	1
Totalt	35 935	36 403	38 041	1 638	4	100

RESURSTILLDELNING FÖR FORSKNING OCH UTBILDNING PÅ FORSKARNIVÅ

Det är riksdagen som fattar beslut om principerna för tilldelning av statliga resurser till forskning och utbildning på forskarnivå samt hur stora de årliga anslagen till universitet och högskolor ska vara. Enligt nuvarande resurstilldelningssystem för forskning och utbildning på forskarnivå fördelas nya medel samt 20 procent av de befintliga direkta statsanslagen baserat på två så kallade kvalitetsindikatorer: externa medel respektive publiceringar och citeringar. Systemet infördes 2009 och då var andelen som omfördelades sammanlagt 10 procent, men andelen höjdes till 20 procent 2014. Nuvarande regering har inte tagit ställning till modellen och använda den inte i sitt budgetförslag för 2015. Eftersom alliansens budget gick igenom modellen ändå användas 2015. Hur modellen kommer att se ut i framtiden är ovisst. Regeringen har aviserat att man avser att se över systemet för fördelning av resurser för forskning och utbildning på forskarnivå.

Utöver direkta statsanslag kanaliseras staten forskningsmedel via forskningsråd och andra forskningsfinansierande myndigheter. Det är alltså medel som också bygger på politiska beslut men där ansökan sker i konkurrens.

Figur 82. Lärosätenas intäkter av statliga respektive icke-statliga forskningsintäkter samt totala intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå 2004–2014, miljarder kronor i 2014 års priser. Lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå har ökat med 7,6 miljarder kronor sedan 2007. Ökningen avser såväl statliga som icke-statliga forskningsintäkter som har ökat med 5,7 respektive 1,8 miljarder kronor sedan 2007.

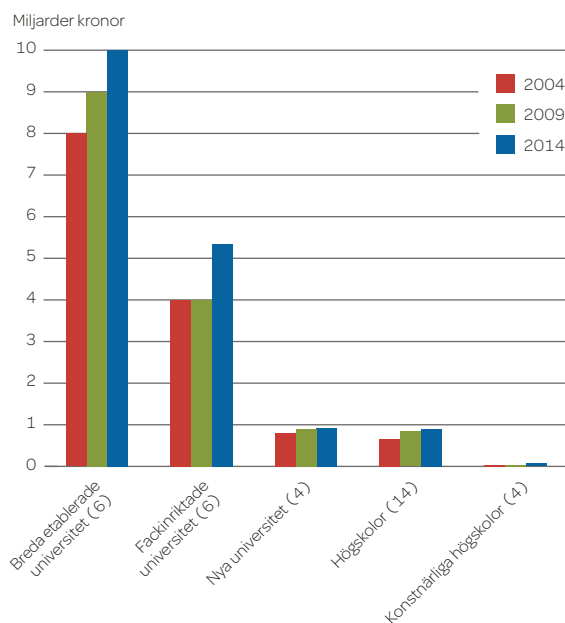
finansierar också en betydande del av lärosätenas forskning och utbildning på forskarnivå. Intäkter från privata sektorn i Sverige uppgick år 2014 till 5,3 miljarder kronor, vilket motsvarar 14 procent av den totala forskningsfinansieringen.

Fortsatt stor ökning av forskningsmedel 2014

Som redan beskrivits tidigare i kapitlet har lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå ökat mycket under senare tid. Den stora ökningen har huvudsakligen varit i form av ökade statliga forskningsmedel och är till största delen en effekt av de satsningar som den tidigare regeringen presenterat i sina två senaste forskningspropositioner (prop. 2008/09: 50 och prop. 2012/13:30). Men även forskningsmedel från icke-statliga finansierare ha ökat, dock något mindre än de statliga medlen (figur 82). Jämfört med 2008 har de statliga forskningsmedlen ökat med 27 procent och de icke-statliga forskningsmedlen med 20 procent.

Lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå uppgick alltså till 38 miljarder kronor år 2014. Jämfört med 2013 är det en ökning med drygt två miljarder kronor. Omräknat till fast priser är ökningen 1,6 miljarder kronor, motsvarande 4,5 procent. Ökningen 2014 är betydligt större än ökningen 2013, och till skillnad från föregående år har ökningen 2014 kommit de flesta lärosätena till del.

Figur 83. Direkta statsanslag för forskning och utbildning på forskarnivå 2004, 2009 och 2014, fördelade på olika lärosätesgrupper, miljarder kronor, 2014 års priser. Inom parentes anges antal lärosäten år 2014 per grupp. Sedan 2004 har direkta statsanslag ökat vid samtliga lärosätesgrupper men mest vid breda etablerade och fackinriktade universitet.

Intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå är i stor utsträckning koncentrerade till ett fåtal lärosäten, framför allt stora etablerade samt fackinriktade universitet. Under 2014 ökade forskningsintäkterna i absoluta tal mest vid de fackinriktade universiteten men relativt sett har intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå ökat mest vid de konstnärligt inriktade högskolorna. På lärosätetsnivå var ökningen störst vid Sveriges lantbruksuniversitet (+ 309 miljoner kronor), följt av Karolinska institutet (+287 miljoner kronor) och Uppsala universitet (+ 248 miljoner kronor). Dessa tre lärosäten stod tillsammans för hälften av den totala ökningen 2014. I relativa tal var ökningen störst vid några av de enskilda utbildningsanordnarna och vid några konstnärliga högskolor.

Externa forskningsmedel ökade mer än direkta statsanslag

Under 2014 ökade lärosätens intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå med 1,6 miljarder kronor, varav 684 miljoner kronor var direkta statsanslag och 950 miljoner kronor var externa medel. Därmed uppgick de direkta statsanslagen till 17 miljarder kronor 2014, inklusive de anslag som fördelas som bidrag via Kammarkollegiet. Balansen mellan direkta statsanslag och extern forskningsfinansiering har betydelse för lärosätens möjlighet att påverka sin forskning eftersom det främst är de direkta anslagen som lärosätena kan använda för egna strategiska satsningar.

Även de direkta statsanslagen är, i likhet med totala forskningsresurserna, koncentrerade till ett fåtal lärosäten. År 2014 gick 58 procent av de direkta statsanslagen till de sex breda etablerade universiteten och 31 procent

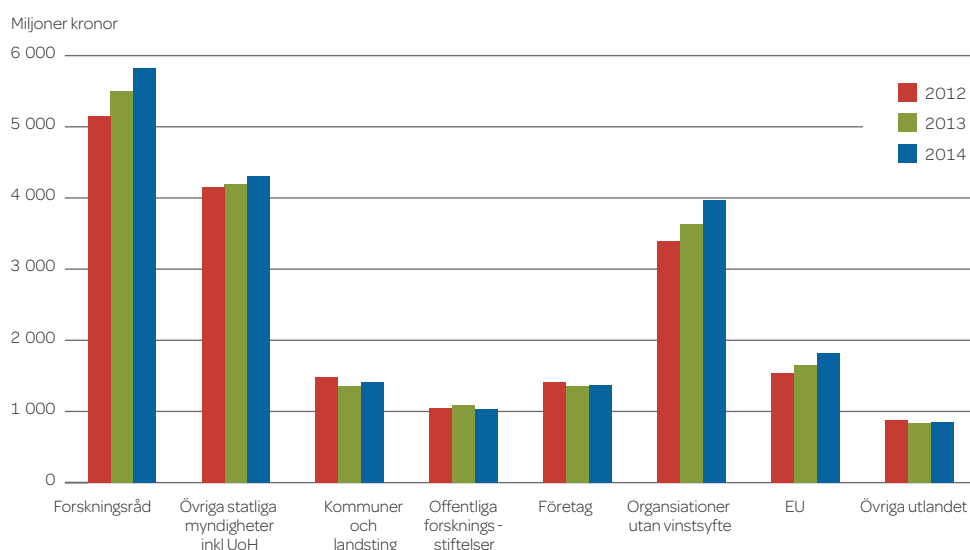
till de fackinriktade universiteten. Grupperna nya universitet respektive högskolor fick drygt fem procent var av de samlade direkta statsanslagen 2014. De statliga konstnärliga högskolorna fick 0,4 procent av direkta statsanslagen.

Största ökningen från organisationer utan vinstsyfte

Lärosätens forskningsintäkter från externa finansiärer uppgick till 21 miljarder kronor 2014 och utgjorde 55 procent av lärosätens totala forskningsintäkter. Jämfört med föregående år ökade de externa intäkterna med närmare en miljard kronor vilket är nästan dubbelt så mycket som ökningen av externa medel året innan. Till skillnad från 2013, när ökningen av externa forskningsmedel var koncentrerad till intäkter från ett fåtal externa finansiärer, avser ökningen 2014 intäkter från alla finansiärskategorier utom offentliga forskningsstiftelser. Ökningen i absoluta tal var störst från svenska organisationer utan vinstsyfte (+ 342 miljoner kronor) och de statliga forskningsråden (+ 328 miljoner kronor) men den relativa ökningen var störst från EU (+ 10 procent) och svenska organisationer utan vinstsyfte (+ 9 procent).

Av de externa intäkterna utgjorde 3,7 miljarder kronor uppdragsintäkter samt övriga avgiftsintäkter. År 2014 uppgick uppdragsintäkterna till 1,6 miljarder kronor vilket är en liten ökning jämfört med 2013. Men i ett längre perspektiv har intäkterna från uppdragsforskning minskat. Jämfört med 2009, när uppdragsintäkterna låg som högst, har intäkterna minskat med 30 procent. Minskningen sammanfaller med sloandet av högskolemomsen 2009, vilket kan ha påverkat om lärosätena klassificerar intäkterna som bidrags- eller uppdragsintäkter.

Figur 84. Lärosätens intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå från externa finansiärer, uppdelad på finansiärskategori, miljoner kronor i 2014 års priser. Ökningen av externa forskningsmedel 2014 avser alla finansiärskategorier utom offentliga forskningsstiftelser. Ökningen var störst från organisationer utan vinstsyfte och från forskningsråden.

Bidragsintäkterna i nivå med anslagsintäkterna

År 2014 ökade alla typer av intäkter utom de finansiella som minskade tredje året i rad på grund av det låga ränteläget (de olika intäktstyperna beskrivs närmare i en faktaruta i början av detta kapitel). Hälften av ökningen 2014 förklaras av ökade bidragsintäkter som ökade med 826 miljoner kronor i fasta priser, motsvarande fem procent. Samtidigt ökade anslagsmedel med 684 miljoner kronor i fasta priser, motsvarande 4 procent. Det innebär att bidragsintäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå, som historiskt sett varit lägre än anslagsintäkterna, nu ligger på samma nivå som anslagsintäkterna – drygt 17 miljarder kronor. Bidragsintäkterna har ökat mer än anslagsmedel även i ett längre perspektiv; under den senaste tioårsperioden har bidragsintäkterna ökat med 42 procent medan motsvarande siffra för anslagsintäkter är 26 procent.

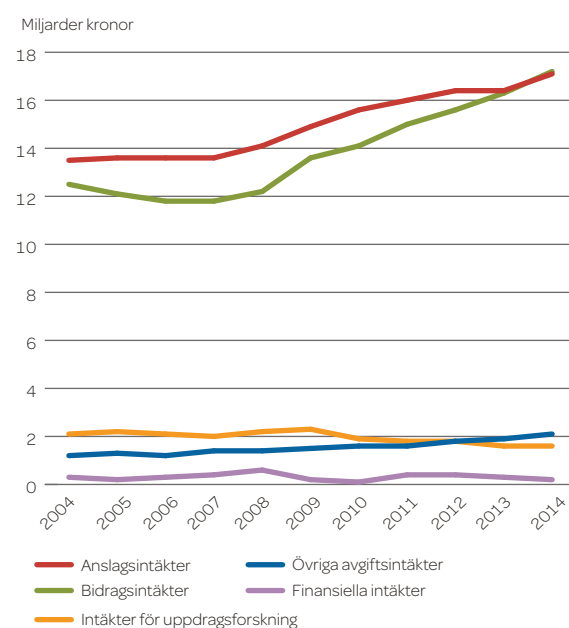
Även avgifts- och uppdragsintäkter ökade 2014, med 178 respektive 48 miljoner kronor i fasta priser. Intäkter från uppdragsforskning ökade dock ganska marginellt – med 47 miljoner kronor, motsvarande 3 procent, och avser framför allt ökade uppdragsintäkter från statliga myndigheter medan intäkter från andra uppdragsgivare minskade.

Även om majoriteten av lärosätena fått del av de ökade bidragsintäkterna så var ökningen av forskningsbidragen, i likhet med de totala forskningsintäkterna, till stor del koncentrerade till ett fåtal lärosäten. Cirka 60 procent av ökningen 2014 gick till Karolinska institutet samt universiteten i Uppsala och Lund.

Drygt hälften av bidragsintäkterna kommer från staten

Eftersom forskningsbidragen till stor del söks i konkurrens och därför är särskilt intressanta studerar vi utveck-

Figur 85. Lärosätens intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå fördelade på olika intäktstyper 2004–2014, miljarder kronor i 2014 års priser. Anslagsintäkter inkluderar även anslag som fördelats som bidrag via Kammarkollegiet.

lingen av dem lite närmare. Drygt 80 procent av den totala externa forskningsfinansieringen utgörs av forskningsbidrag som år 2014 uppgick till drygt 17 miljarder kronor. Jämfört med föregående år ökade forskningsbidragen med 826 miljoner kronor i fasta priser, motsvarande 5 procent. Den största delen av bidragsfinansiering kommer från staten, antingen via statliga forskningsråd eller andra myndigheter, och motsvarar drygt hälften av lärosätens totala forskningsbidrag. Ytterligare nio pro-

Tabell 34. De tio största bidragsgivarna avseende forskning till universitet och högskolor, samt totala forskningsbidrag 2012, 2013 och 2014, miljoner kronor i 2014 års priser. Observera att *Totala bidragsintäkter* inte är lika med summan av intäkter från de tio största bidragsgivarna.

	2012	2013	2014	Förändring 2013–2014		Andel av totala bidrag 2014
				Mkr	Procent	Procent
Vetenskapsrådet	3 931	4 195	4 460	265	6	26
Organisationer utan vinstsyfte i Sverige	1 733	1 733	1 780	47	3	10
EUs ramprogram exkl. ERC	924	972	1 209	237	24	7
Wallenbergstiftelser	530	723	961	238	33	6
FORMAS	768	855	933	78	9	5
Vinnova	900	914	902	-12	-1	5
Företag i Sverige	654	653	686	33	5	4
Energimyndigheten	457	562	651	89	16	4
Övriga statliga myndigheter	779	653	634	-19	-3	4
Statliga universitet och högskolor	418	474	528	54	11	3
Totala bidragsintäkter	15 700	16 487	17 291	804	5	100

cent kommer från övriga offentliga sektorn det vill säga offentliga forskningsstiftelser samt kommuner och lands-ting. Den privata sektorn i Sverige stod 2014 för en dryg fjärdedel av lärosätenas intäkter av forskningsbidrag.

Hela 2014 års intäktsökning kom från de tio största finansiärerna, eller finansiärgrupperna, vilka tillsammans stod för tre fjärdedelar av samtliga bidragsintäkter (tabell 34). Vetenskapsrådet är den största enskilda externa forskningsfinansiären och deras bidrag till landets universitet och högskolor motsvarar en dryg fjärdedel av lärosätenas intäkter av forskningsbidrag. Vetenskapsrådet står även för den största ökningen 2014 (+265 miljoner kronor), följt av Wallenbergstiftelser (+238 miljoner kronor) och EU:s ramprogram (+237 miljoner kronor). Relativt sett ökade bidragen mest från Wallenbergstiftelser (+33 procent), följt av EU:s ramprogram (+ 24 procent).

Stor ökning av forskningsbidrag från Wallenbergstiftelserna

Den privata sektorn i Sverige (företag samt organisationer utan vinstsyfte) är betydelsefulla forskningsfinansiärer för lärosätena och de stod för cirka en fjärdedel av alla forskningsbidrag 2014. Under året ökade bidragsintäkterna från privata finansiärer med 380 miljoner kronor i fasta priser, motsvarande 9 procent. Hela ökningen kan hänföras till ökade intäkter från organisationer utan vinstsyfte varav den största delen avser ökade bidragsintäkter från Wallenbergstiftelserna. Wallenbergstiftelsernas bidrag till universitet och högskolor ökade med 238 miljoner kronor, motsvarande 33 procent, under 2014. Sammantaget under de två senaste åren har lärosätenas intäkter från Wallenbergstiftelserna ökat med 80 procent. Ökningen under 2014 kom 15 lärosäten till godo och var störst vid Stockholms universitet där forskningsbidrag från Wallenbergstiftelserna ökade med 50 miljoner kronor, vilket var mer än en fördubbling jämfört med 2013. Även vid några andra lärosäten, Karolinska institutet samt vid universiteten i Lund, Uppsala, Göteborg och Umeå har intäkterna från Wallenbergstiftelserna ökat med minst 20 miljoner kronor 2014. Det är vid Uppsala universitet och Karolinska institutet som bidragsintäkterna från dessa stiftelser totalt sett ökat mest (164 miljoner kronor vardera).

Mycket EU-forskningsmedel till de fackinriktade universiteten

Även från EU:s ramprogram har bidragsintäkterna till svenska universitet och högskolor ökat betydligt under 2014. År 2014 uppgick bidragsintäkterna från EU:s ramprogram till 1,8 miljarder kronor, vilket är en ökning med 155 miljoner i fasta priser, motsvarande 9 procent jämfört med föregående år. Karolinska institutet och Kungl. Tekniska högskolan är de största mottagarna av forskningsmedel från EU. Men ökningen 2014 avser många fler läro-

säten; vid fem lärosäten ökade EU-bidragen med minst 30 miljoner kronor.

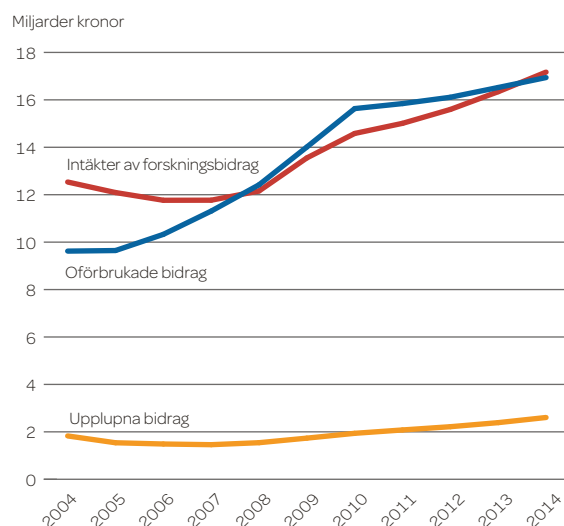
Det mesta av forskningsmedlen från EU avser forskningsmedel från EU:s ramprogram, och den relativt stora ökningen 2014 kan till stor del förklaras av det nya ramprogrammet Horisont 2020 som startade i januari 2014. Intäkter från Europeiska forskningsrådet (ERC), som stödjer spetsforskning och framför allt är riktat mot enskilda forskare, är betydligt mindre i omfattning och mer koncentrerad till ett fåtal lärosäten. Det är tio universitet i Sverige som erhåller medel från denna finansiär. Bland dessa lärosäten är Uppsala universitet och Karolinska institutet de främsta mottagarna. Ökningen av bidragsintäkter från ERC 2014 avser i stort sett enbart Sveriges lantbruksuniversitet och Uppsala universitet.

Fortsatt ökning av oförbrukade bidrag

De inbetalda bidrag som lärosätena får för forskning och utbildning på forskarnivå från externa finansiärer bokförs som intäkter i takt med att de förbrukas. Därmed ingår inte oförbrukade inbetalda forskningsbidrag i intäkterna utan de redovisas separat i balansräkningen som oförbrukade bidrag. Dessa medel utgör finansiärernas fordran på lärosätena och ska finansiera forskning och utbildning på forskarnivå under kommande år.

År 2014 uppgick lärosätenas totala oförbrukade bidrag till 17 miljarder kronor, varav 16,1 miljarder kronor avser forskning, vilket är nästan lika mycket som lärosätena fick i intäkter av nya forskningsbidrag samma år. Att det finns oförbrukade bidrag av en viss omfattning är naturligt och en följd av hur externa medel utbetalas till lärosätena. Den bidragsfinansierade forskningen är i hög grad styrd

Figur 86. Lärosätenas intäkter av forskningsbidrag samt oförbrukade och upplupna bidrag 2004–2014, miljarder kronor i 2014 års priser. I oförbrukade och upplupna bidrag kan även bidrag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ingå, men den andelen är relativt liten, 5 procent av de totala oförbrukade bidragen 2014.

av i vilken utsträckning projekten får finansiering och det innebär att man inte kan besluta om anställningar och liknande förrän finansieringen är klar. En annan orsak till att det finns oförbrukade bidrag är att i vissa fall avser bidragsmedel infrastruktur eller andra investeringar och därmed finansiering av framtida avskrivningskostnader. Därför är det rimligt att med ökade bidragsintäkter så ökar även de oförbrukade bidragen.

År 2014 ökade de oförbrukade forskningsbidragen med drygt 200 miljoner kronor i fasta priser, vilket är något mindre än ökningen av forskningsbidragsintäkterna. Ökningen 2014 var störst vid universiteten i Lund, Uppsala och Göteborg samt Karolinska institutet, som tillsammans står för 58 procent av den totala mängden oförbrukade bidrag vid universitet och högskolor. Vid cirka hälften av lärosätena minskade de oförbrukade bidragen under 2014, vilket innebär att förbruknings-takten där har hunnit ikapp inbetalningarna av forskningsbidragen.

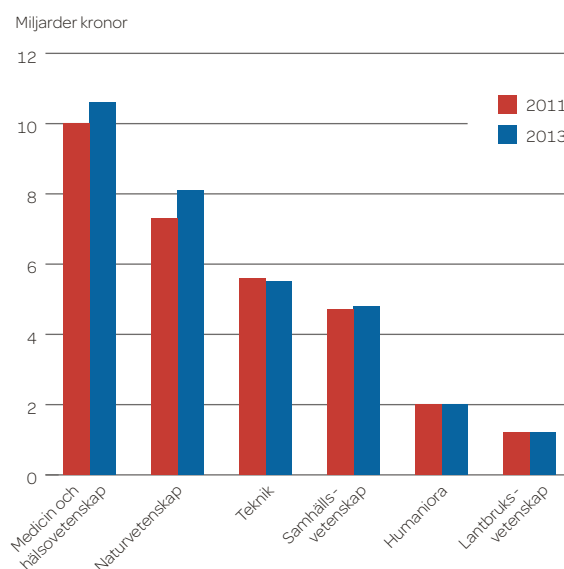
I ett längre perspektiv har mängden oförbrukade bidrag ökat betydligt mer än de årliga intäkterna av forskningsbidrag (figur 86). Efter en period (2005–2010) när oförbrukade bidrag ökade betydligt mer än intäkterna av forskningsbidrag har dock ökningen av oförbrukade bidrag de senaste åren varit i takt med ökningen av forskningsbidragsintäkter.

Det händer också att lärosätena påbörjar avtalad forskning innan finansieraren har betalat in bidraget. Dessa kostnader redovisas som upplupna bidrag och utgör lärosätenas fordran på finansierarna, alltså motsatsen till oförbrukade bidrag. För att kunna bedöma lärosätenas totala skuld till finansierarna tar man hänsyn till både oförbrukade och upplupna bidrag. År 2014 uppgick lärosätenas upplupna bidragsintäkter till 2,6 miljarder kronor varav 2,5 miljarder kronor avser forskning. Detta innebär att nettot för oförbrukade forskningsbidrag (oförbrukade minus upplupna forskningsbidrag) var 13,6 miljarder kronor. De upplupna bidragen har legat på en förhållandevis stabil nivå under den senaste tioårsperioden (figur 86), med en liten ökning de senaste åren. Detta innebär att lärosätenas sammanlagda skuld till forskningsfinansierarna (nettot) har ökat under hela perioden, men stannat av de senaste åren.

Ökade forskningsresurser till naturvetenskap och medicin

SCB redovisar vartannat år uppgifter om forskning och utveckling (FoU) vid Sveriges lärosäten och den senaste redovisningen avser 2013. De FoU-utgifter som SCB redovisar är något lägre än de uppgifter om lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå som UKÄ redovisar, eftersom intäkterna justeras för bland annat utbildningsmomentet i forskarutbildningen. En annan skillnad är att SCB redovisar uppgifterna fördelade på bland annat forskningsämnesområden (se vidare i Forsk-

Figur 87. Lärosätenas intäkter för FoU 2011 och 2013, fördelade på olika forskningsämnesområden, miljarder kronor i 2013 års priser. Källa: SCB. Eftersom SCB redovisar FoU justeras uppgifterna, bl.a. för utbildningsmomentet i utbildning på forskarnivå, så att de följer definitionerna i OECD:s Frascatimanual. Vid fastprisberäkning använder SCB BNP-deflatoren eftersom deras FoU-undersökningar avser hela ekonomin och inte enbart universitet och högskolor som UKÄ:s statistik.

ning och utveckling inom universitets- och högskolesektorn 2013, UF 13 SM 1401, SCB).

Intäkterna för FoU delas in i sex forskningsämnesområden enligt standarden för svensk indelning av forskningsämnen. Enligt den senaste undersökningen avseende verksamhetsåret 2013 gick drygt hälften av FoU-intäkterna till de två största områdena: medicin och hälsovetenskap (30 procent av lärosätenas totala forskningsintäkter 2013) samt naturvetenskap (24 procent). En jämförelse mellan 2011 och 2013 (figur 85) visar att FoU-intäkterna ökade med 1,3 miljarder kronor och i stort sett hela ökningen avser ökade resurser till dessa två största forskningsämnesområden. FoU-intäkterna till teknik minskade något och ökningarna inom samhällsvetenskap, humaniora och lantbruksvetenskap var endast marginella. Inom naturvetenskap ökade intäkterna med 763 miljoner kronor i fasta priser, motsvarande 10 procent mellan 2011 och 2013.

Varje forskningsämnesområde är i sin tur uppdelat i ett antal forskningsämnesgrupper. Inom naturvetenskap, det område som ökat mest mellan 2011 och 2013, är det fysik, geovetenskap och miljövetenskap som ökat mest. Inom medicin och hälsovetenskap är det klinisk medicin och medicinska och farmaceutiska grundvetenskaper som står för ökningen av FoU-intäkter mellan 2011 och 2013.

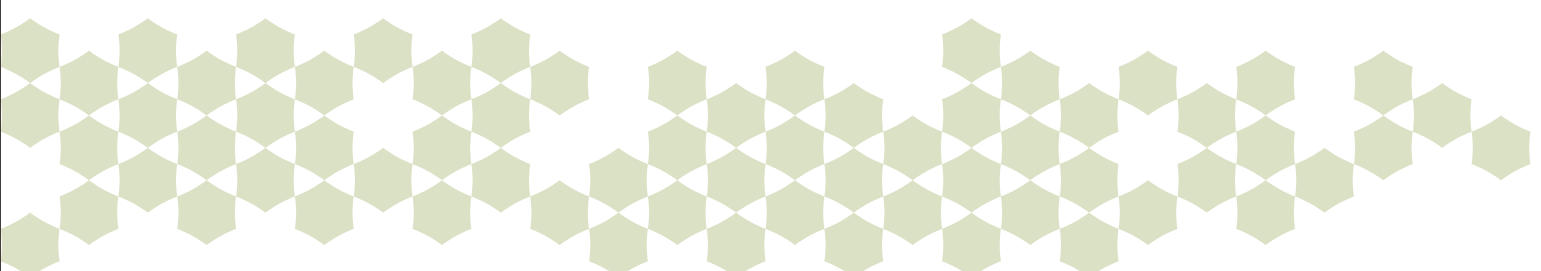

Internationellt perspektiv

Andelen i befolkningen med högskoleutbildning eller annan minst två års eftergymnasial utbildning har ökat kraftigt både i Sverige och i många OECD-länder. Det faktum att kvinnorna länge har varit i majoritet i utbildning motsvarande grundnivå och avancerad nivå har dock lett till stora skillnader i utbildningsnivå mellan kvinnor och män.

Internationella jämförelser

Länder investerar i eftergymnasial utbildning av flera olika anledningar såsom att tillgodose arbetsmarknadens behov av kompetens, främja ekonomisk tillväxt och bidra till befolkningens personliga utveckling. Ett mått på utfallet av satsningar på eftergymnasial utbildning är befolkningens utbildningsnivå. I detta kapitel studerar vi först utvecklingen av befolkningens utbildningsnivå i OECD-länderna. Därefter följer ett avsnitt där vi följer upp utbildningsmålen i Europa. Sist belyser vi OECD-ländernas ekonomiska satsningar på eftergymnasial utbildning.

I kapitlet använder vi data från internationella källor för att jämföra de svenska utbildningsinsatserna och hur utbildningsnivån har utvecklats i Sverige jämfört med i andra länder. Data till avsnittet har huvudsakligen hämtats från OECD-publikationen *Education at a Glance* (EAG), vars senaste version publicerades hösten 2014, samt från *Education at a Glance Interim Report*, som publicerades i januari 2015. Vi har också hämtat vissa data från Eurostats statistikdatabas.

Befolkningens utbildningsnivå

I många OECD-länder har den eftergymnasiala utbildningen byggts ut under tidigare decennier och utbildningsnivån har höjts successivt. År 2013 hade en tredjedel av den vuxna befolkningen (25–64 år) inom OECD minst två års eftergymnasial utbildning jämfört med 22 procent år 2000. Eftersom utbyggnaden i de flesta fall har skett relativt nyligen är det förhållandevis stora skillnader i utbildningsnivå mellan olika generationer.

I den yngre befolkningen (25–34 år) har 41 procent minst två års eftergymnasial utbildning, medan motsvarande andel för den äldre befolkningen (55–64 år) är 25 procent. Notera att i begreppet *eftergymnasial utbildning* ingår både högskoleutbildning (ISCED 5A/6, se faktaruta) och annan eftergymnasial utbildning som är minst två år, ofta olika yrkesutbildningar (ISCED 5B).

I detta kapitel används alltså *eftergymnasial utbildning* som övergripande term för all minst tvåårig eftergymnasial utbildning (ISCED 5/6). Eftersom det är stora skillnader i hur länderna klassar sina utbildningar (se nedan) har vi här valt att inte skilja ut högskoleutbildning från övrig minst tvåårig eftergymnasial utbildning.

INTERNATIONELL KLASSNING AV UTBILDNING OCH UTBILDNINGSNIVÅ

Klassificeringen av utbildningar har sedan mitten av 1970-talet systematiserats genom International Standard Classification of Education (ISCED). Unesco/UIS har nyligen reviderat klassificeringen, men hittills har ingen statistik publicerats enligt den nya ISCED-indelningen (ISCED 2011). Det är således ISCED 97 som är grund för indelningen i denna analys.

I ISCED 97 är utbildning motsvarande grundnivå och avancerad nivå och annan minst tvåårig eftergymnasial utbildning placerad på nivå 5. Nivå 5 är uppdelad i 5A och 5B. Nivå 5A är högre utbildning som är tre år eller längre och kan ligga till grund för forskarutbildning, medan nivå 5B normalt är utbildning på två till tre år och som har en mer praktisk eller yrkesförberedande karaktär. Indelningen av utbildningar mellan 5A och 5B varierar mellan länderna. Utbildning på forskarnivå är placerad på nivå 6.

I Sverige är utbildning på grundnivå och avancerad nivå placerad på nivå 5A, medan vissa kortare högskoleutbildningar och utbildning inom ramen för yrkeshögskolan som är längre än två år klassas som 5B. I detta kapitel benämns nivåerna 5A, 5B och 6 sammantaget *eftergymnasial utbildning*, "tertiary education" på engelska, och den sammanfattande benämningen är ISCED 5/6. Notera att här ingår inte eftergymnasial utbildning som är kortare än två år.

När det gäller uppnådd utbildningsnivå, som vi skriver om i denna analys, motsvaras 5A av minst tre års högskolestudier (inget krav på examen), medan 5B utöver utbildning inom yrkeshögskolan även inkluderar studier på fristående kurser inom högskolan motsvarande 2–3 års studier.

Vid en jämförelse mellan länder måste man tolka uppgifterna försiktigt, bland annat påverkas OECD-genomsnittet av att antalet OECD-länder har ökat och av att inte alla länder lämnar fullständiga uppgifter.

Education at a Glance bygger delvis på andra definitioner än dem som vanligtvis används i Sverige. Därför kan det finnas skillnader jämfört med uppgifter som redovisas i nationella sammanhang.

Sveriges utbildningsnivå ligger över OECD-genomsnittet. I den yngre befolkningen hade 45 procent eftergymnasial utbildning 2013, medan motsvarande andel för den äldre befolkningen är 29 procent. Skillnaden är alltså 16 procentenheter – lika stor som för OECD-genomsnittet. Skillnaden i utbildningsnivå mellan generationerna avspeglar under vilken period den eftergymnasiala utbildningen har byggts ut. Ett extremfall är Sydkorea, där 67 procent av den yngre befolkningen har eftergymnasial utbildning, medan motsvarande andel för den äldre befolkningen är 15 procent. Skillnaden visar att Sydkorea under de senaste decennierna har genomfört en massiv utbyggnad av den eftergymnasiala utbildningen.

Länderna organiserar sina utbildningssystem olika

Länderna organiserar sina utbildningssystem olika och samma typ av utbildning kan i ett land klassas som 5 B (kortare, mer praktiskt inriktad utbildning), men i ett annat land som 5A (högskoleutbildning motsvarande grundnivå och avancerad nivå). Det innebär att högskoleutbildning (ISCED 5A/6) utgör en varierande andel av den totala eftergymnasiala utbildningen (ISCED 5/6). För OECD-länderna i genomsnitt är andelen högskoleutbildning ungefär tre fjärdedelar av den totala eftergymnasiala utbildningen. I Kanada exempelvis utgör högskoleutbildning en betydligt mindre del av den eftergymnasiala utbildningen, drygt hälften, medan i princip all eftergymnasial utbildning i Norge är högskoleutbildning. Ett annat exempel är Tyskland där en stor del av den mer praktiskt inriktade eftergymnasiala utbildningen sker i form av lärlingsutbildning som inte över-

huvudtaget klassas som eftergymnasial utbildning enligt den internationella klassificeringen ("tertiary education") och därför inte ingår i sammanställningarna i detta kapitel.

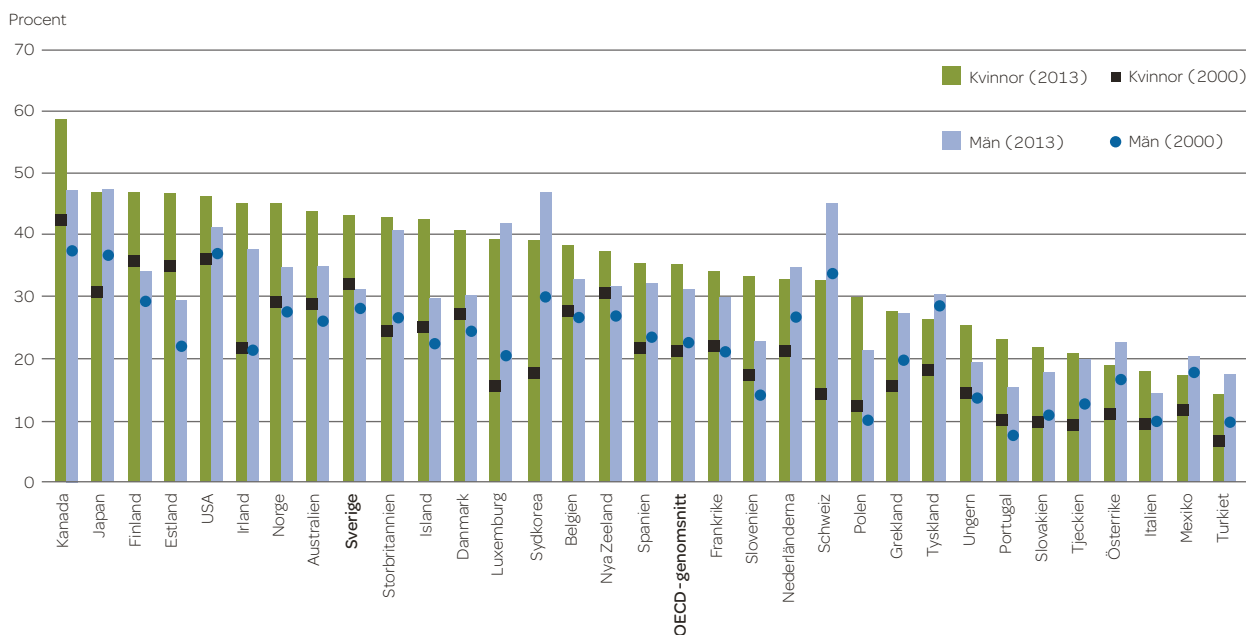
I Sverige utgörs merparten av den eftergymnasiala utbildningen av högskoleutbildning (cirka 80 procent). Det beror på att i stort sett all eftergymnasial utbildning införlivades i högskolan 1977, exempelvis sjuksköterskeutbildning och lärarutbildning. På senare år har bland annat utbildning inom yrkeshögskolan (huvudsakligen ISCED 5B) tillkommit, men sådan utbildning utgör fortfarande en mindre del av den eftergymnasiala utbildningen i Sverige. Att det ändå är så många som nio procent av 25–34-åringarna i Sverige som har kortare eftergymnasial utbildning (ISCED 5B) beror på att här ingår 2–3 års sammanlagda högskolestudier utan examen. Sveriges högskolesystem är öppet och många studerar en tid utan att ha sikte på examen.

Andra länder har genomfört samma typ av reform som Sverige genomförde 1977, men i flera fall senare. Ett exempel är Finland som i slutet av 1990-talet reformerade sitt utbildningssystem så att utbildning till bland annat sjuksköterska och sjökaptan, som tidigare var på så kallad institutnivå (ISCED 5B), blev högskoleutbildning (ISCED 5A). Se bland annat figur 2 i *Befolkningens utbildningsnivå och ekonomiska satsningar inom OECD*, rapport 2015:2, UKÄ.

Kvinnorna numera mer välutbildade än männen i de flesta OECD-länder

Det är också skillnader i utbildningsnivå mellan kvinnor och män. Tidigare hade männen i OECD-genomsnittet högre utbildning än kvinnorna. År 2000 hade 23 procent

Figur 88. Andel kvinnor respektive män i den vuxna befolkningen (25–64 år) med minst två års eftergymnasial utbildning i olika länder 2000 respektive 2013. KÄLLA: A1.4B EAG 2014 (WEBBPUBLICERING).

av männen i den vuxna befolkningen (25–64 år) minst två års eftergymnasial utbildning, medan motsvarande andel för kvinnor var 21 procent. Men kvinnornas utbildningsnivå har höjts snabbare än männens, vilket innebär att kvinnor idag har högre utbildningsnivå än män i majoriteten av OECD-länderna. Bland OECD-länderna hade i genomsnitt 35 procent av kvinnorna i den vuxna befolkningen minst två års eftergymnasial utbildning 2013, medan motsvarande andel för männen var 31 procent.

I Sverige är könsskillnaderna betydligt större – 43 procent av kvinnorna har uppnått denna utbildningsnivå, medan männens utbildningsnivå är i nivå med OECD-genomsnittet, alltså 31 procent har eftergymnasial utbildning. I övriga nordiska länder ser könsskillnaderna i utbildningsnivå ungefär likadana ut. Men i en del länder – exempelvis Sydkorea, Schweiz och Tyskland – har männen i den vuxna befolkningen fortfarande betydligt högre utbildningsnivå än kvinnorna, men skillnaderna minskar.

Andel unga med eftergymnasial utbildning

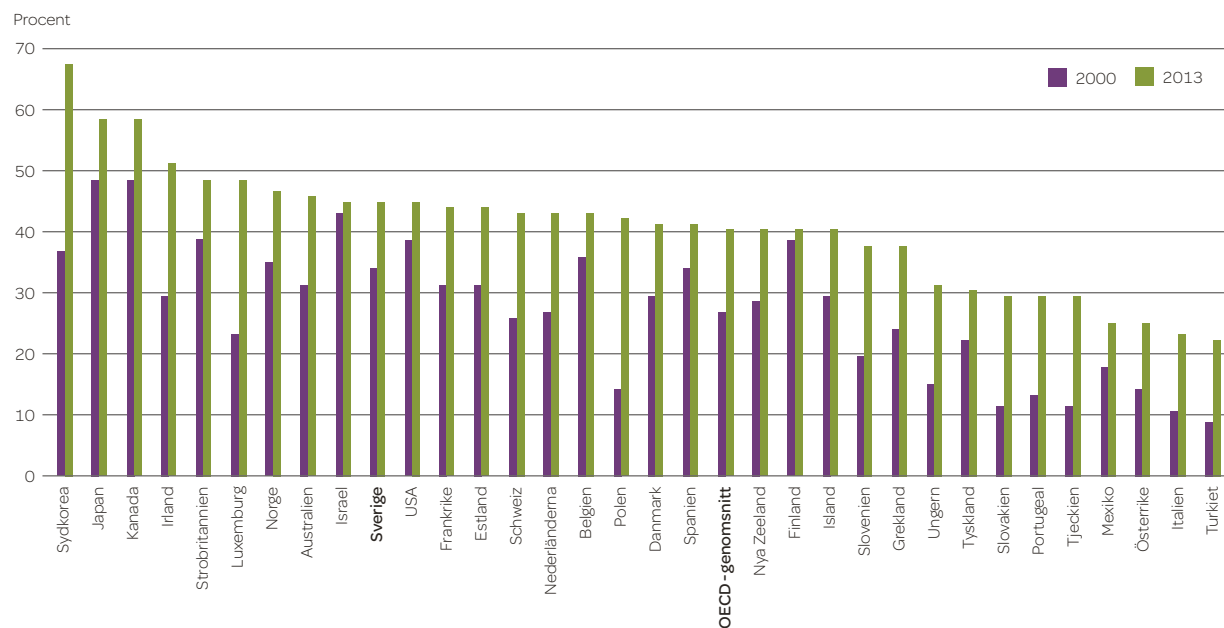
Resultatet av utbyggnaden av den eftergymnasiala utbildningen märks först i de yngre åldrarna. I flera av de länder som tidigare har byggt ut den eftergymnasiala utbildningen har nu utbildningsnivån i den yngre befolkningen stabiliserats. En del länder fortsätter dock utbyggnaden och i andra länder har utbyggnaden av högskolan kommit igång under senare år. Andelen 25–34-åringar med minst två års eftergymnasial utbildning har i OECD-länderna i genomsnitt ökat med 15 procentenheter mellan 2000 och 2013, från 26 till 41 procent. Snabbast steg utbildningsnivån i början av perioden, redan 2005 hade en tredjedel av OECD:s yngre befolkning eftergymnasial utbildning.

Många OECD-länder satsade redan tidigare mycket pengar på eftergymnasial utbildning inom högskolan och utbildningsnivån var redan 2000 förhållandevis hög i många länder. Därmed har inte utbildningsnivån höjts särskilt mycket i vissa länder under perioden, i synnerhet inte de senaste åren. Några exempel är de nordiska länderna, USA, Kanada och Belgien. Sydkorea har dock fortsatt att bygga ut den eftergymnasiala utbildningen och det har lett till att landet har högst andel eftergymnasialt utbildade unga inom OECD. På senare år har dock ökningen även i Sydkorea mattats av.

Det finns också länder med en relativt låg utbildningsnivå som på senare tid påtagligt har byggt ut den eftergymnasiala utbildningen, vilket resulterat i förhållandevis kraftiga höjningar av andelen eftergymnasialt utbildade i den yngre befolkningen. Det gäller exempelvis Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Turkiet. Sammantaget innebär det att utbildningsnivån inom OECD förmodligen fortsätter att öka.

I den yngre befolkningen (25–34 år) är könsskillnaderna i utbildningsnivå betydligt större än de vi såg i hela den vuxna befolkningen. Redan 2000 hade de yngre kvinnorna högre utbildningsnivå än männen, men då var skillnaden för OECD-genomsnittet endast tre procentenheter. Då hade 25 procent av männen och 28 procent av kvinnorna i den yngre befolkningen minst två års eftergymnasial utbildning. Nu har gapet i utbildningsnivå mellan könen vidgats till elva procentenheter. År 2013 var motsvarande andelar 35 procent för männen och 46 procent för kvinnorna för OECD-genomsnittet. Kvinnorna höjer alltså sin utbildningsnivå i betydligt snabbare takt än männen. Detta gäller även i hög grad Sverige – här har andelen eftergymnasialt utbildade

Figur 89. Andel i befolkningen i åldrarna 25–34 år med minst två års eftergymnasial utbildning i olika länder år 2000 respektive 2013. Länderna har sorterats efter högst utbildningsnivå 2013. KÄLLA: TABELL A1.4 | EDUCATION AT A GLANCE INTERIM REPORT.

yngre män ökat från 31 till 38 procent mellan 2000 och 2013. För kvinnorna i samma ålder har nivån höjts från 36 till 52 procent.

De uppgifter som redovisas ovan har hämtats från *Education at a Glance Interim Report*, webbpublicering av tabell A1.4.

Utbildningsmål i Europa 2020

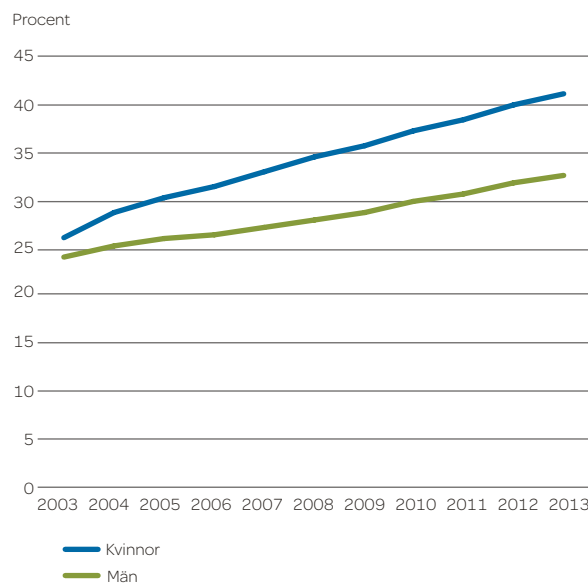
Europa 2020 är Europeiska unionens tioårsstrategi för jobb och tillväxt. Strategin lanserades 2010 och syftet är skapa förutsättningar för en smart, hållbar och inkluderande tillväxt. Inom strategin har EU satt upp fem överordnade mål kring sysselsättning, forskning och utveckling, klimat och energi, utbildning samt minskad fattigdom och social utestängning. Två av målen berör högskolan direkt – det ena är att minst 3 procent av BNP ska investeras i forskning och utveckling, det andra målet strävar till att på olika sätt höja EU:s utbildningsnivå. Ett av de kvantifierade utbildningsmålen är att minst 40 procent av 30–34-åringarna ska ha minst två års eftergymnasial utbildning år 2020.

EU följer upp målen regelbundet och i en av de senaste publikationerna beskrivs måluppfyllelsen på de olika områdena med senast tillgängliga data (*Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the Europe 2020 strategy*, Eurostat 2015). År 2013 hade 37 procent av 30–34-åringarna inom EU minst två års eftergymnasial utbildning och Eurostat konstaterar att det är troligt att EU når målet till år 2020, som alltså är 40 procent. Som vi konstaterat tidigare i detta kapitel finns dock stora skillnader i utbildningsnivå mellan könen. Bland kvinnorna har redan 41 procent minst två års eftergymnasial utbildning 2013, medan motsvarande nivå för männen är 33 procent. År 2003 var motsvarande andelar 26 procent för kvinnor och 24 procent för män, men sedan dess har kvinnorna höjt sin utbildningsnivå betydligt snabbare än männen och denna utveckling ser ut att fortsätta.

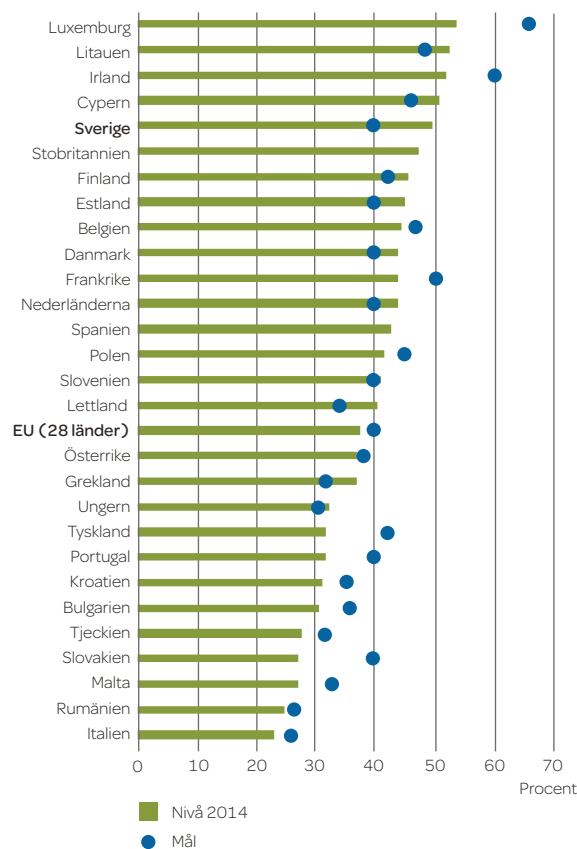
Nationella utbildningsmål

Målen för Europa 2020-strategin gäller för EU sammantaget, men varje EU-land har antagit nationella mål som utgår ifrån respektive lands förutsättningar och hur de kan bidra till att EU:s gemensamma mål nås. Vad gäller målet för eftergymnasialt utbildade sträcker sig de nationella målen från 26 procent i Italien till 66 procent i Luxemburg. Sveriges nationella mål är 40–45 procent och enligt EU:s uppföljning hade Sverige redan 2008 nått sitt mål. Uppföljningen baseras på arbetskraftsundersökningar i respektive land. Enligt Eurostats rapport *Smarter, greener, more inclusive?* är Tysklands och Österrikes nationella mål annorlunda än övriga länders eftersom de inkluderar viss praktiskt orienterad eftergymnasial utbildning som är klassad som ISCED 4.

Figur 90. Andel i befolkningen 30–34 år i EU-länderna med minst två års eftergymnasial utbildning 2003–2013 fördelat på kvinnor och män. KÄLLA: EUROSTAT.

Figur 91. Andel 30–34-åringar med minst tvåårig eftergymnasial utbildning 2013 samt avstånd till respektive lands nationella mål för 2020. Länderna är sorterade i fallande ordning. Några länder, däribland Finland och Sverige, har redan överskridit sina mål. KÄLLA: EUROSTAT.

Mål för satsningar på FoU

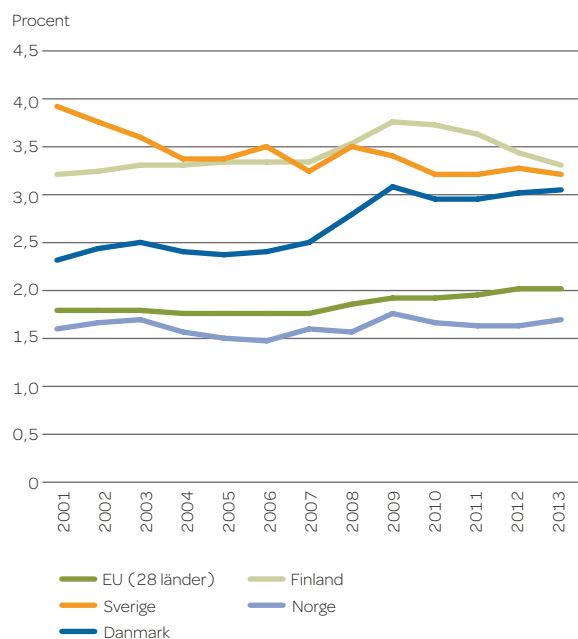
Inom Europa 2020-strategin har EU också satt målet att öka de sammanlagda offentliga och privata investeringarna i forskning och utveckling (FoU) till 3,0 procent av EU:s bruttonationalprodukt (BNP) till 2020. Med tanke på att dagens nivå är 2,02 procent och motsvarande andel i början av 00-talet var 1,8 procent är målet mycket ambitiöst. Den ökning som skett mot slutet av perioden är enligt Eurostats rapport *Smarter, greener and more inclusive?* delvis en effekt av att BNP har minskat mer än FoU-satsningarna 2007–2009. Till viss mån har de offentliga satsningarna kompenserat för minskade privata satsningar. Det är dock fortfarande EU:s företagssektor som står för den absoluta merparten av satsningarna på FoU.

Enligt statistik från Eurostat utförde privata företag knappt 64 procent av EU:s totala FoU år 2013. Högskolesektorn stod för 23 procent och myndighetssektorn för 12 procent. Den privata icke-vinstdrivande sektorn utförde återstående 1 procent. I Sverige bedrivs merparten av den offentligt finansierade forskningen inom högskolan och FoU inom myndighetssektorn är betydligt mindre (4 procent) än för EU-genomsnittet. Högskolesektorn utförde drygt en fjärdedel (27 procent) av Sveriges FoU 2013, medan företagssektorn – precis som för EU-genomsnittet – stod för merparten, omkring två tredjedelar (69 procent). Även i övriga nordiska länder utför universitet och högskolor en betydande del av ländernas FoU (22–32 procent), medan myndighetssektorn är liten i Danmark (2 procent), mer betydande i Finland (9 procent) och än mer i Norge (16 procent). Företagssektorn i Norge utför därmed bara drygt hälften av landets FoU, medan andelarna i Danmark och Finland är mer i nivå med företagssektorns i Sverige.

Ländernas satsningar varierade år 2013 från 0,48 procent i Cypern till 3,32 procent i Finland. Finlands satsningar på FoU ökade som andel av BNP till och med 2009, men har därefter minskat. Sverige satsade 3,21 procent av BNP på FoU år 2013, vilket är något lägre än 2012, men samma nivå som 2010 och 2011. Danmark har en ökande trend av satsningar på FoU och 2013 var andelen 3,05 procent av BNP. Danmark har därmed nått sitt mål som är tre procent. EES-landet Norge har inte fastställt något mål för sina satsningar på FoU och de har varierat omkring 1,7 procent av BNP de senaste åren.

EU-ländernas mål för satsningar på FoU varierar från 0,5 procent av BNP i Cypern till 4 procent i Sverige och Finland. I Eurostats rapport framhålls Sverige tillsammans med Finland som länder med både höga satsningar och ambitiösa nationella mål.

Figur 92. Satsningar på FoU som andel av BNP i Sverige, Danmark, Finland och EES-landet Norge, samt för EU-genomsnittet 2001–2013. Uppgifterna för 2013 är preliminära. KÄLLA: EUROSTAT.

Figur 93. Ländernas satsningar på FoU 2013 mätt som andel av BNP samt respektive lands nationella mål.

Uppgifterna är preliminära. I figuren ingår de länder som 2013 satsade minst 1,5 procent av BNP på FoU samt genomsnittet för EU. Storbritannien har inte satt något nationellt mål, medan Tjeckiens mål som är 1 procent avser endast offentliga satsningar och därför inte ingår i figuren. KÄLLA: EUROSTAT.

Satsningar på eftergymnasial utbildning

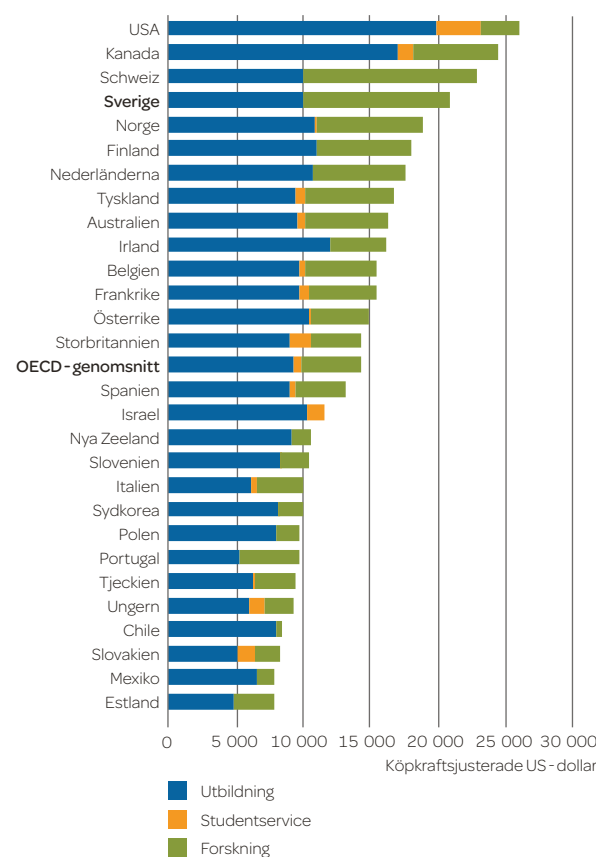
OECD-ländernas ekonomiska satsningar på eftergymnasial utbildning mäts både genom kostnaden per student och som andel av bruttonationalprodukten (BNP). Oavsett mått är det USA och Kanada som satsar allra mest, men även de nordiska länderna tillhör de som satsar mest. Även om utbildningssatsningar som andel av BNP är ett relativt bra mått på investeringar i utbildning är det dock värt att notera att storleken på ländernas BNP i förhållande till befolkningen skiljer sig åt. Exempelvis satsar Estland och Sverige ungefär lika mycket på eftergymnasial utbildning enligt detta mått, men Sveriges BNP per capita är nästan dubbelt så hög som Estlands.

I sammanhanget bör poängteras att kostnaderna för eftergymnasial utbildning också inkluderar kostnaden för den forskning som bedrivs inom högskolan samt, i de flesta fall i mindre utsträckning, kostnader för studentervice (studentbostäder, matsalar etc.). För de OECD-länder det finns uppgifter för utgörs i genomsnitt två tredjedelar av utbildningskostnader och en tredjedel av kostnader för forskning, mätt som kostnaden per student. I Sverige, liksom i Schweiz, är andelen forskningskostnader ovanligt hög – över hälften av den totala kostnaden per student. Det beror på att merparten av den offentligt finansierade forskningen i Sverige bedrivs inom högskolan. I många andra länder bedrivs – och finansieras – forskning i högre grad utanför högskolan, exempelvis inom fristående forskningsinstitut.

Eftersom merparten av de ekonomiska indikatorerna i *Education at a Glance* baseras på den totala kostnaden, är det viktigt att känna till hur kostnaden fördelas på olika verksamheter i länderna.

År 2011 varierade kostnaden per student för eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan från knappt 8 000 köpkraftsjusterade US-dollar i Estland och Mexiko till drygt 26 000 i USA. För OECD-genomsnittet var den totala kostnaden per student 14 000. I Sverige var den totala kostnaden per student nästan 21 000 köpkraftsjusterade US-dollar 2011 och Sverige tillhör därmed de länder som har högst kostnad per student för eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan. Som framgår i figur 1 består dock den totala kostnaden per student i Sverige till mer än hälften av kostnader för den forskning som bedrivs inom högskolan och ser man till hur mycket som enbart satsas på utbildning blir bilden en annan. I Sverige var kostnaden per student för själva utbildningsdelen knappt 10 000 köpkraftsjusterade US-dollar 2011, vilket kan jämföras med OECD-genomsnittet som var drygt 9 000. Till saken hör att det är ovanligt att den statliga finansieringen är så styrd till antingen utbildning eller forskning som i Sverige (se bland annat *Resurser för utbildning och forskning*, Dnr 14/014, SUHF).

Figur 94. Kostnad per student fördelad på olika verksamheter. Utbildningsanordnarnas kostnader per student för eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan 2011 i de länder som det finns uppgifter om, fördelat på olika verksamheter, köpkraftsjusterade US-dollar. Länderna har sorterats i storleksordning efter den totala kostnaden per student. KÄLLA: TABELL B1.2 EAG 2014.

Eftersom utbildningen är avgiftsfri för den absoluta merparten av studenterna i Sverige är det staten som råder över ersättningen (= kostnaden) per student. Förmodligen kommer kostnaden per student att stiga något i Sverige eftersom statens ersättning per student höjdes inom vissa områden såväl 2012 som 2013.

Ländernas satsningar som andel av BNP

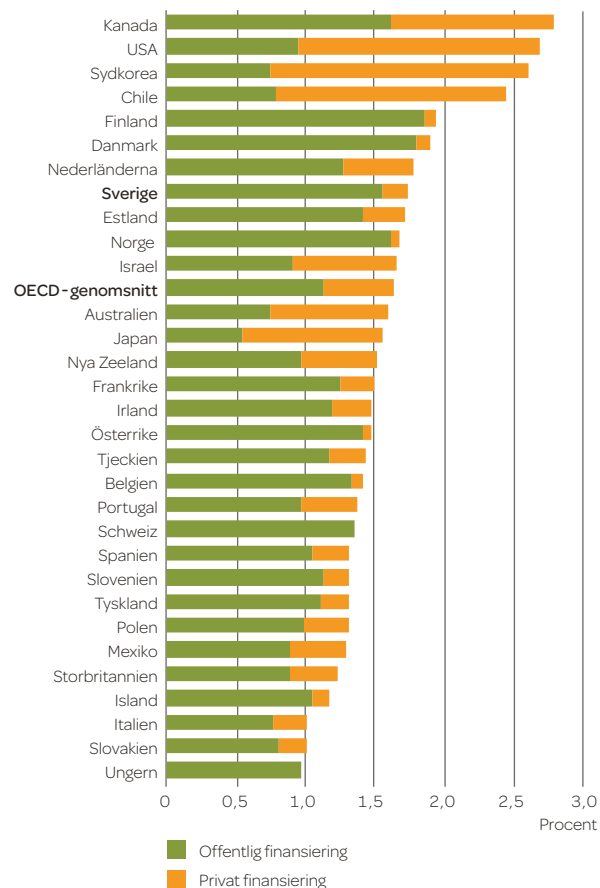
År 2011 avsatte OECD-länderna i genomsnitt 1,6 procent av BNP för eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan, varav 1,1 procent offentliga medel. Sverige satsade 1,7 procent av BNP, huvudsakligen offentliga medel. De privata medlen (knappt 0,2 procent av Sveriges BNP) avser främst bidrag för den forskning som bedrivs inom högskolan.

Bland övriga nordiska länder satsade Finland och Danmark 1,9 procent av sin BNP och Norge 1,7 procent. Man bör ha i åtanke att förändringar i satsningar på utbildning mätt som andel av BNP påverkas både av kostnadsutvecklingen och av BNP-utvecklingen. Norge och Sverige har exempelvis sedan 2008 haft en starkare

BNP-utveckling än Danmark och Finland, medan kostnaderna har ökat mer i de senare länderna.

Genom att studera exempelvis kostnaden per student kan man konstatera skillnader mellan länderna i utbildningssystemet. De två måtten som används av OECD i *Education at a Glance* och i denna analys för att mäta ländernas satsningar på utbildning kompletterar varandra. Att ett land avsätter en förhållandevis hög andel av BNP för eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan sammanfaller ofta, men inte alltid, med en relativt hög kostnad per student. Ett exempel på två länder som är lika, men ändå väldigt olika, är USA och Sydkorea. Dessa två länder tillhör de som satsar högst andel av BNP på eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan och merparten av finansieringen är privat. Men USA har den högsta kostnaden per student inom OECD, medan Sydkoreas kostnad per student är

Figur 95. Andel av BNP som satsas på eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan. Utbildningsanordnarnas kostnader för eftergymnasial utbildning (ISCED 5A, 5B och 6) och forskning inom högskolan som andel av BNP 2011 med finansiering från offentliga (inklusive finansiering från utlandet) respektive privata källor. Länderna har sorterats efter storleken på de totala satsningarna som andel av BNP. Uppgifterna för Schweiz och Ungern avser enbart offentliga medel. KÄLLA: TABELL B2.3, EAG 2014.

låg. Längre fram i kapitlet framgår att Sydkorea har högst andel högutbildade inom OECD, vilket innebär att Sydkorea satsar på massutbildning till relativt låg kostnad per student. Generellt finns det ett samband mellan stora satsningar som andel av BNP och hög utbildningsnivå, se *Befolkningens utbildningsnivå och ekonomiska satsningar inom OECD*, rapport 2015:2, UKÄ.

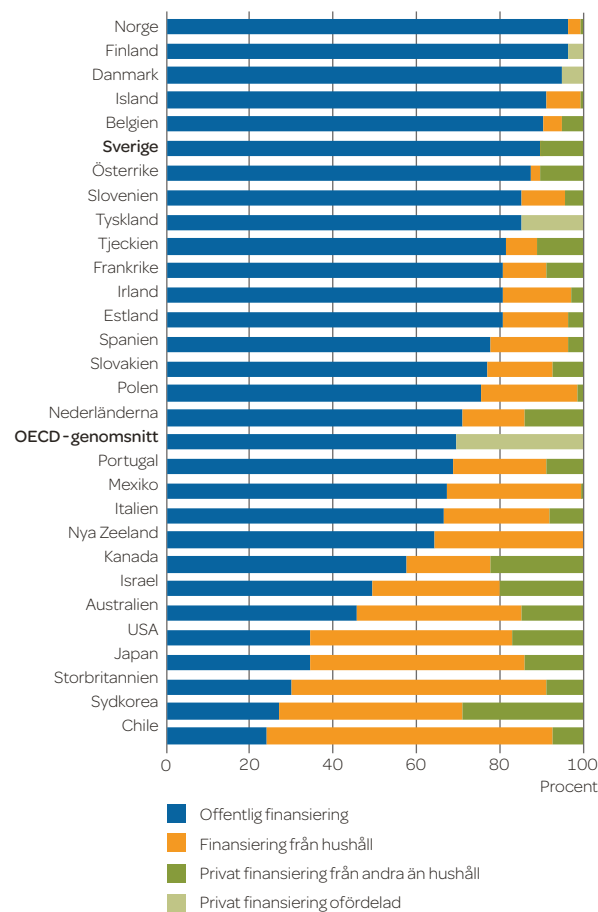
I de länder som satsar mest som andel av BNP utgörs merparten av satsningarna av privata medel. Ser man enbart till hur mycket offentliga resurser som satsas är det de nordiska länderna som satsar mest på eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan.

Studieavgifter i många länder

I figur 2 såg vi att det finns stora skillnader mellan länderna i hur stor andel av finansieringen av eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan

Figur 96. Fördelning av finansieringen av utbildningsanordnarnas kostnader för eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan i olika länder 2011.

Länderna har sorterats efter högst andel offentlig finansiering (i offentlig finansiering ingår också finansiering från utlandet). KÄLLA: TABELL B 3.1, EAG 2014.

som kommer från privata respektive offentliga källor. Av figur 3 framgår att merparten av den privata finansieringen utgörs av studieavgifter från hushållen, i synnerhet i Chile, Storbritannien, Japan, USA och Sydkorea. Intäkter från företag och andra privata finansiärer förekommer också, förmodligen både för utbildning och för forskning. I Sverige består lärosätenas intäkter från privata finansiärer huvudsakligen av forskningsbidrag från stiftelser och andra organisationer utan vinstsyfte.

Sverige satsar mycket i internationell jämförelse

Sverige tillhör de länder som har högst kostnad per student och en förhållandevis hög utbildningsnivå. Därtill kommer den absoluta merparten av finansieringen från offentliga källor och utbildningen är avgiftsfri för alla studenter utom de som kommer från länder utanför EU/EES och Schweiz. Sveriges satsningar på eftergymnasial utbildning och forskning inom högskolan är alltså stora i internationell jämförelse.

Nyckeltal för lärosäten

I detta kapitel redovisas uppgifter om lärosätenas storlek och verksamhet med ett antal kvantitativa mått, inklusive resultat - mått som examina och kostnader. Sammanlagt 69 nyckeltal för lärosäten finns redovisade för utbildning på grundnivå, avancerad nivå och på forskarnivå samt för personal och ekonomi.

Högre utbildning i Sverige har under senare år bedrivits vid ett femtiotal universitet och högskolor med statlig eller enskild huvudman. Sammanslagningar liksom nyetableringar av lärosäten medför att antalet lärosäten kan variera från ett år till ett annat. Svenska lärosäten är av mycket varierande storlek och har olika inriktning på verksamheten. Hösten 2014 studerade 344 100 studenter vid svenska lärosäten på grundnivå och avancerad nivå. Antalet aktiva doktorander var nära 19 000. Det totala antalet anställda omräknat till helårspersoner, exklusive doktorander, uppgick till drygt 50 500 hösten 2014. De totala kostnaderna för all utbildning och forskning kalenderåret 2014 var 64,4 miljarder kronor varav 38 miljarder för forskning och utbildning på forskarnivå. De tio största lärosätena svarar för drygt 87 procent av forskningsverksamheten.

Tabellerna redovisar ett urval av kvantitativa uppgifter som beskriver skillnader och likheter mellan lärosätena det senaste året. (De minsta utbildningsanordnarna med enskild huvudman särredovisas inte.) Samtliga nyckeltal finns också redovisade med totaluppgift för riket.

Uppgifterna är sådana som ofta brukar användas och redovisas i beskrivningar av verksamheten vid universitet och högskolor. Det är i den meningen vi använder termen nyckeltal för de redovisade uppgifterna och måtten.

De uppgifter som redovisas är de senast tillgängliga. Oftast gäller uppgifterna kalenderåret 2014, i vissa fall läsåret 2013/14. Det förekommer även uppgifter för höstterminen 2014. I samtliga fall är de redovisade uppgifterna baserade på de uppgifter som har rapporterats av respektive lärosäte via det studieadministrativa dokumentationssystemet Ladok eller lönesystemet till Statistiska centralbyrån eller direkt till Universitetskanslersämbetet. I de fall ett nyckeltal har utelämnats beror det på att det grundar sig på individuppgifter och att antalet individer är alltför litet eller på att någon uppgift inte kan förekomma (exempelvis har inte alla lärosäten tillstånd att utfärda examen i utbildning på forskarnivå).

Uppdateringar och revideringar av nyckeltal sker fortlöpande. Utveckling av nyckeltal anpassas till nya relevanta behov och önskemål. Efterfrågan och behov av nya uppgifter uppstår ofta i anslutning till större strukturella förändringar, t.ex. de som beslutas av riksdag och regering. Sammanslagningar av lärosäten påverkar naturligtvis redovisningen av nyckeltal. Inför redovisningen av nyckeltal för 2014 har exempelvis Dans- och cirkushögskolan, Operahögskolan och Stockholms dramatiska högskola sammanslagits till ett lärosäte, den 1 januari 2014 etablerades Stockholms konstnärliga högskola.

Uppgifterna i tabellen finns också – tillsammans med uppgifter för tidigare år – tillgängliga i en särskild nyckeltalsdatabas på UKÅ:s webbplats, www.uka.se. I databasen finns ytterligare ett 30-tal nyckeltal som inte redovi-

tas i nedanstående tabell. Då nyckeltal i databasen finns i tidsserier för de senaste 15 åren är det möjligt att se skillnader, likheter och utveckling över tid.

För kontinuitetens skull redovisas samma urval av nyckeltal i denna årsrapport som 2014. Nedan definieras och förklaras nyckeltalen i den ordning som de förekommer i tabellen.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Nyborjare vid lärosätet (högskolanyborjare). Uppgifterna anger det antal individer som för första gången började studera vid det aktuella lärosätet. Uppgifterna avser antalet nyborjare läsåret 2013/14. I riksuppgiften för nyckeltalet "nyborjare vid lärosäte" räknas en individ varje gång han eller hon byter lärosäte.

Nationell mobilitet för högskolanyborjare. Uppgiften anger andel av högskolanyborjarna (första gången vid aktuellt lärosäte) läsåret 2013/14 som läsåret innan studerade vid ett annat svenskt lärosäte. Uppgiften anges i procent.

Antal inresande studenter bland nyborjare. Uppgiften avser antalet inresande studenter (utbytesstudenter och inresande studenter som på egen hand ordnat sina studier i Sverige, s.k. freemover-studenter) vid respektive lärosäte läsåret 2013/14.

Högskolanyborjare. Denna uppgift redovisar det antal studenter som för första gången började sina studier vid det aktuella lärosätet det senaste läsåret och dessutom inte tidigare hade studerat vid något annat lärosäte i Sverige. Uppgiften är alltså en delmängd av hela antalet som är nya vid lärosätet.

Samtliga uppgifter nedan om nyborjare i utbildning på grundnivå och avancerad nivå gäller högskolanyborjare.

Andel nyborjare på förstahandsval. Andel av högskolanyborjarna höstterminen 2014 som började på den utbildning de hade sökt i första hand. Uppgiften avser de som fanns med i Universitets- och högskolerådets (UHR) söksystem. Uppgiften redovisas inte för de lärosäten där färre än 70 procent av högskolanyborjarna fanns med i UHR:s söksystem. Uppgiften anges i procent.

Kvarvarande år 2. Andel av högskolanyborjarna läsåret 2012/13 som var registrerade på samma lärosäte läsåret 2013/14. I beräkningen är inresande studenter exkluderade samt studenter som under det första läsåret var registrerade för kurser om högst 3 högskolepoäng. Uppgiften anges i procent.

Medianålder för högskolanyborjare. Medianåldern för de studenter som för första gången börjar studera vid universitet och högskolor i Sverige under läsåret 2013/14, mätt den 31 december 2013. Bland högskolanyborjarna

ingår inresande studenter, de är vanligtvis äldre än svenska högskolenybjörjare.

Andel män. Andel män bland högskolenybjörjarna läsåret 2013/14. Uppgiften anges i procent.

Andel med utländsk bakgrund. Andel bland högskolenybjörjarna (exklusive inresande studenter) läsåret 2013/14 som själva är födda utomlands eller har två föräldrar födda utomlands (hit räknas inte adoptivbarn). Uppgiften avser nybjörjare i åldrar upp till och med 64 år. Uppgiften anges i procent. Mer ingående uppgifter om studenter med utländsk bakgrund publiceras löpande vartannat år i Statistiska meddelanden, senast i Universitet och högskolor. *Svensk och utländsk bakgrund för studenter och doktorander 2012/13, UF 19 SM 1401, UKÄ och SCB.*

Jämförelsetal, utländsk bakgrund. För varje lärosäte anges ett jämförelsetal som visar andelen med utländsk bakgrund bland högskolenybjörjarna läsåret 2013/14 (yngre än 65 år) vid lärosätet dividerat med motsvarande tal för ett genomsnitt av individer från samma kommuner och i samma åldrar, dvs. ett tal som visar hur stor andelen med utländsk bakgrund skulle ha varit om utländsk bakgrund inte spelade någon roll för sannolikheten att börja studera. Jämförelsetalet 0,50 visar till exempel att andelen med utländsk bakgrund bland högskolenybjörjarna bara är hälften så stor som den skulle ha varit om studenter med utländsk bakgrund hade varit representerade bland högskolenybjörjarna i samma utsträckning som i ett genomsnitt av befolkningen i samma åldrar och från samma kommuner som högskolenybjörjarna kommer från.

Andel med högskoleutbildade föräldrar. Andel högskolenybjörjare, exklusive inresande studenter, läsåret 2013/14 som kommer från en hemmiljö där minst en av föräldrarna har utbildning på högskolenivå (minst treårig eftergymnasial utbildning) enligt Svensk utbildningsnomenklatur, SUN. Se vidare Statistiska meddelanden, *Universitet och högskolor. Högskolenybjörjare 2013/14 och doktorandnybjörjare 2012/13 efter föräldrarnas utbildningsnivå*, UF 20 SM 1403, UKÄ och SCB. Uppgiften gäller nybjörjare i åldrar upp till och med 34 år och anges i procent.

Jämförelsetal, högutbildade föräldrar. För varje lärosäte anges ett jämförelsetal som visar andelen med högutbildade föräldrar bland högskolenybjörjarna läsåret 2013/14 (upp till och med 34 års ålder) vid lärosätet dividerat med motsvarande tal för ett genomsnitt av individer från samma kommuner och i samma åldrar, dvs. ett tal som visar hur stor andelen med högutbildade föräldrar skulle ha varit om föräldrars utbildning inte spelade någon roll för sannolikheten att börja studera. Jämförelsetalet

0,50 visar till exempel att andelen med högutbildade föräldrar bland högskolenybjörjarna bara är hälften så stor som den skulle ha varit om studenter med högutbildade föräldrar hade varit representerade bland högskolenybjörjarna i samma utsträckning som i ett genomsnitt av befolkningen i samma åldrar och från samma kommuner som högskolenybjörjarna kommer från.

Antal studenter (hösttermin). Antalet registrerade studenter höstterminen 2014, exklusive studenter i uppdragsutbildning.

Antal inresande studenter. Antalet inresande studenter (utbytesstudenter och freemover-studenter) registrerade höstterminen 2014.

Antal helårsstudenter. Antalet helårsstudenter, exklusive studenter i uppdragsutbildning, läsåret 2013/14. Med helårsstudent avses antalet registrerade studenter omräknade till heltidsekvivalenter. Nyckeltalet avser antalet studenter som är förstagångsregistrerade respektive fortsättningsregistrerade på ett kurstillfälle multiplicerat med kurstillfällets högskolepoängomfattning under en viss period dividerat med 60.

Antal helårsprestationer. Antalet helårsprestationer, exklusive uppdragsutbildning, läsåret 2013/14. Helårsprestationer avser summan avklarade högskolepoäng på kurs/delkurs under en viss period dividerat med 60. Helårsprestationer redovisas endast för lärosäten med registreringar i Ladok.

Kurser med jämn könsfördelning. Andelen kurser med jämn könsfördelning vid lärosätet. Uppgiften baseras på registrerade kurspoäng för kvinnor respektive män. Andelsuppgiften anger andel kurser av alla kurser vid lärosätet där andelen kurspoäng för kvinnor och män ligger inom intervallet 40–60 procent. Uppgifterna avser alla kurser läsåret 2013/14 och anges i procent.

Utbildningsprofil på grundnivå och avancerad nivå.

Andelen helårsstudenter inom ett visst ämnesområde av samtliga helårsstudenter läsåret 2013/14. Uppgifter redovisas för sju ämnesområden: humaniora-teologi, juridik-samhällsvetenskap, naturvetenskap, teknik, medicin-odontologi, vård-omsorg samt konst. Uppgiften anges i procent.

Andel helårsstudenter på avancerad nivå, läsår. Andel helårsstudenter på kurser på avancerad nivå läsåret 2013/14 av det totala antalet helårsstudenter på grundnivå och avancerad nivå. Uppgiften anges i procent.

Antal avlagda examina. Det totala antalet avlagda examina läsåret 2013/14. I tabellen särredovisas även antalet examina för några större examensgrupper: yrkesexamina totalt, kandidatexamina, magisterexamina samt masterexamina.

Förstagångsexaminerade. Med förstagångsexaminerade menas antalet individer (inklusive inresande studenter) som avlägger sin första examen läsåret 2013/14 vid ett universitet eller en högskola i Sverige.

Antal förstagångsexaminerade som har studerat utomlands. Antalet förstagångsexaminerade läsåret 2013/14 som har haft studiemedel för studier utomlands och/eller har deltagit i utbytesstudier någon gång under de senaste sex åren fram till och med examensåret. I uppgiften exkluderas inresande studenter.

Antal inresande studenter i utbytesprogram. Uppgiften anger antalet inresande studenter i lärosätenas utbytesprogram kalenderåret 2014, det vill säga internationellt studerandeutbyte på utbytesprogram: EU-program, Nordplus, bilaterala program och annat studentutbyte som organiseras av lärosätena.

Antal utresande studenter i utbytesprogram. Uppgiften anger antalet utresande studenter i lärosätenas utbytesprogram kalenderåret 2014, det vill säga internationellt studerandeutbyte på utbytesprogram: EU-program, Nordplus och bilaterala program som organiseras av lärosätena.

Utbildning på forskarnivå

Antal nybörjare i utbildning på forskarnivå. Uppgiften avser antalet nybörjare i utbildning på forskarnivå kalenderåret 2014.

Rekrytering från egen högskola. Andel av nybörjarna i utbildning på forskarnivå kalenderåret 2014 som avlagt någon examen på grundnivå eller avancerad nivå vid det lärosäte där man börjar sina forskarstudier. Nybörjare utan grundexamen (inte uttagen eller registrerad) ingår i uppgiften om personen har minst fyra registreringsterminer i svensk högskola varav den sista terminen är vid lärosätet där forskarstudierna påbörjats. Fr.o.m. 2012 beräknas uppgiften endast för lärosäten med minst tio nybörjare i utbildning på forskarnivå. Uppgiften anges i procent.

Andel utländska doktorandnybörjare (hösttermin). Uppgiften anger andel utländska doktorandnybörjare bland samtliga doktorandnybörjare höstterminen 2014 vid aktuellt lärosäte. Med utländsk doktorand avses här doktorander från annat land som kommit till Sverige för att studera i utbildning på forskarnivå. Uppgiften anges i procent.

Antal doktorander (hösttermin). Uppgiften gäller antalet aktiva doktorander i utbildning på forskarnivå höstterminen 2014. Som aktiva doktorander räknas de som har rapporterats studera minst 1 procent av heltid.

Antal helårskandidater (hösttermin). Uppgiften gäller antalet doktorander i utbildning på forskarnivå höstterminen 2014 omräknat utifrån uppgiven aktivitetsgrad till helårskandidater.

Andel utländska doktorander (hösttermin). Uppgiften anger andel utländska doktorander bland samtliga aktiva i utbildning på forskarnivå höstterminen 2014 vid aktuellt lärosäte. Med utländsk doktorand avses doktorander från annat land som kommit till Sverige i avsikt att studera i utbildning på forskarnivå. Uppgiften anges i procent.

Andel anställda som doktorand (helårskandidat). Uppgiften anger den procent av samtliga aktiva doktorander som hade anställning som doktorand omräknat i helårskandidater utifrån uppgiven aktivitetsgrad höstterminen 2014. Uppgiften anges i procent.

Antal doktorander per doktorsexamen. Uppgiften anger relationen mellan antalet doktorander (inklusive antagna till licentiatexamen) höstterminen 2014 angivet i helårskandidater och antalet avlagda doktorsexamina kalenderåret 2014. Om studietiden per helårskandidat beräknas till fyra år och tillflödet av doktorandnybörjare är konstant blir talet fyra, vilket är lika med den antagna nettostudietiden. Talet påverkas i hög grad av förändringar i inflödet av nya doktorander. Det blir högt i ett skede av ökad tillströmning eller uppbyggnad av utbildningen.

Antal doktorsexamina. Antalet avlagda doktorsexamina kalenderåret 2014.

Andel utländska doktorsexamina. Uppgiften anger andel utländska doktorander som avlagt doktorsexamen bland samtliga doktorsexaminerade kalenderåret 2014 vid aktuellt lärosäte. Med utländsk doktorand avses här doktorander från annat land som kommit till Sverige för att studera. Uppgiften anges i procent.

Antal licentiatsexamina. Antalet avlagda licentiatsexamina kalenderåret 2014.

Andel utländska licentiatsexamina. Uppgiften anger andelen utländska doktorander som avlagt licentiatexamen bland samtliga licentiatsexaminerade kalenderåret 2014 vid aktuellt lärosäte. Med utländsk doktorand avses här doktorander från annat land som kommit till Sverige för att studera. Uppgiften anges i procent.

Personal

Antal anställda. Uppgiften gäller samtliga anställda i oktober 2014, exklusive doktorander med anställning som doktorand. Antalet anställda är omräknat till helårspersoner.

Antal forskande/undervisande personal. Uppgiften avser antalet forskande och undervisande personal omräknat till helårspersoner. Uppgifterna avser all personal i oktober 2014. I gruppen forskande och undervisande personal ingår professorer, lektorer, personer med meriteringsanställning, adjunkter samt annan forskande och undervisande personal.

Andel forskande/undervisande personal. Uppgiften gäller andelen forskande och undervisande personal i procent av alla anställda (exklusive doktorander med anställning som doktorand). Antalet anställda respektive forskande och undervisande personal är omräknat till helårspersoner. I gruppen forskande och undervisande personal ingår professorer, lektorer, personer med meriteringsanställning, adjunkter samt annan forskande och undervisande personal.

Andel kvinnor av forskande/undervisande personal. Andelen kvinnor bland forskande och undervisande personal 2014. Uppgiften anges i procent.

Antal disputerade av forskande/undervisande personal. Uppgiften gäller antalet personer med doktors-examen, enligt SCB:s utbildningsregister, bland undervisande och forskande personal. Uppgiften anges i helårspersoner och avser kalenderåret 2014.

Andel disputerade av forskande/undervisande personal. Antalet disputerade bland forskande och undervisande personal enligt SCB:s utbildningsregister i relation till hela antalet forskande och undervisande personal, exklusive doktorandanställda. Uppgiften anges i procent. Andelen disputerade varierar stort mellan lärosätena beroende bl.a. på huvudinriktning och om lärosätet har sin tyngdpunkt i utbildning eller forskning. Så är t.ex. andelen disputerade vid de konstnärliga högskolorna låg eftersom högskoleförordningen föreskriver annan behörighet för lärare vid dessa högskolor.

Antal professorer. Antalet professorer, i helårspersoner, i oktober 2014.

Andel professorer av forskande/undervisande personal. Uppgiften gäller andelen professorer av all forskande och undervisande personal, båda talen räknade i helårspersoner. Uppgiften anges i procent.

Ekonomi

Totala intäkter. Uppgiften visar lärosätenas totala intäkter kalenderåret 2014 och anges i miljoner kronor.

Totala kostnader. Uppgiften gäller lärosätenas totala kostnader kalenderåret 2014 och anges i miljoner kronor. Denna uppgift ger en bild av storleken på lärosätets verksamhet.

Andel lokalkostnader. Uppgiften avser lärosätenas lokalkostnader för kalenderåret 2014, och anges i procent av de totala kostnaderna. Uppgifterna är inte helt jämförbara mellan lärosätena eftersom det finns skillnader i vilka kostnader som olika lärosäten räknar in i lokalkostnader, t.ex. kostnader för lokalvård. Annat som kan göra det svårt att jämföra uppgifterna är att lärosätena ibland kan ha tomma lokaler som hyrs ut externt. Intäkterna från uthyrningen påverkar inte lokalkostnaden. I övrigt beror skillnaderna i lokalkostnader mellan lärosätena

på vilken typ av utbildning och forskning som bedrivs. Konstnärlig utbildning och idrottsutbildning är mer lokalkrävande än genomsnittet och det gäller även teknik och naturvetenskap, medan lokalbehoven är mindre omfattande inom de samhällsvetenskapliga och humanistiska områdena till exempel.

Andel kostnad grundnivå och avancerad nivå. Uppgiften anger hur stor andel av kostnaderna för hela verksamheten kalenderåret 2014 som gäller utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Uppgiften anges i procent.

Andel kostnad forskning och utbildning på forskarnivå. Uppgiften anger hur stor andel av kostnaderna för hela verksamheten kalenderåret 2014 som gäller forskning och utbildning på forskarnivå. Uppgiften anges i procent.

Finansiering

Andel extern finansiering (procent). Huvuddelen av verksamheten vid universitet och högskolor finansieras med direkta statliga anslag men en stor del kommer från externa finansiärer. Den externa finansieringen kommer från forskningsråd, andra statliga myndigheter, offentliga forskningsstiftelser, organisationer utan vinstsyfte, kommuner, landsting, privata företag, EU med flera. Uppgiften avser de totala externa intäkterna i procent av lärosätets totala intäkter för kalenderåret 2014, exklusive finansiella intäkter. Uppgiften anges i procent.

Andel anslagsmedel. De direkta statsanslagens andel av de totala intäkterna, exklusive finansiella intäkter, för kalenderåret 2014. Uppgiften anges i procent.

Andel forskningsanslag. Intäkter från anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som andel av lärosätets totala anslag för utbildning och forskning för kalenderåret 2014. Uppgiften ger en bild av hur de statliga anslagen fördelas mellan utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive på forskning och utbildning på forskarnivå. Uppgiften anges i procent.

Andel uppdragsutbildning. Andelen av de totala intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå som avser uppdragsutbildning. Uppgiften anges i procent och avser kalenderåret 2014.

Andel uppdragsforskning. Den andel av de totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå som avser uppdragsforskning. Uppgiften anges i procent för kalenderåret 2014.

Forskningsfinansiering

Forskningsintäkter. De totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå, dvs. intäkter från direkta statsanslag, externa finansiärer samt finansiella intäkter kalenderåret 2014. Uppgiften anges i miljoner kronor.

Andel extern forskningsfinansiering. De externa intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå redovisas i lärosätenas resultaträkningar som intäkter av avgifter och bidrag. Bidrag för forskning lämnas från forskningsråd, statliga myndigheter, offentliga forskningsstiftelser, kommuner, landsting, EU, företag i Sverige, organisationer utan vinstsyfte i Sverige, företag i utlandet, organisationer utan vinstsyfte i utlandet och andra bidragsgivare. Uppgiften gäller intäkter från externa finansiärer som andel av de totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå kalenderåret 2014, exklusive finansiella intäkter. Uppgiften anges i procent.

Andel forskningsbidrag. Andelen forskningsbidrag av de totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå kalenderåret 2014, exklusive finansiella intäkter. Uppgiften anges i procent.

Andel intäkter från EU:s ramprogram. Intäkter från EU:s ramprogram (inklusive European Research Council, ERC) som andel av de totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå kalenderåret 2014. Uppgiften anges i procent.

Andel intäkter från VR, Forte och Formas. Uppgiften anger andelen intäkter från de tre forskningsråden Vetenskapsrådet (VR), Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte, tidigare FAS) och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) av de totala intäkterna för utbildning på forskarnivå och forskning under 2014. Uppgiften anges i procent.

Lärosäten i nyckeltalstabellen

Uppsala universitet	UU
Lunds universitet	LU
Göteborgs universitet	GU
Stockholms universitet	SU
Umeå universitet	UmU
Linköpings universitet	LiU
Karolinska institutet	KI
Kungl. Tekniska högskolan	KTH
Chalmers tekniska högskola	CTH
Luleå tekniska universitet	LTU
Handelshögskolan i Stockholm	HHS
Sveriges lantbruksuniversitet	SLU
Karlstads universitet	KaU
Linnéuniversitetet	LNU
Örebro universitet	ORU
Mittuniversitetet	MiU
Blekinge tekniska högskola	BTH
Försvarshögskolan	FHS
Gymnastik- och idrottshögskolan	GIH
Högskolan i Borås	HB
Högskolan Dalarna	HDa
Högskolan i Gävle	HiG
Högskolan i Halmstad	HH
Högskolan i Jönköping	HJ
Högskolan Kristianstad	HKr
Högskolan i Skövde	HS
Högskolan Väst	HV
Malmö högskola	MaH
Mälardalens högskola	MdH
Södertörns högskola	SH
Konstfack	KF
Kungl. Konsthögskolan	KKH
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	KMH
Stockholms konstnärliga högskola	SKH

	Riket	UU	LU	GU	SU	UmU	LiU	KI
Utbildning på grundnivå och avancerad nivå								
Nyborjare vid lärosätet, läsår	171 799	15 228	12 435	11 728	19 662	10 806	7 735	2 749
Andel nationell mobilitet, läsår (procent)	32	39	30	27	33	38	24	27
Antal inresande studenter bland nyborjare, läsår	21 430	1 897	2 755	1 444	1 850	1 058	1 354	366
Högskolenyborjare, läsår	87 543	6 853	7 767	6 726	9 254	4 379	4 993	1 181
Andel nyborjare på förstahandsval, hösttermin (procent)	66	69		69	64	64	69	60
Kvarvarande år 2, läsår (procent)	62	56	66	63	50	60	73	66
Medianålder för högskolenyborjare, läsår	21,7	21,3	21,3	21,7	21,6	22,0	21,3	22,4
Andel män, högskolenyborjare, läsår (procent)	44	42	46	35	38	40	47	28
Andel med utländsk bakgrund, läsår (procent)	19	17	15	20	25	12	15	46
Jämförelsetal, utländsk bakgrund.	0,9	0,9	0,7	1,0	1,0	0,8	0,9	1,6
Andel med högskoleutbildade föräldrar, läsår (procent)	38	49	53	43	45	39	42	44
Jämförelsetal, högutbildade föräldrar.	1,5	1,6	1,8	1,6	1,4	1,5	1,7	1,5
Antal studenter, hösttermin	344 087	30 011	30 599	29 402	35 692	20 367	19 895	7 300
Antal inresande studenter, hösttermin	25 443	2 511	3 793	1 718	2 390	1 400	1 385	467
Antal helårsstudenter, läsår	296 488	24 621	27 702	24 781	29 555	16 015	17 716	6 027
Antal helårsprestationer, läsår	247 299	19 774	23 590	21 153	22 427	13 469	15 509	5 741
Andel kurser med jämn könsfördelning, läsår (procent)	27	37	36	32	34	33	24	30
Andel helårsstudenter inom humaniora - teologi, läsår (procent)	15	21	16	17	25	14	12	0
Andel helårsstudenter inom samhällsvetenskap - juridik, läsår (procent)	42	39	38	49	61	42	34	10
Andel helårsstudenter inom naturvetenskap, läsår (procent)	10	16	12	10	11	10	15	1
Andel helårsstudenter inom teknik, läsår (procent)	15	8	16		0	6	21	
Andel helårsstudenter inom medicin - odontologi, läsår (procent)	6	7	6	9		12	7	52
Andel helårsstudenter inom vård - omsorg, läsår (procent)	7	5	5	6		9	7	35
Andel helårsstudenter inom konst, läsår (procent)	2	0	3	5		2	1	
Andel helårsstudenter på avancerad nivå, läsår (procent)	19	23	26	23	19	20	24	38
Totalt antal avlagda examina, läsår	78 031	5 378	6 737	6 676	6 414	4 258	5 072	2 487
Antal yrkesexamina, läsår	32 639	2 024	2 542	2 823	2 671	2 069	2 251	1 418
Antal kandidatexamina, läsår	27 780	1 911	2 230	2 438	2 399	1 398	1 563	513
Antal magisterexamina, läsår	7 087	574	859	592	597	469	333	382
Antal masterexamina, läsår	8 725	801	1 039	764	724	218	906	169
Antal förstagångsexaminerade, läsår	53 661	3 828	4 911	4 500	4 858	2 672	3 326	1 121
Antal förstagångsexaminerade som har studerat utomlands, läsår	6 541	673	948	606	702	241	572	150
Antal inresande studenter i utbytesprogram, kalenderår	16 371	1 559	2 060	1 102	1 378	918	1 191	281
Antal utresande studenter i utbytesprogram, kalenderår	7 985	1 045	1 156	535	663	277	557	146
Utbildning på forskarnivå								
Antal nyborjare i utbildning på forskarnivå, kalenderår	3 120	364	447	280	234	188	177	387
Rekrytering från egen högskola, kalenderår (procent)	44	48	56	44	41	56	56	35
Andel utländska doktorandnyborjare, hösttermin (procent)	41	46	41	29	44	30	39	27
Antal doktorander, hösttermin	18 971	2 198	2 803	1 624	1 537	1 064	1 161	2 269
Antal helårsdoktorander, hösttermin	13 614	1 676	1 867	1 053	1 179	747	790	1 713
Andel utländska doktorander, hösttermin (procent)	34	36	29	19	35	30	26	32
Andel anställda som doktorand (helårsdoktorander), hösttermin (procent)	65	69	75	57	67	71	70	44
Antal doktorander (helårsdoktorander) per doktorsexamen, kalenderår	5	5	5	4	5	5	5	5
Antal doktorsexamina, kalenderår	2 843	326	408	297	242	144	158	340
Andel utländska doktorsexamina, kalenderår (procent)	30	27	28	14	26	26	28	34
Antal licentiatexamina, kalenderår	834	69	52	44	80	30	73	9
Andel utländska licentiatexamina, kalenderår (procent)	42	41	21	18	41	20	30	33
Personal, kalenderår								
Antal anställda (helårspersoner)	50 577	4 905	5 630	4 504	3 607	3 301	2 780	4 098
Antal forskande / undervisande personal (helårspersoner)	28 937	3 017	2 997	2 491	2 227	1 935	1 633	2 097
Andel forskande / undervisande personal (procent)	57	62	53	55	62	59	59	51
Andel kvinnor av forskande / undervisande personal (procent)	44	44	38	49	46	46	40	53
Antal disputerade av forsk / underv. personal (helårspersoner)	16 668	1 775	1 986	1 644	1 318	1 208	1 053	1 248
Andel disputerade av forsk / underv. personal (procent)	58	59	66	66	59	62	64	60
Antal professorer (helårspersoner)	5 075	557	708	502	441	310	374	388
Andel professorer av forsk / underv. personal (procent)	18	18	24	20	20	16	23	18
Ekonomi, kalenderår								
Totala intäkter, miljoner kronor	65 464	6 305	7 502	5 746	4 643	4 132	3 537	6 156
Totala kostnader, miljoner kronor	64 445	6 164	7 517	5 694	4 438	4 138	3 625	6 078
varav andel lokalkostnader (procent)	12,9	11,1	13,0	11,4	14,8	9,7	12,9	12,5
Andel kostnad grundnivå och avancerad nivå (procent)	41,3	29,8	32,4	38,2	39,4	41,3	43,2	16,9
Andel kostnad forskning / utb.forskarnivå (procent)	58,1	70,2	67,6	61,8	60,6	58,7	56,8	83,1
Finansiering, kalenderår								
Andel extern finansiering (procent)	38,3	40,9	43,8	32,9	31,5	37,3	33,6	54,4
Andel anslagsmedel (procent)	61,7	59,1	56,2	67,1	68,5	62,7	66,4	45,6
varav andel forskningsanslag (procent)	42,1	56,2	52,9	47,3	47,7	45,8	38,7	68,8
Andel uppdragsutbildning (procent)	5,1	4,7	5,3	2,9	5,3	6,0	0,9	6,8
Andel uppdragsforskning (procent)	4,2	3,6	2,3	4,5	2,9	7,0	2,6	4,9
Forskningsfinansiering, kalenderår								
Intäkter, miljoner kronor	38 041	4 430	5 072	3 549	2 743	2 458	1 996	5 149
varav andel extern finansiering (procent)	55,4	52,6	56,0	48,5	44,8	51,7	54,4	62,5
varav andel forskningsbidrag (procent)	45,5	44,4	49,6	39,6	38,7	37,1	46,0	50,4
varav andel intäkter från EU:s ramprogram (procent)	4,1	4,9	4,5	3,3	2,8	1,8	3,2	4,6
varav andel intäkter från VR, Forte och Formas (procent)	15,3	17,0	20,2	17,9	17,8	15,1	15,6	16,4

	KTH	CTH	LTU	HHS	SLU	KaU	LNU	ORU
Utbildning på grundnivå och avancerad nivå								
Nybjörjare vid lärosätet, läsår	6589	3323	6326	641	1829	5202	11422	5147
Andel nationell mobilitet, läsår (procent)	35	24	37	33	36	30	38	31
Antal inresande studenter bland nybjörjare, läsår	1667	916	439	272	355	365	1261	274
Högskolenybjörjare, läsår	3929	2497	2586	486	920	2570	4791	2497
Andel nybjörjare på förstahandsval, hösttermin (procent)		77	62		79	60	67	58
Kvarvarande år 2, läsår (procent)	64	83	55	91	79	63	59	63
Medianålder för högskolenybjörjare, läsår	21,7	21,3	21,5	22,1	22,5	21,5	21,8	21,2
Andel män, högskolenybjörjare, läsår (procent)	70	68	56	58	37	40	43	41
Andel med utländsk bakgrund, läsår (procent)	27	12	10	12	8	15	15	21
Jämförelsetal, utländsk bakgrund	1,1	0,7	0,7	0,6	0,5	1,0	0,9	1,1
Andel med högskoleutbildade föräldrar, läsår (procent)	53	51	35	73	45	30	29	34
Jämförelsetal, högutbildade föräldrar	1,7	1,9	1,5	2,0	1,9	1,4	1,4	1,5
Antal studenter, hösttermin	15002	9744	9733	1796	4569	10168	18143	10408
Antal inresande studenter, hösttermin	2153	1268	429	338	391	304	1168	312
Antal helårsstudenter, läsår	12000	8926	7823	1804	3835	7994	13817	8615
Antal helårsprestationer, läsår	10564	8079	6472	1577	3547	6687	11413	7508
Andel kurser med jämn könsfördelning, läsår (procent)	21	21	25		15	26	23	29
Andel helårsstudenter inom humaniora - teologi, läsår (procent)	3	2	10	2		10	18	10
Andel helårsstudenter inom samhällsvetenskap - juridik, läsår (procent)	1	8	30	98	15	53	48	55
Andel helårsstudenter inom naturvetenskap, läsår (procent)	21	17	12		47	9	7	4
Andel helårsstudenter inom teknik, läsår (procent)	71	63	32		22	10	8	7
Andel helårsstudenter inom medicin - odontologi, läsår (procent)	1		4		15	3	3	10
Andel helårsstudenter inom vård - omsorg, läsår (procent)			8			7	5	8
Andel helårsstudenter inom konst, läsår (procent)		0	4			4	5	3
Andel helårsstudenter på avancerad nivå, läsår (procent)	38	35	15	59	32	12	9	13
Totalt antal avlagda examina, läsår	3360	3404	1404	571	1117	2112	3124	2288
Antal yrkesexamina, läsår	1405	1225	742		466	1072	1492	1154
Antal kandidatexamina, läsår	624	932	410	281	390	670	1160	735
Antal magisterexamina, läsår	109	13	62	23	27	268	291	159
Antal masterexamina, läsår	1187	1226	73	267	234	57	64	74
Antal förstagångsexaminerade, läsår	2191	1712	1091	414	749	1616	2432	1745
Antal förstagångsexaminerade som har studerat utomlands, läsår	352	271	98	87	70	106	293	116
Antal inresande studenter i utbytesprogram, kalenderår	1128	691	326	167	293	313	890	300
Antal utresande studenter i utbytesprogram, kalenderår	658	421	113	205	66	146	371	119
Utbildning på forskarnivå								
Antal nybjörjare i utbildning på forskarnivå, kalenderår	314	184	103	26	93	38	36	52
Rekrytering från egen högskola, kalenderår (procent)	40	43	33	38	28	50	47	35
Andel utländska doktorandnybjörjare, hösttermin (procent)	59	45	60	64	71	42	35	13
Antal doktorander, hösttermin	1936	1140	523	141	613	247	270	428
Antal helårsdoktorander, hösttermin	1516	835	374	120	477	135	171	260
Andel utländska doktorander, hösttermin (procent)	57	44	47	42	46	21	25	18
Andel anställda som doktorand (helårsdoktorander), hösttermin (procent)	65	82	68	8	71	66	75	52
Antal doktorander (helårsdoktorander) per doktorsexamen, kalenderår	5	5	6	6	4	3	4	4
Antal doktorsexamina, kalenderår	279	171	67	20	107	41	44	62
Andel utländska doktorsexamina, kalenderår (procent)	54	34	36	40	30	15	27	18
Antal licentiatexamina, kalenderår	125	178	97	2	7	10	8	12
Andel utländska licentiatexamina, kalenderår (procent)	54	48	66	50	29	10	25	25
Personal, kalenderår								
Antal anställda (helårspersoner)	2817	2071	1208	208	2647	950	1571	936
Antal forskande / undervisande personal (helårspersoner)	1533	1173	632	105	1381	593	952	542
Andel forskande / undervisande personal (procent)	54	57	52	51	52	62	61	58
Andel kvinnor av forskande / undervisande personal (procent)	26	22	34	25	45	48	47	49
Antal disputerade av forsk / underv. personal (helårspersoner)	888	680	390	74	827	310	450	322
Andel disputerade av forsk / underv. personal (procent)	58	58	62	71	60	52	47	60
Antal professorer (helårspersoner)	312	201	137	32	242	73	109	91
Andel professorer av forsk / underv. personal (procent)	20	17	22	31	18	12	11	17
Ekonomi, kalenderår								
Totala intäkter, miljoner kronor	4243	3411	1628	399	3348	1006	1654	1139
Totala kostnader, miljoner kronor	4158	3320	1619	406	3176	999	1623	1103
varav andel lokalkostnader (procent)	17,7	13,7	11,3	19,0	11,6	12,6	11,9	15,7
Andel kostnad grundnivå och avancerad nivå (procent)	30,9	27,5	43,5	62,8	16,6	66,8	72,3	66,9
Andel kostnad forskning / utb. forskarnivå (procent)	69,1	72,5	56,5	37,2	71,2	33,2	27,7	33,1
Finansiering, kalenderår								
Andel extern finansiering (procent)	47,9	51,6	37,9	80,8	50,9	22,3	22,7	18,8
Andel anslagsmedel (procent)	52,1	48,4	62,1	19,2	49,1	77,7	77,3	81,2
varav andel forskningsanslag (procent)	51,8	49,7	34,7		65,7	25,7	22,2	24,2
Andel uppdragsutbildning (procent)	1,8	1,8	0,9		1,8	5,9	10,9	0,7
Andel uppdragsforskning (procent)	3,0	4,9	10,3		4,3	5,7	6,4	3,0
Forskningsfinansiering, kalenderår								
Intäkter, miljoner kronor	2922	2438	938	159	2416	338	457	382
varav andel extern finansiering (procent)	60,8	66,3	62,5	100,0	55,2	40,6	37,8	41,4
varav andel forskningsbidrag (procent)	52,7	55,6	50,1	92,0	34,8	34,2	28,2	35,1
varav andel intäkter från EU:s ramprogram (procent)	7,4	7,4	6,6		2,8	0,3	0,7	2,6
varav andel intäkter från VR, Forte och Formas (procent)	13,7	14,3	5,0	3,7	15,8	7,3	5,7	7,4

	MiU	BTH	FHS	GIH	HB	HDa	HiG	HH
Utbildning på grundnivå och avancerad nivå								
Nybörjare vid lärosätet, läsår	6607	2148	470	440	3256	7325	5446	3840
Andel nationell mobilitet, läsår (procent)	47	39	47	33	27	41	42	34
Antal inresande studenter bland nybörjare, läsår	265	265	8	13	260	449	188	489
Högskolenybörjare, läsår	2006	1022	131	174	1658	2367	1735	1899
Andel nybörjare på förstahandsval, hösttermin (procent)	63	58	96	67	53	63	64	61
Kvarvarande år 2, läsår (procent)	51	55	53	49	66	50	49	62
Medianålder för högskolenybörjare, läsår	22,3	20,9	22,2	20,9	22,1	23,1	22,4	22,1
Andel män, högskolenybörjare, läsår (procent)	40	65	70	57	28	42	38	43
Andel med utländsk bakgrund, läsår (procent)	14	19	4	17	24	18	14	16
Jämförelsetal, utländsk bakgrund.	0,8	1,1	0,2	0,7	1,2	1,0	0,8	0,9
Andel med högskoleutbildade föräldrar, läsår (procent)	29	32	37	33	27	27	26	27
Jämförelsetal, högutbildade föräldrar.	1,3	1,4	1,3	1,1	1,1	1,3	1,2	1,3
Antal studenter, hösttermin	8841	4670	612	794	6996	9785	8915	6086
Antal inresande studenter, hösttermin	367	377	3	19	328	547	267	369
Antal helårsstudenter, läsår	6840	2937	503	643	5468	6117	5483	5100
Antal helårsprestationer, läsår	5609	2464	395	563	4738	4675	4612	4380
Andel kurser med jämn könsfördelning, läsår (procent)	20	14	27	36	9	25	18	22
Andel helårsstudenter inom humaniora - teologi, läsår (procent)	15	3	12		10	39	11	14
Andel helårsstudenter inom samhällsvetenskap - juridik, läsår (procent)	48	16	52	22	50	36	46	44
Andel helårsstudenter inom naturvetenskap, läsår (procent)	5	7			3	3	7	7
Andel helårsstudenter inom teknik, läsår (procent)	13	59	13		16	9	18	17
Andel helårsstudenter inom medicin - odontologi, läsår (procent)	3	2			5	3	3	3
Andel helårsstudenter inom vård - omsorg, läsår (procent)	11	13		12	11	7	11	9
Andel helårsstudenter inom konst, läsår (procent)	3				2		1	0
Andel helårsstudenter på avancerad nivå, läsår (procent)	9	16	9	21	15	6	6	9
Totalt antal avlagda examina, läsår	1889	943	102	163	2254	1249	1221	1328
Antal yrkesexamina, läsår	743	135	55	70	817	586	476	460
Antal kandidatexamina, läsår	743	382	36	32	956	489	535	629
Antal magisterexamina, läsår	181	142	10	58	278	94	120	159
Antal masterexamina, läsår	81	264		3	64	8	30	27
Antal förstagångsexaminerade, läsår	1342	732	84	91	1239	897	932	990
Antal förstagångsexaminerade som har studerat utomlands, läsår	37	24	6	3	116	23	19	87
Antal inresande studenter i utbytesprogram, kalenderår	305	198	5	2	245	367	155	364
Antal utresande studenter i utbytesprogram, kalenderår	34	30	1		188	18	13	78
Utbildning på forskarnivå								
Antal nybörjare i utbildning på forskarnivå, kalenderår	23	14		6	16	2	8	18
Rekrytering från egen högskola, kalenderår (procent)	52	43			25			56
Andel utländska doktorandnybörjare, hösttermin (procent)	27	30			75		20	17
Antal doktorander, hösttermin	125	87		20	57	9	26	51
Antal helårsdoktorander, hösttermin	90	58		15	45	7	24	37
Andel utländska doktorander, hösttermin (procent)	26	54		5	58	44	23	37
Andel anställda som doktorand (helårsdoktorander), hösttermin (procent)	79	56		64	47	100	84	53
Antal doktorander (helårsdoktorander) per doktorsexamen, kalenderår	3	3		7	5	7		37
Antal doktorsexamina, kalenderår	33	18		2	9	1		1
Andel utländska doktorsexamina, kalenderår (procent)	33	33			44	100		
Antal licentiatexamina, kalenderår	6	6		2	1			2
Andel utländska licentiatexamina, kalenderår (procent)	50	67						50
Personal, kalenderår								
Antal anställda (helårspersoner)	766	358	328	97	546	610	521	493
Antal forskande / undervisande personal (helårspersoner)	467	196	222	60	337	400	346	285
Andel forskande / undervisande personal (procent)	61	55	68	62	62	66	66	58
Andel kvinnor av forskande / undervisande personal (procent)	43	36	24	52	54	54	49	45
Antal disputerade av forsk / underv. personal (helårspersoner)	225	88	46	27	152	175	153	137
Andel disputerade av forsk / underv. personal (procent)	48	45	21	45	45	44	44	48
Antal professorer (helårspersoner)	72	31	14	6	31	27	23	32
Andel professorer av forsk / underv. personal (procent)	15	16	6	9	9	7	7	11
Ekonomi, kalenderår								
Totala intäkter, miljoner kronor	928	456	493	131	615	598	569	509
Totala kostnader, miljoner kronor	898	441	501	132	613	617	574	512
varav andel lokalkostnader (procent)	12,3	11,3	10,7	18,0	13,5	11,6	13,6	14,6
Andel kostnad grundnivå och avancerad nivå (procent)	60,2	67,1	76,0	72,7	78,9	81,0	77,6	75,7
Andel kostnad forskning / utb. forskarnivå (procent)	39,8	32,9	24,0	27,3	21,1	19,0	22,4	24,3
Finansiering, kalenderår								
Andel extern finansiering (procent)	21,2	23,8	51,9	18,5	19,6	24,3	11,2	17,7
Andel anslagsmedel (procent)	78,8	76,2	48,1	81,5	80,4	75,7	88,8	82,3
varav andel forskningsanslag (procent)	28,4	24,6	25,9	17,7	11,4	12,3	16,8	13,4
Andel uppdragsutbildning (procent)	2,5	1,3	52,7	0,3	6,1	9,8	2,1	1,6
Andel uppdragsforskning (procent)	5,1	4,6	34,1	0,5	2,4	6,1	2,0	5,4
Forskningsfinansiering, kalenderår								
Intäkter, miljoner kronor	362	148	119	36	131	110	125	116
varav andel extern finansiering (procent)	42,7	42,3	48,4	48,0	57,0	49,2	31,9	51,7
varav andel forskningsbidrag (procent)	35,9	35,6	14,4	44,8	48,1	35,1	29,6	46,0
varav andel intäkter från EU:s ramprogram (procent)	0,4	3,0	1,1		2,6			0,4
varav andel intäkter från VR, Forte och Formas (procent)	1,6		1,0	8,9	8,8	4,1	7,3	6,9

	HJ	HKr	HS	HV	MaH	MdH	SH	KF	KKH	KMH	SKH
Utbildning på grundnivå och avancerad nivå											
Nybjörjare vid lärosätet, läsår	5 115	6 137	4 848	4 787	8 020	5 066	5 306	399	129	475	558
Andel nationell mobilitet, läsår (procent)	27	51	38	35	31	32	34	27	29	37	61
Antal inresande studenter bland nybjörjare, läsår	889	259	198	271	725	514	178	60	24	191	8
Högskolenybjörjare, läsår	2 681	1 594	1 972	1 872	3 816	2 431	2 103	141	37	281	91
Andel nybjörjare på förstahandsval, hösttermin (procent)	65	60	61	58	64	60	50	99		92	
Kvarvarande år 2, läsår (procent)	60	48	48	59	58	60	52	68	63	73	66
Medianålder för högskolenybjörjare, läsår	21,6	22,1	22,0	21,8	22,1	21,7	21,5	26,3	27,5	23,3	26,0
Andel män, högskolenybjörjare, läsår (procent)	44	32	49	39	35	41	30	28	49	47	36
Andel med utländsk bakgrund, läsår (procent)	16	21	16	19	30	27	35				
Jämförelsetal, utländsk bakgrund.	0,9	1,0	1,0	1,0	1,1	1,2	1,2				
Andel med högskoleutbildade föräldrar, läsår (procent)	28	26	27	25	31	29	35				
Jämförelsetal, högutbildade föräldrar.	1,3	1,2	1,3	1,2	1,2	1,3	1,2				
Antal studenter, hösttermin	8 820	7 512	6 048	7 270	15 051	8 779	7 490	864	254	930	618
Antal inresande studenter, hösttermin	942	207	225	223	986	478	241	113	43	240	102
Antal helårsstudenter, läsår	7 092	4 985	3 963	5 131	12 340	7 140	6 777	674	190	669	409
Antal helårsprestationer, läsår	6 030	4 132	3 012	4 071	10 351	6 019	5 360	603		610	365
Andel kurser med jämn könsfördelning, läsår (procent)	29	20	18	12	21	18	26	16		43	33
Andel helårsstudenter inom humaniora - teologi, läsår (procent)	14	5	11	8	9	10	37	1		1	
Andel helårsstudenter inom samhällsvetenskap - juridik, läsår (procent)	42	63	26	59	59	50	48	11		11	15
Andel helårsstudenter inom naturvetenskap, läsår (procent)	4	5	10	2	2	7	5				
Andel helårsstudenter inom teknik, läsår (procent)	21	7	32	13	12	13	0	0			
Andel helårsstudenter inom medicin - odontologi, läsår (procent)	5	6	6	4	5	5					
Andel helårsstudenter inom vård - omsorg, läsår (procent)	11	14	13	13	6	14	0				
Andel helårsstudenter inom konst, läsår (procent)	1		1	0	3	1	0	86	100	85	85
Andel helårsstudenter på avancerad nivå, läsår (procent)	14	8	7	7	12	13	8	36	72	26	28
Totalt antal avlagda examina, läsår	2 803	1 426	1 065	1 210	2 636	1 937	1 808	180	39	106	43
Antal yrkesexamina, läsår	1 103	706	299	496	1 429	839	393	21		24	
Antal kandidatexamina, läsår	1 154	585	524	573	746	826	1 234	77	11	63	21
Antal magisterexamina, läsår	266	101	133	80	261	203	145	9		6	15
Antal masterexamina, läsår	158	4	2	3	89	45	19	73	28	13	6
Antal förstagångsexaminerade, läsår	1 748	961	712	849	2 110	1 366	1 602	142	19	86	34
Antal förstagångsexaminerade som har studerat utomlands, läsår	284	55	31	24	170	116	151	33	2	12	3
Antal inresande studenter i utbytesprogram, kalenderår	623	210	155	223	334	279	167	31	18	45	15
Antal utresande studenter i utbytesprogram, kalenderår	521	28	38	51	190	103	99	35	6	26	2
Utbildning på forskarnivå											
Antal nybjörjare i utbildning på forskarnivå, kalenderår	30		4	14	21	30	11				
Rekrytering från egen högskola, kalenderår (procent)	20			7	38	30	45				
Andel utländska doktorandnybjörjare, hösttermin (procent)	31			50	31	40	9				
Antal doktorander, hösttermin	143		23	41	173	208	64				
Antal helårsdoktorander, hösttermin	88		14	27	111	138	47				
Andel utländska doktorander, hösttermin (procent)	27		13	32	17	37	27				
Andel anställda som doktorand (helårsdoktorander), hösttermin (procent)	62		62	57	62	56	96				
Antal doktorander (helårsdoktorander) per doktorsexamen, kalenderår	3		4	27	6	8	16				
Antal doktorsexamina, kalenderår	27		4	1	20	18	3				
Andel utländska doktorsexamina, kalenderår (procent)	15			100	15	50	33				
Antal licentiatexamina, kalenderår	1		1		8	11					
Andel utländska licentiatexamina, kalenderår (procent)						27					
Personal, kalenderår											
Antal anställda (helårspersoner)	607	474	424	456	1 403	708	614	151	47	132	215
Antal forskande / undervisande personal (helårspersoner)	374	324	256	284	753	452	340	77	30	71	91
Andel forskande / undervisande personal (procent)	62	68	61	62	54	64	55	51	63	54	42
Andel kvinnor av forskande / undervisande personal (procent)	52	60	42	56	55	48	49	57	57	28	56
Antal disputerade av forsk / underv. personal (helårspersoner)	177	146	121	117	360	208	223	14	1	6	3
Andel disputerade av forsk / underv. personal (procent)	47	45	47	41	48	46	65	18	3	9	4
Antal professorer (helårspersoner)	46	22	28	19	77	43	49	12	12	20	15
Andel professorer av forsk / underv. personal (procent)	12	7	11	7	10	9	14	16	39	29	17
Ekonomi, kalenderår											
Totala intäkter, miljoner kronor	845	473	451	506	1 319	874	692	177	72	162	266
Totala kostnader, miljoner kronor	789	488	431	471	1 319	840	653	178	73	151	266
varav andel lokalkostnader (procent)	11,6	12,1	13,5	9,7	13,3	11,5	17,7	24,3	27,7	15,1	23,3
Andel kostnad grundnivå och avancerad nivå (procent)	71,8	88,2	76,7	77,9	79,7	71,0	59,3	92,8	92,5	94,3	84,4
Andel kostnad forskning / utb. forskarnivå (procent)	28,2	11,8	23,3	22,1	20,3	29,0	40,7	7,2	7,5	5,7	15,6
Finansiering, kalenderår											
Andel extern finansiering (procent)	26,2	15,2	19,2	18,6	24,3	26,3	38,3	8,3	7,3	3,2	8,1
Andel anslagsmedel (procent)	73,8	84,8	80,8	81,4	75,7	73,7	61,7	91,7	92,7	96,8	91,9
varav andel forskningsanslag (procent)	15,7	11,8	11,4	10,5	11,0	13,1	12,3	5,1	7,4	5,3	19,5
Andel uppdragsutbildning (procent)	4,7	8,2	4,4	5,2	7,0	3,1	4,8	0,7			0,1
Andel uppdragsforskning (procent)	2,3	2,3	1,0	2,4	11,1	4,0	0,6				
Forskningsfinansiering, kalenderår											
Intäkter, miljoner kronor	233	62	100	100	274	251	287	13	7	10	54
varav andel extern finansiering (procent)	54,3	23,8	57,7	56,7	59,8	66,4	81,6	38,0	26,9	14,9	10,6
varav andel forskningsbidrag (procent)	39,9	21,4	55,5	53,1	48,6	61,3	79,7	37,4	24,8	13,0	10,3
varav andel intäkter från EU:s ramprogram (procent)	0,6	0,6	3,6	3,1	3,9	2,1	0,2				
varav andel intäkter från VR, Forte och Formas (procent)	7,4	2,8	3,7	2,3	16,9	5,0	3,5	21,8	8,4	7,5	3,8

Nyckeltal för yrkesexamensprogram

I detta avsnitt redovisas antalsuppgifter och andra karakteristika för ett antal utbildningsprogram som leder till en yrkesexamen på grundnivå eller avancerad nivå. Nyckeltal redovisas för 48 yrkesexamensprogram med sammanlagt nära 144 000 registrerade studenter.

Det finns ett femtiotal yrkesexamina i högskolan. Utbildningar som leder fram till dessa examina organiseras i form av program, så kallade yrkesexamensprogram. Hösten 2014 fanns utbildningar mot yrkesexamensprogram vid närmare 40 lärosäten och enskilda utbildningsanordnare. Storleksmässigt är det avsevärda skillnader mellan utbildningsprogrammen. Räknet i antal nybörjare fanns nära 65 procent av alla nybörjare på utbildning mot yrkesexamen på de fyra största yrkesexamensprogrammen. Medianåldern bland de olika programnybörjarna varierar mellan 20 och 45 år.

Nära 144 000 studenter (61 procent kvinnor, 39 procent män) var hösten 2014 registrerade på ett utbildningsprogram som leder till en yrkesexamen. De fyra största yrkesexamensprogrammen var utbildning mot lärare (33 700 studerande), civilingenjör (27 200 studerande), sjuksköterska (14 000 studerande) respektive högskoleingenjör (12 900 studerande). Totalt avlades nära 33 000 yrkesexamina under 2014. Avlagda examina från de fyra största utbildningarna motsvarar nära två tredjedelar av samtliga avlagda yrkesexamina.

Av de redovisade yrkesexamensprogrammen avslutas 27 program med examen på grundnivå och 20 program med examen på avancerad nivå. Vid vissa lärosäten registreras studenter på utbildning mot en generell examen men kan avlägga en yrkesexamen efter fullgjorda studier. Lärarexamina kan avläggas på antingen grundnivå eller avancerad nivå. I nyckeltalstabellen redovisas samtliga lärarprogram tillsammans under samlingsnamnet lärarexamen. Där ingår de fyra lärarutbildningsprogrammen som leder till forskollärarexamen, grundlärarexamen, ämneslärarexamen respektive yrkeslärarexamen, som de första studenterna antogs till hösten 2011. Där ingår även tidigare ospecificerad lärarexamen och de åtta lärarexamina som den ersatte 2001.

Utbildningarna skiljer sig åt vad beträffar studentgruppens sammansättning bl.a. med avseende på social bakgrund, ålder och kön. I påbyggnadsutbildningar på avancerad nivå såsom barnmorskeutbildning, speciallärarutbildning och specialistsjuksköterskeutbildning är till exempel studenterna i genomsnitt betydligt äldre än i övriga utbildningar, vilket är naturligt eftersom dessa utbildningar kräver en tidigare examen.

I tabellen redovisas ett antal kvantitativa uppgifter som beskriver skillnader och likheter mellan utbildningsprogram som leder till en yrkesexamen. De uppgifter som redovisas är de senast tillgängliga. Oftast gäller uppgifterna läsåret 2013/14, i vissa fall höstterminen 2014. I samtliga fall är de redovisade 16 nyckeltalen baserade på registeruppgifter eller på uppgifter som har rapporterats av respektive lärosäte via det studieadministrativa dokumentationssystemet Ladok till Statistiska centralbyrån. I de fall ett nyckeltal för en utbildning har utelämnats beror det på att antalet individer är alltför litet för att redovisas eller att uppgift inte finns.

På Universitetskanslersämbetets webbplats, www.uka.se, finns en särskild nyckeltalsdatabas för yrkesexamensprogram. Där finns nyckeltalen redovisade för de senaste sju åren. Därmed finns möjlighet att följa utveckling och förändring över tid avseende nyckeltalsuppgifterna för de olika yrkesexamensutbildningarna. I nyckeltalsdatabasen finns också fler nyckeltal. Nedan definieras och förklaras nyckeltalen i den ordning som de förekommer i tabellen.

Definition av nyckeltal

Lärosäten. Uppgiften gäller antalet universitet och högskolor som hade registrerade studenter på berört yrkesexamensprogram höstterminen 2014.

Sökandetryck. Sökandetryck anger antalet förstahands-sökande per antagen på yrkesexamensprogrammet hösten 2014. Sökandetrycket ger en indikation på hur stor efterfrågan är på en utbildning. Antalet sökande avser de personer (inklusive obehöriga) som i den första sökomgången sökt aktuellt yrkesexamensprogram genom Universitets- och högskolerådets (UHR) antagningssystem. Antalet antagna avser antalet antagna efter den andra antagningsomgången.

Förstahandssökande. Andel av programnybörjarna som hade sökt utbildningen i första hand. Uppgiften avser programnybörjare läsåret 2013/14 och anges i procent. För alla nybörjare på programmet, som fanns med som behöriga sökande i UHR:s söksystem, har det undersökts om utbildningen var deras förstahandsval eller lägre prioriterat alternativ.

Nybörjare. Uppgiften gäller antalet programnybörjare läsåret 2013/14, alltså studenter som inte tidigare har studerat på programmet.

Högskolenybörjare. Denna uppgift redovisar andel av programnybörjarna läsåret 2013/14 som började sina studier på det aktuella yrkesexamensprogrammet och dessutom inte tidigare hade studerat i svensk högskoleutbildning, dvs. det är en delmängd av det totala antalet nybörjare. Uppgiften anges i procent.

Medianålder. Medianåldern för nybörjarna på programmet läsåret 2013/14, mätt den 31 december 2013.

Högutbildade föräldrar. Uppgiften gäller andelen nybörjare på programmet läsåret 2013/14, exklusive inresande studenter, som har minst en förälder med utbildning på högskolenivå (minst treårig eftergymnasial utbildning) enligt Svensk utbildningsnomenklatur, SUN. Se vidare Statistiska meddelanden, *Universitet och högskolor. Högskolenybörjare 2013/14 och doktorandnybörjare 2012/13 efter föräldrarnas utbildningsnivå*, UF 20 SM 1403, UKÄ och SCB. Uppgiften gäller programnybörjare i åldrarna upp till och med 34 år och anges i procent.

Utländsk bakgrund. Uppgiften avser andel bland nybörjarna på programmet läsåret 2013/14 som själva är födda utomlands eller har två föräldrar födda utomlands.

I uppgiften ingår inte adoptivbarn och inresande studenter. Uppgiften avser programnybörjare i åldrarna till och med 64 år och anges i procent. Mer uppgifter om studenter med utländsk bakgrund publiceras löpande vartannat år i Statistiska meddelanden, senast i *Universitet och högskolor. Svensk och utländsk bakgrund för studenter och doktorander 2012/13*, UF 19 SM 1401, UKÄ och SCB.

Studenter. Uppgiften anger antalet registrerade studenter på yrkesexamensprogrammet höstterminen 2014.

Examinerade. Uppgiften anger antalet personer som avlagt en examen på programmet läsåret 2013/14.

Examinerade, andel män. Uppgiften anger andelen (procent) män bland examinerade på programmet läsåret 2013/14.

Examinerade, andel kvinnor. Uppgiften anger andelen (procent) kvinnor bland examinerade på programmet läsåret 2013/14.

Normalstudietid. Uppgiften anger andel av de examinerade på programmet läsåret 2013/14 som har avlagt examen inom normalstudietid. Normalstudietid är den nominella studietiden (antal högskolepoäng i examen) + en termin (för examensregistrering). Uppgiften anges i procent. Uppgifter om genomströmning och resultat på grundnivå och avancerad nivå publiceras intermittent i Statistiska meddelanden, senast i *Universitet och högskolor. Genomströmning och resultat på grundnivå och avancerad nivå till och med 2011/12*, UF 20 SM 1303, UKÄ och SCB (nästa publicering i december 2015).

Tidigare examen. Uppgiften anger andelen av samtliga examinerade på programmet läsåret 2013/14 som har en tidigare svensk högskoleexamen. Uppgiften anges i procent.

Studier utomlands, förstagångsexaminerade. Uppgiften anger antalet förstagångsexaminerade (ffg) på programmet läsåret 2013/14 som har haft studiemedel för studier utomlands och/eller deltagit i utbytesstudier någon gång under de senaste sex åren fram till och med examensåret.

Studier utomlands, alla examinerade. Uppgiften avser antalet examinerade på programmet läsåret 2013/14 som har haft studiemedel för studier utomlands och/eller deltagit i utbytesstudier någon gång under de senaste sex åren fram till och med examensåret.

	Lärosäten	Sökande- tryck	Förstahands- sökande, %	Nyborjare	Högskole- nyborjare, %	Median- ålder	Högutbildade föräldrar, %
Examina på grundnivå							
Arbetssterapeutexamen	8	2,1	61	507	56	22	30,6
Audionomexamen	4	2,3	68	115	43	23	37,1
Biomedicinsk analytikerexamen	12	1,4	65	641	59	22	26,8
Brandingenjörsexamen	2	2,5	89	82	68	21	50,0
Dietistexamen	3	11,0	73	122	40	23	38,2
Djursjukvårdarexamen*	1						
Folkhögskollärarexamen	1	3,0	82	56	0	37	47,8
Fysioterapeutexamen	8	6,5	89	687	55	21	43,6
Hippologexamen*	1						
Högskoleingenjörsexamen	22	1,1	66	4 747	66	21	35,1
Landskapsingenjörsexamen	1	1,8	53	45	40	22	44,4
Lantmästarexamen	1		94	50	86	24	34,0
Officersexamen	1	5,0	84	101	57	23	45,5
Optikerexamen	2	1,9	67	78	74	21	38,0
Ortopedingenjörsexamen	1	1,2	63	38	71	21	44,1
Receptarieexamen	4	1,1	62	322	61	22	27,9
Röntgensjuksköterskeexamen	8	2,1	54	251	61	23	25,1
Sjuksköterskeexamen	25	3,1	87	5 385	68	22	29,2
Sjöingenjörsexamen	2	1,3	67	135	73	21	35,7
Sjökaptenexamen	2	2,4	88	160	69	21	37,3
Skogsmästarexamen	1	2,1	100	50	76	22	31,3
Skogsteknikerexamen*	1			25	92	23	16,7
Socionomexamen	17	4,4	78	2 406	58	22	33,7
Studie- och yrkesvägledarexamen	3	2,9	75	265	45	25	25,2
Tandhygienistexamen	7	4,2	69	242	64	22	22,4
Tandteknikerexamen	3	2,0	61	77	58	23	20,6
Trädgårdssingenjörsexamen*	1						
Examina på grundnivå och avancerad nivå							
Lärarexamen**	27	1,8	75	12 048	57	23	27,6
Examina på avancerad nivå							
Agronomexamen	1	1,1	63	162	52	22	43,9
Apotekarexamen	3	1,9	50	300	72	20	44,7
Arkitektexamen	4	6,0	90	345	46	22	66,0
Barnmorskeexamen	13	4,7	94	288	0	31	37,6
Civilekonomexamen	12	2,3	64	1 480	69	20	41,4
Civilingenjörsexamen	14	1,7	86	7 371	70	20	56,0
Hortonomexamen	1	1,2	57	14	29	24	53,8
Juristexamen	6	6,2	90	1 766	54	20	58,3
Jägmästarexamen	1	1,1	83	86	63	21	60,5
Landskapsarkitektexamen	1	1,9	77	118	36	22	66,4
Logopedexamen	6	2,6	79	189	43	22	46,5
Läkarexamen	7	7,5	95	1 617	52	21	66,6
Psykologexamen	10	10,5	91	708	34	22	63,4
Psykoterapeutexamen	12***	4,4	57	227	4	45	62,5
Sjukhusfysikerexamen	3	0,8	40	57	47	21	39,6
Specialistsjuksköterskeexamen	25	2,0	88	2 283	1	33	31,0
Speciallärarexamen	10	1,5	75	526	1	42	24,7
Specialpedagogexamen	9	2,2	89	399	1	41	27,7
Tandläkarexamen	4	5,6	69	353	59	21	54,1
Veterinärexamen	1	8,8	89	100	57	21	58,1

* Studenter registreras på utbildning mot en kandidatexamen men kan avlägga en yrkesexamen efter fullgjorda studier.

** Avser samlat den tidigare ospecificerade lärarexamen och de åtta lärarexamina som den ersatte 2001 samt de fyra nya lärarexamina fr.o.m. hösten 2011.

*** Här ingår 4 enskilda utbildningsanordnare med rätt att utfärda examen

	Utländsk bakgrund, %	Studenter	Examine- rade	Examinerade Andel män, %	Examinerade Andel kvinnor, %	Normal studietid, %	Tidigare examen, %	Studier utomlands, Ffg. examinerade	Studier utomlands, alla examinerade
	17,8	1392	408	9	91	82	4	19	21
	26,8	266	86	26	74	76	2	0	0
	41,8	1476	356	17	83	76	9	24	27
	4,9	291	67	73	27	33	0	8	8
	5,3	282	70	6	94	90	3	3	3
			2	0	100		50	0	0
	14,5	88	46	35	65	13	57	1	1
	5,6	1802	566	28	72	85	4	41	41
			8	0	100		0	0	0
	23,8	12868	2328	72	28	50	3	186	189
	2,3	123	39	36	64	74	5	1	1
	0,0	128	37	59	41	65	0	0	0
	4,0	240	55	87	13	55	5	2	2
	38,2	204	49	16	84	78	6	1	1
	20,0	71	30	33	67	70	0	0	0
	61,5	793	176	11	89	69	18	5	6
	40,1	631	173	21	79	76	9	7	8
	17,6	14011	3909	14	86	79	3	205	209
	9,7	405	94	94	6	4	0	1	1
	11,5	515	113	86	14	11	3	6	7
	0,0	161	29	79	21	52	17	0	0
	4,0	24	3	100	0	0	33	0	0
	18,8	7954	2420	13	87	71	21	108	113
	21,4	710	188	11	89	84	9	7	7
	53,2	583	203	4	96	49	4	8	8
	40,3	184	41	20	80	88	7	1	1
		2	35	20	80		11	1	1
	19,5	33 512	8 993	20	80	56	11	181	191
	7,1	643	74	27	73	26	19	13	16
	63,1	1 111	209	26	74	59	20	17	20
	11,3	1 316	193	40	60	14	49	37	89
	11,1	449	313	0	100	82	99	0	9
	12,0	5 605	1 178	42	58	71	6	568	592
	13,9	26 858	3 763	69	31	46	12	998	1 107
	21,4	49	8	38	63	25	50	3	4
	12,8	7 323	1 309	39	61	50	6	455	475
	1,2	376	67	67	33	67	19	3	5
	8,5	526	91	19	81	29	22	21	29
	10,7	644	134	11	89	87	5	5	5
	16,7	7 493	1 111	46	54	72	10	190	200
	8,0	3 029	532	32	68	68	12	39	39
	13,3	789	170	16	84	0	93	0	0
	45,3	188	25	44	56	71	4	1	1
	14,1	3 901	1 909	15	85	54	98	1	45
	8,1	1 300	219	6	94	20	98	0	0
	10,4	1 120	341	9	91	21	97	0	0
	47,7	1 450	234	36	64	88	2	40	40
	1,1	508	76	13	87	72	7	2	2

UKÄ:s årsrapport om universitet och högskolor ger en samlad bild av den svenska högskolesektorn. Årsrapporten tar upp vad som har hänt det senaste året, men även långsiktiga tendenser. Här finns också internationella jämförelser.

Årsrapporten baseras på statistik från flera källor. Men framförallt utgår den från registeruppgifter om studenter och personal som Statistiska centralbyrån (SCB) samlar in på uppdrag av oss samt ekonomiska uppgifter som vi samlar in direkt från lärosätena.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) bidrar till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapsnation. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

Läs mer på vår webbplats www.uka.se.

